

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΙΤΕ)**

ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΑΘΗΝΑ 1989

**ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ
ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
(Ι.Τ.Ε.)**

**ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ
ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1988

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός της έκδοσης του ειδικού αυτού τόμου είναι η ενημέρωση της κοινότητας των ΤΕΙ, αλλά και του ευρύτερου χώρου της εκπαίδευσης για το έργο που επιτελέστηκε από το Ινστιτούτο μας κατά την πρώτη τριετία, περίοδο κατά την οποία είχα την ευθύνη της λειτουργίας του, ως πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου και Προϊστάμενος του ΙΤΕ.

Επειδή το ΙΤΕ, ως νέος θεσμός, δεν είναι όσο θα έπρεπε γνωστός, κρίναμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε την ταυτότητά του όπως αυτή προκύπτει από το άρθρο 14 (II) του Ν. 1404/83 και το Προεδρικό Διάταγμα 576/85 καθώς και από μεταγενέστερες διατάξεις που αφορούν σε διάφορες αρμοδιότητες του Ινστιτούτου.

Στο βιβλίο γίνεται αναφορά στις προοπτικές της παραπέρα δράσης μας, ιδιαίτερα σε επίπεδο έρευνας-μελέτης. Οι προοπτικές στο επίπεδο αυτό για την επόμενη τριετία διαγράφονται καλύτερες αφού με την υπ' αρ. Β1/819/20.12.88 Υπουργική Απόφαση για τη σύσταση ειδικών λογαριασμών για την χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων κ.λπ., ανοίγει ο δρόμος για την ανάπτυξη του ερευνητικού μας έργου.

Επιθυμώ να ευχαριστήσω από τη θέση αυτή τους συναδέλφους συμβούλους, τους εισηγητές και το διοικητικό προσωπικό για τη συμβολή τους στο έργο που έχει ως τώρα επιτελεστεί από το ΙΤΕ.

Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύμβουλο κ. Αθ. Βακαλιό και την εισηγήτρια κ. Σ. Κοκκινάκη, που ως μέλη ειδικής επιτροπής με πρόεδρο τον υποφαινόμενο συνέβαλαν αποφασιστικά για να γίνει αυτή η έκδοση.

Ο Πρόεδρος του Ε.Σ.
και Προϊστάμενος του ΙΤΕ

Δρ. Γ. Ηλιόπουλος

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΙΤΕ	9
-----------------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ	14
-------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΠΟ ΤΟ ΓΝΩΜΟΔΟΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΤΕ	34
Ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών	34
1. Γενικές σκέψεις	34
2. Συστηματική αξιολόγηση σπουδών	36
3. Ποιοτική αναβάθμιση περιβάλλοντος ΤΕΙ	38
4. Προγραμματισμός ανάπτυξης των ΤΕΙ	39
5. Εκπαιδευτικό προσωπικό	40
ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΑ ΤΕΙ	
Εισήγηση Θ. Βακαλιού	42
— Ο ρόλος του βιβλίου στη σύγχρονη Παιδαγωγική	42
— Τα αρνητικά του συστήματος διδασκαλίας της παράδοσης και του ενός βιβλίου	43
— Σε αναζήτηση νέων λύσεων στα ΑΕΙ Κρίσιμα ερωτήματα για τα ΤΕΙ	44
— Γενικές κατευθύνσεις - προοπτική	47
— Σημερινή πραγματικότητα και άμεσες λύσεις	49
— Όροι συγγραφής των διδακτικών βιβλίων	52
— Διαδικασία κρίσης και έγκρισης	53
Εισήγηση του Γ. Ηλιόπουλου	54
Εισήγηση του Β. Κωτσάκη	56
Εισήγηση του Θ. Παπαθεοδοσίου	57
Εισήγηση του Κυρ. Ταισία	58
Παραπέρα σκέψεις σχετικά με το διδακτικό βιβλίο των ΤΕΙ του Θ. Βακαλιού	59
Δεύτερη εισήγηση του Θ. Παπαθεοδοσίου	60
ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ Ε.Σ. ΤΟΥ ΙΤΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ, ΕΚΔΟΣΗΣ, ΔΙΑΘΕΣΗΣ κ.λπ. ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ ΤΕΙ	65
ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΕΙ ΚΑΙ ΤΕΙ (Πρακτικό συνεδρίασης του Ε.Σ. ΤΟΥ Ι.Τ.Ε)	70
Κανονισμός και οργάνωση των σπουδών	74
Αναμόρφωση συστήματος γενικών εξετάσεων	85
Προγράμματα εξειδίκευσης στα ΤΕΙ	86
Οδηγίες για τη διεξαγωγή σεμιναρίων και για την εκπόνηση πτυχιακής εργασίας	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Επιστημονικό - Ερευνητικό έργο	91
Προτάσεις ερευνητικής δραστηριότητας για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου των ΤΕΙ.....	93

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	96
------------------	----

Παράρτημα Α'

1. Διατάξεις που αφορούν την ίδρυση και λειτουργία του Ι.Τ.Ε (Νόμος 1404/83 και Π.Δ. 567/1984) και τις αρμοδιότητές του	97
2. Αρχικές προτάσεις για εκπαιδευτικά και ερευνητικά θέματα	109
α. Σκέψεις για την οικοδόμηση του ΙΤΕ.....	109
β. Υπόμνημα προς τον Υπουργό	113
3. Κείμενα συσκέψεων Ε.Σ. με τους αντιπροέδρους των ΤΕΙ	116
α. Πρακτικό της σύσκεψης 26.6.86	116
β. Πρακτικό της σύσκεψης 22.6.1987.....	116

Παράρτημα Β'

1. Η έρευνα στα ΤΕΙ του Γ. Ηλιόπουλου	122
2. Η έρευνα στα ΤΕΙ. Υφιστάμενη κατάσταση - Τάσεις και προοπτικές του Γ. Καζάζη	126
3. Τα όρια της ερευνητικής δραστηριότητας στα ΤΕΙ του Θ. Βακαλιού	131
4. Προγραμματισμός και διοίκηση των ΤΕΙ του Β. Κωτσάκη	139
5. Το πρόβλημα της αξιολόγησης των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση του Θ. Βακαλιού	144
6. Κριτήρια αξιολόγησης των ΤΕΙ του Γ. Ηλιόπουλου	150
7. Τα προγράμματα εξειδίκευσης στα ΤΕΙ του Β. Κωτσάκη	155
8. Αξιολόγηση των επιμορφωτικών σεμιναρίων που διεξάγονται στα ΤΕΙ του Γ. Καζάζη	157
9. Η συνεργασία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και βιομηχανίας του Θ. Παπαθεοδοσίου	165
10. Η πρακτική άσκηση στα ΤΕΙ του Γ. Καζάζη	173
11. Ο ρόλος ΑΕΙ - ΤΕΙ σε σχέση με την παραγωγή του Β. Κωτσάκη	178
12. Η ευρωπαϊκή διάσταση της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης του Θ. Παπαθεοδοσίου	182
13. Ανάπτυξη και παιδεία. Η εκπαίδευση του 2000 του Θ. Βακαλιού	189

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.

ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.

Μια από τις πιο σημαντικές καινοτομίες του νόμου για τη δομή και λειτουργία των ΤΕΙ είναι η ίδρυση του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Όπως προκύπτει από τις ρητές γραφές του νόμου αυτού, από την εισηγητική έκθεση, αλλά και από τις κατά καιρούς εκφρασμένες απόψεις της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠ.Ε.Π.Θ., το όργανο αυτό προορίζεται να παίξει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια για την ανάπτυξη της τεχνολογικής εκπαίδευσης στη χώρα μας.

Για το λόγο αυτό, ο νόμος μεταξύ άλλων προβλέπει και τη στελέχωση του ΙΤΕ με υψηλής στάθμης επιστημονικό προσωπικό, και συγκεκριμένα τους συμβούλους σε επίπεδο καθηγητή παν/μίου και τους εισηγητές σε επίπεδο καθηγητή ΤΕΙ.

Στο παράρτημα Α' δίνεται ολόκληρο το κείμενο του άρθρου 14 (II) του ν. 1408/83 σύμφωνα με το οποίο ιδρύθηκε το Ι.Τ.Ε.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.

Με το Π.Δ. 567/84, ρυθμίζονται τα θέματα της εσωτερικής λειτουργίας του Ι.Τ.Ε.

Ειδικότερα με το διάταγμα αυτό ρυθμίζονται με σαφήνεια οι αρμοδιότητες και η λειτουργία των οργάνων του Ι.Τ.Ε. που είναι ο Πρόεδρος και το επιστημονικό συμβούλιο (Ε.Σ.). Το κύριο προσωπικό του Ι.Τ.Ε. αποτελείται από επτά (7) συμβούλους οι οποίοι συγκροτούν το Ε.Σ. και δέκα (10) εισηγητές.

Οι σύμβουλοι του Ι.Τ.Ε. έχουν ως κύριο έργο την έρευνα και μελέτη διαφόρων εκπαιδευτικών και επιστημονικών θεμάτων που σχετίζονται με τα Τ.Ε.Ι., ενώ οι εισηγητές έχουν ως κύριο έργο να ερευνούν τα θέματα που τους αναθέτει το Ε.Σ. και να εισηγούνται σ' αυτό, ή να επικουρούν τους συμβούλους κατά την προεργασία των εισηγήσεών τους.

Το ίδιο Π.Δ. καθορίζει και τη διάρθρωση της γραμματείας του Ι.Τ.Ε. η οποία συγκροτείται από τα εξής 4 γραφεία:

α) Γραφείο Ισοτιμίας τίτλων σπουδών, που είναι αρμόδιο για θέματα ισοτιμίας τίτλων σπουδών, για το ομοταγές σχολών αλλοδαπής προς τα Τ.Ε.Ι. και για θέματα που έχουν σχέση με κατατάξεις και μετεγγραφές σπουδαστών στα Τ.Ε.Ι. και στην ΑΣΕΤΕΜ της ΣΕΛΕΤΕ.

β) Γραφείο Διοικητικών και Οικονομικών Υποθέσεων, αρμόδιο για τη γραμματειακή υποστήριξη του Ι.Τ.Ε. για την κατάρτιση και εκτέλεση του προϋπολογισμού του Ι.Τ.Ε. καθώς και για κάθε οικονομικό θέμα.

γ) Γραφείο Βιβλιοθήκης και Τεκμηρίωσης, αρμόδιο για την συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού για την επιστημονική στήριξη του έργου του Ι.Τ.Ε. και για την σύνταξη και έκδοση πληροφοριακών και λοιπών δημοσιευμάτων του Ι.Τ.Ε.

δ) Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων, αρμόδιο για την οργάνωση επικοινωνία του Ι.Τ.Ε. με τους διάφορους φορείς του χώρου της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης της χώρας καθώς και για την ανάπτυξη σχέσεων με τεχνολογικά ιδρύματα του εξωτερικού και διεθνείς οργανισμούς.

Στο Παράρτημα Α δίνεται ολόκληρο το κείμενο του παραπάνω Π.Δ.

ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.

Οι αρμοδιότητες του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης καθορίζονται με το Ν. 1404/83 και από άλλες μεταγενέστερες διατάξεις. Εδώ θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα των αρμοδιοτήτων αυτών αποδελτιώνοντας και κωδικοποιώντας τις διάφορες σχετικές ρυθμίσεις που έγιναν από την ίδρυση του Ι.Τ.Ε. ίσαμε σήμερα.

Το σύνολο των αρμοδιοτήτων του Ι.Τ.Ε. θα μπορούσε να ταξινομηθεί σε δύο κατηγορίες.

(α) Σ' εκείνες που αφορούν στη διατύπωση γνώμης ή προτάσης ή εισήγησης προς τον Υπουργό Ε.Π. και Θ. Προκειμένου να εκδοθούν διάφορες υπουργικές αποφάσεις ή προεδρικά διατάγματα, και

(β) Στις αρμοδιότητες που αφορούν στην έκδοση από το Ι.Τ.Ε. διαφόρων τελικών αποφάσεων.

Α' Γνωμοδοτικές εισηγητικές αρμοδιότητες.

1. Γενικές εισηγήσεις για την οργάνωση και συνεχή βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την ουσιαστικοποίηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης με ανάλογα εκπαιδευτικά προγράμματα.

2. Εισηγήσεις για τους εσωτερικούς κανονισμούς των Τ.Ε.Ι.

3. Εισηγήσεις για θέματα σπουδών που έχουν σχέση με τις μετεγγραφές και κατατάξεις σπουδαστών.

4. Εισηγήσεις για το περίγραμμα των προγραμμάτων σπουδών των διαφόρων ειδικοτήτων.

5. Εισηγήσεις για τα κριτήρια και τις διαδικασίες κρίσης διδακτικών βιβλίων.

6. Εισηγήσεις για τα προγράμματα μετεκπαίδευσης και υποτροφιών του Ε.Π. και του Ε.Ε.Π. των Τ.Ε.Ι.

7. Εισηγήσεις για θέματα τεχνολογικής παιδείας που του αναθέτει ο Υπουργός Ε.Π. και Θ.

8. Έκφραση γνώμης για τη συμπλήρωση ελεγκτικών σωμάτων κρίσης υποψηφίων για την κατάληψη θέσεων Ε.Π.

9. Έκφραση γνώμης για θέματα που σχετίζονται με τη χορήγηση εκπαιδευτικών αδειών στο Ε.Π. και Ε.Ε.Π. των Τ.Ε.Ι.

10. Έκφραση γνώμης για το περιεχόμενο σπουδών κάθε τμήματος ή κατεύθυνσης τμήματος Τ.Ε.Ι.

11. Προτάσεις για το περίγραμμα του προγράμματος σπουδών κάθε τμήματος.

12. Έκφραση γνώμης για το πλαίσιο κανονισμού σπουδών του Τ.Ε.Ι.

13. Έκφραση γνώμης για ειδικά προγράμματα σπουδών για τους εργαζόμενους σπουδαστές.

14. Έκφραση γνώμης για τους όρους, τις προϋποθέσεις, τη διαδικασία αναγνώρισης πτυχίων ΚΑΤΕΕ ως ισότιμων με τα πτυχία Τ.Ε.Ι.

15. Έκφραση γνώμης για την ισοτίμηση σεμιναρίων ή μετεκπαιδεύσεων με τα σεμινάρια ή μετεκπαιδεύσεις του άρθρου 38.1.γ.3. του Ν. 1404/83.

16. Έκφραση γνώμης για την ίδρυση Κέντρων Τεχνολογικής Έρευνας (ΚΤΕ), νόμος 177/88 άρθρο 11.

Β' Αποφασιστικές αρμοδιότητες

Το Ι.Τ.Ε. αποφαινεται για:

1. Το ομοταγές με τα Τ.Ε.Ι. των σχολών ή Τμημάτων της Τριτοβάθμιας μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης του εξωτερικού, την ισοτιμία των τίτλων σπουδών που χορηγούν και την αντιστοιχία τους εφόσον υπάρχει, με τίτλους που απονέμονται από τα Τ.Ε.Ι.

2. Την παραπομπή για κατάταξη σε εξάμηνο σπουδών ή για συμπληρωματική εξέταση συγκεκριμένων μαθημάτων σε τμήματα Τ.Ε.Ι. των κατόχων τίτλων της αλλοδαπής ομοταγών προς τα Τ.Ε.Ι. που δεν είναι αντίστοιχοι ή δεν είναι δυνατό να αναγνωριστούν ως ισότιμοι με τους τίτλους που χορηγούν τα Τ.Ε.Ι.

3. Την αναγνώριση της ισοτιμίας τίτλων σπουδών που χορηγούν οι ανώτερες σχολές του εσωτερικού αρμοδιότητας άλλων υπουργείων με τίτλους των Τ.Ε.Ι., ύστερα από κοινή απόφαση του Υπουργού Ε.Π. και Θ. και του συναρμόδιου Υπουργού.

4. Την ισοδυναμία ή υπερκάλυψη των πιστοποιητικών σπουδών που προέρχονται από σχολές του εξωτερικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τα πιστοποιητικά εξειδίκευσης που χορηγούν τα Τ.Ε.Ι. στις περιπτώσεις που οι ενδιαφερόμενοι είναι υποψήφιοι για την πλήρωση θέσεων καθηγητών εφαρμογών των Τ.Ε.Ι. για τις οποίες απαιτείται πιστοποιητικό εξειδίκευσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 περ. Γ. στοιχ. ι του Ν. 1404/83.

5. Το ομοταγές, την ισοτιμία των τίτλων σπουδών που χορηγούν και την αντιστοιχία του, εφόσον υπάρχει, με το πτυχίο ΑΣΕΤΕΜ της ΣΕΛΕΤΕ, των τίτλων σπουδών ανολόγων σχολών ή τμημάτων του Εξωτερικού αντίστοιχου επιπέδου.

6. Την αντικατάσταση διδακτορικού διπλώματος ως προσόντος για κατάληψη θέσης Καθηγητού Τ.Ε.Ι. με ανάλογο επιπέδου καλλιτεχνικό έργο.

7. Την αντικατάσταση μεταπτυχιακού τίτλου ως προσόντος για την κατάληψη θέσης επίκουρου καθηγητή Τ.Ε.Ι. με αξιόλογο επαγγελματικό ή καλλιτεχνικό έργο.

8. Την έκδοση βεβαίωσης συνάφειας τίτλων σπουδών που δεν είναι αντίστοιχοι προς πτυχία τμημάτων Τ.Ε.Ι. στις περιπτώσεις που οι κάτοχοι των τίτλων αυτών είναι πολιτικοί πρόσφυγες ή επαναπατριζόμενοι Έλληνες και ενδιαφέρονται να διοριστούν στο δημόσιο τομέα.

9. Την βαθμολογική αντιστοιχία στη δεκαβάθμια κλίμακα των τίτλων που αναγνωρίζονται ως ισότιμοι με πτυχία Τ.Ε.Ι. ή ΚΑΤΕΕ.

Στο παράρτημα Α δίνονται τα κείμενα των διαφόρων διατάξεων που καθορίζουν τις παραπάνω αρμοδιότητες.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.

Το σύνολο του προσωπικού του Ι.Τ.Ε. αποτελείται από το κύριο και το Διοικητικό προσωπικό.

Α. Το Κύριο Προσωπικό αποτελείται από τους επτά (7) συμβούλους με αποδοχές καθηγητή ανωτάτου εκπαιδευτικού ιδρύματος και τους δέκα (10) εισηγητές με αποδοχές καθηγητή Τ.Ε.Ι. Κατά το διορισμό των συμβούλων λαμβάνεται μέριμνα, ώστε στο Ε.Σ. να περιλαμβάνεται τουλάχιστον ένας τεχνικός επιστήμο-

νας και ένας επιστήμονας με ανθρωπιστικές ή κοινωνικές σπουδές. Κατά το διορισμό των εισηγητών μέριμνα, ώστε με συνυπολογισμό και των συμβούλων να αντιπροσωπεύονται, αν είναι δυνατό, όλοι οι τομείς που αντιστοιχούν σε σχολές των Τ.Ε.Ι.

Β. Το Διοικητικό Προσωπικό, αποτελείται από:

- (1) Τον Γραμματέα που είναι υπάλληλος κατηγορίας Π.Ε. με βαθμό Α'.
 - (2) Ένα στατιστικολόγο κατηγορίας Π.Ε. με βαθμό Γ' ή Α'.
 - (3) Έξη υπαλλήλους κατηγορίας Τ.Ε. διαφόρων ειδικοτήτων (διοικητικού, λογιστικού, βιβλιοθηκονομίας και αναλυτή - Προγραμματιστή Η/Υ).
 - (4) 7 υπαλλήλους κατηγορίες Δ.Ε. (Διοικητικού - δακτυλογράφων).
 - (5) 1 Υπάλληλο κατηγορίας Υ.Ε. (Κλητήρας).
- Η σημερινή σύνθεση του προσωπικού του Ι.Τ.Ε.

Α. Σύμβουλοι

Έχουν καλυφθεί και οι επτά θέσεις των συμβούλων που προβλέπονται από το νόμο και είναι οι εξής:

1. Γεώργιος Ηλιόπουλος, Δρ. Χημικός, Πρόεδρος του Ε.Σ. και προϊστάμενος του Ι.Τ.Ε.
2. Βασίλειος Κωτσάκης, Δρ. Μαθηματικός Πανεπιστημίου TUBINCEN Δυτικής Γερμανίας.
3. Αθανάσιος Βακαλιός, Δρ. Φιλοσοφικών Επιστημών.
4. Ιωάννης Καζάζης, Δρ. Γεωπονίας.
5. Θεοδόσιος Παπαθεοδοσίου, Δρ. Μηχανικός του Τεχνικού Πανεπιστημίου Βερολίνου.
6. Σταύρος Πλέσσας, άμισθος επίκουρος καθηγητής καρδιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών.
7. Κυριάκος Τσιτσιάς, Δρ. Γεωπονίας του Πανεπιστημίου ABERDEEN (U.K.).

Β. Εισηγητές

Από τις δέκα προβλεπόμενες θέσεις εισηγητών έχουν καλυφθεί οι τρεις και είναι οι εξής:

1. Ιωάννης Γεωργουδής, Δρ. Μαθηματικός.
2. Σταματίνα Κοκκινάκη, MSC Κοινωνική Διοίκηση.
3. Άννα Κωνσταντάρα, Δρ. Βιολογίας

Γ. Διοικητικό Προσωπικό

Καμιά από τις 16 θέσεις διοικητικού προσωπικού που έχουν θεσμοθετηθεί για το Ι.Τ.Ε. δεν έχει καλυφθεί. Οι γραμματειακές, διοικητικές και οικονομικές δραστηριότητες ως και οι δραστηριότητες των παραπάνω γραφείων του Ι.Τ.Ε. καλύπτονται από τέσσερις υπαλλήλους που έχουν διατεθεί ή αποσπαστεί στο Ι.Τ.Ε. μέσω της Ε.Υ./Τ.Ε.Ι. και είναι οι εξής:

1. Περιστέρα Ζαπώνη, κλάδου Διοικητικού - Οικονομικού κατηγορίας Π.Ε. βαθμός Α', υπάλληλος του Τ.Ε.Ι. Αθήνας.
2. Μαρία Ξενογιάννη, κλάδου Δ/κού - Οικονομικού κατηγορίας Π.Ε. βαθμός Β' υπάλληλος του Τ.Ε.Ι. Αθήνας.
3. Ειρήνη Μουζακίτου, κλάδος Δ/κού, κατηγορίας ΜΕ1, βαθμός Α' υπάλληλος του ΥΠ.Ε.Π.Θ.
4. Μαργαρίτα Καραγιάννη. Ανήκει στο Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό του Τ.Ε.Ι. Αθήνας.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί η σημαντική βοήθεια που προσφέρεται από σπουδαστές Τ.Ε.Ι. που κάνουν την πρακτική τους άσκηση στην υπηρεσία μας.

ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Α. Κτιριολογικό

Το Ι.Τ.Ε. στεγάζεται σε κτίριο της Λ. Συγγρού 56 μισθωμένο από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. Υπάρχει η προοπτική της αγοράς ιδιόκτητου κτιρίου για τη συστέγαση του ΙΤΕ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Η πρώτη φάση του σχετικού διαγωνισμού απέβη άκαρπη εξαιτίας της अपαράδεκτης οικονομικής απαίτησης του ιδιόκτητου κτιρίου που καλύπτει τις σχετικές προδιαγραφές. Ο διαγωνισμός θα επαναληφθεί.

Β. Εξοπλισμός του Ι.Τ.Ε.

Δυστυχώς ο μέχρι τώρα εξοπλισμός του Ι.Τ.Ε. σε έπιπλα και λοιπό Τεχνολογικό εξοπλισμό (γραφομηχανές, υπολογιστικές μηχανές κ.λπ.) είναι υποτυπώδης.

Στις προοπτικές μας είναι ο εξοπλισμός του Ι.Τ.Ε. με τα σύγχρονα μέσα της Πληροφορικής, έτσι ώστε να μηχανογραφηθούν οι βασικές μας λειτουργίες ρουτίνας για να μπορέσουμε έτσι να επιδοθούμε απερίσπαστοι στο ερευνητικό -επιστημονικό μας έργο.

Ήδη έχει ολοκληρωθεί η σχετική μελέτη από το τμήμα Πληροφορικής του Τ.Ε.Ι. Αθήνας, και έχει εξασφαλιστεί η σχετική έγκριση από το Υπουργείο Προεδρίας για την αγορά του απαραίτητου συστήματος Η/Υ. Στη φάση αυτή γίνονται προσπάθειες για εξασφάλιση των απαιτούμενων πόρων ώστε να προκηρυχθεί έγκαιρα ο σχετικός διαγωνισμός με στόχο να γίνει η προμήθεια του Η/Υ το τρέχον οικονομικό έτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της συγκρότησης του Ε.Σ. και τον ορισμό του προέδρου του, αρχίσαμε εντατικά τις διεργασίες για την αντιμετώπιση των επείγοντων και πολύ σημαντικών ζητημάτων που αφορούν στο χώρο της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Έτσι κατά την πρώτη διετία λειτουργίας του Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε. πραγματοποιήθηκαν περισσότερες από 130 συνεδριάσεις, κατά μέσο όρο πάνω από μία την εβδομάδα, δηλαδή υπερδιπλάσιες απ' όσες ορίζονται από τον κανονισμό λειτουργίας του Ε.Σ.

Κατά τις συνεδριάσεις αυτές, πάρθηκαν αποφάσεις ή διατυπώθηκαν γνώμες ή καταρχήν απόψεις για το σύνολο σχεδόν των σημαντικών θεμάτων που απασχολούν το χώρο των Τ.Ε.Ι. Συνοπτικά τα πιο σημαντικά θέματα που απασχόλησαν το Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε. κατά την πρώτη τριετία λειτουργίας του είναι:

1. Όροι και διαδικασίες ισοτίμησης των πτυχίων Κ.Α.Τ.Ε.Ε. προς τα πτυχία Τ.Ε.Ι.

Με το θέμα αυτό ασχολήθηκε το Ε.Σ. σε έξι συνεδριάσεις και κατέληξε στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων που διαβιβάστηκαν αρμοδίως στον κ. Υπουργό Παιδείας.

2. Όροι και διαδικασίες συγγραφής διδακτικών βιβλίων και βοηθημάτων για τους σπουδαστές των Τ.Ε.Ι.

Σε πέντε συνεδριάσεις του Ε.Σ. εξετάστηκαν όλες οι πτυχές του θέματος αυτού και διατυπώθηκαν δύο εναλλακτικές προτάσεις που διαβιβάστηκαν μαζί με τα πρακτικά των συνεδριάσεων αυτών στον κ. Υπουργό Παιδείας.

3. Όροι και διαδικασίες για την αντικατάσταση διδακτορικού διπλώματος ή μεταπτυχιακού τίτλου με καλλιτεχνικό ή επαγγελματικό έργο.

Το Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε. εξέφρασε τη γνώμη του επί σχεδίου Υπουργικής απόφασης για το παραπάνω θέμα. Το κείμενο αυτό όπως τελικά διαμορφώθηκε από το Ε.Σ. αποτελεί τη σχετική υπουργική απόφαση που δημοσιεύθηκε στο υπ' αριθμόν 682/τ. Β' /1986 Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως.

4. Κανονισμός σπουδών.

Διατυπώθηκαν προτάσεις για σημαντικές αλλαγές στον κανονισμό σπουδών των Τ.Ε.Ι. που αφορούν στο σύστημα των πιστωτικών μονάδων στα κατ' επιλογή υποχρεωτικά μαθήματα, στη διαμόρφωση των ατομικών προγραμμάτων των σπουδαστών Τ.Ε.Ι. κ.λπ. (Βλέπε κεφ. 4, Από το γνωμοδοτικό έργο του ΙΤΕ).

5. Περιγράμματα προγραμμάτων σπουδών.

Συντάχθηκαν περιγράμματα προγραμμάτων σπουδών για τα νέα τμήματα των Τ.Ε.Ι. ή αναμορφώθηκαν τα υπάρχοντα. Συγκεκριμένα διατυπώθηκαν προτάσεις για τα περιγράμματα σπουδών των εξής τμημάτων:

- 1) Τεχνολογίας Ιατρικών Οργάνων.
- 2) Τεχνολογίας τροφίμων.
- 3) Θερμοκηπιακών Καλλιεργειών και Ανθοκομίας.
- 4) Δομικών Έργων.
- 5) Έργων Υποδομής.

- 6) Διοίκησης Μονάδων Υγείας και Πρόνοιας.
- 7) Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Εκμεταλλεύσεων.
- 8) Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης.
- 9) Ενεργειακής Τεχνικής
- 10) Φωτογραφίας
- 11) Κοινωνικής εργασίας.
- 12) Διακοσμητικής
- 13) Αυτοματισμού.

6. Περιγράμματα Πρακτικής άσκησης.

Συντάχθηκαν περιγράμματα πρακτικής άσκησης των σπουδαστών για τα εξής τμήματα:

- α. Όλα τα τμήματα της Σχολής Τεχνολόγων Γεωπονίας.
 - β. Τμήμα τεχνολογίας Τροφίμων.
 - γ. Τμήματα Μηχανολογίας Ναυπηγικής, Ηλεκτρολογίας Τοπογραφίας Οχημάτων, Πολιτικών Έργων Υποδομής, Πολιτικών δομικών έργων.
 - δ. Όλα τα τμήματα της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας.
 - ε. Όλα τα τμήματα της Σ.Ε.Υ.Π.
 - στ. Γραφιστικής, Διακοσμητικής Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών.
- Επίσης προτάθηκαν σημαντικές τροποποιήσεις του Π.Δ. 174/85 που ρυθμίζει θέματα της πρακτικής άσκησης.

7. Περιεχόμενο σπουδών τμημάτων ΤΕΙ

Συντάχθηκαν τα κείμενα με το περιεχόμενο σπουδών όλων των τμημάτων των σχολών.

1) Τεχνολόγων Γεωπονίας

2) Διοίκησης και Οικονομίας

8. Προγράμματα εξειδίκευσης

Συντάχθηκε κείμενο των βασικών αρχών που θα πρέπει να διέπουν τα προγράμματα εξειδίκευσης του άρθρου 28 παρ. 3 του Ν. 140 1404/83.

Ολόκληρο το κείμενο αυτό δίνεται στο κεφ. 4 («Από το γνωμοδοτικό έργο του ΙΤΕ»).

Επίσης το ΙΤΕ έλαβε μέρος στην ημερίδα που οργανώθηκε από την ΕΥ/ΤΕΙ στη Ι.Μ. Πεντέλης την 12/11/87 με θέμα τα προγράμματα εξειδίκευσης.

9. Διεξαγωγή σεμιναρίων και εκπόνηση πτυχιακής εργασίας από τους σπουδαστές.

Συντάχθηκε κείμενο που αναφέρεται στη διαδικασία διεξαγωγής και αξιολόγησης του σεμιναρίου και της πτυχιακής εργασίας. Το κείμενο αυτό υιοθετήθηκε από το ΥΠΕΠΘ και στάλθηκε στα ΤΕΙ με την υπ' αριθ. Ε5/2740/28.4.87 εγκύκλιο (51).

Ολόκληρο το κείμενο αυτό δίνεται στο Κεφ. 4 («Από το γνωμοδοτικό έργο του ΙΤΕ»).

10. Σχέση ΑΕΙ/ΤΕΙ και αποφοίτων των ΑΕΙ - ΤΕΙ στην παραγωγή.

Συντάχθηκε κείμενο με τις βασικές σκέψεις που αφορούν στα παραπάνω θέματα που υποβλήθηκε στο ΥΠΕΠΘ. Το κείμενο αυτό αποτέλεσε τη βάση για την σύνταξη της εισήγησης και της γραμματείας του ΣΤΕ στην 8η Ολομέλειά του. (Βλ. κεφ. 4 «Από το γνωμοδοτικό έργο του ΙΤΕ»).

11. Αναμόρφωση συστήματος γενικών εξετάσεων

Μετά από σχετική υπουργική εντολή το Ε.Σ. του ΙΤΕ διατύπωσε τις σκέψεις του για την αναμόρφωση του συστήματος γενικών εξετάσεων τις οποίες υπέβαλε ο πρόεδρος του ΙΤΕ αρμοδίως στην Πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ. Το κείμενο των προτάσεων αυτών δίνεται στο Κεφ. 4 («Από το γνωμοδοτικό έργο του ΙΤΕ»).

12. Επιμόρφωση Εκπαιδευτικού προσωπικού

Στα πλαίσια του ειδικού αναπτυξιακού προγράμματος και μετά από

υπουργική εντολή, το Ε.Σ. του ΙΤΕ ασχολείται με το θέμα της επιμόρφωσης του Ε.Π. των ΤΕΙ. Το θέμα εξετάζεται στις εξής διαστάσεις: (α) Χαρακτήρας μετεκπαίδευσης (παιδαγωγική ή στην ειδικότητα) (β) διαδικασία επιμόρφωσης (σεμινάρια, μετεκπαίδευση κ.λπ.) (γ) Προτεραιότητες.

13. Αντικατάσταση διδακτορικού διπλώματος με καλλιτεχνικό έργο.

Εξετάσθηκαν 5 περιπτώσεις ύστερα από ισάριθμες θετικές εισηγήσεις του ΤΕΙ Αθénas και αποφασίστηκε η αντικατάσταση του διδακτορικού διπλώματος ως προσόντος για την κατάληψη θέσεως με καθηγητή ΤΕΙ όλων των υποψηφίων.

14. Αντικατάσταση μεταπτυχιακού τίτλου με καλλιτεχνικό ή επαγγελματικό έργο.

Εξετάσθηκαν 32 περιπτώσεις ύστερα από σχετικές θετικές εισηγήσεις των ΤΕΙ και αποφασίστηκε η αντικατάσταση του μεταπτυχιακού τίτλου ως προσόντος για την κατάληψη θέσεως επίκουρου καθηγητή ΤΕΙ για 31 υποψηφίους.

15. Αναγνώριση εξειδίκευσης

Εξετάσθηκαν 6 περιπτώσεις ύστερα από σχετικές θετικές εισηγήσεις των ΤΕΙ και αποφασίστηκε η ισοτίμηση ή υπερκάλυψη των πιστοποιητικών του άρθρου 3805γ του Ν. 1404/83 ως προσόντων για την κατάληψη θέσεως καθηγητών.

16. Ισοτίμηση σεμιναρίων ή μετεκπαιδεύσεων σε χώρους εργασίας ως προϋποθέσεων για την εξέλιξη στην ΠΒΕ σε θέση καθηγητή εφαρμογών.

Εξετάσθηκαν περί τις 30 περιπτώσεις ύστερα από σχετικές εισηγήσεις των αρμόδιων ΤΕΙ και αποφασίστηκε η ισοτίμηση σεμιναρίων ή μετεκπαιδεύσεων ως προσόντων για την εξέλιξη στη βαθμίδα καθηγητού εφαρμογών ΤΕΙ για 23 υποψηφίους.

17. Συγκρότηση Εκλεκτορικού σωμάτων

Το Ε.Σ. απασχολήθηκε συχνά με την υποβολή προτάσεων προς τον Υπουργό Ε.Π. και Θ. σχετικά με την συμπλήρωση εκλεκτορικών σωμάτων για την επιλογή μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού σε πολλά τμήματα των ΤΕΙ της χώρας.

18. Συσκέψεις με τους αντιπροέδρους των ΤΕΙ

Πραγματοποιήθηκαν τρεις συσκέψεις με τους αντιπροέδρους όλων των ΤΕΙ όπως αυτές προβλέπονται από το άρθρο 14.11.3.β. Σ' αυτές τέθηκαν μείζονα θέματα της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης όπως: κανονισμός σπουδών, διδακτικά βοηθήματα, βιβλιοθήκες κ.λπ.

Συνοπτικά πρακτικά των δύο πρώτων συσκέψεων δίνονται στο Παράρτημα Α, ενώ τα πρακτικά της τρίτης σύσκεψης που είχε σα μοναδικό θέμα τις «Βιβλιοθήκες στα ΤΕΙ» εκδόθηκαν σε ειδικό τεύχος.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σταματίνα Τριανταφύλλου - Κокκινάκη:

1. Αναγνώριση Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής

1.1. Το ιστορικό και η σημασία του θεσμού

Ο θεσμός της αναγνώρισης τίτλων σπουδών και εκτίμησης περιόδων σπουδών, που έχουν πραγματοποιηθεί στο εξωτερικό, άρχισε να διαμορφώνεται από τον περασμένο αιώνα. Αναπτύχθηκε περισσότερο στον αιώνα μας και ιδιαίτερα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο που μετακινήθηκαν μεγάλες ομάδες πληθυσμού από αστικές περιοχές.

Άτομα που μετακινούνται από χώρα σε χώρα για σπουδές, εργασία ή άλλους λόγους (μετανάστες, πρόσφυγες, ερευνητές, σπουδαστές, εκπαιδευτικοί...) έχουν ανάγκη να εκτιμηθούν οι σπουδές που έχουν πραγματοποιήσει σε άλλη χώρα, απ' αυτή της υποδοχής και να αναγνωριστούν οι τίτλοι που κατέχουν.

Με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το θέμα της αναγνώρισης των τίτλων σπουδών που έχουν γίνει σε άλλες χώρες — Ευρωπαϊκές ή Τρίτες — καθίσταται επιτακτικό. Αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τη διακίνηση των πολιτών της Κοινότητας.

Από τις τέσσερις ελευθερίες που θέσπισε η Συνθήκη που δημιουργήσε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα — ελεύθερη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και πολιτών — περισσότερες δυσκολίες, παρατηρούμε στη διακίνηση των πολιτών.

Η δυσχέρεια στην κινητικότητα των πολιτών οφείλεται κατά μεγάλο μέρος όχι τόσο στην εθνικότητα όσο στην αναγνώριση του τίτλου σπουδών ή και της επαγγελματικής εμπειρίας που απαιτείται στη χώρα υποδοχής για την άσκηση ενός επαγγέλματος ή την κατάληψη θέσης σε Οργανισμό.

1.2. Οδηγίες της Κοινότητας

Από τις αρχές της δεκαετίας του '60 έχουν καταγραφεί περί τις 80 κοινοτικές οδηγίες που θα διευκολύνουν την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων σε διάφορα επαγγέλματα, τα οποία προϋποθέτουν εκπαίδευση και επαγγελματική εμπειρία. Με τις οδηγίες καθορίζονται οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση σπουδών και επαγγελματικής εμπειρίας, με βάση το σεβασμό των επαγγελματικών κανόνων που ισχύουν στα Κράτη - μέλη. Οι οδηγίες αυτές αποτελούν σημαντικά βήματα για τη διάνοιξη του δρόμου που θα διευκολύνει την κινητικότητα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ε.Κ.).

Η έννοια της αναγνώρισης τίτλων σπουδών αναφέρεται στην επαγγελματική δραστηριότητα. Δεν αποτελεί αυτόματα και ακαδημαϊκή αναγνώριση. Όμως οι οδηγίες της Ε.Κ. έχουν επιδράσει και στα εκπαιδευτικά προγράμματα των χωρών - μελών με το να θέτουν ελάχιστα χρονικά όρια σπουδών για ορισμένα επαγγέλματα. Παράδειγμα, η πρόσφατη (22.6.88) κοινή θέση που ενέκρινε ομόφωνα το Συμβούλιο Υπουργών Εσωτερικής Αγοράς στη 1253η Σύνοδο, σχετικά με την τροποποιημένη πρόταση οδηγίας για το γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών.

Η οδηγία αυτή έχει γενικό χαρακτήρα, επειδή το νέο σύστημα θα εφαρμοστεί σε όλα τα επαγγέλματα που είναι νομοθετικά κατοχυρωμένα, για τα οποία απαιτείται τριετής τουλάχιστον φοίτηση σε πανεπιστημιακό επίπεδο, και για τα οποία δεν έχει εκδοθεί ειδική οδηγία.

1.3. Συνεργασία Κρατών - Μελών της Ε.Κ.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 ξεκίνησε μια στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών για τα εκπαιδευτικά θέματα, όπως είναι:

- η βελτίωση των προγραμμάτων από πλευράς επαγγελματικής και κουλτουριστικής εκπαίδευσης για τα παιδιά των μεταναστών,
- συλλογή στοιχείων - στατιστικών και άλλων πληροφοριών,
- αμοιβαία κατανόηση των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων,
- συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- βελτίωση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών,
- δημιουργία ευκαιριών για εκπαίδευση πάσης φύσεως, για όλους τους πολίτες στην Κοινότητα (νέους, ανάπηρους, γυναίκες, μετανάστες, πρόσφυγες, αναλφάβητους),

— μέτρα για τη βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης των νέων και τη μετάβασή τους από το σχολείο στο χώρο της εργασίας.

Το Φεβρουάριο του 1976, το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και οι Υπουργοί Παιδείας υιοθέτησαν ένα πρόγραμμα δράσης στον τομέα της Παιδείας. Μια από τις αποφάσεις ήταν η δημιουργία ενός δικτύου πληροφόρησης, με σκοπό τη βελτίωση ανταλλαγής πληροφοριών σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής. Το δίκτυο αυτό ονομάστηκε «ΕΥΡΥΔΙΚΗ». Κάθε κράτος - μέλος έχει ορίσει μια

εθνική ομάδα για να συμμετέχει στο δίκτυο.

Στην Ελλάδα, το δίκτυο Ευρυδίκη εδρεύει στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, διεύθυνση Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1.4. Φορείς για αναγνώριση Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Μια άλλη απόφαση αφορά στη δημιουργία ενός δικτύου Εθνικών Κέντρων Πληροφοριών για την ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα ακαδημαϊκής αναγνώρισης διπλωμάτων και περιόδων σπουδών.

Από την Ελλάδα, στο δίκτυο αυτό συμμετέχει το Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής. Το ΔΙΚΑΤΣΑ αποτελεί ΝΠΔΔ και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το Κέντρο αυτό ιδρύθηκε το 1977 (Ν. 741/77) με διπλό ρόλο: α) να δίνει πληροφορίες και β) να λαμβάνει αποφάσεις για μεμονωμένες περιπτώσεις και γενικές κατηγορίες περιπτώσεων.

Το ΔΙΚΑΤΣΑ αποφασίζει για τίτλους σπουδών ή περιόδους σπουδών από πανεπιστημιακά ιδρύματα της αλλοδαπής.

Για την αναγνώριση τίτλων που προέρχονται από σχολές Τεχνικής -Επαγγελματικής Τριτοβάθμιας μη Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης, το 1977 (576/77) συστήθηκε επταμελές Συμβούλιο Ισοτιμιών (Σ.Ι.) στα πλαίσια του ΚΑΤΕΕ Αθηνών.

Το 1984 μεταβιβάσθηκε στο Σ.Ι. και η αρμοδιότητα αναγνώρισης τίτλων σπουδών Τουριστικών Επαγγελμάτων, που ασκούσε μέχρι τότε το Διοικητικό Συμβούλιο των Σχολών Τουριστικών Επαγγελμάτων.

Με το νόμο 1404/83 «περί της δομής και λειτουργίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων» δημιουργήθηκε το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ).

Στη Γραμματεία του ΙΤΕ προβλέπεται η συγκρότηση Γραφείου Ισοτιμίας Τίτλων σπουδών με αρμοδιότητες που διαγράφονται και στο Ν. 1566/85 (άρ. 71 παρ. 5 περ. 2α) (βλ. Παρ 1, Β).

Το 1987 με την Υ.Α. Ε5/6943 το Σ.Ι. καταργήθηκε και οι αρμοδιότητές του ανατέθηκαν στο ΙΤΕ.

Σήμερα, λειτουργούν τρεις φορείς για την αναγνώριση τίτλων σπουδών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (μεταλυκειακής):

- α) το ΔΙΚΑΤΣΑ για τίτλους πανεπιστημιακής εκπαίδευσης,
- β) το ΙΤΕ για τίτλους μη πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- γ) η Επιτροπή Ισοτιμιών σχολών εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού (ΕΙΣΕΔΠ), που εδρεύει στο ΥΠΕΠΘ και ασχολείται με το ομοταγές σχολών και την ισοτιμία και αντιστοιχία τίτλων σπουδών από σχολές εξωτερικού, προς τα πτυχία που χορηγούν οι ελληνικές σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού.

Υπάρχουν, ακόμη, φορείς για την ισοτιμία τίτλων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: α) Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για τίτλους επαγγελματικής -τεχνικής εκπαίδευσης και β) η Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, για τίτλους γενικής εκπαίδευσης.

2. Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων Σπουδών του ΙΤΕ

Το Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων Σπουδών του ΙΤΕ άρχισε τυπικά τη λειτουργία του μετά το διορισμό των πρώτων εισηγητών (Απρίλης του 1986) που έγινε μετά τη συμπλήρωση των θέσεων των συμβούλων.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά σε μερικά βασικά σημεία δράσης του Γραφείου Ισοτιμίας Τίτλων Σπουδών, που με περιορισμένο αριθμό σε προσωπικό, κατάφερε να ανταποκριθεί, μέχρι σήμερα (Πράξη 65/19.12.88 Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΤΕ) στις ανάγκες του κοινού που συχνά προβάλλονται πιεστικές (λόγοι διορισμού, αναβολής στράτευσης, εγγραφής σε σχολές εξωτερικού, υπηρεσιακής εξέλιξης κ.λπ.).

2.1. Έργο υποδομής

Μετά την ανάληψη των καθηκόντων τους, τα μέλη του Γραφείου Ισοτιμίας Τίτλων ασχολήθηκαν με έργα υποδομής, όπως: η δημιουργία εντύπων για πληροφόρηση και επικοινωνία με το κοινό και τις αρχές, μελέτη εκπαιδευτικών συστημάτων, συγκρότηση αρχείου και βιβλιοθήκης με βιβλία και έντυπα, σχετικά με το αντικείμενο του Γραφείου, επικοινωνία με αρχές συναφείς προς το έργο αναγνώρισης τίτλων σπουδών αλλοδαπής, (μορφωτικά τμήματα πρεσβειών στην Αθήνα, ελληνικές πρεσβείες και φορείς σχετικούς με την εκπαίδευση στο Εξωτερικό, Γραφείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΟΥΝΕΣΚΟ, ΔΙΚΑΤΣΑ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΕΙΣΕΔΠ...).

Οι δραστηριότητες αυτές του προσωπικού συνεχίζονται ανάλογα με τις παρουσιάζόμενες περιπτώσεις.

2.2. Κατατάξεις

Το 1986, το Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων ασχολήθηκε με την κατάταξη ενδιαφερόμενων στα ΤΕΙ. Υποβλήθηκαν στο ΙΤΕ 2.191 αιτήσεις όπως παρουσιάζονται στους πίνακες στο παράρτημα (αρ. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9).

Από τον αριθμό των αιτήσεων το 60,8% αφορούσε πτυχιούχους ανωτάτων σχολών (58,4% Εσωτερικού και 2,4% Εξωτερικού), το 27,5% πτυχιούχους ανωτέρων σχολών (παιδαγωγικών ακαδημιών, ΚΑΤΕΕ, ραδιοτηλεγραφικών καλλιτεχνικών σπουδών...). Το 10,6% προήρχετο από φοιτητές ανωτάτων σχολών (Εξωτερικού 9,5% και Εσωτερικού 1,1%).

Το λεκανοπέδιο της Αττικής ήταν πόλος έλξης για το 67,7% των αιτήσεων (50% ΤΕΙ Αθήνας, 11% ΤΕΙ Πειραιά, 6,7% ΑΣΕΤΕΜ/ΣΕΛΕΤΕ), ακολούθησε η Θεσσαλονίκη με 18,6% και οι υπόλοιπες περιοχές με μικρές διαφορές ποσοστιαίας αναλογίας μεταξύ τους.

Από τα τμήματα των ΤΕΙ οι αιτήσεις στρέφονται προς τις ειδικότητες:

— ΣΤΕΦ (31%) με πρώτες στη σειρά προτίμησης την ηλεκτρονική, μηχανολογία, ηλεκτρολογία, πληροφορική.

— ΣΕΥΠ (27,8%) με σειρά προτίμησης τα τμήματα Φυσικοθεραπείας, Νοσηλευτικής, Κοινωνικής Εργασίας.

— ΣΔΟ (21,9%) με σειρά προτίμησης τα τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Βιβλιοθηκονομίας, Λογιστικής, Εμπορίας και Διαφήμισης.

— ΑΣΕΤΕΜ - ΣΕΛΕΤΕ 6,6%

— Σχολή Γραφικών Τεχνών και Καλλιτεχνικών σπουδών 5,3% με σειρά προτίμησης τα τμήματα Φωτογραφίας, Συντήρησης Έργων Τέχνης, Διακοσμητικής.

— ΣΤΕΤΡΟΔ 4,8% με σειρά προτίμησης τα τμήματα Τεχνολογίας Τροφίμων, Οινολογίας και Τεχνολογίας Ποτών.

Τελευταία έρχεται η ΣΤΕΓ με ποσοστό 2,6% και κύριες προτιμήσεις τα τμήματα Ζωικής, Φυτικής Παραγωγής.

Από το 1987, τις κατατάξεις ανέλαβαν τα τμήματα των σχολών ΤΕΙ και το ΙΤΕ περιορίστηκε να αποφαινεται για το ομοταγές προς τα ΤΕΙ της σχολής προέλευσης του αιτούντος κατάταξη.

2.3. Ομοταγές Σχολών Αλλοδαπής προς τα ΤΕΙ

Ο χαρακτηρισμός μιας σχολής ως ομοταγούς προς τα ΤΕΙ είναι απαραίτητος σε πολλές περιπτώσεις όπως: για τη μετεγγραφή σπουδαστή από σχολή του εξωτερικού στα ΤΕΙ, για κατάταξη κατόχου τίτλου σπουδών αλλοδαπής στα ΤΕΙ, για αναβολή στράτευσης για λόγους σπουδών, για χορήγηση επιδόματος από οργανισμούς (ΟΤΕ, ΔΕΗ...) που εργάζονται γονείς σπουδαστών σε σχολές αλλοδαπής.

Η αναγνώριση μιας σχολής ως ομοταγούς προς τα ΤΕΙ δεν σημαίνει ότι και ο τίτλος που χορηγεί η σχολή είναι ισότιμος με τίτλο ΤΕΙ.

Το Ε.Σ. του ΙΤΕ έθεσε κύρια και επικουρικά κριτήρια για το χαρακτηρισμό του

ομοταγούς μιας σχολής, όπως: βαθμίδα εκπαίδευσης που ανήκει η σχολή, οι προϋποθέσεις εγγραφής, η διάρκεια σπουδών, το αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα, η νομική υπόσταση της σχολής, ο τρόπος φοίτησης, τα προσόντα εκπαιδευτικού προσωπικού.

Κατά την περίοδο 1986-1988 εξετάστηκαν από το Ε.Σ. του ΙΤΕ 195 αιτήσεις για το χαρακτηρισμό μεμονωμένων σχολών ως ομοταγών προς τα ΤΕΙ. Οι σχολές αυτές είναι διασκορπισμένες σε 20 χώρες.

Πρώτες κατά σειρά σε αριθμό περιπτώσεων έρχονται οι αγγλόφωνες χώρες ΗΠΑ (25%) και Μ. Βρετανία (19,0%), ακολουθούν η Ιταλία (14,9%), η Γαλλία (7,2%), η Ο.Δ. της Γερμανίας (7,2%), το Βέλγιο (4,1%), ο Καναδάς (3,6%). Στις υπόλοιπες χώρες αναλογούν μια - δυο περιπτώσεις στην καθεμιά.

Στην παραπάνω ανάλυση δεν έχουν περιληφθεί οι αιτήσεις (57) για την κρίση τίτλων από σχολές FACHHOCHSCHULE της Ο.Δ. της Γερμανίας, για τις οποίες έχει ληφθεί γενική απόφαση από το Ε.Σ. του ΙΤΕ.

Από τις 195 σχολές που εξέτασε το Ε.Σ. έγιναν δεκτές 140 (71,8%) και απορρίφθηκαν 55 (28,2%) γιατί δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια που έθεσε το Ε.Σ. για το ομοταγές μιας σχολής προς τα ΤΕΙ.

Σημειώνεται ότι το ομοταγές μιας σχολής προς τα ΤΕΙ εξετάζεται και σε κάθε περίπτωση που το αιτούμενο είναι η ισοτιμία τίτλου αλλοδαπής προς τίτλο ΤΕΙ.

2.4. Ισοτιμία τίτλων προς τίτλους Τ.Ε.Ι.

Το Ε.Σ. εξέτασε 311 αιτήσεις για ισοτίμηση τίτλων σπουδών από σχολές αλλοδαπής προς τίτλο Τ.Ε.Ι. Οι τίτλοι αυτοί προέρχονται από 20 χώρες με πρώτο κατά σειρά τον αγγλόφωνο χώρο Μ. Βρετανία (18,9), ΗΠΑ (15,2) ακολουθούμενο από την Ο.Δ. της Γερμανίας (22,7%) την Ιταλία (15,2%), τον Καναδά (5,7%), τη Γαλλία (5,2%) και τις υπόλοιπες χώρες από λίγες περιπτώσεις η καθεμιά.

Από τις αιτήσεις αυτές (311) το Ε.Σ. έκρινε 256 (82,3%) τίτλους ισότιμους προς τίτλους Τ.Ε.Ι., παρέπεμψε δέκα (3,2%) κατόχους τίτλων για συμπληρωματική εξέταση σε τμήματα των Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα προς την ειδικότητα των τίτλων και απέρριψε 45 (14,5%) περιπτώσεις γιατί δεν προέρχονταν από ομοταγείς προς τα Τ.Ε.Ι. σχολές ή γιατί το πρόγραμμα σπουδών για την απόκτηση του τίτλου, περιλαμβάνει σημαντικά μικρότερο αριθμό διδακτικών μονάδων από τα τμήματα των Τ.Ε.Ι. αντίστοιχης ειδικότητας (ASSOCIATE DEGREE από τα COMMUNITY COLLEGES των Η.Π.Α., DUT και BTS της Γαλλίας).

Ο κάτοχος τίτλου ισότιμου προς τίτλο Τ.Ε.Ι. που όμως προέρχεται από σχολή ομοταγή προς τα Τ.Ε.Ι. μπορεί να ζητήσει κατάταξη σε τμήμα Τ.Ε.Ι. για συνέχιση σπουδών και απόκτηση τίτλου Τ.Ε.Ι.

2.5. Ισοτιμία τίτλων προς τίτλους KATEE

Μετά την ανάληψη από το ΙΤΕ των αρμοδιοτήτων του Συμβουλίου Ισοτιμιών (Ε5/6943/5.10.87), οι τίτλοι που δεν είναι ισότιμοι προς τίτλους ΤΕΙ μπορεί να εξετασθούν για την ισοτιμία τους προς τους τίτλους που χορηγούσαν οι ανώτερες τεχνικές και επαγγελματικές σχολές (KATEE) που λειτουργούσαν στην Ελλάδα μέχρι τη δημιουργία των ΤΕΙ.

Για την εξέταση αυτή χρειάζεται σχετική αίτηση του ενδιαφερόμενου. Μετά την κατάργηση του Σ.Ι. το αρχείο του μεταφέρθηκε στο ΙΤΕ και το Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων ανέλαβε την εξέταση όλων των αιτήσεων που εκκρεμούσαν.

Για επίσπευση στην εξέταση των τίτλων, το Γραφείο Ισοτιμίας του ΙΤΕ πρόβη σε καταγραφή των αποφάσεων του Σ.Ι. κατά χώρα, σχολή και ειδικότητα. Η αποδελτίωση αυτή βοήθησε στο χειρισμό ταυτόσημων και ανάλογων περιπτώσεων προς εκείνες που είχε κρίνει το Σ. Ι.

Το Ε.Σ. εξέτασε 527 αιτήσεις ενδιαφερόμενων για ισοτίμηση του τίτλου τους προς τίτλους KATEE. Οι τίτλοι αυτοί προέρχονται από 27 χώρες.

Πρώτες κατά σειρά είναι: η ΕΣΣΔ (18,2%), ακολουθούν η Μ. Βρετανία (10,5%), η Τσεχοσλοβακία (10,3%), η Πολωνία (9,7%), οι ΗΠΑ (8,5%), η Ιταλία (7,1%), η Ρουμανία (6,3%), η Ο.Δ. της Γερμανίας (5,3%), ο Καναδάς (4,6%), η Γιουγκοσλαβία (2,8%) και οι υπόλοιπες χώρες με μικρά ποσοστά η καθεμιά.

Ορισμένοι τίτλοι έχουν κριθεί ισότιμοι προς τίτλο KATEE (127) και Τ.Ε.Ι. (47), χωρίς αντιστοιχία, στις περιπτώσεις που το πρόγραμμα σπουδών που οδήγησε στον τίτλο δεν ανταποκρίνεται στο πρόγραμμα συναφούς τμήματος, το οποίο λειτουργεί ή λειτουργούσε στη χώρα μας.

Από τις σχολές του ελληνικού χώρου, εξετάστηκαν 361 αιτήσεις για ισοτιμία τίτλου, στις ακόλουθες ειδικότητες:

Σύνολο	361	100,0%
Δοκίμων Αξιωματικών Ε/Ν	92	25,5%
Ραδιοτηλεγραφητών	127	35,2%
Καλλιτεχνικές: Χορού	13	3,6%
Υποκριτικής	63	17,5%
Σκηνοθεσίας	24	6,6%
Εικονολήπτες	16	4,4%
Διάφορες	26	7,2%

Οι τίτλοι των δοκίμων αξιωματικών Ε/Ν και ραδιοτηλεγραφητών ισοτιμήθηκαν με τίτλους των ανώτερων τεχνικών και επαγγελματικών σχολών που λειτουργούσαν στη χώρα μας πριν από την ίδρυση των Τ.Ε.Ι.

Οι τίτλοι στις καλλιτεχνικές ειδικότητες κρίθηκαν σύμφωνα με το ν. 1158/81 για την καλλιτεχνική παιδεία.

3. Γενικές αποφάσεις

Το Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε., ύστερα από σχετικώς προς τις σχολές των ελληνικών Τ.Ε.Ι. — Ο κύκλος σπουδών για την απόκτηση του τίτλου BREVET DE TECHNICIEN SUPERIEUR (B.T.S.) αναγνωρίζεται μόνο εφόσον έχει οδηγήσει στην απόκτηση του τελικού τίτλου, που χορηγείται στη Γαλλία, ύστερα από κρατικές εξετάσεις.

Ο τίτλος B.T.S. δεν κρίνεται ισότιμος προς τίτλο Τ.Ε.Ι. γιατί ο αριθμός διδακτικών μονάδων που απαιτούνται για την απόκτηση του τίτλου υπολείπεται από το προσφερόμενο πρόγραμμα στις αντίστοιχες ειδικότητες των Τ.Ε.Ι.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα INSTITUTS UNIVERSITAIRES DE TECHNOLOGIE (I.U.T.), που λειτουργούν στην Γαλλία, κρίνονται ομοταγή προς τα Τ.Ε.Ι. Ο τίτλος που χορηγούν (DIPLOME UNIVERSITAIRE DE TECHNOLOGIE) (D.U.T.) δεν κρίνεται ισότιμος προς τίτλο Τ.Ε.Ι.

Ο τίτλος ASSOCIATE DEGREE που χορηγείται από τα COMMUNITY COLLEGES και JUNIOR COLLEGES των ΗΠΑ δεν κρίνεται ισότιμος με τίτλο των Τ.Ε.Ι. για τους λόγους που δεν κρίνεται και ο τίτλος B.T.S. και D.U.T.

Τίτλοι προερχόμενοι από εκπαιδευτικά ιδρύματα των ΗΠΑ εξετάζονται μόνο εάν τα ιδρύματα είναι αναγνωρισμένα (ACCREDITED) από φορείς που αναγνωρίζει το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας των ΗΠΑ (UNITED STATES DEPARTMENT OF EDUCATION).

Τίτλοι που προέρχονται από σχολές του Εξωτερικού, ομοταγείς προς τα Α.Ε.Ι. κατά το ΔΙΚΑΤΣΑ, και που δεν κρίνονται ισότιμοι προς τους τίτλους των ελληνικών Α.Ε.Ι., από την ίδια Υπηρεσία, μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο εξέτασης από το Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε.

3.1. Αναγωγή Βαθμολογίας.

Ο βαθμός πτυχίου αποτελεί στοιχείο για την αξιολόγηση υποψηφίων για κατάταξη σε Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι., για πρόσληψη σε δημόσια υπηρεσία ή οργανισμό.

Για το σκοπό αυτό ο χαρακτηρισμός επίδοσης του κατόχου τίτλου σπουδών αλλοδαπής πρέπει να αποδοθεί στη δεκάβαθμη κλίμακα που ισχύει για τα Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. στην Ελλάδα.

Τούτο δε είναι πάντα ευχερές, γιατί υπάρχουν τίτλοι χωρίς να χαρακτηρίζουν την επίδοση, τίτλοι με χαρακτηρισμό Α, Β, C, όπου το Α καλύπτει βαθμολογία από 70-100.

Το Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε. εξέτασε 136 αιτήσεις για αντιστοιχία βαθμολογίας. Για την αναγωγή του βαθμού τίτλου αλλοδαπής, στην ελληνική κλίμακα, λαμβάνονται υπόψη α) πίνακες που τυχόν έχει καταρτίσει το μορφωτικό τμήμα ξένης πρεσβείας στην Ελλάδα, για τη βαθμολογία που ισχύει στη χώρα τους σε σχέση με την ελληνική κλίμακα, β) πίνακες που έχει καταρτίσει το ΔΙΚΑΤΣΑ με την αντιστοιχία της βαθμολογίας 30 χωρών προς την ελληνική.

Τα στοιχεία αυτά δεν είναι δεσμευτικά για την κρίση του Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε.

4. Λοιπές δραστηριότητες

Πρόσθετη δραστηριότητα του Γραφείου Ισοτιμίας αποτελεί η εξέταση αιτήσεων για τη χορήγηση:

α) συνάφειας (28) προς ειδικότητα τμημάτων ΚΑΤΕΕ - Τ.Ε.Ι., όπου ο νόμος ορίζει (επαναπατριζόμενους) και

β) πιστοποιητικού εξειδίκευσης (18) για την περίπτωση διορισμού καθηγητή εφαρμογών στα Τ.Ε.Ι. (Ν. 1566/85).

4.1. Πληροφόρηση κοινού

Σημαντική υπηρεσία που προσφέρει ακόμη το Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων σπουδών είναι η πληροφόρηση του κοινού για σχολές στο Εξωτερικό ομοταγείς προς τα Τ.Ε.Ι.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει παρουσιαστεί για σχολές φυσικοθεραπείας, οπτικών, αισθητικής, Καλών Τεχνών (σχέδιο, συντήρηση έργων τέχνης), τουριστικών επαγγελματιών, πιλότων και μηχανικών αεροσκαφών.

Σκόπιμο είναι να δημιουργηθεί συγκροτημένη υπηρεσία για την ενημέρωση των ενδιαφερόμενων να σπουδάσουν στο Εξωτερικό, που συχνά δεν έχουν επαγγελματικό προσανατολισμό.

Πολλοί υποψήφιοι σπουδαστές οδηγούνται σε σχολές της αλλοδαπής από διάφορους φορείς (τουριστικοί πράκτορες, φροντιστές ξένων γλωσσών, μεσάζοντες για εκπαιδευτικά θέματα) που δεν αποφασίζουν πάντοτε με γνώμονα το συμφέρον της σπουδάζουσας νεολαίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας —Διεύθυνση Διεθνών Συναλλαγών— Τμήμα Ελέγχου Οικονομικών Αναγκών σε Συνάλλαγμα, ο αριθμός που λάμβανε συνάλλαγμα μέσω Τραπεζής, κατά το 1986 (31.12.1986) για σπουδές, ανήρχετο σε 27.085 άτομα, εγκατεσπαρμένα, σε πάνω από 40 χώρες.

Το μορφωτικό τμήμα των ξένων πρεσβειών στη χώρα μας παίζει σημαντικό ρόλο στην πληροφόρηση των υποψηφίων σπουδαστών. Δεν είναι όμως δυνατό να αναμένεται από τους φορείς αυτούς να ασκήσουν το ρόλο συμβουλευτικής υπηρεσίας και να κατευθύνουν τους νέους μας προς ειδικότητες που έχει ανάγκη η χώρα μας με βάση τις ικανότητες των ενδιαφερόμενων.

Το έργο αυτό πρέπει να καλυφθεί συστηματικά από ελληνικούς φορείς.

4.2. Σύνοψη

Την περίοδο 21/4/86 έως 31/12/88, το Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων, όπως

προκύπτει από τη γενική θεώρηση, ασχολήθηκε με 3.767 αιτήσεις για θέματα κατάταξης, ομοταγών σχολών, ισοτιμίας τίτλων, αναγωγής βαθμολογίας στην ελληνική, πιστοποιητικών συνάφειας και εξειδίκευσης. Στις περιπτώσεις αυτές δεν περιλαμβάνεται η έρευνα για το χαρακτηρισμό του ομοταγούς της σχολής προέλευσης που προηγείται για κάθε ισοτίμηση τίτλου.

Δεν εκτιμήθηκε η χρονοβόρα διαδικασία επικοινωνίας με τους ενδιαφερόμενους για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων και διευκρινίσεων.

Τα υποβαλλόμενα δικαιολογητικά στο Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων αποτελούν πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την επαγγελματική εκπαίδευση στο Εξωτερικό.

Ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ακόλουθες περιπτώσεις πολιτών που προσφεύγουν στις υπηρεσίες του Ι.Τ.Ε.:

α) οι πτυχιούχοι σχολών αλλοδαπής που ενδιαφέρονται για αναγνώριση του τίτλου σπουδών τους

β) οι επιθυμούντες να σπουδάσουν στο εξωτερικό σε σχολές ομοταγείς προς τα Τ.Ε.Ι.

Το πεδίο δράσης του Ινστιτούτου αυτού διευρύνεται προχωρώντας προς το 1992. Θα καλύψει καινούργιες ανάγκες που δημιουργεί η ελεύθερη διακίνηση των πολιτών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Το Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων αποτελεί μια ζωντανή μονάδα που προσπαθεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του κοινού για θέματα τίτλων και σπουδών στην αλλοδαπή.

Στο πολυσχιδές έργο του Γραφείου έχουν συμβάλει και οι σπουδαστές από τμήματα της ΣΔΟ που τοποθετούνται για την πρακτική τους άσκηση.

Ελπίζουμε ότι το Γραφείο Ισοτιμίας Τίτλων θα μπορέσει να αποδώσει καλύτερα με την απόκτηση κομπιούτερ, τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης και τη συμπλήρωση του κύριου προσωπικού του Ι.Τ.Ε.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Ι.	:	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Α.Σ.Ε.Τ.Ε.Μ.	:	Ανωτέρα Σχολή Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών
Β.Τ.Σ.	:	BREVET DE TECHNICIEN SUPERIEUR
ΔΙΚΑΤΣΑ	:	Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής
ΕΙΣΕΔΠ	:	Επιτροπή Ισοτιμιών Σχολών Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού
Ε.Κ.	:	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
Ε.Ο.Κ.	:	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Σ.	:	Επιστημονικό Συμβούλιο
Ι.Τ.Ε.	:	Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
Κ.Α.Τ.Ε.Ε.	:	Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
Ν.Π.Δ.Δ.	:	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.	:	Σχολή Εκπαίδευσης Λειτουργών Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης
Σ.Ε.Υ.Π.	:	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας
Σ.Ι.	:	Συμβούλιο Ισοτιμιών
Σ.Τ.Ε.Γ.	:	Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας
Σ.Τ.Ε.ΤΡΟ.Δ.	:	Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής
Σ.Τ.Ε.Φ.	:	Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών
Τ.Ε.Ι.	:	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΥΠ.Ε.Π.Θ.	:	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Πηγές Πληροφοριών

1. FROM EQUIVALENCE OF DEGREES TO EVALUATION OF COMPETENCE BY JEAN GUITON (Έκδοση UNESCO 1977)
2. Δελτίο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Συμπλήρωμα 8/85
3. Σειρά Ευρωπαϊκά θέματα
THE EUROPEAN COMMUNITY AND EDUCATION
α. 13/84 AUGUST - SEPTEMBER 1984
β. 3/85 FEBRUARY 1985
4. Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Γενική Γραμματεία 7006/88 (PRESSE 95)
5. Έντυπο του Κεντρικού Τμήματος Ευρυδίκη για τα Εθνικά Κέντρα Πληροφοριών στα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Βρυξέλλες, Απρίλης 1985
6. Αρχείο Γραφείου Ισοτιμίας Τίτλων Σπουδών του Ι.Τ.Ε.
7. Πρακτικά Συνεδριάσεων του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ι.Τ.Ε.
8. Στατιστικά στοιχεία από τη Διεύθυνση Διεθνών Συναλλαγών, Τμήμα Ελέγχου Οικονομικών Αναγκών σε συνάλλαγμα της Τράπεζας της Ελλάδας

Ν Ο Μ Ο Θ Ε Σ Ι Α

1. Ν.Δ. 1150/72
Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των διατάξεων του Ν.Δ. 3594/1956 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως της περί Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών νομοθεσίας».
2. Ν. 576/13.4.1977 τ. Α΄ ΦΕΚ 102
Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως.
3. Ν. 741/14.10.1977 τ. Α΄ ΦΕΚ 314
Περί συστάσεως Διαπανεπιστημιακού Κέντρου Αναγνώρισεως Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής και ρυθμίσεως θεμάτων τινών αφορώντων εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.
4. Υπ. Απόφαση 32489/26.4.1982 τ. Β΄ ΦΕΚ 213
Περί αναμόρφωσης Συλλογικών Οργάνων Γνωμοδοτικής και Αποφασιστικής αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ-ΠΕΠΘ).
5. Νόμος Πλαίσιο 1404/1983
Περί της δομής και της λειτουργίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.).
6. Υ.Α./Β/62234/21.12.1984 τ. Β΄ ΦΕΚ 897
Διεύρυνση αρμοδιότητας Συμβουλίου Ισοτιμιών ΚΑΤΕΕ Αθηνών.
7. Νόμος Πλαίσιο 1566/85 τ. Α΄ ΦΕΚ 167
Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.
8. Υ.Α. Γ3/106/14.3.1986 τ. Β΄ ΦΕΚ 110
Σύσταση, σύνθεση, συγκρότηση, οργάνωση και λειτουργία Επιτροπής Ισοτιμιών Σχολών Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού (Ε.Ι.Σ.Ε.Δ.Π.).
9. Υπ. Απόφαση Ε5/6943/4.11.87 τ. Β΄ ΦΕΚ 577
Περί κατάργησης του Συμβουλίου Ισοτιμιών και σχετική Ερμηνευτική Εγκύκλιος Ε5/8790/20.12.87.

Πίνακας 1
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
στα ΤΕΙ και ΑΣΕΤΕΜ - ΣΕΛΕΤΕ ακ. έτους 1986-87
κατά ακαδημαϊκή ιδιότητα και ίδρυμα υποδοχής αιτούντων

Ίδρυμα ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Ακαδ. ιδιότητα αιτούντων	Σύνολο		ΑΣΕΤΕΜ ΣΕΛΕΤΕ	Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	100,0		6,7	50,0	10,9	18,6	1,4	1,4	3,6	2,1	4,6	0,7
		2.191	147	1.095	240	408	30	30	79	46	100	16
Πτυχιούχ. ΑΕΙ Εσ.	58,4	1.279	5	644	144	293	22	19	44	38	64	6
Πτυχιούχ. ΑΕΙ Εξ.	2,4	53	5	31	3	3	—	1	2	3	5	—
Πτυχ. Ανωτέρων Σχ.	27,5	602	119	279	67	75	5	—	26	3	24	4
Φοιτητές Εσ.	1,1	25	8	9	6	1	—	—	—	—	1	—
Φοιτητές Εξ.	9,5	208	8	122	19	30	2	10	5	2	6	4
Ελλιπή στοιχεία ²	1,1	24	2	10	1	6	1	—	2	—	—	2

Παρατηρήσεις: 1. Η κατανομή γίνεται με βάση:

- α) τη βαθμίδα της Σχολής προέλευσης
 - β) την ακαδημαϊκή ιδιότητα των αιτούντων, και,
 - γ) τον τόπο που βρίσκεται η Σχολή προέλευσης (εσωτερικό - εξωτερικό) και η Σχολή υποδοχής
2. Στα ελλιπή στοιχεία περιλαμβάνονται αιτήσεις με ελλιπή δικαιολογητικά ως και απόρριψη του αιτήματος γιατί, η Σχολή προέλευσης δεν κρίθηκε ομοταγής προς τα Τ.Ε.Ι.
3. Τα στοιχεία αναφέρονται στον αριθμό των αιτήσεων. Υπάρχουν υποψήφιοι που έχουν υποβάλει περισσότερες από μία αιτήσεις

Πίνακας 2
Κατανομή υποψηφίων κατάταξης κατά ΤΕΙ
και ΣΧΟΛΗ

ΤΕΙ

Σχολή	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	2.191	100,0%	1.242	240	408	30	30	79	46	100	16
ΣΤΕΦ	678	31,0	295	178	71	12	18	28	28	39	9
ΣΕΥΠ	608	27,8	403	—	148	—	—	24	1	32	—
ΣΔΟ	480	21,9	207	62	129	15	12	19	—	29	7
Γραφικών Τεχνών											
Καλλιτ. Σπουδών	117	5,3	117	—	—	—	—	—	—	—	—
ΣΤΕΤΡΟΔ	105	4,8	75	—	30	—	—	—	—	—	—
ΑΣΕΤΕΜ ΣΕΛΕΤΕ	145	6,6	145	—	—	—	—	—	—	—	—
ΣΤΕΓ	58	2,6	—	—	30	3	—	8	17	—	—

Πίνακας 3
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
κατά ΤΕΙ και ειδικότητα
ΣΧΟΛΗ: ΣΤΕΦ

ΤΕΙ

Ειδικότητα	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	678		295	178	73	12	18	28	28	39	9
		100,0%	43,51	26,25	10,47	1,77	2,66	4,13	4,13	5,75	1,3
Οχημάτων	3	0,44	—	—	—	—	3	—	—	—	—
Πληροφορικής	88	12,98	88	—	—	—	—	—	—	—	—
Τεχν. Ιατ. Οργάνων	7	1,03	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Ενεργ. Τεχνικής	19	2,8	19	—	—	—	—	—	—	—	—
Τοπογραφίας	24	3,54	24	—	—	—	—	—	—	—	—
Ναυπηγικής	9	1,33	9	—	—	—	—	—	—	—	—
Ηλεκτρ. υπολογ.	46	6,78	—	46	—	—	—	—	—	—	—
Μηχανολογίας	136	20,06	53	26	22	3	6	8	6	11	3
Πολ. Εργ.Υποδομής	106	15,64	33	24	15	—	—	11	10	13	—
Ηλεκτρονικής	139	20,5	62	36	36	—	—	4	1	—	—
Ηλεκτρολογίας	78	11,51	—	28	—	4	9	5	11	15	6
Κλωστοϋφαν/ργίας	18	2,65	—	18	—	—	—	—	—	—	—
Τεχν. Πετρελαίου	5	0,74	—	—	—	5	—	—	—	—	—

Πίνακας 4
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
κατά ΤΕΙ και ειδικότητα
ΣΧΟΛΗ: ΣΕΥΠ

ΤΕΙ

Ειδικότητα	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	608		403		148			24	1	32	
		100,0%	66,29		24,34			3,94	0,17	5,26	
Ιατρικ. Εργαστ.	31	5,1	26	—	5	—	—	—	—	—	—
Εργοθεραπείας	24	3,95	24	—	—	—	—	—	—	—	—
Δημ. Υγιεινής	35	5,75	35	—	—	—	—	—	—	—	—
Κοινων. εργασίας	77	12,66	38	—	—	—	—	16	—	23	—
Μαιευτικής	29	4,76	20	—	9	—	—	—	—	—	—
Επισ.Επισκ. Υγείας	9	1,5	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Φυσικοθεραπείας	172	28,29	96	—	76	—	—	—	—	—	—
Νοσηλευτικής	84	13,81	43	—	23	—	—	8	1	9	—
Οδοντοτεχνικής	18	2,97	18	—	—	—	—	—	—	—	—
Ραδιολ. Ακτινολογ.	28	4,6	28	—	—	—	—	—	—	—	—
Οπτικής	40	6,58	40	—	—	—	—	—	—	—	—
Αισθητικής	29	4,77	14	—	15	—	—	—	—	—	—
Νηπιοβρεφοκόμων	32	5,26	11	—	20	—	—	—	—	—	—

Πίνακας 5
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
κατά ΤΕΙ και ειδικότητα
ΣΧΟΛΗ: ΣΔΟ

ΤΕΙ

Ειδικότητα	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	480		207	62	129	15	12	19	—	29	7
		100,0%	43,12	12,92	26,88	3,12	2,5	3,96	—	6,04	1,46
Διοίκ. Επιχειρήσεων	127	26,46	26	28	—	10	6	—	—	11	6
Βιβλιοθηκονομίας	99	20,62	58	—	41	—	—	—	—	—	—
Εμπορίας - Διαφήμ.	79	16,46	38	—	41	—	—	—	—	—	—
Τουριστικών επιχ.	61	12,70	26	—	18	—	—	5	—	12	—
Διοίκησης Μονάδων Υγείας & Πρόνοιας	19	3,96	19	—	—	—	—	—	—	—	—
Λογιστικής	91	18,96	—	34	29	5	6	10	—	6	1
Συνεταιριστικών οργανώσεων και εκμετάλλευσης	4	0,84	—	—	—	—	—	4	—	—	—

Πίνακας 6
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
κατά ΤΕΙ και ειδικότητα
ΣΧΟΛΗ: Τεχνολογία Γεωπονίας

ΤΕΙ

Ειδικότητα	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	58				30	3		8	17		
		100,0%			51,73	5,17		13,79	29,31		
Φυτικής παραγωγής	15	25,86	—	—	10	—	—	5	—	—	—
Ζωικής παραγωγής	19	32,76	—	—	12	—	—	—	7	—	—
Θερμοκηπιακών καλλιεργειών και ανθοκομίας	3	5,17	—	—	—	—	—	3	—	—	—
Δασοπονίας	8	13,79	—	—	—	3	—	—	5	—	—
Γεωργικών μηχαν. και αρδεύσεων	13	22,42	—	—	8	—	—	—	5	—	—

Πίνακας 7
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
κατά ΤΕΙ και ειδικότητα
ΣΧΟΛΗ: Γραφικών Τεχνών - Καλλιτ. Σπουδών

ΤΕΙ

Ειδικότητα	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	117		117								
		100,0%									
Φωτογραφίας	48	40,68	48								
Διακοσμητικής	16	14,41	16								
Συντήρησης αρχαιοτήτων και έργων τέχνης	34	28,81	34								
Γραφιστικής	11	9,32	11								
Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών	8	6,78	8								

Πίνακας 8
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
κατά ΤΕΙ και ειδικότητα
ΣΧΟΛΗ: ΑΣΕΤΕΜ - ΣΕΛΕΤΕ

Ειδικότητα	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	145		145								
		100,0%	100								
Ηλεκτρολογίας	33	22,76	33								
Μηχανολογίας	43	29,66	43								
ΑΣΕΤΕΜ Πολιτικών	25	17,24	25								
Ηλεκτρονικής	44	30,34	44								

Πίνακας 9
Κατανομή αιτήσεων για κατάταξη
κατά ΤΕΙ και ειδικότητα
ΣΧΟΛΗ: ΣΤΕΤΡΟΔ

ΤΕΙ

Ειδικότητα	Σύνολο		Αθήνα	Πειραιά	Θεσ/κη	Καβάλα	Κοζάνη	Κρήτη	Λάρισα	Πάτρα	Χαλκίδα
Σύνολο	105		75		30						
		100,0%	71,43		28,57						
Οιολογίας και Τεχνολογίας ποτών	32	30,48	32	—	—	—	—	—	—	—	—
Τεχνολογίας τροφ.	56	53,33	43	—	13	—	—	—	—	—	—
Διατροφής	17	16,19	—	—	17	—	—	—	—	—	—

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΠΟ ΤΟ ΓΝΩΜΟΔΟΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.

Όπως προκύπτει από τα προηγούμενα, πολλά ήταν τα θέματα στα οποία το Ι.Τ.Ε. γνωμοδότησε στην ηγεσία του υπουργείου, στην περίοδο των δύο χρόνων, από τότε που το Ε.Σ. έχει συγκροτηθεί σε σώμα.

Από αυτά ξεχωρίζουμε τέσσερα θέματα τα οποία παρουσιάζουμε στον αναγνώστη αναλυτικά, παραθέτοντας τα σχετικά κείμενα που το ΙΤΕ εισηγήθηκε στην ηγεσία του υπουργείου - προσαρμοσμένα στις γενικές της επιλογές. Τα θέματα αυτά είναι: Ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών, Διδακτικά βιβλία, Σχέση ΑΕΙ - ΤΕΙ, Κανονισμός σπουδών.

Παραθέτουμε λοιπόν στις επόμενες σελίδες, μαζί με τη γνωμοδότηση του Ε.Σ. ως σώματος, και τις απόψεις των επιστημονικών συμβούλων του ΙΤΕ, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τις γραπτές εισηγήσεις τους (για θέματα που οι γραπτές εισηγήσεις δεν έχουν ενσωματωθεί στα πρακτικά των συνεδριάσεων του Ε.Σ. και δεν έχουν γίνει αποδεκτές από όλα τα μέλη του Ε.Σ.) ή όπως αποτυπώθηκαν στα πρακτικά των σχετικών συνεδριάσεων του Ε.Σ. Παραθέτουμε επίσης και τα πρακτικά των συνεδριάσεων του Ε.Σ. του ΙΤΕ που ασχολήθηκαν με τα θέματα:

- Αναμόρφωση του συστήματος γενικών εξετάσεων
- Προγράμματα εξειδίκευσης στα ΤΕΙ
- Οδηγίες για τη διεξαγωγή σεμιναρίων και για την εκπόνηση πτυχιακής εργασίας.

Ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών

Στο κείμενο που ακολουθεί διατυπώνονται «οι απόψεις του ΙΤΕ επί των θεμάτων που τέθηκαν από τον κ. υπουργό Παιδείας (θέματα διαλόγου υπουργείου Παιδείας - ΤΕΙ)». Παραθέτουμε όλο το κείμενο του πρακτικού της σχετικής συνεδρίασης του Ε.Σ. (2.7.1986) στο οποίο ενσωματώθηκαν τα επιμέρους τμήματα του κειμένου που επεξεργάστηκαν σύμβουλοι του ΙΤΕ.

1. Γενικές σκέψεις.

Η ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών είναι σύνθετος στόχος στον οποίο συγκλίνουν όλες οι προσπάθειες για την υλοποίηση του νόμου 1404, για τη δομή και λειτουργία των ΤΕΙ.

Η ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών αναφέρεται:

- α) στο περιεχόμενο των σπουδών και
- β) στους εκπαιδευτικούς και παιδαγωγικούς στόχους των Τ.Ε.Ι.

Οι σημαντικότεροι συντελεστές της ποιοτικής αναβάθμισης των σπουδών είναι: τα προγράμματα σπουδών καθεαυτά, το εκπαιδευτικό προσωπικό, τα ερευνητικά προγράμματα και η σύνδεσή τους με την εκπαίδευση και την παραγωγή, το σύστημα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, οι μεταπτυχιακές σπουδές, τα εκπαιδευτικά συγγράμματα και γενικά το βιβλίο, οι βιβλιοθήκες και ο ρόλος τους στην

εκπαίδευση και τη μόρφωση γενικότερα των σπουδαστών και η συμβολή τους στο εκπαιδευτικό και το ερευνητικό έργο των εκπαιδευτικών, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που εξυπηρετούν τους εκπαιδευτικούς και τους παιδαγωγικούς - πολιτιστικούς στόχους των Τ.Ε.Ι., η εκπαιδευτική τεχνολογία, η οργάνωση της εκπαίδευσης και της ζωής εν γένει στα Τ.Ε.Ι., η πρακτική άσκηση και η σύνδεση και συνεργασία των Τ.Ε.Ι. με την παραγωγή, η σχέση του εκπαιδευτικού προσωπικού με τους σπουδαστές και η στάση των σπουδαστών απέναντι στη μάθηση και γενικά απέναντι στους στόχους και τις επιδιώξεις του Τ.Ε.Ι. - εκπαιδευτικούς, παιδαγωγικούς και πολιτιστικούς.

1.1. Καλλιέργεια σχετικού πνεύματος.

Για να υπάρξει ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών απαιτείται να πεισθούν οι εκπαιδευτικοί και οι σπουδαστές ότι χρειάζεται η αναβάθμιση, όπως την περιγράψαμε πιο πάνω. Δυστυχώς ούτε το υπουργείο, αλλά ούτε τα Τ.Ε.Ι. διαθέτουν κάποια μέσα (περιοδικό ή καθημερινό τύπο, εσωτερικό κύκλωμα τηλεόρασης κ.λπ.) για την προβολή των εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών στόχων και για τον αναγκαίο διάλογο με τους σπουδαστές. Το περιοδικό («Επιστημονικό Δελτίο») που υπάρχει από πέρσι στο χώρο των Τ.Ε.Ι. δεν προσφέρεται για κάτι τέτοιο, μολονότι θα μπορούσε να το δει κανείς και από αυτή τη σκοπιά. Πάντως, αυτή τη στιγμή, ο σημαντικότερος συντελεστής διοχέτευσης και προβολής των εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών στόχων των Τ.Ε.Ι., στο πνεύμα που μιλήσαμε πιο πάνω, είναι, θεωρητικά, οι εκπαιδευτικοί. Το ερώτημα λοιπόν είναι αυτή τη στιγμή αν οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν την αναγκαία γνώση και παιδαγωγική ικανότητα για την υλοποίηση αυτού του στόχου. Μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι ένα σημαντικό τμήμα των εκπαιδευτικών δεν διαθέτει αυτά τα προσόντα και αυτή τη γνώση.

Στη διοχέτευση και προβολή των εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών στόχων των Τ.Ε.Ι., θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι μαζικοί φορείς των εκπαιδευτικών και των σπουδαστών, πιο μεθοδικά απ' ότι γινόταν ως τώρα. Η αποτελεσματικότητα της δουλειάς στους φορείς και από τους φορείς είναι συνάρτηση της ικανότητας του υπουργείου και των διευθύνσεων των Τ.Ε.Ι. να πείσουν για την ορθότητα των στόχων και για την δυνατότητα υλοποίησής τους. Από αυτή την άποψη η αποσαφήνιση της έννοιας «ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών» στα Τ.Ε.Ι., με βάση τα δικά μας δεδομένα, τις δυνατότητες και τις απαιτήσεις, και η συστηματική καταγραφή και ανάλυση αυτού του στόχου, θα ήταν κατά τη γνώμη μας, κάτι το εξαιρετικά χρήσιμο για την ηγεσία του υπουργείου. Θα το βοηθούσε να σταθμίσει με μεγαλύτερη σαφήνεια τους εκπαιδευτικούς και τους παιδαγωγικούς στόχους και τους συντελεστές υλοποίησής τους, και συγχρόνως θα αποκτούσε ένα σημαντικό εργαλείο στο διάλογό του με τους εκπαιδευτικούς και τους σπουδαστές, αλλά και με όλο το κοινωνικό σύνολο που ενδιαφέρεται για το έργο και την πορεία των Τ.Ε.Ι.

Η καλλιέργεια του πνεύματος για ποιοτική αναβάθμιση σπουδών δεν είναι ανεξάρτητη από το ρόλο που πραγματικά παίζουν τα Τ.Ε.Ι. στην αναπτυξιακή πορεία και τον πραγματικό ρόλο που καλούνται να παίξουν οι απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι.:

- α) Στα κέντρα λήψης των αποφάσεων για αναπτυξιακά θέματα θα χρειαστεί να λαμβάνεται υπόψη σε μεγαλύτερο βαθμό ο παράγοντας Τ.Ε.Ι.
- β) Ο αυξημένος ρόλος των Τ.Ε.Ι. θα πρέπει να προβληθεί προς τα έξω για τη δημιουργία θετικότερου κλίματος υπέρ των Τ.Ε.Ι.
- γ) Επίσης θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την υλοποίηση των επαγγελματικών προσδοκιών και προοπτικών των αποφοίτων.

1.2. Δυναμική, ανοικτή και ελεύθερη λειτουργία της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Η ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών είναι συνάρτηση της δυνατότητας να λειτουργήσουν τα Τ.Ε.Ι. (διδάσκοντες και διδασκόμενοι, εκπαιδευτικό προσωπικό

και σπουδαστές) ως ακαδημαϊκές κοινότητες. Που σημαίνει ότι δέχονται τους ποιοτικούς εκπαιδευτικούς και παιδαγωγικούς στόχους ως στόχους λειτουργικούς για όλη την κοινότητα. Ταυτίζονται με τους στόχους αυτούς και αναζητούν από κοινού τρόπους υλοποίησής τους. Δυστυχώς δεν διαθέτουμε μια συνολική αναλυτική εικόνα για την κατάσταση στα Τ.Ε.Ι. σχετικά με τη λειτουργία τους ως ακαδημαϊκές κοινότητες. Ωστόσο, οι εμπειρίες μας είναι σαφείς σχετικά με την ανάγκη προώθησης του στόχου αυτού.

Η ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών είναι στην πράξη νοητή και εφικτή μόνο αν τη συσχετίσουμε με τις αναπτυξιακές απαιτήσεις της χώρας μας. Το ερώτημα είναι τί είδους ανάπτυξη σχεδιάζουμε και πώς, με ποιό τρόπο σκοπεύουμε να την εφαρμόσουμε, ποιός είναι ο ρόλος των Τ.Ε.Ι. και των αποφοίτων των Τ.Ε.Ι., κατά συνέπεια, στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Οι θέσεις της πολιτείας είναι σαφείς. Αναφερόμαστε εδώ ειδικά για τον προσανατολισμό μας στο θέμα της αναβάθμισης των σπουδών και γενικά του έργου των Τ.Ε.Ι στην Εισηγητική Έκθεση στο νόμο για τα Τ.Ε.Ι.: «Η Ελλάδα, διαβάζουμε, χρειάζεται ένα νέο πρότυπο αυτοδύναμης και συνολικής ανάπτυξης που θα είναι ταυτόχρονα εκπαιδευτική, περιβαλλοντική και διοικητική, προσανατολισμένη στον άνθρωπο και στην ικανοποίηση των ορθολογικών αναγκών που απαιτούνται για την ολόπλευρη ανάπτυξή του» (Ένας χρόνος μετά... σελ. 533). Τη συνάρτηση αυτή τόνισε ο πρωθυπουργός στην πρώτη πανηγυρική συνεδρίαση του ΣΤΕ, λέγοντας επιγραμματικά τα εξής: «Καθοριστικής σημασίας είναι επίσης το γεγονός ότι βασικές επιλογές που περιέχονται στο νόμο 1404 είναι αλληλένδετες με τις γενικότερες αναπτυξιακές επιλογές και τους στρατηγικούς στόχους της Κυβέρνησης για μια συνολική και αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη της χώρας» («Ένας χρόνος μετά... σελ. 574-575).

Στα πλαίσια αυτού του μοντέλου ανάπτυξης και για την υλοποίησή του η πολιτεία επιφυλάσσει έναν ιδιαίτερο ρόλο στον τεχνολόγο - απόφοιτο των Τ.Ε.Ι. Όχι μόνο ως φορέα σύγχρονων τεχνολογικών γνώσεων, αλλά και ως φορέα της νέας αναπτυξιακής αντίληψης, συστατικό στοιχείο της οποίας είναι και οι παιδαγωγικοί στόχοι που αναφέρονται στην ανάδειξη και ανάπτυξη της αυτόνομης προσωπικότητας του σπουδαστή μέσα από όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων στα Τ.Ε.Ι.. Στους στόχους αυτούς πρέπει να ενσωματωθούν οργανικά και οι αναφορές της νέας αναπτυξιακής αντίληψης στη συμμετοχικότητα των εργαζομένων, στο δημοκρατικό προγραμματισμό, στην ιδέα της αποκέντρωσης και στις μορφές αυτοδιαχείρισης, καθώς επίσης και στην ιδέα της αυτενέργειας των ατόμων στον οικονομικό τομέα, καθώς επίσης και η συσχέτιση των οικονομικών στόχων με τους κοινωνικούς και τους πολιτιστικούς.

2. Συστηματική αξιολόγηση σπουδών.

Υπάρχουν και βέβαια μπορούν να επεκταθούν οι μηχανισμοί αξιολόγησης του εκπαιδευτικού - επιστημονικού έργου των Τ.Ε.Ι. από το Ι.Τ.Ε. Στα πλαίσια αυτά μπορεί να αναλαμβάνονται ιδιαίτερες δραστηριότητες σε συνεργασία Υπουργείου - Ι.Τ.Ε. - Τ.Ε.Ι. για την αντιμετώπιση προβλημάτων τομέων - κενών.

2.1. Ερευνητικά προγράμματα.

Συστηματικά, συντονισμένα προς το κύριο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων επί θεμάτων σχετικών με τα αντικείμενα των κατά περίπτωση τμημάτων θα συντελέσει σημαντικά στην αναβάθμιση των σπουδών στα Τ.Ε.Ι. Τα θέματα των προγραμμάτων αυτών θα πρέπει να είναι σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η βιομηχανία διότι α) Έτσι δημιουργείται μια πιο στενή και ουσιαστική σύνδεση των Τ.Ε.Ι. με την παραγωγή και

β) Θα μπορεί να εξασφαλισθεί η χρηματοδότηση των προγραμμάτων από τη βιομηχανία.

2.2. Πρακτική εξάσκηση

Με το Ν. 1404/83 η πρακτική εξάσκηση των σπουδαστών στα Τ.Ε.Ι. γίνεται ουσιαστική γιατί αφ' ενός μόν οι σπουδαστές αμείβονται, αφ' ετέρου δε η εξάσκηση αυτή γίνεται μετά το πέρας των σπουδών και επί 6 ή 8 μήνες.

Άμεση ανάγκη είναι η δημιουργία ικανού αριθμού θέσεων στο Δημόσιο και Ιδιωτικό τομέα όπου οι σπουδαστές των Τ.Ε.Ι. θα μπορούν να εξασκηθούν ανάλογα με την ειδικότητά τους.

Για το σκοπο αυτό είναι απαραίτητο να χαρτογραφηθούν όλοι οι χώροι της πρακτικής εξάσκησης των σπουδαστών κατά γεωγραφικό διαμέρισμα της χώρας. Δηλαδή στην περιφέρεια δικαιοδοσίας κάθε Τ.Ε.Ι. πρέπει να καταγραφούν όλες οι θέσεις της πρακτικής εξάσκησης κατά σχολή και ειδικότητα (Δημόσιες Υπηρεσίες, Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε, Δ.Ε.Π., Ο.Α., Ο.Τ.Α., Συνεταιρισμοί, Τράπεζες, Οργανισμοί και Ιδιωτικές επιχειρήσεις) όπου οι σπουδαστές θα μπορούν να εξασκηθούν.

Η ευθύνη παρακολούθησης και ελέγχου της πρακτικής άσκησης θα είναι του κατά διαμέρισμα Τ.Ε.Ι., το οποίο θα είναι υπεύθυνο τόσο για την ομαλή διεξαγωγή της πρακτικής εξάσκησης όσο και για την αμοιβή των εξασκούμενων σπουδαστών και αυτών από το Ε.Π. ή άλλους υπαλλήλους του Δημόσιου τομέα που ασχολούνται με τον έλεγχο της πρακτικής εξάσκησης των σπουδαστών.

2.3. Συγγράμματα

Επισημαίνεται η ανάγκη άμεσης έκδοσης της Υπουργικής απόφασης για τον καθορισμό των όρων και των διαδικασιών για τη συγγραφή, έκδοση, διακίνηση κ.λπ. των διδακτικών μαθημάτων για τους σπουδαστές των Τ.Ε.Ι.

Το Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε. έχει αρχίσει την επεξεργασία του θέματος αυτού και σύντομα θα διατυπώσει τις τελικές του προτάσεις.

2.4. Σύστημα βιβλιοθηκών

Υπάρχει η σκέψη για τη δημιουργία μιας βιβλιοθήκης σε κάθε σχολή καθώς και μιας κεντρικής σε επίπεδο Τ.Ε.Ι.

Η βιβλιοθήκη της σχολής θα είναι ειδική επιστημονική. Θα εξυπηρετεί την εκπαίδευση αλλά και την έρευνα στα γνωστικά αντικείμενα της σχολής. Θα λειτουργεί ως δανειστική και ως αναγνωστήριο. Η κεντρική βιβλιοθήκη θα είναι γενική επιστημονική και θα εξυπηρετεί τις εκπαιδευτικές ανάγκες του Τ.Ε.Ι. Ακόμη είναι δυνατό να εξυπηρετεί και τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής όπου βρίσκεται το Τ.Ε.Ι.. Η κεντρική βιβλιοθήκη θα πρέπει να είναι εξοπλισμένη με μηχανήματα αναπαραγωγής, με μηχανήματα για ανάγνωση - εκτύπωση σε MICROFILMS και με COMPUTER για σύνδεση με άλλες βιβλιοθήκες.

Το όλο θέμα των βιβλιοθηκών χρίζει εκτενέστερης μελέτης.

2.5. Υποτροφίες, διδασκόντων - διδασκομένων.

α. Να υπάρχουν προγράμματα μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών με σκοπό την απόκτηση εξειδικεύσεων ώστε να καλυφθούν διδακτικά τα αντικείμενα των νέων ειδικοτήτων και κατευθύνσεων.

β. Να υπάρχει πρόβλεψη ώστε να περιληφθούν στα προγράμματα του Ι.Κ.Υ. και απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι. για μεταπτυχιακές σπουδές ή απόκτηση εξειδίκευσης.

2.6. Εκμετάλλευση δυνατοτήτων προγράμματος COMETT ΕΟΚ για αναβάθμιση τεχνολογικών γνώσεων με συνεργασία ιδρυμάτων και βιομηχανιών.

Το πρόγραμμα COMETT, μετά την απροθυμία της Γερμανίας να δεχθεί την χρηματοδότηση του προγράμματος με 62 εκ. ECU (που ήταν έτοιμο αλλιώς πολύ λίγα) και την καθήλωσή του στα 45 εκ. ECU, θα έχει ελάχιστες επιπτώσεις στην Ελλάδα. Έτσι, συγκεκριμένα, προβλέπονται να μετακινηθούν 2000 σπουδαστές/απόφοιτοι το πρώτο έτος εφαρμογής του προγράμματος που για την Ελλάδα αναλογούν περί του 100.

*Ομοια, προβλέπεται να μετακινηθούν 50 άτομα, από το πανεπιστημιακό προσωπικό το πρώτο έτος, που για την Ελλάδα αναλογούν 2 με 3 (!).

Τα παραπάνω μεγέθη αναφέρονται σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. ταυτόχρονα, και με την προϋπόθεση ότι ο προϋπολογισμός των Ε.Κ. θα ανέλθει σε 65 εκ. ECU!

Η κατάσταση δεν μεταβάλλεται ουσιαστικά κατά τα επόμενα έτη εφαρμογής του COMETT, που πρέπει να θεωρηθεί ως πρόγραμμα πιλότος για ανάλογα Ελληνικά προγράμματα.

Αξιο, βέβαια, να σημειωθεί είναι ότι με τις θέσεις για πρακτική εξάσκηση που έχουν θεσμοθετηθεί για τους σπουδαστές των Τ.Ε.Ι., ήδη υπάρχει η δυνατότητα εφαρμογής ελληνικού ανάλογου προγράμματος κάτω από ορισμένες συνθήκες χρηματοδότησης (από Ελληνικής πλευράς) προς εκμετάλλευση της οργανωτικής εμπειρίας που θα αποκτήσουμε με τη συμμετοχή μας στο πρόγραμμα COMETT.

3. Ποιοτική αναβάθμιση περιβάλλοντος Τ.Ε.Ι. - Γενικά.

Το περιβάλλον του Τ.Ε.Ι. χαρακτηρίζεται, σήμερα, από την αδυναμία του να ανταποκριθεί στον αυξημένο αριθμό σπουδαστών και εκπαιδευτικών που σπουδάζουν ή εργάζονται και γενικά διαβιούν σ' αυτό.

Η παραπάνω διαπίστωση γίνεται φανερή τόσο από εξωτερικά γνωρίσματα όπως πολύ αυξημένη ρυπαρότητα του χώρου, συνωστισμός, έλλειψη βασικών σκευών και επίπλων σε αριθμό που να ικανοποιεί τις ανάγκες κ.λπ., όσο και από μια σειρά λειτουργικών και άλλων γνωρισμάτων, που επιβεβαιώνουν, ακριβώς, την αδυναμία του περιβάλλοντος των Τ.Ε.Ι. να ανταποκριθεί, τουλάχιστον σε ανεκτά επίπεδα, στην δημιουργία «ατμόσφαιρας» σπουδών τρίτοβάθμιου ιδρύματος.

Κύριοι λόγοι για την σημερινή κατάσταση, βασικά, είναι:

- η ανεπάρκεια των πιστώσεων.
- η ανεπάρκεια (ποσοτική και ποιοτική) του προσωπικού και,
- η απαράδεκτη συμπεριφορά μιας μερίδας σπουδαστών.

3.1. Κοινωνικοί χώροι, φοιτητικές εστίες, λέσχες, εντευκτήρια, γυμναστήρια, βιβλιοθήκες κ.λπ.

Η κάθετη αύξηση του αριθμού των σπουδαστών στα Τ.Ε.Ι. κατέστησε αδύνατη την προσφορά απ' αυτά δυνατοτήτων ουσιαστικής σπουδής, με την έννοια της παραμονής και χρήσης εγκαταστάσεων, όπως φοιτητικές εστίες, λέσχες, εντευκτήρια, γυμναστήρια, βιβλιοθήκες κ.λπ.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι λειτουργεί μόνο η βιβλιοθήκη στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας και αυτή βασικά μόνο σαν αναγνωστήριο και κάτω από πολύ άσχημους όρους.

Έτσι, ένας πολύ μικρός αριθμός σπουδαστών εξυπηρετούνται από τις εγκαταστάσεις που υπάρχουν, της μορφής που αναφέραμε, και οι προοπτικές για να μεταβληθεί η εικόνα αυτή είναι πολύ περιορισμένες, γιατί ούτε χώροι υπάρχουν, ούτε πιστώσεις ή προσωπικό που θα μπορούσαν να καλύψουν τις αδυναμίες αυτές.

Η πείρα που αποκτήθηκε από τη λεγόμενη αυτοδιαχείριση του φοιτητικού εστιατορίου στην Καβάλα είναι απαγορευτική για κάθε άλλο τέτοιου είδους επιχείρημα.

3.2. Σίτιση φοιτητών

Η σίτιση φοιτητών μπορεί να βελτιωθεί χωρίς αύξηση του αντιτίμου του κουπονιού σίτισης που σήμερα φθάνει τις 225 δρχ. αν εφαρμοστεί η λύση του ΤΕΙ Ηρακλείου, δηλαδή η συνεργασία ΤΕΙ και βιοτεχνίας έτοιμων φαγητών.

3.3. Χώροι διδασκαλίας.

Οι χώροι διδασκαλίας δεν ανταποκρίνονται ούτε σε αριθμό ούτε σε μέγεθος στους αριθμούς των σπουδαστών.

Βελτίωση, σχετική τουλάχιστον, μπορεί να υπάρξει με την αγορά ή γενικά την προμήθεια επίπλων (καρεκλών) κ.λπ. ώστε να συμπληρωθούν τα κενά στις αίθουσες διδασκαλίας. Πρόσθετα είναι αναγκαία η απορρύπανση των αιθουσών.

Γενικά το πρόβλημα θα λυθεί, μακροπρόθεσμα, με την ανέγερση κτιρίων (οι πιστώσεις εδώ υπάρχουν από τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων) καθώς και με την καλύτερη οργάνωση των χώρων.

3.4. Ευρύτερος χώρος Τ.Ε.Ι. Συμβολή στη αναβάθμιση της περιοχής.

Είναι γεγονός, ότι τα προβλεπόμενα από τον Ν. 1404/83 όργανα σύνδεσης των Τ.Ε.Ι. με την περιφέρειά τους (με σκοπό την αμφίδρομη επίδραση) τα ΠΣΤΕ ή δεν λειτουργούν ακόμα ή υπολειτουργούν. Έτσι τα Τ.Ε.Ι., τα περισσότερα τουλάχιστον, δεν είναι συνδεδεμένα με την περιοχή τους. Παράλληλα είναι γεγονός ότι υπάρχουν ορισμένες προσπάθειες σύνδεσης (έμμεσα τουλάχιστον) των Τ.Ε.Ι. με τις παραγωγικές μονάδες της περιοχής τους. Τέτοιες προσπάθειες αποτελούν π.χ. το πρόγραμμα AGRO (που συνδέει τα Τ.Ε.Ι. με τους συνεταιρισμούς της περιοχής όπου εφαρμόζεται) και η μελέτη εκπαιδευτικού προγραμματισμού Δυτ. Αττικής καθώς και ανάλογα προγράμματα στα Τ.Ε.Ι. Πατρών - Ηρακλείου - Κοζάνης.

Τέτοιες προσπάθειες πρέπει να ενισχυθούν, όπου υπάρχουν και να ενθαρρυνθούν όπου δεν υπάρχουν, με στόχο να δημιουργηθεί μια σύνδεση Τ.Ε.Ι. και σειράς παραγωγικών μονάδων στην περιοχή τους, ώστε να είναι δυνατή η αναβάθμιση και των Τ.Ε.Ι. και της περιοχής τους.

3.5. Γενικότερο κλίμα ποιοτικής φροντίδας

Όπως αναφέρθηκε, μια άμεση βελτίωση του όλου κλίματος προϋποθέτει πιστώσεις, για τα Τ.Ε.Ι., σε συσχετισμό με τις αντίστοιχες δαπάνες για τα Α.Ε.Ι., ώστε να υπάρξουν:

- Αυξήσεις των λειτουργικών δαπανών (σε επίπεδα Α.Ε.Ι.) στα προσεχή δύο χρόνια.
- Διορισμός 100 καθαριστριών και 500 διοικητικών υπαλλήλων (οι αριθμοί προϋπάρχουν σε παλαιότερες προτάσεις).

4. Προγραμματισμός ανάπτυξης των Τ.Ε.Ι.

4.1. Καθιέρωση συστηματικών 5ετών προγραμμάτων εκπαιδευτικής και υλοτεχνικής ανάπτυξης των Τ.Ε.Ι.

Το Ι.Τ.Ε., σε συνεργασία με τα Τ.Ε.Ι., μπορούν και πρέπει να καταρτίσουν μακροπρόθεσμα και μεσοβραχυπρόθεσμα προγράμματα ανάπτυξης των Τ.Ε.Ι. στο εκπαιδευτικό - θεσμικό τομέα, τόσο για όλα τα Τ.Ε.Ι. όσο και για κάθε Τ.Ε.Ι. διαφοροποιημένα. Θα ακολουθήσει, βέβαια, η κατάρτιση από άλλες υπηρεσίες των προγραμμάτων ανάπτυξης της υλικοτεχνικής υποδομής που θα υποστηρίξει αυτή την εκπαιδευτική πολιτική.

Ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός έχει δύο σκέλη:

α) τη βελτίωση του υπάρχοντος συστήματος, όπως αναθεώρηση και βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών, ίδρυση νέων ειδικοτήτων, βελτίωση των διδακτικών βοηθημάτων, αναπροσαρμογή κανονισμού σπουδών κ.λπ.

β) τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου των Τ.Ε.Ι. π.χ. την οργανική σύνδεση των Τ.Ε.Ι. με τα Α.Ε.Ι. σε θέματα ανταλλαγής διδακτικού προσωπικού, αναγνώρισης σπουδών - ροής σπουδαστών Τ.Ε.Ι. - Α.Ε.Ι. και αντιστρόφως, μεταπτυχιακές σπουδές πτυχιούχων Τ.Ε.Ι. σε Α.Ε.Ι. κ.λπ.

4.2. Ειδικό πρόγραμμα προτεραιοτήτων

α) ενός έτους:

Αναθεώρηση των περιγραμμάτων των προγραμμάτων σπουδών, ρυθμίσεις για

τα διδακτικά βιβλία, επαγγελματικά δικαιώματα, δημιουργία θέσεων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

β) δύο ετών:

Τμήματα εξειδίκευσης στα Τ.Ε.Ι., ικανοποιητική στελέχωση με Ε.Π. και Δ.Π., έκδοση κατάλληλων διδακτικών βιβλίων, ανάπτυξη βιβλιοθηκών.

5. Εκπαιδευτικό προσωπικό

Η ποιοτική αναβάθμιση σπουδών στα Τ.Ε.Ι. είναι άμεσα εξαρτημένη από την επάρκεια, ποιοτική και ποσοτική, του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών στα Τ.Ε.Ι. είναι έκτακτοι με πλήρη ή μερική απασχόληση. Θα πρέπει:

α) Να κινηθούν οι διαδικασίες για την πλήρωση των κενών οργανικών θέσεων σε εκαπιδευτικό προσωπικό.

β) Να αυξηθούν οι οργανικές θέσεις σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες στα Τ.Ε.Ι. στις διάφορες ειδικότητες.

γ) Να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση σύμφωνα με την οποία οι εκπαιδευτικοί της προσωρινής βαθμίδας επιμελητών να αποτελέσουν ιδιαίτερο κλάδο στην κλίμακα του προσωπικού των Τ.Ε.Ι.»

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό παραθέτουμε τα πρακτικά των συνεδριάσεων του Ε.Σ., τις γραπτές εισηγήσεις των συμβούλων του ΙΤΕ κ.κ. Θ. Βακαλιού, Γ. Ηλιόπουλου, Βασ. Κωτσάκη, Θ. Παπαθεοδοσίου και Κυρ. Τσιτσάια, καθώς επίσης και την τελική «Πρόταση...» του Ε.Σ. προς την ηγεσία του υπουργείου, προσαρμοσμένη στις υποδείξεις της.

Μέσα από τα κείμενα αυτά ο αναγνώστης μπορεί να παρακολουθήσει την εξέλιξη του αρχικού προβληματισμού στο επίμαχο θέμα του διδακτικού βιβλίου στα ΤΕΙ και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γενικότερα. Πιστεύουμε ότι τα κείμενα αυτά δεν αποτυπώνουν απλώς μια σημαντική πτυχή του έργου του ΙΤΕ. Περιέχουν σκέψεις για την συνέχιση της συζήτησης και την αναζήτηση καλύτερων λύσεων σε αυτό το επίμαχο θέμα.

Η διαδικασία διαμόρφωσης της τελικής πρότασης του Ε.Σ. διήρκεσε, με μεγάλες ενδιάμεσες διακοπές, ενάμιση σχεδόν χρόνο και απασχόλησε τρεις συνεδριάσεις του.

Το Ε.Σ. ασχολήθηκε ως σώμα με το θέμα του βιβλίου στα ΤΕΙ πρώτη φορά στη συνεδρίασή του στις 24.4.86 με εισήγηση του κ. Βακαλιού. Το έργο αυτής της συνεδρίασης αποτυπώθηκε ως εξής στο σχετικό πρακτικό:

«Ο κ. Βακαλιός υπέβαλε συνοπτική γραπτή έκθεση την οποία ανέπτυξε προφορικά.

Ακολούθησε συζήτηση κατά την οποία αναπτύχθηκαν διάφορες γενικές απόψεις του θέματος. Ο Πρόεδρος πρότεινε το θέμα να εξεταστεί κάτω από το πρίσμα των εξής βασικών αρχών:

α) συγγραφέας (προϋποθέσεις και διαδικασία ορισμού).

β) κριτής (προϋποθέσεις και διαδικασία ορισμού).

γ) διαδικασία παραγωγής, διάθεσης, διακίνησης.

δ) όροι και διαδικασία αποζημίωσης.

ε) μεταβατική περίοδος (κρίση υπαρχόντων βιβλίων ΚΑΤΕΕ).

Ο κ. Κωτσάκης θέτει το θέμα αν θα πρέπει να εξακολουθήσει η διανομή βιβλίων στους σπουδαστές των Τ.Ε.Ι. εκφράζοντας την άποψη ότι η μονόπλευρη πληροφόρηση με ένα συγκεκριμένο κείμενο είναι επιστημονικά αντιδεδοντολογι-

κή και δίνει τη δυνατότητα στο συγγραφέα - δάσκαλο να επιβάλλει ένα βιβλίο που πιθανόν να μη χαρακτηρίζεται είτε από υψηλή ποιότητα είτε από πολυμέρεια απόψεων. Ακολούθησε συζήτηση πάνω στο θέμα αυτό κατά την οποία επισημάνθηκε ότι ανάλογο σύστημα δωρεάν διανομής βιβλίων δεν υπάρχει σε άλλες χώρες. Ακόμη εκφράστηκε η άποψη ότι η δωρεάν διανομή βιβλίων απαιτεί τεράστια ετήσια δαπάνη χωρίς να αποφέρει και το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Ακόμη επισημάνθηκε το γεγονός ότι η κατάργηση του συστήματος αυτού προϋποθέτει άρτια οργανωμένες βιβλιοθήκες όπου ο σπουδαστής θα μπορεί να μελετά επί τόπου ή και να δανείζεται εκείνα τα συγγράμματα που τον αφορούν. Αυτές οι προϋποθέσεις δεν υπάρχουν σήμερα και συνεπώς η άποψη αυτή δεν μπορεί να προταθεί για άμεση εφαρμογή αλλά σαν μια λύση με μακροπρόθεσμη προοπτική. Προς το παρόν θα πρέπει να συνεχιστεί το σύστημα της διανομής διδακτικών βιβλίων ή σημειώσεων, με παράλληλη, μεθοδευμένη και προγραμματισμένη προσπάθεια για τη μετάβαση μακροπρόθεσμα από το ένα σύστημα στο άλλο.

Ο κ. Πλέσσας θεωρεί απαραίτητο πρώτα ο σπουδαστής να μάθει το αντικείμενό του και μετά να διευρύνει τις γνώσεις του με βιβλιογραφική αναζήτηση στη βιβλιοθήκη.

Μετά την πρώτη αυτή συζήτηση το θέμα θα επανέλθει στο Ε.Σ. με μια πιο ολοκληρωμένη εισήγηση του κ. Βακαλιού.

Με βάση αυτή την απόφαση του Ε.Σ. ο κ. Βακαλιός ετοίμασε το κείμενο της εισήγησης που ακολουθεί.

Στην εισήγησή του εντάσσει το θέμα του διδακτικού βιβλίου στα ΤΕΙ σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που αφορά το βιβλίο στην εκπαίδευση γενικά και ειδικότερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης στο κείμενο αυτό γίνεται προσπάθεια να αναζητηθεί η νομοθεσία που αφορά το θέμα του διδακτικού βιβλίου, να επισημανθούν τα κενά της και να διατυπωθούν κάποιες προτάσεις για την πρακτική αντιμετώπιση του προβλήματος σε επίπεδο ΤΕΙ. Ωστόσο κατά βάση το κείμενο αυτό είναι κείμενο προβληματισμού.

ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΑ ΤΕΙ

(σκέψεις και προτάσεις)

Του Θ. Βακαλιού

Ο ρόλος του βιβλίου στη σύγχρονη παιδαγωγική

Η παιδαγωγική αντίληψη που επικρατεί διεθνώς είναι ν' αποκτά ο μαθητής γνώση από πολλές πηγές και με πολλές ενέργειες και όχι από ένα και μόνο βιβλίο.

Αυτή η γενική παιδαγωγική αρχή γνωρίζει διαφορετικές εφαρμογές ανάλογα με τα επίπεδα και το αντικείμενο της εκπαίδευσης. Η εφαρμογή αυτής της αρχής σχετίζεται και με την ανάπτυξη της χώρας στην οποία εφαρμόζεται και του εκπαιδευτικού της συστήματος. Σε χώρες με σύγχρονες υποδομές και αναπτυγμένο εκπαιδευτικό σύστημα, με αναπτυγμένο το δημοκρατικό πνεύμα λειτουργίας τους, η εφαρμογή αυτής της αρχής είναι κανόνας. Η αρχή αυτή μπορεί να εφαρμοστεί και σε μη προηγμένες χώρες όπως η Ελλάδα, αρκεί να υπάρχει η βεβαιότητα ότι η εφαρμογή της στην εκπαίδευση προωθεί τους ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους της χώρας. Στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κρίνεται ότι δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις, γι' αυτό παρά τη θετική στάση σημαντικού τμήματος των εκπαιδευτικών έναντι αυτής της αρχής, δεν προτείνεται για την ώρα η εφαρμογή της. Το ερώτημα γι' αυτήν την (υποχρεωτική από τα πράγματα) επιλογή είναι ποιές ιδιότητες πρέπει να διακρίνουν το καλό σχολικό βιβλίο γενικά και ειδικά για κάθε μάθημα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και τον ιδιαίτερο προορισμό του. Η διδασκαλία με πολλά βιβλία για το ίδιο μάθημα μετατίθεται στο μέλλον. «Το σχολικό βιβλίο είναι, τουλάχιστον για τη σημερινή ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, το πιο σημαντικό μέσο στα χέρια του δασκάλου και του μαθητή για τη διδασκαλία και την απόκτηση της γνώσης. Αυτό υλοποιεί το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος, σύμφωνα μ' αυτό προπορεύεται ο δάσκαλος στη διδασκαλία του, μ' αυτό ο μαθητής εμπνέει τη γνώση και με βάση αυτό ο μαθητής εξετάζεται και βαθμολογείται». Η διαπίστωση αυτή περιέχεται στο Φυλλάδιο για το ΕΠΛ δηλαδή του πιο προωθημένου σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αξίζει να δει κανείς όλη την επιχειρηματολογία για το ποιο σχολικό βιβλίο θεωρείται κατάλληλο (δες Ενημερωτικό φυλλάδιο για το ΕΠΛ, Β' έκδοση, σελ. 51-53).

Από αυτές τις τοποθετήσεις προκύπτει ότι δεν έχει ακόμα ωριμάσει η σκέψη για την καθιέρωση και στη χώρα μας της διδασκαλίας με πολλά βιβλία στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αντίθετα, στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η ιδέα αυτή φαίνεται να κατακτά έδαφος. Ολοένα και πιο πολλοί εκπαιδευτικοί, ιδιαίτερα στα ΑΕΙ, και αυξημένος αριθμός φοιτητών, απαντούν θετικά στο ερώτημα για τις προϋποθέσεις υλοποίησης μιας τέτοιας επιλογής.

Ωστόσο, είναι πολλά τα ερωτήματα που θέτει μια τέτοια επιλογή. Ένα μέρος από τα ερωτήματα αυτά θα θέσω στη συνέχεια και θα επιδιώξω κάποιες απαντήσεις οι οποίες ελπίζω να λειτουργήσουν ως εναύσματα για μια συζήτηση σε βάθος στο Ε.Σ.

Το αίτημα για τη χρήση περισσότερων του ενός βιβλίων για το ίδιο αντικείμενο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση προβάλλει εντονότερα στο επίπεδο των ΑΕΙ. Στο επίπεδο των ΤΕΙ μόλις τώρα αρχίζει να εμφανίζεται.

Από την επιχειρηματολογία για τα ΑΕΙ θα παρουσιάσω πρώτα το μέρος που αναφέρεται στις αρνητικές επιπτώσεις του συστήματος διδασκαλίας του ενός υποχρεωτικού βιβλίου, ενσωματώνοντας και τις δικές μου κρίσεις.

Τα αρνητικά του συστήματος διδασκαλίας με παραδόσεις και με ένα βιβλίο

Με πλαίσιο αναφοράς το «δημοκρατικό πανεπιστήμιο», γνώρισμα του οποίου είναι η παροχή της δυνατότητας στο φοιτητή να αναπτύξει το κριτικό πνεύμα του, να διατυπώσει τις απόψεις του για το μάθημα την ώρα της διδασκαλίας και να κάνει κρίσεις, ακόμα και το δικαίωμα και τη δυνατότητα να διαφωνεί με τη γνώμη που του προσφέρεται, υποστηρίζονται τα εξής:

1) Η ανάπτυξη του κριτικού πνεύματος είναι αδύνατη στο πλαίσιο μεγάλου ακροατηρίου που εφαρμόζει το διδακτικό σύστημα της παράδοσης. Δηλαδή το σύστημα της διδασκαλίας που προσαρμόζεται στο ένα υποχρεωτικό εγχειρίδιο και στην καλύτερη αφομοίωσή του με σκοπό την εξέταση.

2) Αυτό το σύστημα διδασκαλίας δεν ευνοεί τη δημιουργία προσωπικής παιδαγωγικής σχέσης ανάμεσα στο διδάσκοντα και στον διδασκόμενο. Η σχέση τους είναι σχέση ακροατηρίου και ομιλητή από καθέδρας. Διδάσκων και διδασκόμενος συναντιώνται προσωπικά μόνο στην εξέταση που έχει σκόπο τον έλεγχο για την ακριβή γνώση του μοναδικού εγχειριδίου και όσων από καθέδρας έχει πει ο καθηγητής στην παράδοση. Το από καθέδρας μάθημα, εκτός από εξαιρέσεις, αδιαφορεί τελείως για την παιδαγωγική της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

3) Το σύστημα διδασκαλίας του ενός υποχρεωτικού εγχειριδίου που ο φοιτητής οφείλει να γνωρίζει «κατά γράμμα» στις εξετάσεις, εθίζει στην αποστήθιση και το αναμάσημα της ύλης. Είναι εχθρός του κριτικού πνεύματος, ακόμα και της κριτικής αφομοίωσης της παρεχόμενης γνώσης.

4) Το μοναδικό υποχρεωτικό βιβλίο έχει αρνητικές επιπτώσεις και στο διδάσκοντα:

— Ενισχύει τον εφησυχασμό του για την επιστημονική εγκυρότητα των γνώσεων που μεταδίδει,

— αμβλύνει το αναγκαίο κριτικό πνεύμα του απέναντι στο έργο του (όταν πρόκειται για δικό του βιβλίο),

— συνηθίζει να βλέπει τους φοιτητές ως απλούς αποδέκτες των οποιονδήποτε γνώσεων που τους παρέχει ο από καθέδρας διδάσκων,

— συνηθίζει σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που στερείται του κριτικού πνεύματος και της διανοητικής κινητικότητας, με όχι σπάνιο αποτέλεσμα την πνευματική αποτελμάτωση,

— εθίζεται σε ένα καθεστώς εξουσιασμού των φοιτητών με αρνητικές επιπτώσεις στο δημοκρατικό πνεύμα, που πρέπει να διακρίνει κάθε παιδαγωγό και δάσκαλο,

— εθίζεται προς ανάλογη εξουσιαστική συμπεριφορά προς τους συνεργάτες του του ΕΔΠ, στους οποίους συμπεριφέρεται ως προϊστάμενος ιεραρχημένης διοικητικής υπηρεσίας. Παρόμοια συμπεριφέρεται και ο ίδιος προς την προϊστάμενη διοικητική του αρχή, του πανεπιστημίου και πολύ περισσότερο του υπουργείου.

— το σύστημα διδασκαλίας με μοναδικό υποχρεωτικό βιβλίο και μορφή σχέσης του καθηγητή με τους φοιτητές την παράδοση σε μεγάλη αίθουσα και την εξέτα-

ση - έλεγχο, αποτελεί τη βάση για την αναπαραγωγή του καθεστώτος της πατερναλιστικής εξουσίας του καθηγητή απέναντι στους συνεργάτες του, που χαρακτηρίζει το θεσμό της έδρας. «Με το μοναδικό βιβλίο, λέει χαρακτηριστικά ο Κ. Τσουκαλάς, ξαναγυρίζει από το παράθυρο η αντίληψη για το μονοπώλιο της γνώσης που υποτίθεται ότι εξοβελίστηκε με την κατάργηση της έδρας».

4) Το μοναδικό βιβλίο συνηθίζει τους φοιτητές να θέλουν να εξετάζονται από όσο γίνεται λιγότερη ύλη, που η μάθησή της απαιτεί λιγότερη δαπάνη χρόνου (μερικές μέρες πριν τις εξετάσεις). Τους συνηθίζει να προτιμούν το «εύκολο» βιβλίο, δηλαδή το βιβλίο με το λιγότερο προβληματισμό και το μικρότερο επιστημονικό βάθος. Το μοναδικό βιβλίο που λειτουργεί στο σύστημα διδασκαλίας που περιέγραψα πιο πάνω, σκοτώνει τα ενδιαφέροντα των φοιτητών για το συναφή με το διδακτικό αντικείμενο προβληματισμό και για τις ανακαλύψεις που δεν αναφέρονται στο εγχειρίδιο. Τους συνηθίζει να αποζητούν ένα βιβλίο τυφλοσούρτη.

Με εξαίρεση κάποιες περιπτώσεις, η τάση αυτή βιώνεται στους φοιτητές ως συμφέρον, όπως συμβαίνει σε όλη την προηγούμενη εκπαιδευτική κλίμακα με τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διαιωνίζοντας έτσι τη «γυμνασιοποίηση» του πανεπιστημίου. Το συμφέρον αυτό των φοιτητών ενισχύεται και από το συμφέρον των καθηγητών να διατηρηθεί το μονοπώλιο του μοναδικού τους βιβλίου, που πέρα από το στοιχείο του γοήτρου, ενισχύονταν ως τώρα σφοδρά και από την άντληση σημαντικού εισοδήματος από την επανέκδοσή τους και την υποχρεωτική αγορά τους από τους φοιτητές, που όχι σπάνια ξεπερνούσε και το μέγεθος του πανεπιστημιακού μισθού τους.

Αλλά και το υπουργείο Παιδείας, δηλαδή η Πολιτεία, μπορεί να έχει συμφέρον από τη διατήρηση του καθεστώτος του μοναδικού βιβλίου, με όλα τα συναφή προνόμια των καθηγητών, εφόσον θέλει το πανεπιστήμιο έναν χώρο εφησυχασμού και πνευματικής αδράνειας και όχι ένα χώρο διακίνησης και σύγκρουσης των ιδεών.

Πάντως, και χωρίς τον τρίτο συντελεστή οι προηγούμενοι δύο επαρκούν στο να αποσπαστεί η προσοχή των διδασκόμενων και των διδασκόντων από το σημαντικότερο πρόβλημα των ΑΕΙ: το πρόβλημα του περιεχομένου των σπουδών.

Στην εποχή μας, με τις ραγδαίες εξελίξεις στην έρευνα, την επιστήμη και την τεχνολογία, το σύστημα διδασκαλίας του ενός βιβλίου στέκει εμπόδιο στους ευρύτερους παιδαγωγικούς στόχους του πανεπιστημίου: στην ανάδειξη του φοιτητή σε διανοούμενο άτομο με ευρεία μόρφωση, κριτικό πνεύμα και αυξημένη ευαισθησία απέναντι στα σύνθετα προβλήματα ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, αλλά και στα προβλήματα του σημερινού κόσμου γενικότερα.

Οι πιο πάνω παρατηρήσεις αφορούν πρώτ' απ' όλα τη διδασκαλία των κοινωνικών επιστημών στο πανεπιστήμιο. Διατυπώνονται όμως και από το ΕΔΠ των φυσικών και των τεχνικών επιστημών. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι το αίτημα να μπει τέλος στη διδασκαλία με βάση ένα σύγγραμμα εκφράζει μια γενικότερη κατάσταση.

Σε αναζήτηση νέων λύσεων στα ΑΕΙ Κρίσιμα ερωτήματα για τα ΤΕΙ

Η συμφωνία στο γενικό αίτημα για την κατάργηση του συστήματος διδασκαλίας με ένα βιβλίο είναι αναγκαίος αλλά όχι επαρκής όρος για τη μετάβαση σε ένα άλλο, σύγχρονο και εκπαιδευτικά - παιδαγωγικά αποδοτικό, σύστημα. Παραμένει ακόμα ασαφές, ποιο από τα γνωστά στον κόσμο ή ποιο από τα προτεινόμενα σε μας συστήματα έχει τις περισσότερες πιθανότητες εφαρμογής. Άποψή μου είναι ότι, τουλάχιστον στη φάση αυτή, καμιά ενιαία εναλλακτική πρόταση δεν

μπορεί να εφαρμοστεί. Θα μπορούσε όμως να διατυπωθεί ένα πλαίσιο ενιαίας πρότασης (κατευθύνσεις) για τους διάφορους τομείς των επιστημών: κοινωνικές επιστήμες, φυσικές επιστήμες, τεχνικές επιστήμες - τεχνολογία η οποία πρόταση θα εξειδικεύονταν στο επίπεδο της σχολής, του τμήματος ή του μαθήματος. Από αυτή την άποψη οι εμπειρίες των πρώτων προσπαθειών για νέες λύσεις που εμφανίζονται στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση (δεν έχω υπόψη μου αν υπάρχουν τέτοιες πρωτοβουλίες στο επίπεδο των ΤΕΙ) είναι άξιες προσοχής. Εδώ έχω υπόψη μου τη λύση που επιχειρεί το Ιστορικό Τμήμα του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι η επιλογή μιας άλλης, σύγχρονης όπως λένε, εναλλακτικής λύσης στη θέση του συστήματος διδασκαλίας με ένα βιβλίο, δεν είναι θέμα απλής απόφασης του αρμόδιου οργάνου ή της συγκεκριμένης σχολής. Δηλαδή μια πράξη βουλευτική και διοικητική κατάργησης του υφιστάμενου συστήματος και εντολής για την εφαρμογή ενός άλλου. Απαιτείται να σκεφτεί κανείς σε βάθος όλες τις παραμέτρους που συνθέτουν και επηρεάζουν καθοριστικά τη διαδικασία της διδασκαλίας και την όλη ζωή και λειτουργία της σχολής.

Αποφασιστικό ρόλο στην επιλογή αυτής ή εκείνης της εναλλακτικής λύσης και της μερικής ή ολικής (ριζικής) αποσχέτισης από το παλιό σύστημα είναι η αντίληψη για το διδακτικό αντικείμενο και η επιστημονική του προσέγγιση καθεαυτή και σε σχέση με τη διδασκαλία του. Π.χ. η αντίληψη της Ιστορίας ως «συνολικής ιστορίας» την οποία δεν ενδιαφέρουν μόνο οι πολιτικοί συντελεστές αλλά όλοι οι συντελεστές της ιστορικής διαδικασίας: οι γεωγραφικές και οι περιβαλλοντολογικές προϋποθέσεις, το οικιστικό, οι πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και ιδεολογικές εξελίξεις και συγκρούσεις, καθορίζει και τον τρόπο διδασκαλίας της. Πρόκειται για μια προσέγγιση της ιστορίας στην οποία ενδιαφέρει «η παρέμβαση του ανθρώπου στο χώρο μέσα στη μεγάλη διάρκεια, παρέμβαση που παρουσιάζεται σε μια μεγάλη κλίμακα, από τη διαμόρφωση του τοπίου και του οικισμένου χώρου ως την παραγωγή χρηστικών και καλλιτεχνικών αγαθών», λέει επιγραμματικά ο ιστορικός Σπύρος Αδραχάς, αντιπρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του Ιονίου Πανεπιστημίου. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη στη διδασκαλία της ιστορίας «επιδιώκεται να υπάρχει μια διαπλοκή ιστορικών κλάδων ικανών να υπηρετήσουν την απαίτηση για συνολική ιστορία. Για την ώρα έχουμε Ιστορία του Πολιτισμού, Ιστορία των Τεχνικών, Ιστορία των Θεσμών, Ιστορία της Τέχνης, Ιστορική Γεωγραφία, Οικονομική Ιστορία, Ιστορία της Παιδείας, δίπλα στις συνολικότερες διακρίσεις όπως Βυζαντινή Ιστορία, Νεοελληνική Ιστορία, Αρχαιογνωσία. Κάθε μάθημα είναι τρίωρο κατά βδομάδα: η πρώτη ώρα αφιερώνεται στη συνολική παρουσίαση μιας ιστορικής περιόδου ή του αντικειμένου ενός ιστορικού κλάδου μερικευμένου, οι υπόλοιπες δύο ώρες αφιερώνονται σε σεμιναριακά μαθήματα με διπλό σκοπό. Από το ένα δηλαδή μέρος, μύηση στις τεχνικές και από το άλλο εμβάθυνση (με τις πηγές στο χέρι) σε ένα θέμα που ανήκει στο ευρύ γνωστικό αντικείμενο του κάθε μαθήματος. Πρόκειται με άλλα λόγια για ένα σύστημα που θέλει η οργάνωση της γνώσης (εγκύκλεια παιδεία) να συμβαδίζει με τη μύηση στον τρόπο με τον οποίο παράγεται η γνώση, δηλαδή στην έρευνα. Πεδίο της τελευταίας είναι οι μεταπτυχιακές σπουδές. Δεν υπάρχουν ακόμα στο Ιόνιο, θα υπάρξουν ελπίζω σύντομα» (Αδραχάς). Είναι ενδιαφέρουσα και η άποψη του Ιονίου για την παραγωγή γνώσης: «Παραγωγή γνώσης σημαίνει έρευνα: δουλειά ενός πανεπιστημιακού δασκάλου είναι να ερευνά, όχι αποκλειστικά να μεταδίδει έτοιμες γνώσεις. Δεν έχει παρά την έρευνά του να την καταστήσει αντικείμενο διδασκαλίας, να την ανακοινώσει εν τω γίνεσθαι, να τη μερικεύσει σε έρευνες που θα τις φέρουν σε πέρας οι μαθητές του, να την κάνει έναυσμα για άλλες έρευνες. Από κει και πέρα δουλειά του είναι να υποδείξει ποιές είναι οι εγκύκλιου τύπου γνώσεις που ενδεχομένως είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση των

συγκεκριμένων ερευνητών που αποτελούν το σεμινάριό του, και από ποιούς, μέσα στο ίδιο το πανεπιστήμιο ή έξω από αυτό, παρέχονται οι γνώσεις αυτές. Με δύο λόγια πρόκειται για τη δημιουργία ελαστικών διδακτικών σχηματισμών από το ίδιο το προσωπικό του πανεπιστημίου, οργανικό και μή. Ένα προσωπικό που θα θεωρεί ως αυτονόητη την προφορά υπηρεσιών στα δύο επίπεδα, σε κείνο δηλαδή της οργάνωσης της γνώσης (πτυχιακό επίπεδο) και σε κείνο της παραγωγής της γνώσης (μεταπτυχιακό επίπεδο). Όλα αυτά με τις ίδιες αποδοχές που έχει το πανεπιστημιακό διδακτικό προσωπικό σήμερα και μέσα στον εργάσιμο χρόνο που επιβάλλει ο νόμος».

Όπως βλέπουμε πρόκειται για μια πολύ προωθημένη λύση στο χώρο των ΑΕΙ, που παρόμοιά της ούτε ως σκέψη υπάρχει στο επίπεδο των ΤΕΙ. Εγώ τουλάχιστον δεν γνωρίζω να υπάρχει. Συμβαίνουν εξάλλου όλα αυτά στο χώρο των κοινωνικών επιστημών. **Το ερώτημα είναι:** Τι από όλα αυτά, γενικά: από όσα είπαμε πιο πάνω, μπορούν να αξιοποιηθούν στα ΤΕΙ; Ειδικότερα: τι από όλα αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν στην αντιμετώπιση του θέματος που αμεσότερα μας ενδιαφέρει: 1) αν δηλαδή πρέπει να διατηρηθεί στα ΤΕΙ ο θεσμός διδασκαλίας με ένα βοήθημα (βιβλίο ή σημειώσεις), 2) αν πρέπει να διατηρηθεί ο θεσμός των σημειώσεων και ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος τους. Μπορούν οι σημειώσεις να αντικαταστήσουν το διδακτικό βιβλίο ή μήπως θα πρέπει να έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα. 3) Ποιός είναι αρμόδιος για τη συγγραφή του διδακτικού βιβλίου; Μόνο οι καθηγητές ή όλοι οι διδάσκοντες ή μόνο μια κατηγορία διδασκόντων, π.χ. οι διδάκτορες, 4) Τι είδους διδακτικό βιβλίο χρειάζονται τα ΤΕΙ, προοπτικά και στη σημερινή φάση. Ένα βιβλίο - τυφλοσύρτη ή ένα βιβλίο προβληματισμού και ενημέρωσης; 5) Μπορούν να υπάρξουν κοινές για όλες τις σχολές και για όλα τα τμήματα ή και για όλα τα αντικείμενα προδιαγραφές ή μήπως χρειάζεται να διατυπωθούν ορισμένες γενικές κατευθύνσεις και να αφευθεί στις σχολές και τα τμήματα να διαμορφώσουν τις προδιαγραφές συγγραφής του διδακτικού βιβλίου ανάλογα με τις δικές τους ανάγκες και επιδιώξεις, 6) Δεχόμαστε καταρχήν τη νομιμότητα του αιτήματος και για τα ΤΕΙ κατάργησης του συστήματος διδασκαλίας με ένα βιβλίο; 7) Δεχόμαστε καταρχήν και για τα ΤΕΙ το αίτημα για την εισαγωγή του συστήματος διδασκαλίας με πολλά βιβλία; Με βάση ποιο σκεπτικό δεχόμαστε αυτό το διπλό αίτημα; Με το ίδιο σκεπτικό των υποστηρικτών στα ΑΕΙ (ένα από τα πολλά που κυκλοφορούν ή ενός συνδυασμού στοιχείων του) ή μήπως θα χρειαστεί να επεξεργαστούμε ένα δικό μας σκεπτικό; Πιστεύω ότι πρέπει να πράξουμε το δεύτερο, δηλαδή να επεξεργαστούμε το δικό μας σκεπτικό, που το θεωρώ αδιανόητο χωρίς την ευρύτερη πληροφόρηση από τις διεργασίες στο χώρο των ΑΕΙ, 8) Ειδικά για τα τεχνολογικά μαθήματα στα ΤΕΙ, τίθεται το ερώτημα αν υπάρχουν περισσότεροι του ενός επιστημονικά έγκυροι τρόποι διδασκαλίας τους. Π.χ. του μαθήματος κατεργασίας κρουστών ή του μαθήματος επεξεργασίας τροφίμων για να μην μιλήσουμε για το μάθημα της τεχνολογίας υλικών ή του γραμμικού σχεδίου κ.λπ. Τίθεται δηλαδή το συγκεκριμένο ερώτημα: Ποιά από τα μαθήματα των ΤΕΙ προσφέρονται για διδασκαλία με περισσότερα βιβλία;

Η αποσαφήνιση αυτών και άλλων συναφών με το πρόβλημα θεμάτων θα μας επιτρέψει να προχωρήσουμε στην επεξεργασία της πρότασής μας προς τον υπουργό για το συνολικό πρόβλημα της συγγραφής, κρίσης, διανομής, κοστολόγησης κ.λπ. του βιβλίου. Η αποσαφήνιση αυτών και των συναφών με αυτά τα θέματα είναι απαραίτητη για την έναρξη της διαδικασίας κρίσης των υπάρχοντων βιβλίων ΚΑΤΕΕ που αποφασίσαμε (Δες Πρακτικό Ε.Σ. 24/4/86).

Εξάλλου, πριν προχωρήσουμε παραπέρα οφείλουμε να ξεκαθαρίσουμε τη θέση μας πάνω στο επίμαχο θέμα αν οι καθηγητές (και το εκπαιδευτικό προσωπικό των ΤΕΙ γενικότερα) πρέπει να κάνουν έρευνα, αν δηλαδή η έρευνα είναι αναγκαία συνθήκη για την εκπαιδευτική διαδικασία και τη διδασκαλία στα ΤΕΙ ή

όχι.

Υποβάλλω για συζήτηση στο Ε.Σ. τις προτάσεις μου στα θέματα αυτά, όπως διαμορφώθηκαν από τη μέχρι τώρα μελέτη του θέματος. Δεν στοχεύω σε πληρότητα, ούτε στην αναλυτική τεκμηρίωση των προτάσεων, ούτε αναφέρομαι σε όλες τις λογικές προεκτάσεις των προτάσεων. Η συζήτηση στο Ε.Σ. (η σειρά συζητήσεων μάλλον, που θα μπορούσαν να πιάσουν δύο ή τρεις συνεχόμενες μέρες) πιστεύω να προσφέρει το απαραίτητο υλικό για την επεξεργασία της συνολικής πρότασης προς τον υπουργό. Αυτό κατά τη δική μου άποψη θα πρέπει να γίνει ως τα τέλη του Ιουλίου ή και νωρίτερα. Μάλλον νωρίτερα.

Θέτω λοιπόν προς συζήτηση στο Ε.Σ. τις εξής σκέψεις και προτάσεις, μαζί με όλο το προηγούμενο κείμενο:

Γενικές κατευθύνσεις - προοπτική

Η απαίτηση για την υπέρβαση του συστήματος διδασκαλίας με ένα βιβλίο και για την καθιέρωση ενός συστήματος με πολλά βιβλία αφορά και το μέλλον των ΤΕΙ. Ειδικό πρόβλημα προς εξέταση αποτελεί ο συνδυασμός της εκπαίδευσης με την έρευνα, που είναι όρος μιας τέτοιας τομής.

Γενικά απαιτείται η εξέταση σε βάθος του θέματος του εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης στα ΤΕΙ και του ρόλου που έχει να παίξει το διδακτικό βιβλίο στη διαδικασία αυτή. Ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα στη διαδικασία αυτή είναι ο καθορισμός της εκπαιδευτικής τεχνολογίας στη διδασκαλία και ο ρόλος του εργαστηρίου και της πρακτικής άσκησης.

Και από αυτή την άποψη, αποκτά ιδιαίτερη σημασία το πρόβλημα της εκπαίδευσης σε μικρές ομάδες και της απασχόλησης των καθηγητών με τη δουλειά του κάθε σπουδαστή (προετοιμασία ενεργού συμμετοχής στα σεμινάρια, διπλωματική εργασία κ.λπ.).

Ο ρόλος της κεντρικής βιβλιοθήκης και των βιβλιοθηκών κατά σχολή και τμήμα αποκτά σε μια τέτοια προοπτική ιδιαίτερη σημασία και απαιτεί ειδική Εξάλλου, και σε αυτή τη φάση ο ρόλος τους παρουσιάζεται αυξημένος. Το σκεπτικό που στηρίζει αυτή την εκτίμηση θα μπορούσε να στοιχειοθετηθεί από τις διατυπωμένες γνώμες μελών του ΙΤΕ και από τις διάφορες προτάσεις που προφορικά και σε συνεδριάσεις του ΙΤΕ έχουν ακουστεί. Ένα τμήμα από αυτές έχουν καταχωρηθεί στα πρακτικά.

Σε μια συνολική αντιμετώπιση του προβλήματος της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης στα ΤΕΙ και της αναβάθμισης της αποδοτικότητάς της, σε συνδυασμό με τη διαδικασία εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης του περιεχομένου των σπουδών, θα έπρεπε το Ε.Σ. να συζητήσει το «Υπόμνημα» που τα τρία από τα τέσσερα πρώτα μέλη του ΙΤΕ (Βακαλιός, Ηλιόπουλος, Τσιτσιάς) έχουν στείλει στον υπουργό, με ημερομηνία 21.11.1985.

Προτείνω το κείμενο αυτό να καταχωρηθεί στα πρακτικά του Ε.Σ. του ΙΤΕ.

Η υπέρβαση του σημερινού συστήματος έχει σχέση με τις νέες συνθήκες που δημιουργεί η σύγχρονη τεχνολογική επανάσταση, με το ρόλο της εκπαίδευσης στη διαδικασία αυτή - τη σύνδεσή της άμεσα και μέσω της έρευνας με την παραγωγή και τους τομείς που γενικότερα καλείται να καλύψει με κατάλληλο εργατικό δυναμικό. Η πρωτοπόρα και ζωντανή σχέση της με την επιστήμη που στην προαγωγή της παίζει σημαντικό ή ακόμα (σε πολλές χώρες) και αποφασιστικό ρόλο δίνει ένα συγκεκριμένο δυναμικό περιεχόμενο στο αίτημα αυτό. Η μετατρεψιμότητα και αναπροσαρμοστικότητα των γνώσεων και των επαγγελματιών τονίζει, και αυτή, τη σημασία αυτού του αιτήματος. Ειδικότερα για τα ΤΕΙ τίθεται το θέμα της στενής παρακολούθησης των αλλαγών που συντελούνται στην τεχνική - επαγγελματική γνώση και στα επαγγέλματα.

Το γεγονός ότι η «τεχνολογική πρόκληση», δηλαδή η συμμετοχή μας στη σύγχρονη τεχνολογική επανάσταση είναι μπροστά μας (είναι όμως μια αναγκαία επιλογή) δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των ΤΕΙ στην προετοιμασία αυτού του «άλματος» και στην πραγμάτωση αυτής της επιλογής. Η Εισηγητική έκθεση του υπουργού παιδείας στην πρόταση νόμου για τα ΤΕΙ στη Βουλή αναπτύσσει αναλυτικά το επιχειρήμα αυτό και δίνει σαφείς κατευθύνσεις. Αυτή η προοπτική πρέπει να αποτελέσει έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες στη διατύπωση των όρων για τη συγγραφή του διδακτικού βιβλίου στα ΤΕΙ και το ρόλο του στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η υπέρβαση του σημερινού συστήματος διδασκαλίας με ένα βιβλίο έχει σχέση και με τον εκδημοκρατισμό των μηχανισμών παροχής γνώσης και παραγωγής γνώσης, έχει σχέση με τους μηχανισμούς ελεύθερης διακίνησης των επισημονικών αληθειών και προβληματισμών, της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών εν γένει και της ελεύθερης ανάπτυξης της πνευματικής και ηθικο-κοινωνικής προσωπικότητας των φοιτητών και μαθητών εν γένει. Μην ξεχνάμε ότι η διδασκαλία με περισσότερα του ενός βιβλία εφαρμόζεται σε άλλες χώρες, όπως π.χ. στη Σουηδία (αν δεν κάνω λάθος) σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ενώ πειραματισμοί προς αυτή την κατεύθυνση γίνονται σε πολλές χώρες.

Η απαίτηση για την υπέρβαση του σημερινού συστήματος διδασκαλίας με ένα βιβλίο (ή μόνο με σημειώσεις!) στα ΤΕΙ έχει σχέση και με τις προσπάθειες και αλλαγές που πρέπει να γίνουν για τη δημιουργία των προϋποθέσεων της ενιαίας (ως θέση για τώρα) τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Είναι γεγονός ότι στα θέματα εκδημοκρατισμού τα ΑΕΙ είναι πιο μπροστά από τα ΤΕΙ (Δεν είναι βέβαιο όμως ότι και στα θέματα της αποδοτικότητας της εκπαίδευσης προπορεύονται, έστω μέσα στο γενικό πλαίσιο της χαμηλής αποδοτικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

Μιλώντας με όρους της ενιαίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να σημειώσω ότι η απαίτηση για τον εκσυγχρονισμό της έχει σχέση και με τον πολιτικό ρόλο που ζητείται να παίξει το πανεπιστήμιο στη χώρα μας. Ο πρωθυπουργός στην ομιλία του στους πρυτάνεις των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων πρόπερσι στην Αθήνα μίλησε για το πολιτικοποιημένο πανεπιστήμιο. Πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα ομιλία με χρήσιμες αναφορές και για το δικό μας θέμα. Το ερώτημα είναι αν η θέση για πολιτικοποιημένο πανεπιστήμιο αφορά προοπτικά έστω και τα ΤΕΙ. (Μην ξεχνάμε ότι από τη στιγμή που προβάλλουμε την ιδέα της ενιαίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το πανεπιστήμιο θα είναι σε πάρα πολλά σημεία το πρότυπο για την εξέλιξη στα ΤΕΙ).

Πάντως οι διατάξεις του νόμου 1404/83 για τα ΤΕΙ που αναφέρονται στις ακαδημαϊκές ελευθερίες (άρθρο 2) και η εισηγητική έκθεση του υπουργού επιτρέπουν την περιορισμένη έστω χρήση του όρου «πολιτικοποιημένο ΤΕΙ», κατ' αναλογία με τον όρο «πολιτικοποιημένο πανεπιστήμιο». Ωστόσο, μια αναλυτική εξέταση του όρου «πολιτικοποιημένο πανεπιστήμιο» ή «πολιτικοποιημένο ΤΕΙ» (τη διατύπωση αυτή, απ' ότι ξέρω, δεν την έχει χρησιμοποιήσει κανείς ως τώρα) που θα συνδύαζε την πολιτική στάση των φοιτητών με τα αναπτυξιακά προβλήματα της χώρας, θα έθετε σειρά ερωτημάτων προς εξέταση, τα οποία, κατ' ανάγκη, θα έθιγαν και το ρόλο των εκπαιδευτικών σ' αυτό το πλαίσιο, τα προγράμματα σπουδών, τα συγγράμματα, την έρευνα και άλλα θέματα, συναφή με τη λειτουργία και την εσωτερική ζωή των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ. Και φυσικά θα έθετε κάτω από άλλο πρίσμα τον κανονισμό λειτουργίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το πρόβλημα της αυτονομίας τους, τη σχέση διδασκόντων και διδασκόμενων και θα υποχρέωνε να ξαναδούμε και να κρίνουμε πιο συγκεκριμένα τη θέση για «ανεξαρτησία και ελευθερία» των μελών του ΔΕΠ (του Ε.Π. και του Ε.Ε.Π. στα ΤΕΙ) «στην εκτέλεση του έργου τους», διδακτικού και ερευνητικού. «στα πλαίσια του προγραμματισμού και των σχετικών αποφάσεων

του τμήματος» (Νόμος πλαίσιο για τα ΑΕΙ, Κεφάλαιο Ε', άρθρο 13).

Η διάταξη αυτή του νόμου για τα ΑΕΙ πρέπει να γίνει αντικείμενο εξέτασης για τη μελλοντική της εφαρμογή στα ΤΕΙ, στο βαθμό που θα προχωρεί και θα υλοποιείται η ιδέα-στόχος της αυτονομίας των ΤΕΙ και ο παραπέρα εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης και της εσωτερικής ουσιαστικής τους ζωής. Πάντως ο νόμος 1404/83 είναι πολύ φειδωλός σε τέτοιου είδους διατυπώσεις για τις ακαδημαϊκές ελευθερίες του εκπαιδευτικού προσωπικού, που νομίζω ότι για το Ε.Π. δεν χρησιμοποιείται πουθενά στο νόμο.

Θέλω να πω ότι το μεγαλύτερο μέρος από αυτά που ανέπτυξα πιο πάνω αφορούν στη μελλοντική εξέλιξη στα ΤΕΙ και στην ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με το πρόβλημα υπέρβασης του σημερινού συστήματος διδασκαλίας με ένα βιβλίο και εισόδου τους σε μια άλλη φάση ανάπτυξης.

Σημερινή πραγματικότητα και άμεσες λύσεις

1) Για τους όρους συγγραφής διδακτικών βιβλίων για τα ΤΕΙ δεν υπάρχει υπουργική απόφαση. Υπουργικές αποφάσεις υπάρχουν μόνο για τη «δωρεάν διάθεση στους σπουδαστές των ΤΕΙ διδακτικών βιβλίων και σημειώσεων», για τη «συγκρότηση επιτροπής κοστολόγησης διδακτικών βιβλίων ΤΕΙ» και για την ανάθεση στο ΟΕΒΔ της μέριμνας για την αποστολή βιβλίων στα ΤΕΙ και επανέκδοσης των εξαντλούμενων» (Δες, «Ένας χρόνος μετά...», σελ. 453-459).

2) Υπάρχει διάταξη του νόμου σύμφωνα με την οποία το έργο του ΙΤΕ είναι να διαμορφώσει «τα κριτήρια και τις διαδικασίες κρίσης των διδακτικών βιβλίων». (Θα ήταν χρήσιμο να υπήρχε μια ερμηνεία του υπογραμμισμένου, από μένα, σημείου. Σημαίνει αυτό και τη δυνατότητα παρέμβασης του ΙΤΕ στη διαδικασία συγγραφής και/ή κρίσης των διδακτικών βιβλίων;).

Απομένει λοιπόν σε μας, δηλαδή στο Ε.Σ. και στο ΙΤΕ γενικά να προχωρήσουμε, σύμφωνα με το νόμο και την εντολή του υπουργού, στη διατύπωση μιας πρότασης που θα παρέχει άμεσο διέξοδο, δηλαδή θα καλύπτει το κενό που υπάρχει σήμερα στο θέμα αυτό των βιβλίων και θα χαράσσει συγχρόνως τις προοπτικές για τη βελτιωμένη σύγχρονη αντιμετώπισή του - πάντα με βάση τα δικά μας δεδομένα και τις δικές μας ανάγκες και δυνατότητες. Ενώ μια πρόταση που θα αποτελέσει τη βάση για την εκπόνηση της σχετικής υπουργικής απόφασης.

3) Οι συγγραφείς των διδακτικών βιβλίων και των σημειώσεων στα ΤΕΙ έχουν πλήρη ελευθερία να γράψουν ότι θέλουν, όπως θέλουν, όσα θέλουν, συχνά και όποτε θέλουν, να τα εκδόσουν και να τα διανείμουν όπως θέλουν. Με δύο λόγια υπάρχει πλήρης αναρχία και χάος στο θέμα του διδακτικού βιβλίου και της διάθεσής του. Σκόπιμα υπερβάλλω, αλλά αυτή την εικόνα παρουσιάζουν σήμερα τα ΤΕΙ. Όπου υπάρχει κάποια τάξη αυτή οφείλεται στη μέριμνα της σχολής και του τμήματος ή στην υπεύθυνη και πρωτόβουλη στάση των καθηγητών. Δεν υπάρχει καμιά σχεδόν δέσμευση και κανένας έλεγχος. Και πάλι υπερβάλλω σκόπιμα για λόγους αφύπνισής μας! Το αίτημα για την κρίση των βιβλίων είναι εκ των πραγμάτων ανύπαρκτο στα ΤΕΙ.

Αντίθετα υπάρχουν, σε προωθημένο βαθμό, σαφείς διατάξεις για τα περιγράμματα σπουδών και τα προγράμματα σπουδών. Ο νόμος λέει ότι το περίγραμμα σπουδών κάθε τμήματος καταρτίζεται με αποφάσεις του υπουργού, ύστερα από απόφαση του ΙΤΕ, ενώ τα προγράμματα σπουδών κάθε τμήματος καταρτίζονται από τη Γ.Σ. του τμήματος, με βάση το περίγραμμα του προγράμματος σπουδών. Και στο θέμα της διδασκαλίας του κάθε μαθήματος υπάρχει σαφήνεια, αφού σύμφωνα με το νόμο «με απόφαση της Γ.Σ. του τμήματος καθορίζεται η Ομάδα Μαθημάτων που έχει αρμοδιότητα για τη διδασκαλία κάθε μαθήματος» (Δες,

«Ένας χρόνος μετά...», σελ. 98). Βέβαια, θα χρειαζόταν μια περισσότερο αναλυτική έκθεση αυτής της διάταξης για να μπορεί να αποφανθεί κανείς κατά πόσο αυτή η διάταξη στην πράξη λειτουργεί. Πάντως δεν υπάρχει στο νόμο για τα ΤΕΙ διάταξη που να επιτρέπει σε κάποιο από τα όργανα του ΤΕΙ τον έλεγχο —ουσιαστικό και διοικητικό— σχετικά με τη συγγραφή των διδακτικών βιβλίων (και των σημειώσεων), αν δηλαδή και σε ποιό βαθμό στηρίζουν και υλοποιούν το πρόγραμμα σπουδών. Εξάλλου, στο νόμο δεν υπάρχει πουθενά αναφορά (είναι δουλειά του νόμου αυτό;) για το τι εννοείται διδακτικό βιβλίο και τι σημειώσεις, ποιός είναι ο ρόλος τους στη διαδικασία διδασκαλίας και στο διδακτικό έργο γενικά κ.λπ. Επομένως δεν υπάρχει ένα πλαίσιο αναφοράς, κάποια σταθερά κριτήρια με τα οποία θα μπορούσε να κριθεί το συγγραφικό έργο των καθηγητών για την κάλυψη των αναγκών του προγράμματος σπουδών ή γενικότερα, για την κρίση των βιβλίων που χρησιμοποιούν στο εκπαιδευτικό τους έργο τα ΤΕΙ.

Εξάλλου, δεν υπάρχει στην πράξη διαχωρισμός ανάμεσα στο διδακτικό βιβλίο και στις σημειώσεις που δίνουν οι καθηγητές. Έτσι που στην πράξη, από την άποψη του προσρισμού τους να εμφανίζονται ισότιμες με το διδακτικό βιβλίο. Όπου δεν υπάρχει διδακτικό βιβλίο προτείνονται οι σημειώσεις που όχι σπάνια μπορεί να καλύπτουν μόνο ένα τμήμα του μαθήματος. Μάλιστα μερικές φορές και αυτό το τμήμα δεν το καλύπτουν καλά, από επιστημονική, διδακτική και παιδαγωγική άποψη.

Στην απόφαση του υφυπουργού Παπαθεμελή για τα διδακτικά βιβλία των ΑΕΙ διαβάζουμε τα εξής:

«Το διδακτικό βιβλίο καλύπτει με περισσότερη πληρότητα την ύλη των εξετάσεων». Με την έννοια αυτή, ως διδακτικό βιβλίο «θεωρείται εκείνο το βοήθημα το οποίο ενημερώνει τον αναγνώστη με όλα τα κύρια σημεία της ύλης του γνωστικού αντικείμενου, καθώς και με την αντίστοιχη βιβλιογραφία, δίνει ερεθίσματα για κριτική θεώρηση της ύλης και εξοικειώνει τον αναγνώστη με τους κυριότερους επιστημονικούς προβληματισμούς, δίχως επέκταση σε εξιδιασμένες αναλύσεις» (ΦΕΚ, 159/84). Οι σημειώσεις, σύμφωνα με αυτή την απόφαση, έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα και υποδεικνύονται μόνο στις περιπτώσεις που το διδακτικό βιβλίο έχει κενά (Δες, οπ. άρθρο 3, παρ. 6.). Ωστόσο, διαβάζοντας προσεκτικά την υπουργική απόφαση βλέπουμε να υπάρχουν κάποια παραθυράκια. Στο ίδιο άρθρο διαβάζουμε τα εξής: «Εκείνα τα μέλη του ΔΕΠ, στα οποία έχει ανατεθεί η διδασκαλία μαθήματος, δίχως να διανέμεται δικό τους διδακτικό βιβλίο, έχουν δικαίωμα να ζητήσουν τη συμπληρωματική δωρεάν διανομή στους φοιτητές δακτυλογραφημένων σημειώσεών τους».

«Οι σημειώσεις της προηγούμενης παραγράφου 3 περιέχουν κύριες προσθήκες και αποκλίσεις της διδασκαλίας σε σύγκριση με το διανεμόμενο διδακτικό βιβλίο. Οι σημειώσεις αυτές δεν επιτρέπεται να ξεπερνούν τις εκατό (100) δακτυλογραφημένες σελίδες».

«Οι σημειώσεις, αφού δακτυλογραφηθούν, θα αναπαράγονται με πολύγραφό ή φωτοτυπικό μηχάνημα. Σε περίπτωση που ο αριθμός των σελίδων των αναπαράγομένων αντιτύπων είναι πάνω από διακόσια (200), θα εκτυπώνονται με το σύστημα OFSET ύστερα από φωτογράφιση των δακτυλογραφημένων σελίδων νέου κειμένου, είτε παλαιότερου αντιτύπου του βιβλίου αυτού. Η σχετική έγκριση δίνεται από τον πρύτανη ή από τον πρόεδρο της διοικούσας επιτροπής του αντίστοιχου ΑΕΙ και σε βάρος των πιστώσεων του ΑΕΙ». (παρ. 3, 4, και 5). Είναι χρήσιμο για μας να παραθέσω εδώ και τις εξής διατάξεις αυτής της απόφασης: «Το βιβλίο θεωρείται πως είναι ένα και όταν το έργο του ίδιου συγγραφέα για το ίδιο γνωστικό αντικείμενο έχει εκτυπωθεί σε δύο ή περισσότερα τεύχη».

«Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις η συνέλευση του τομέα μπορεί να αποφασίζει τη διανομή και δεύτερου διδακτικού βιβλίου, αν το πρώτο διανεμόμε-

νο δεν καλύπτει σε ικανοποιητικό βαθμό την ύλη και δεν είναι δυνατή η συμπλήρωση με σημειώσεις» (παρ. 7, στο ίδιο άρθρο).

Πάντως, η υπουργική απόφαση για τα διδακτικά βιβλία των ΑΕΙ είναι κατηγορηματική υπέρ του ενός διδακτικού βιβλίου, που αποτελεί και την ύλη των εξετάσεων.

4) Έχοντας υπόψη και αυτό το νόμο, αλλά πρώτ' απ' όλα τις ιδιαιτερότητες των ΤΕΙ και την πραγματικότητα που υπάρχει στο χώρο των ΤΕΙ πρέπει στη φάση αυτή να επιλέξουμε το θεσμό του ενός διδακτικού βιβλίου και να εξασφαλίσουμε τις προϋποθέσεις ώστε να υπάρχει για όλα τα αντικείμενα καλό διδακτικό βιβλίο που θα διανέμεται έγκαιρα στους σπουδαστές. Επίσης πρέπει να δεχτούμε την άποψη για το συμπληρωματικό ρόλο των σημειώσεων, καταργώντας τη σημερινή κατάσταση που στην πράξη λειτουργούν ως ισότιμες με το διδακτικό βιβλίο.

5) Οφείλουμε όμως πρώτ' απ' όλα, να ξεκαθαρίσουμε τί εννοούμε όταν μιλούμε για διδακτικό βιβλίο των ΤΕΙ.

Είδαμε πιο πάνω πως ορίζει το διδακτικό βιβλίο των ΑΕΙ η σχετική υπουργική απόφαση. Θα αναφερθούμε και στην ερμηνεία του νόμου πλαισίου 1566/85 για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στη συνέχεια θα κάνουμε μια προσπάθεια να στοιχειοθετήσουμε μια δική μας ερμηνεία, δηλαδή κάποια σταθερά κριτήρια για το διδακτικό βιβλίο των ΤΕΙ, έτσι ώστε σε αυτή την ερμηνεία να περιλαμβάνονται και τα κριτήρια που αφορούν τα ΑΕΙ μένοντας στα περιθώρια που βάζει η σχετική υπουργική απόφαση. Επιθυμώ να σημειώσω ότι η ερμηνεία που δίνω στο διδακτικό βιβλίο δεν ξεπερνά τα όρια της διδασκαλίας με ένα βιβλίο!

Λέει λοιπόν ο νόμος 1566/85: «Διδακτικά βιβλία είναι όλα τα βιβλία, κύρια και βοηθητικά, που χρησιμοποιούνται από τους μαθητές των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά τη διδασκαλία των μαθημάτων που προβλέπονται από τα αντίστοιχα αναλυτικά προγράμματα. στα διδακτικά βιβλία περιλαμβάνονται και όλα τα βιβλία ή έντυπα ή τεχνικά μέσα, όπως κασέτες, ταινίες, μαγνητοταινίες, τα οποία είναι αναγκαία για την υποβοήθηση του διδακτικού προσωπικού στην άσκηση του εκπαιδευτικού του έργου» (άρθρο 60).

Λαβαίνοντας υπόψη περισσότερο τον ορισμό που δίνει η υπουργική απόφαση για το διδακτικό βιβλίο των ΑΕΙ, θα πρότεινα να σκεφτούμε και την εξής δική μου διατύπωση: Το διδακτικό βιβλίο παρουσιάζει με επιστημονική συνέπεια συστηματικά το αντικείμενό του, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών, τους διδακτικούς και τους παιδαγωγικούς στόχους του μαθήματος που καλύπτει. Το διδακτικό βιβλίο είναι μια από τις σημαντικότερες πηγές γνώσης του σπουδαστή - ανάλογα πάντα με το μάθημα. (Σε τεχνολογικά μαθήματα όπως π.χ. Κεραμεική προέχει η εξάσκηση και το εργαστήριο).

Το διδακτικό βιβλίο βοηθά το σπουδαστή να κατανοήσει καλύτερα τις διαλέξεις του καθηγητή για το αντικείμενο, τον βοηθά να εξοικειωθεί με τους επιστημονικούς προβληματισμούς που αναφέρονται στο αντικείμενο ή σχετίζονται με αυτό. Τον βοηθά να ξανασκεφθεί συστηματικά ότι έχει ειπωθεί στις ώρες του σεμιναρίου ή στις ώρες του εργαστηρίου, να κατανοήσει τις διασυνδέσεις του γνωστικού αντικείμενου (και της επιστήμης που εκπροσωπεί) με άλλα συναφή γνωστικά αντικείμενα (ή άλλες επιστήμες). Στη συγγραφή του διδακτικού βιβλίου λαβαίνεται υπόψη η αρχή της διεπιστημονικότητας που διέπει την επιστήμη και την έρευνα στην εποχή μας.

Το διδακτικό βιβλίο είναι ανοιχτό στους προβληματισμούς της ανάπτυξης στον τομέα της επιστήμης, της τεχνολογίας, της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα, ανάλογα πάντα με τις δυνατότητες που προσφέρει το αντικείμενο του μαθήματος που καλύπτει.

Με βάση αυτές τις γενικές κατευθύνσεις μπορούν να υπάρξουν εξειδικευμένες προδιαγραφές για τη συγγραφή των βιβλίων που καλύπτουν τους διάφο-

ρους επιστημονικούς κλάδους και συγκεκριμένα μαθήματα. Άλλες για τα βιβλία των κοινωνικών επιστημών, των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας, αλλά και για τις ειδικότερες απαιτήσεις για κάθε μάθημα ξεχωριστά, όταν αυτό είναι απαραίτητο.

6) Μολονότι ο νόμος 1404 λέει ότι όλα τα μέλη του Ε.Π. και του Ε.Ε.Π. συγγραφέα διδακτικά βιβλία (Ένας χρόνος μετά... σελ. 75) ωστόσο από τα ίδια τα πράγματα προκύπτει το αίτημα για τον καθορισμό των κριτηρίων συγγραφής των διδακτικών βιβλίων.

Όροι συγγραφής των διδακτικών βιβλίων

1. Το ΙΤΕ σε συνεργασία με τις σχολές και τα τμήματα καθορίζει τους όρους συγγραφής των διδακτικών βιβλίων, που πρέπει να αναφέρονται ιδιαίτερα:

α) Στο σκοπό και στην ύλη του βιβλίου σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα που ισχύει.

β) Σε υποδείξεις για τη σύμμετρη διάταξη της ύλης κατά ενότητα και κεφάλαια.

γ) Σε γενικές και ειδικές οδηγίες και συγκεκριμένα σε παιδαγωγικές και διδακτικές υποδείξεις σχετικές με τον τρόπο οργάνωσης και ανάπτυξης της ύλης του βιβλίου, ώστε αυτό να καταστεί πραγματικό εργαλείο μάθησης, καθώς και με άλλους όρους που επιβάλλει η ιδιοτυπία του βιβλίου.

δ) Στην υποχρέωση του συγγραφέα να υποβάλλει ανάλογη εικονογράφηση του βιβλίου, ή λεπτομερή περιγραφή της κατά ενότητες ή κεφάλαια.

ε) Στους ειδικούς όρους συγγραφής του βιβλίου, όπως είναι: η προθεσμία υποβολής του, η έκτασή του σε τυπογραφικά φύλλα ή σε σελίδες γραφομηχανής σχήματος 21 X 29 εκατ. η οποία καθορίζεται σε συμμετρία με το ωρολόγιο πρόγραμμα του μαθήματος που ισχύει καθώς και η έκταση της εικονογράφησης.

2. Καταρχήν κάθε μέλος του Ε.Π. και του Ε.Ε.Π. μπορεί να είναι συγγραφέας διδακτικού βιβλίου. Αυτό σημαίνει ότι για τη συγγραφή του μπορεί να ζητήσει στην συγκατάθεση της Ομάδας Μαθημάτων (Ο.Μ.). Η συγκατάθεση (ανάθεση;) συγγραφής διδακτικού βιβλίου από την Ο.Μ. γίνεται με βάση τα εξής ουσιαστικά κριτήρια:

— άρτια γνώση του αντικειμένου σε επιστημονικό επίπεδο.

— σημαντική εκπαιδευτική πείρα στη διδασκαλία του αντικειμένου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (5 ή και τρία χρόνια είναι αρκετά - ανάλογα με την περίπτωση).

— συγγραφικό έργο στο εν λόγω αντικείμενο ή άλλη συγγραφική δραστηριότητα.

Στην πράξη συγκατάθεσης (ανάθεσης;) της Ο.Μ. διαπιστώνεται αιτιολογημένα η ανάγκη συγγραφής του συγκεκριμένου βιβλίου και καθορίζονται οι όροι συγγραφής του.

3) Επικεφαλής της ομάδας εκπαιδευτικών για τη συγγραφή εκπαιδευτικού βιβλίου είναι καθηγητής με σημαντικό συγγραφικό έργο στο συγκεκριμένο αντικείμενο και μεγάλη εκπαιδευτική πείρα. Η συγγραφή διδακτικού βιβλίου από ομάδα εκπαιδευτικών επιτρέπει την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Στην ομαδική συγγραφή διδακτικού βιβλίου μπορούν να πάρουν μέρος και εκπαιδευτικοί των ΑΕΙ ή και μέλη ερευνητικών κέντρων που γνωρίζουν καλά το αντικείμενο. Γενικά, μπορούν να πάρουν μέρος και επιστήμονες που δεν βρίσκονται σε σχέση εργασίας με τα ΤΕΙ (π.χ. ως έκτακτοι καθηγητές κ.λπ.).

4) Για τις περιπτώσεις που η έλλειψη δεν μπορεί να καλυφθεί με τη συγγραφή διδακτικού βιβλίου από καθηγητές των ΤΕΙ ή από ομάδα συγγραφέων με καθοριστική την παρουσία καθηγητών των ΤΕΙ, είναι επιβεβλημένη η προμήθεια κατάλληλου βιβλίου από το ελεύθερο εμπόριο. Αυτό γίνεται με βάση το σχετικό

πίνακα βιβλίων που έχει καταρτίσει το ΙΤΕ και διαρκώς ανανεώνεται ύστερα από απόφαση της Ο.Μ.

Διαδικασία κρίσης και έγκρισης

1. Για να διανεμηθεί ένα διδακτικό βιβλίο στους σπουδαστές χρειάζεται έγκριση της Ο.Μ. (της σχολής ή του τμήματος;).

2. Όταν υποβληθεί κάποιο διδακτικό βιβλίο για κρίση και έγκριση από την Ο.Μ. (ή από το ΙΤΕ, σε ειδικές περιπτώσεις) ο πρόεδρος της Ο.Μ. καλεί αμέσως τα μέλη της σε συνεδρίαση κατά την οποία διατυπώνεται αιτιολογημένη απόφαση για το ποιά βιβλία τίθενται τελικά σε ουσιαστική κρίση και ποιά απορρίπτονται επειδή δεν πληρούν τους ειδικούς όρους συγγραφής. Στην ίδια συνεδρία ο πρόεδρος ζητεί από όλα τα μέλη της Ο.Μ. γραπτή εισήγηση για την καταλληλότητα ενός έκαστου των κρινόμενων βιβλίων, καθορίζοντας και τη σχετική προθεσμία. Όταν τα κρινόμενα βιβλία είναι περισσότερα από δύο, ο πρόεδρος μπορεί να τα κατανείμει εξίσου στα μέλη της Ο.Μ. Η απόφαση της Ο.Μ. κοινοποιείται αμέσως στους συγγραφείς που τα βιβλία τους απορρίπτονται για τυπικούς λόγους.

3. Τα μέλη της Ο.Μ. υποβάλλουν εμπρόθεσμα στον πρόεδρο αναλυτική κριτική έκθεση για την καταλληλότητα του κάθε κρινόμενου βιβλίου από άποψη επιστημονική, παιδαγωγική, γλωσσική καθώς και από άποψη συμφωνίας τους προς του όρους συγγραφής.

4. Η Ο.Μ. αφού λάβει υπόψη της το κείμενο των βιβλίων και τις εκθέσεις των μελών αποφασίζει αιτιολογημένα για την καταλληλότητα του βιβλίου ή όχι. Εφόσον κριθεί κατάλληλο ένα βιβλίο από την Ο.Μ. ακολουθεί η διαδικασία έκδοσής του και διανομής του.

5. Για την έγκριση ή την απόρριψη ενός διδακτικού βιβλίου χρειάζεται η ομόθυμη γνώμη των 3/5 των μελών τη Ο.Μ. Σε περίπτωση που οι απόψεις των μελών της Ο.Μ. είναι διχασμένες (μισοί και μισοί) μπορεί να ζητηθεί η γνώμη του ΙΤΕ.

Το ΙΤΕ στις περιπτώσεις αυτές συγκροτεί επιτροπή κρίσης την οποία παρακολουθεί ένας μέλος του. Η επιτροπή κρίσης σε τακτή προθεσμία γνωμοδοτεί γραπτώς στο ΙΤΕ. Η γνώμη της επιτροπής κρίσης συζητείται σε ειδική συνεδρίαση του Ε.Σ. του ΙΤΕ. Στη συνεδρίαση αυτή καλούνται να πάρουν μέρος και τα μέλη της επιτροπής κρίσης. Τελικά, το ΙΤΕ, αφού μορφώσει γνώμη για το εν λόγω βιβλίο, τη στέλνει στην Ο.Μ. η οποία αποφαινεται εκ νέου για το βιβλίο. Στη σχετική συνεδρίαση της Ο.Μ. παίρνει μέρος και εκπρόσωπος του ΙΤΕ.

Στην απόφασή της η Ο.Μ. είναι υποχρεωμένη να αναφερθεί στη γνώμη του ΙΤΕ, η οποία όμως δεν είναι δεσμευτική γι' αυτή.

6. Στη διαδικασία κρίσης και έγκρισης διδακτικών βιβλίων που καλύπτουν αντικείμενα τα οποία είναι πέρα από το προφίλ της σχολής (π.χ. γλώσσες, κοινωνικές επιστήμες - για τις περισσότερες σχολές και τμήματα) συμμετέχει και το ΙΤΕ. Το ΙΤΕ συμβουλευόμενο τη γνώμη της Ο.Μ. της σχολής όπου γράφεται το βιβλίο, συγκροτεί επιτροπή κρίσης για κάθε περίπτωση, με τη συμμετοχή και πανεπιστημιακών.

7. Η προσφυγή στη συγγραφή σημειώσεων γίνεται μόνο στις περιπτώσεις που το διδακτικό βιβλίο παρουσιάζει κάποια κενά. Οι σημειώσεις δεν μπορούν να αντικαταστήσουν το διδακτικό βιβλίο.

Η διανομή των σημειώσεων γίνεται με απόφαση της Ο.Μ. Η Ο.Μ. έχει δικαίωμα να απαγορεύσει τη διανομή σημειώσεων. Την απόφασή της αυτή πρέπει να την αιτιολογήσει αναλυτικά γραπτώς.

Με τα θέματα έκδοσης και διανομής διδακτικών βιβλίων και αποζημίωσης των συγγραφέων δεν ασχολούμαι σε αυτό το κείμενο.

Αθήνα, Ιούνιος 1976

Θ. Βακαλιός

Το κείμενο του κ. Βακαλιού και η πρώτη συζήτηση πάνω σ' αυτό λειτουργή- σε στα περισσότερα μέλη του Ε.Σ. ως έναυσμα για τη γραπτή διατύπωση των απόψεών τους, με αιχμή την πρακτική αντιμετώπιση του προβλήματος με βάση τις δεδομένες συνθήκες.

Έτσι, στην επόμενη συνεδρίαση του Ε.Σ. για το θέμα, η οποία έγινε στις 9.7.1986, συζητήθηκαν οι γραπτές εισηγήσεις - προτάσεις των συμβούλων Γ. Ηλιόπουλου, Β. Κωτσάκη, Θ. Παπαθεοδοσίου και Κ. Τσιτσία.

Στην πορεία για την προετοιμασία της τελευταίας συνεδρίασης του Ε.Σ. με το θέμα στις 5.6.1987, στην οποία διαμορφώθηκε η «Πρόταση του ΙΤΕ για τους όρους και τη διαδικασία συγγραφής, εκδόσεως, διάθεσης κ.λπ. των διδακτικών βιβλίων και βοηθημάτων ΤΕΙ», υπήρξε και δεύτερη γραπτή εισήγηση του κ. Παπα- θεοδοσίου, καθώς επίσης και «Πρόσθετες σκέψεις...» του κ. Βακαλιού. Παραθέ- τουμε στη συνέχεια τα παραπάνω κείμενα.

Εισήγηση του Γ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

1. Για την στήριξη και υποβοήθηση του εκπαιδευτικού έργου, διανέμονται δωρεάν στους σπουδαστές διδακτικά βιβλία ή σημειώσεις. Σ' αυτά αναπτύσσο- νται οι απαραίτητες θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις για να καταρτισθούν πτυ- χιούχοι ικανοί να ανταπεξέλθουν με επιτυχία και παραγωγικά στις κατά περίπτωση επαγγελματικές δραστηριότητες, όπως κατασκευές, διεργασίες, παροχή υπηρε- σιών.

Σε επίπεδο Τ.Ε.Ι. συγγράφεται ένα διδακτικό βιβλίο αναγνωστικό αντικείμενο.

Μια τέτοια ρύθμιση:

α) Είναι σύμφωνη με το πνεύμα του νόμου που θέλει τα Τ.Ε.Ι. αυτοδιοικού- μενα με δυνατότητες αυτοεξέλιξης και αυτοανάπτυξης.

β) Παροτρύνει σε συνεργασία τους εκπαιδευτικούς για συγγραφικό έργο, πράγμα επιθυμητό αφού θα οδηγήσει ασφαλώς στη συγγραφή καλύτερης ποιότη- τας βιβλίων και στην αναβάθμιση των εκπαιδευτικών.

γ) Με την αποκέντρωση της συγγραφικής και εκδοτικής δραστηριότητας απλουστεύονται οι διαδικασίες και συντομεύεται ο χρόνος που απαιτείται για την έκδοση των βιβλίων.

δ) Η μεγέθυνση της δαπάνης από την έκδοση πολλαπλών βιβλίων για το ίδιο αντικείμενο σε εθνικό επίπεδο δεν είναι σημαντική αφού από το σύνολο των τμημάτων μόνο 4 αναπτύσσονται στα 8 από τα 11 Τ.Ε.Ι., ελάχιστα σε 3 ή 4 ενώ το σύνολο σχεδόν των τμημάτων υπάρχουν σε ένα ή δύο Τ.Ε.Ι. Έτσι ο συντελεστής μεγέθυνσης της δαπάνης από την ακραία τιμή 11 (για όλα τα Τ.Ε.Ι.) περιορίζεται στην τιμή 2.

Η τιμή αυτή μπορεί να συμπίεσθεί ακόμη παραπέρα με τις εξής προβλέψεις:

α) Να υπάρχουν ουσιαστικά κριτήρια - προσόντα για την ανάθεση συγγραφι- κού έργου τουλάχιστον για αυτοδύναμους συγγραφείς ή για τους συντονιστές των συγγραφικών ομάδων.

β) Να δίνεται προτεραιότητα στη συγγραφή βιβλίων για γνωστικά αντικείμενα για τα οποία δεν υπάρχει τέτοιο σε επίπεδο επικράτειας αφού για τα άλλα γνωστι- κά αντικείμενα θα είναι δυνατή η διανομή βιβλίων συγγραφέων άλλων Τ.Ε.Ι.

2. Προσόντα συγγραφέων διδακτικών βιβλίων

Για τη στήριξη της από έδρας διδασκαλίας, τα βιβλία συγγράφονται κατά σειρά προτεραιότητας από καθηγητές ΤΕΙ, ή επίκουρους καθηγητές ως εξής:

α) Προκειμένου για αυτοδύναμο συγγραφέα ή για το συντονιστή συγγραφι- κής ομάδας θα πρέπει: (i) να είναι καθηγητής ΤΕΙ, (ii) να έχει διδάξει το γνωστικό αντικείμενο για 5 τουλάχιστον χρόνια, (iii) να έχει αξιόλογο συγγραφικό έργο σε βιβλία, μονογραφία ή άρθρα.

β) Για μέλος συγγραφικής ομάδας θα πρέπει (i) να είναι καθηγητής ή επίκου- ρος καθηγητής, (ii) να έχει διδάξει το γνωστικό αντικείμενο για δύο τουλάχιστον χρόνια.

3. Για τη συγγραφή εργαστηριακών βοηθημάτων ισχύουν τα παραπάνω με την προσθήκη ότι στην συγγραφική ομάδα μετέχουν και οι αντίστοιχοι καθηγητές εφαρμογών πτυχιούχοι ΑΕΙ με διετή τουλάχιστο διδακτική εμπειρία στο γνωστικό αντικείμενο.

Όπου δεν είναι δυνατόν να εξασφαλισθούν οι παραπάνω προϋποθέσεις για τη στήριξη του έργου της από έδρας διδασκαλίας ή των εργαστηριακών απαντή- σεων, συγγράφονται διδακτικές σημειώσεις από τους διδάσκοντες τα διάφορα αντικείμενα σύμφωνα με τις διαδικασίες που καθορίζονται παρακάτω.

4. Διαδικασία ανάθεσης συγγραφής και κρίσης του βιβλίου.

Οι ενδιαφερόμενοι για τη συγγραφή βιβλίου για ένα γνωστικό αντικείμενο υποβάλλουν δήλωση ενδιαφέροντος στην κατά περίπτωση ομάδα μαθημάτων.

Η γενική συνέλευση της ομάδας μαθημάτων αποφασίζει για την ανάθεση της συγγραφής σε ομάδα ή μεμονωμένα άτομα με βάση τα παραπάνω προσόντα και προωθεί αρμοδίως την ανάθεση για τελική έγκριση από το συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. ή Γ.Σ. της Ο.Μ. ορίζει ταυτόχρονη προθεσμία για την υποβολή των χειρογράφων από τον ή τους συγγραφείς.

Παράλληλα με την ανάθεση της συγγραφής, η Γ.Σ. της Ο.Μ. ορίζει και την επιτροπή κρίσης που είναι τριμελής και τα μέλη της καλύπτουν τα προσόντα του αυτοδύναμου συγγραφέα ή του συντονιστή συγγραφικής ομάδας. Τα μέλη της επιτροπής κρίσης ανήκουν σε άλλα Τ.Ε.Ι. ή σε Α.Ε.Ι. ή σε άλλα επιστημονικά -ερευνητικά ιδρύματα.

Η επιτροπή κρίσης αποφαινεται για την καταλληλότητα ή μη του κειμένου ή προτείνει κατά τη γνώμη τις απαραίτητες διορθώσεις, προσθήκες κ.λπ. Στην τε- λευταία περίπτωση, επανεξετάζεται το κείμενο μετά την πραγματοποίηση των διορθώσεων, προσθηκών κ.λπ. οπότε η επιτροπή διατυπώνει το τελικό της πόρι- σμα.

Σε περίπτωση αρνητικής κρίσης ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποτανθεί στο Ι.Τ.Ε. για την τελική κρίση του κειμένου του.

5. Διαδικασία έκδοσης των διδακτικών βιβλίων

Μετά την έγκριση του κειμένου από την επιτροπή κρίσης ή από το Ι.Τ.Ε., προωθείται από το αρμόδιο τμήμα προς το συμβούλιο του Ι.Τ.Ε. προς έκδοση της σχετικής απόφασης μορφοποίησης και αναπαραγωγής.

Η έκδοση του βιβλίου μπορεί να γίνει είτε μέσω του ΟΕΔΒ είτε από άλλους εκδοτικούς οίκους, αλλά με τις τιμές που έχουν καθιερωθεί από διαγωνισμούς του παραπάνω οργανισμού ανάλογα προσαρμοσμένες με βάση τον κατά περίπτω- ση αριθμό αντιτύπων.

6. Διαδικασία συγγραφής διδακτικών σημειώσεων

Για τα γνωστικά αντικείμενα για τα οποία δεν υπάρχουν τα αντίστοιχα βιβλία ή δεν εξασφαλίζονται οι παραπάνω προϋποθέσεις συγγραφής αυτών, η στήριξη του διδακτικού έργου γίνεται με διδακτικές σημειώσεις. Αυτές γράφονται από τον διδάσκοντα μόνιμο ή έκτακτο. Εάν σ' ένα τμήμα το ίδιο αντικείμενο διδάσκεται από περισσότερους του ενός στη συγγραφή των διδακτικών σημειώσεων μετέχουν όλοι οι διδάσκοντες. Κατά την πρώτη χρήση, η συγγραφή των σημειώσεων εξελίσσεται με την πρόοδο του εξαμήνου με την πρόνοια η συγγραφή να έχει τελειώσει ένα μήνα πριν από το τέλος του εξαμήνου.

Κατά τη δεύτερη χρήση διανέμονται οι ίδιες σημειώσεις με όσες βελτιώσεις, προσθήκες κ.λπ. κριθούν απαραίτητες. Στη φάση αυτή οι σημειώσεις μπορεί να είναι και χειρόγραφες, αλλά να δίνουν την εικόνα ενός άριστα προσεγμένου κειμένου.

Μετά τη φάση αυτή οι διδακτικές σημειώσεις υποβάλλονται προς έγκριση στην αντίστοιχη ομάδα μαθημάτων. Η Γ.Σ. της Ο.Μ. ορίζει τριμελή επιτροπή από εκπαιδευτικούς της ίδιας ή παρεμφερούς ειδικότητας του ίδιου ή άλλου τμήματος του Τ.Ε.Ι., ορίζοντας παράλληλα και λογική προθεσμία για την υποβολή της σχετικής εισήγησης.

Η Γ.Σ. της Ο.Μ. συσκέπτεται ειδικά για το παραπάνω θέμα με βάση τη σχετική εισήγηση.

Σε περίπτωση διαφωνίας ανάμεσα στην εισήγηση και την τελική κρίση της Γ.Σ., το θέμα παραπέμπεται στο Ι.Τ.Ε. για τελική κρίση.

Σημείωση: Σε όσες περιπτώσεις δεν λειτουργούν Γ.Σ. Ο.Μ. τα σχετικά θέματα παραπέμπονται στο αντίστοιχο τμήμα.

Εισήγηση του Βασ. Κωτσάκη

1. Βασικές αρχές

α) Επιστημονική - εκπαιδευτική άποψη: Η χορήγηση και χρησιμοποίηση (για μάθημα και εξετάσεις) ενός μόνο διδακτικού βιβλίου, δηλ. η παραπομπή σε μια μόνο πηγή πληροφόρησης είναι καταρχήν — ακόμη και στην περίπτωση των θετικών επιστημών και της τεχνικής — για το χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απορριπτό. Ταυτόχρονα, όμως, πρέπει να επισημανθεί η ανάγκη: ι) για ένα βασικό κείμενο που θα εξυπηρετεί τις διδακτικές ανάγκες των σπουδαστών και ιι) για όσο το δυνατό πληρέστερη ελληνική βιβλιογραφία, που σήμερα στις περισσότερες περιπτώσεις είναι ανύπαρκτη.

β) Οικονομική άποψη: Υποθέτω ότι η δωρεάν χορήγηση διδακτικών βοηθημάτων στους σπουδαστές εκ μέρους της πολιτείας αποσκοπεί στην παροχή μιας «πρώτης βοήθειας» στους σπουδαστές και όχι στην παθητικοποίησή τους ή στην υποκατάσταση της υποχρέωσης κάθε επιστήμονα και τεχνικού για δημιουργία και εμπλουτισμό της ατομικής του βιβλιοθήκης με σοβαρά επιστημονικά και τεχνικά συγγράμματα. Γιατί το κόστος ενός πλήρους και απαιτητικού βιβλίου είναι, αναγκαστικά και από άποψη έκδοσης και από άποψη συγγραφικών δικαιωμάτων υψηλό. Επίσης, η συγγραφή βιβλίων δεν μπορεί να αποτελεί τρόπο εύκολου και σίγουρου πλουτισμού για τους συγγραφείς, που με το σύστημα δωρεάν και υποχρεωτικής χορήγησης βιβλίων αποκτούν μονοπωλιακή θέση.

2. Προτάσεις

Από την προηγηθείσα ανάλυση των βασικών αρχών από τις οποίες πρέπει, κατά την κρίση μου, να διέπεται η ρύθμιση για τα διδακτικά βιβλία στα ΤΕΙ, προκύ-

πτει το ακόλουθο σύστημα προτάσεων που, πιστεύω, αντιμετωπίζει το θέμα τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα:

α) Ενθάρρυνση και κίνητρα για τη συγγραφή σοβαρών και πλήρων βιβλίων (θα ονομάζουμε στο εξής «συγγράμματα») για όλες τις γνωστικές περιοχές των ΤΕΙ ή εναλλακτικά - συμπληρωματικά, για τη μετάφραση ξένων βιβλίων: Τα χαρακτηριστικά αυτής της διαδικασίας θα είναι τα εξής: ι) Ικανοποιητική αποζημίωση (συγγραφικά δικαιώματα) για τους συγγραφείς ή μεταφραστές, ιι) Κεντρική ευθύνη για την επιλογή συγγραφέων και κρίση των κειμένων, ιιι) Ενθάρρυνση (ή και υποχρέωση) για συλλογική συγγραφή ώστε, κατά κανόνα και ανάλογα με τον αριθμό των σπουδαστών που θα χρησιμοποιήσουν τα συγγράμματα αυτά, να εκδίδεται ένα βιβλίο για κάθε γνωστικό αντικείμενο (μάθημα) και ιν) Τα συγγράμματα **δεν** χορηγούνται δωρεάν στους σπουδαστές, αλλά προορίζονται για τις δανειστικές βιβλιοθήκες των ΤΕΙ ή διατίθενται με έκπτωση (π.χ. 50%) στους σπουδαστές.

β) Αγορά από το ελεύθερο εμπόριο βιβλίων του επιπέδου των συγγραμμάτων του προηγούμενου εδαφίου και με ισχύ των σημείων ιι) και ιν). Η αγορά βιβλίων από το ελεύθερο εμπόριο γίνεται για μαθήματα για τα οποία δεν υπάρχουν συγγράμματα ή συμπληρωματικά προς αυτά, εφόσον οι χρήστες ξεπερνούν στο πλήθος ένα ορισμένο όριο.

γ) Για τις «καθημερινές» διδακτικές ανάγκες των σπουδαστών θα χορηγούνται δωρεάν διδακτικά βοηθήματα που θα αντιστοιχούν σε καλές και επεξεργασμένες σημειώσεις (θα τα ονομάζουμε στο εξής: «διδακτικά βιβλία»). Τα χαρακτηριστικά αυτής της διαδικασίας θα είναι τα εξής: ι) Η αποζημίωση των συγγραφέων θα είναι χαμηλή, σχεδόν συμβολική, και η συγγραφή τους θα ανήκει στις υποχρεώσεις τους (π.χ. 2 χρόνια μετά το διορισμό τους), ιι) Για κάθε μάθημα θα εκδίδεται ένα διδακτικό βιβλίο ανά ΤΕΙ, ενώ άλλος διδάσκων, εκτός από το συγγραφέα, στο ίδιο ή άλλο ΤΕΙ θα μπορεί να χρησιμοποιεί το βιβλίο αυτό με έγκριση και, φυσικά, επιπλέον αποζημίωση του συγγραφέα, ιιι) Τοπική (ανά ΤΕΙ) ευθύνη για την επιλογή των συγγραφέων και κρίση των κειμένων.

δ) Διδακτικές σημειώσεις μπορούν να διανέμονται στους σπουδαστές συμπληρωματικά προς τα συγγράμματα ή τα διδακτικά βιβλία και χωρίς αποζημίωση για τους συγγραφείς - διδάσκοντες.

ε) Μεταβατικές ρυθμίσεις: Το σύστημα που ισχύει σήμερα (χωρίς αποζημίωση για συγγραφή σημειώσεων, εκτός και εάν το μάθημα διδάσκεται για πρώτη ή δεύτερη φορά) για ένα χρόνο ακόμη.

3. Οργανικά θέματα

Κρίνω σκόπιμο να θεσμοθετηθούν:

α) Υπηρεσία ΤΕΙ στον ΟΕΔΒ που, σε συνεργασία με το ΙΤΕ και το Υπουργείο, θα αναλάβει την υπόθεση έκδοσης συγγραμμάτων, μεταφράσεων και προμήθειας βιβλίων από το ελεύθερο εμπόριο.

β) Υπηρεσία έκδοσης βιβλίων και σημειώσεων σε κάθε ΤΕΙ θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα OFFSET που έχουν πρόσφατα τα ΤΕΙ και όχι τα XEROX που παρουσιάζουν πολύ υψηλό κόστος.

Εισήγηση του Θ. Παπαθεοδοσίου

Συνοπτικά η άποψή μου σχετικά με τη συγγραφή διδακτικών βιβλίων για τα ΤΕΙ είναι:

α. Ένα (1) βιβλίο για κάθε μάθημα σε όλα τα ΤΕΙ.

β. Κάθε δύο ως τέσσερα χρόνια τα βιβλία ή επανασυγγράφονται ή αν δεν υπάρχουν νέοι υποψήφιοι συγγραφείς, βελτιώνονται.

γ. Τα βιβλία συγγράφονται μετά από προκήρυξη του ΙΤΕ στην οποία θέτουν υποψηφιότητα καθηγητές ΤΕΙ, είτε μόνοι, είτε ως ομάδα συγγραφέων.

δ. Η επιλογή συγγραφέα γίνεται κάτω από συγκεκριμένες διαδικασίες και κριτήρια, όπως: Η ανάθεση γίνεται σ' εκείνο/ους που έχουν διδάξει το κατά περίπτωση μάθημα, έχουν συγγραφικό έργο στο αντικείμενο, έχουν εξειδίκευση κ.λπ. Πρόσθετα λαμβάνεται υπόψη η βαθμίδα του συγγραφέα και επιλέγεται κατά βάση εκείνος που έχει την ανώτερη κ.λπ.

ε. Αν δεν υπάρξουν υποψήφιοι καθηγητές ΤΕΙ το κατά περίπτωση βιβλίο μπορεί να γράψει και πρόσωπο εκτός ΤΕΙ, αν έχει βέβαια τα σχετικά προσόντα.

στ. Για κάθε χρόνο χρήσης συγκεκριμένου βιβλίου το ΥΠΕΠΘ καταβάλλει συγγραφικά δικαιώματα στον συγγραφέα/εις (Αυτό γίνεται για να μην επαναπαυθεί η διοίκηση, μετά μια συγγραφή, και δεν προχώρησε σε ανανέωση, σε τακτικές προθεσμίες).

ζ. Η κρίση του κειμένου γίνεται από επιτροπή που λειτουργεί στο ΙΤΕ και στην οποία είναι μέλη καθηγητές ΤΕΙ και άλλα πρόσωπα, όπως ειδικοί επιστήμονες, στελέχη βιομηχανίας ή επιχειρήσεων κ.λπ.

Η επιτροπή μπορεί να προεδρεύεται από σύμβουλο ή εισηγητή του ΙΤΕ.

η. Οι καθηγητές των ΤΕΙ μπορούν, συμπληρωματικά και χωρίς να τους καταβληθούν συγγραφικά δικαιώματα, να συγγράψουν σημειώσεις για το μάθημα που διδάσκουν στο οποίο, όμως, βασικό βοήθημα θα είναι το επίσημο διδακτικό βιβλίο. Οι σημειώσεις αυτές δεν μπορούν να έχουν μέγεθος μεγαλύτερο από 2 σελίδες για κάθε μια ώρα διδασκαλίας την εβδομάδα.

θ. Τα παλαιά βιβλία ΚΑΤΕΕ κρίνονται και εφ' όσον καλύπτουν το 75% της ύλης του νονται και καλύπτουν την πρώτη διετία ή τετραετία (γίνεται για να υπάρξει δυνατότητα κάλυψης όσο το δυνατόν περισσότερων μαθημάτων), μετά την περίοδο αυτή ακολουθεί προκήρυξη και συγγραφή βιβλίων ΤΕΙ κατά περίπτωση.

ια. Για το μεταβατικό στάδιο και στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει καμιά εκδήλωση ενδιαφέροντος για συγγραφή βιβλίου, γίνεται αγορά κατάλληλων βοηθημάτων από το εμπόριο.

Όλα τα παραπάνω μπορούν να συμπληρωθούν με λεπτομέρειες που θα αφορούν στην ανάθεση, διακίνηση, κρίση κ.λπ. των βιβλίων.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι η πρόταση αυτή αποτελεί σύνοψη των απόψεών μου, όπως τις ανέφερα στις διάφορες προηγούμενες συνεδριάσεις του Ε.Σ. του ΙΤΕ και διατυπώθηκε έχοντας υπόψη: α) Την σημερινή σύνθεση του Ε.Π. των ΤΕΙ, β) Την οικονομική κατάσταση και το κόστος που θα προκαλούσε οποιοδήποτε άλλο σύστημα, γ) τις ανάγκες των ΤΕΙ και ιδιαίτερα των νέων και μικροτέρων.

Εισήγηση του Κυρ. Τσίτσια

Μακροπρόθεσμα η συγγραφή διδακτικών βιβλίων και συγγραμμάτων θ' αποσκοπεί στον εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών των Σχολών ΤΕΙ που θα είναι και δανειστικές, έτσι ώστε για κάθε μάθημα που διδάσκεται στα ΤΕΙ να υπάρξει πλούσια ελληνική βιβλιογραφία.

Γι' αυτό προτείνω:

1. Να γίνει απογραφή, έλεγχος και επανέκδοση όλων των βιβλίων ΤΕΙ έκδοσης ΟΕΔΒ που ανταποκρίνονται κατά 75% στα αντίστοιχα αναλυτικά προγράμματα.

2. Συγχρόνως όλοι οι εκπαιδευτικοί των ΤΕΙ να υποβάλουν δηλώσεις ενδιαφέροντος για τη συγγραφή.

Α. Συγγραμμάτων:

Β. Διδακτικών βιβλίων για κάθε διδασκόμενο μάθημα στα ΤΕΙ.

Τα συγγράμματα θα έχουν σκοπό τον εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών, θα δανείζονται στους σπουδαστές ή για όσους θέλουν θ' αγοράζονται στην τιμή κόστους.

Θα συγγράφονται από έμπειρους εκπαιδευτικούς με συγγραφική δράση στο αντικείμενο και αφού διδάξαν το μάθημα για δύο τουλάχιστον χρόνια. Να ενθαρρυνθεί η συγγραφή αυτών από περισσότερους εκπαιδευτικούς του ίδιου ή άλλου ΤΕΙ, ακόμα και με συνεργασία με ειδικούς της έρευνας ή Βιομηχανίας.

Η ανάθεση θα γίνεται από το ΙΤΕ ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων που θα συνοδεύεται από λεπτομερές βιογραφικό σημείωμα σχετικά με τις σπουδές τους, τυχόν έρευνα και επαγγελματική εμπειρία στο αντικείμενο, καθώς και την συγγραφική του δραστηριότητα.

Για το σκοπό αυτό το ΙΤΕ θα δημιουργήσει επιτροπές ανάθεσης και έγκρισης συγγραμμάτων κατά ειδικότητα.

Τα διδακτικά βιβλία θα μπορούν να γράφονται από εκπαιδευτικούς κάθε ΤΕΙ, η ανάθεση θα προτείνεται από την αντίστοιχη Ο.Μ. κάθε τμήματος και θα γίνεται από τα κατά τόπους ΤΕΙ που θα έχουν και την ευθύνη της όλης διαδικασίας εκτύπωσης.

Παράλληλα ο κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να χορηγεί διδακτικές σημειώσεις ως συμπλήρωμα των παραπάνω χωρίς καμιά αμοιβή ή με αμοιβή όταν δεν κυκλοφορεί κανένα διδακτικό βιβλίο ή σύγγραμμα και δεν είναι δυνατή η προμήθειά του από το ελεύθερο εμπόριο (υψηλή τιμή ή δεν υπάρχει). Η αμοιβή θα γίνεται ύστερα από πρόταση της Ο.Μ. και έγκριση από το Συμβούλιο του ΤΕΙ.

Επειδή το κύριο βάρος και ο μεγαλύτερος όγκος διδακτικών βιβλίων και σημειώσεων θα πέσει στα ΤΕΙ θα πρέπει αυτά να εξοπλισθούν με μηχανήματα αναπαραγωγής (Φωτοαντιγραφικά OFFSET κ.λπ.) για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις παραπάνω αυξημένες ανάγκες και βοηθήματα (διδακτικά βιβλία - σημειώσεις).

Παραπέρα σκέψεις σχετικά με το διδακτικό βιβλίο των ΤΕΙ

Θ. Βακαλιού

Με την επιλογή του ενός διδακτικού βιβλίου για όλα τα ΤΕΙ, που φαίνεται να επιδιώκεται, προβάλλει με περισσότερη δύναμη η ανάγκη να ξεκαθαριστούν τα εξής καίρια ερωτήματα:

1. Τί είδους διδακτικό βιβλίο χρειάζονται τα ΤΕΙ: γενικά για τα ΤΕΙ ως εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με την αποστολή που τους έχει δώσει η πολιτεία και τις προσδοκίες της κοινωνίας απέναντί τους.

2. Τί είδους διδακτικά βιβλία χρειάζονται για την παροχή των γενικών γνώσεων των επιστημών της φύσης (και των Μαθηματικών).

3. Τί είδους διδακτικά βιβλία χρειάζονται για την εφαρμογή των γενικών γνώσεων των φυσικών επιστημών στις ειδικές (επαγγελματικές) απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών.

4. Τί είδους διδακτικά βιβλία χρειάζονται για τα τεχνολογικά μαθήματα.

5. Τί είδους διδακτικά βιβλία χρειάζονται για τη διδασκαλία και την κατανόη-

των κοινωνικών επιστημών και για τις προσαρμογές τους στις ανάγκες των ΤΕΙ.

6. Τί είδους διδακτικό βιβλίο χρειάζεται για κάθε μάθημα ξεχωριστά, σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει.

7. Επίσης είναι ανάγκη να απαντηθεί το ερώτημα: Ποιός ο ρόλος του ενός διδακτικού βιβλίου (για όλα τα ΤΕΙ) στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία γενικά και κατά μάθημα και ειδικότητα.

Για τη μελέτη των παραπάνω ερωτημάτων θα χρειαστεί να δρομολογηθούν οι εξής ενέργειες (οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ως ενδεικτικές. Μπορούν να υπάρξουν και άλλες):

Σύσταση ομάδων εργασίας για τη μελέτη αυτών των ζητημάτων και ανάπτυξη των μελετών με την εποπτεία του Ι.Τ.Ε.

Συνόψιση των πορισμάτων αυτών των μελετών από το Ι.Τ.Ε.

Οργάνωση σεμιναρίου για το διδακτικό βιβλίο στα ΤΕΙ και το ρόλο του στην εκπαιδευτική διαδικασία: Γενικά, κατά μάθημα ή κατά ενότητες μαθημάτων. Στο σεμινάριο αυτό θα μπορούσε να συζητηθεί και το γενικότερο πρόβλημα του ρόλου του βιβλίου στην εκπαιδευτική και τη μαθησιακή διαδικασία.

Μέριμνα για την αξιοποίηση των πορισμάτων και των ενδεχομένων προτάσεων του σεμιναρίου στη συγγραφή διδακτικών βιβλίων για τα ΤΕΙ και στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία.

Σε μια άλλη φάση θα μπορούσε (ύστερα από καλή προετοιμασία και συγκεκριμένη μελέτη των δυνατοτήτων) να εξεταστεί σε ειδικό σεμινάριο η λειτουργία του διδακτικού βιβλίου σε σχέση με τη βιβλιοθήκη και τις δυνατότητες για οργανωμένη συστηματική επιστημονική και τεχνολογική ενημέρωση των διδασκόντων και των διδασκόμενων. Στο ίδιο αυτό σεμινάριο θα μπορούσε να εξεταστεί (σε μια πρώτη φάση) ο ρόλος της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας στην εκπαιδευτική, διδακτική και τη μαθησιακή διαδικασία. Εξάλλου, το πρόβλημα της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας θα πρέπει από τώρα να αντιμετωπίζεται ως αποφασιστικός συντελεστής για την αναγκαία αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου.

Κρίνω επίσης απαραίτητη την οργάνωση σεμιναρίου για το υπάρχον διδακτικό βιβλίο των ΤΕΙ με σκοπό να απαντηθεί το σύνθετο ερώτημα: Σε ποιο βαθμό αυτά τα βιβλία ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές για το διδακτικό βιβλίο (που αναπτύσσουμε αλλού) και γενικότερα στις σύγχρονες απαιτήσεις για το διδακτικό βιβλίο ή το διδακτικό βοήθημα:

α) επιστημονικά

β) εκπαιδευτικά - διδακτικά - παιδαγωγικά

γ) γλωσσικά

Αθήνα 11.5.87

Δεύτερη εισήγηση του Θ. Παπαθεοδοσίου

Θέμα: Συγγραφή διδακτικών βιβλίων ΤΕΙ - Ένα διδακτικό βιβλίο σε επίπεδο επικρατείας για το κατά περίπτωση μάθημα.

1. Γενικά

Σύμφωνα με το ν. 1404/83 η διδασκαλία των διαφόρων κατά περίπτωση μαθημάτων στα Τμήματα Ειδικότητων των ΤΕΙ πραγματοποιείται με βάση το περίγραμμα διδασκαλίας μαθήματος, που ισχύει για το σύνολο των ΤΕΙ.

Οι διδάσκοντες καθηγητές, στα πλαίσια της Ομάδας Μαθημάτων, αναπτύσσουν τα αναφερόμενα στο περίγραμμα του κατά περίπτωση μαθήματος και δημιουργούν το αναλυτικό πρόγραμμα, που σε συνδυασμό με τις προβλεπόμενες ώρες διδασκαλίας αποτελούν τον οδηγό για την διδασκαλία της ύλης.

Παρ' όλο που το περίγραμμα αναφέρει μόνο σε γενικές γραμμές την ύλη που πρέπει να διδαχθεί, αποτελεί, ουσιαστικά, τον κύριο οδηγό για την διδασκαλία, μια και το αναλυτικό πρόγραμμα, ακόμα και αν συνταχθεί με βάση τις προσωπικές γνώσεις και ικανότητες του κατά περίπτωση διδάσκοντα, δεν είναι δυνατό να διαφέρει από ΤΕΙ σε ΤΕΙ παρά μόνο σε λεπτομέρειες, αν λάβουμε υπόψη το συντονιστικό ρόλο της Ομάδας Μαθημάτων και ακόμα του Τμήματος στο οποίο θα ανήκει το μάθημα.

Ειδικότερα, αν λάβουμε υπόψη μας την αλληλουχία και τις διασυνδέσεις του συγκεκριμένου κατά περίπτωση μαθήματος, προς τα άλλα, που οδηγούν σε περιορισμούς στην ανάπτυξη της ύλης αλλά και σε σφαιρική παρουσιάσή της.

Έτσι, η πρόταση για τη χρησιμοποίηση ενός και μόνο διδακτικού βιβλίου για όλα τα ΤΕΙ και για τα συγκεκριμένα, βέβαια, μαθήματα δεν περιέχει τον κίνδυνο της μη κάλυψης της ύλης του κατά περίπτωση διδασκόμενου μαθήματος στο α ή β ΤΕΙ εξαιτίας της διαφορετικής ανάπτυξης του αναλυτικού προγράμματος, που όπως αναφέραμε δεν είναι δυνατό να υπάρξει παρά μόνο μέσα σε όρια.

2. Θέσεις υπέρ του ενός και μόνο διδακτικού βιβλίου σε επίπεδο επικρατείας για το κατά περίπτωση μάθημα.

Παρ' όλο που κατά κανόνα οι διδάσκοντες σε τριτοβάθμιες σχολές έχουν τη δυνατότητα συγγραφής διδακτικών βιβλίων για τα μαθήματα που διδάσκουν, εξαιτίας της σημερινής κατάστασης στα ΤΕΙ (δυναμικά αναπτυσσόμενες Σχολές και Τμήματα με πολλά κενά το προσωπικό αλλά και προσωπικό που ανελίχθηκε στις βαθμίδες του ΕΠ με βάση μεταβατικών (χαριστικών) διατάξεων - άρθρο 38, μονιμοποίηση ωρομίσθιων και ένταξη προσωπικού κλάδου 26 των ΚΑΤΕΕ στην βαθμίδα των καθηγητών εφαρμογών) είναι δεδομένο, ότι ο κανόνας της ελεύθερης συγγραφής δεν είναι δυνατό να εφαρμοσθεί, στα επόμενα 5 ως 6 χρόνια τουλάχιστο.

Έτσι, το προτεινόμενο σύστημα έχει, βασικά, τα παρακάτω πλεονεκτήματα.

- Ελεγχόμενη ποιότητα συγγραφής.
- Δυνατότητα προγραμματισμού και αλληλουχίας των εκδόσεων.
- Συγκράτηση του κόστους σε χαμηλά επίπεδα.
- Έγκαιρη διάθεση των βιβλίων και έλεγχο της διαχείρισής τους.

Τα παραπάνω πλεονεκτήματα σε συνδυασμό με το γεγονός της αδυναμίας πολλών ΤΕΙ να παρουσιάσουν συγγραφικό έργο ποιότητας (εξαιτίας του ολιγάρθμου κ.λπ. προσωπικού τους) επιβάλλουν την εφαρμογή του προτεινόμενου συστήματος για τα επόμενα χρόνια και μέχρι την ολοκλήρωση της στελέχωσης των ΤΕΙ, ιδιαίτερα των περιφερειακών, με προσωπικό υψηλής στάθμης.

3. Διαδικασία συγγραφής

Φορέας συντονισμού της συγγραφής των διδακτικών βιβλίων θα είναι το ΙΤΕ, φορέας έκδοσης και διάθεσης των βιβλίων θα είναι ο ΟΕΔΒ, όπως μέχρι σήμερα.

3.1. Προγραμματισμός της συγγραφής

Πριν καταστρωθεί το πρόγραμμα αναθέσεως συγγραφής των διδακτικών βιβλίων για τα ΤΕΙ, συγκροτείται επιτροπή κρίσης των ήδη υπαρχόντων βιβλίων ΚΑΤΕΕ, ώστε από τα βιβλία αυτά άλλα μεν να γίνουν αποδεκτά (ως βιβλία ΤΕΙ) και άλλα να αποσυρθούν.

Ειδικότερα, η επιτροπή κρίσης θα λειτουργήσει σε επίπεδο συντονισμού 6 ομάδων, μια για κάθε σχολή των ΤΕΙ, που θα αποτελούνται από καθηγητές ΤΕΙ, με πρόεδρο, κατά το δυνατό, ένα σύμβουλο του ΙΤΕ και που θα κρίνουν αν τα βιβλία ΚΑΤΕΕ ανταποκρίνονται στο περίγραμμα μαθήματος, όπως αυτό υπάρχει σήμερα

για τα ΤΕΙ και αν, ακόμα, έχουν την ανάλογη στάθμη, ώστε να μπορούν να χαρακτηριστούν βιβλία ΤΕΙ. Μετά τη σχετική κρίση, όσα βιβλία ΚΑΤΕΕ δεν κριθούν κατάλληλα αποσύρονται. Τα άλλα ακολουθούν την διαδικασία έκδοσης βιβλίων ΤΕΙ.

Μετά την ολοκλήρωση της κρίσης των βιβλίων ΚΑΤΕΕ, το ΙΤΕ συντάσσει πίνακες των υπό προκήρυξη βιβλίων για συγγραφή, με βάση προτεραιότητες.

Συγκεκριμένα:

— Αφαιρούνται, βέβαια, οι τίτλοι βιβλίων που καλύπτονται από τα βιβλία ΚΑΤΕΕ, όσα βέβαια κρίθηκαν ως αποδεκτά.

— Συμπληρώνονται οι πίνακες με βάση

α) Την πρόταξη βιβλίων που καλύπτουν μαθήματα περισσότερων τμημάτων.

β) Την πρόταξη βιβλίων που δεν είναι δυνατό να αγοραστούν από το ελεύθερο εμπόριο.

γ) την πρόταξη βιβλίων που έχουν ειδικά προβλήματα συγγραφής και η έκδοσή τους θα καθυστερήσει (π.χ. βιβλία με σήματα ή έγχρωμες απεικονίσεις κ.λπ.).

Οι πίνακες περιέχουν τα υπό προκήρυξη βιβλία, κατά σειρά χρονικής προτεραιότητας, και συνοδεύονται από τις προδιαγραφές συγγραφής, ώστε να αποτελούν σύνολο και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια σειρά προκηρύξεων που θα καλύψουν τα επόμενα χρόνια.

Την όλη εργασία συντονισμού των προκηρύξεων αναλαμβάνει το Ε.Σ. του ΙΤΕ, το οποίο δια του προέδρου του συγκαλεί σχετικές επιτροπές κ.λπ.

3.2. Ανάθεση συγγραφής.

Αυτονόητο είναι, ότι πριν προκηρυχθούν συγκεκριμένοι τίτλοι βιβλίων (για συγγραφή) θα έχει οριστικοποιηθεί η διαδικασία ανάθεσης συγγραφής.

Συγκεκριμένα, θα πρέπει να έχουν οριστεί τα παρακάτω:

— Οι επιτροπές κρίσης υποψηφιοτήτων.

— Οι διαδικασίες και προϋποθέσεις υποβολής υποψηφιότητας.

— Τα κριτήρια με βάση τα οποία θα γίνεται η ανάθεση.

— Η αμοιβή του συγγραφέα.

— Άλλες λεπτομέρειες, π.χ. θα χρησιμοποιηθεί φιλόλογος για τη διόρθωση των κειμένων καθώς και οι τεχνικές προδιαγραφές (μέγεθος κειμένου, δακτυλογραφήσεις).

— Η επιτροπή παραλαβής των κειμένων.

Για όλα τα παραπάνω σε πρώτη προσέγγιση προτείνουμε:

— Οι επιτροπές κρίσης να αποτελούνται όχι μόνο από εκπαιδευτικούς αλλά και άλλους ειδικούς επιστήμονες (όχι βέβαια του ΤΕΕ κ.λπ.) που να έχουν εμπειρία πράξης.

— Υποψηφιότητα από τα μέλη του Ε.Π. μπορούν να θέτουν μόνο όσοι:

α. Έχουν κάποιο προηγούμενο συγγραφικό έργο (π.χ. δημοσιεύσεις) στην ειδικότητα και περισσότερο στο μάθημα για το οποίο θα συγγράφουν βιβλία.

β. Έχουν διδάξει το αντικείμενο τουλάχιστο 4 εξάμηνα.

— Τα κριτήρια επιλογής πρέπει να είναι απολύτως αξιοκρατικά, π.χ. θα προτιμάται ο Διδάκτορας από το μη διδάκτορα, θα προτιμάται ο αρχαιότερος (στη διδασκαλία του μαθήματος) από το νεώτερο, θα προτιμούνται οι ομαδικές προτάσεις (αν βέβαια οι ομάδες συγκροτούνται από ειδικούς) από τις μεμονωμένες, θα προτιμούνται γενικά οι της Α' ή Β' βαθμίδας έναντι της Γ' κ.λπ.

— Η αμοιβή του συγγραφέα θα πρέπει να είναι ανάλογη με την των πανεπιστημιακών συγγραφέων και θα πρέπει να επαναλαμβάνεται, με συγκεκριμένο ποσοστό, επί της αρχικής, για όσα χρόνια το βιβλίο θα διανέμεται δωρεάν, π.χ. α' έτος 100%, β' έτος 60%, γ' και άλλα έτη 40%.

— Τεχνικές και άλλες προδιαγραφές θα πρέπει να αναφέρονται και να ορίζουν

π.χ. το χρόνο παράδοσης του κειμένου (όχι μικρότερος του 1 εξαμήνου και όχι μεγαλύτερος των 3 εξαμήνων), την υποχρέωση το κείμενο να είναι δακτυλογραφημένο, ώστε να είναι αναγνώσιμο. (Τα έξοδα δακτυλογράφησης μπορεί να τα αναλάβει το κατά περίπτωση ΤΕΙ), την υποχρέωση, αν το κείμενο συνοδεύεται από σχήματα, να τα παραδίνει ο συγγραφέας, είτε σε πρωτότυπο, είτε, αν είναι από άλλα βιβλία κ.λπ., μαζί με την άδεια χρησιμοποίησης κ.λπ., την υποχρέωση της συγγραφής κειμένου εντός ορίων (για κάθε διδακτική ώρα 3 ή 4 σελίδες) κ.λπ.

— Η επιτροπή παραλαβής των κειμένων δεν θα έχει αρμοδιότητες επιτροπής κρίσης, απλώς θα παραλαμβάνει τα κείμενα και θα εξετάζει αν οι τεχνικές και άλλες προδιαγραφές έχουν τηρηθεί.

Άμεση κρίση (μετά από τέτοια επιλογή) **που αφορά τα κείμενα δεν θα γίνεται** λαμβανομένης υπόψη της ποιότητας των συγγραφέων που θα έχουν επιλεγεί με αυστηρά κριτήρια.

Τα βιβλία θα κρίνονται από τους διδάσκοντες και οι σχετικές παρατηρήσεις θα λαμβάνονται υπόψη στην επόμενη έκδοση του κατά περίπτωση βιβλίου που θα πραγματοποιείται κάθε 3ο ή 4ο έτος. Αν οι παρατηρήσεις επί του συγκεκριμένου βιβλίου είναι πραγματικά ουσιαστικές, το ΙΤΕ μπορεί, μετά από απόφαση του Ε.Σ. να ξαναπροκηρύξει το βιβλίο άμεσα ή κατά περίπτωση π.χ. μετά από 2 έτη κ.λπ.

3.3. Συγγραφή εκτός ΤΕΙ

Αν για ορισμένους τίτλους διδακτικών βιβλίων μετά από τη δεύτερη κατά σειρά προκήρυξή τους δεν παρουσιαστεί υποψήφιος τότε το ΙΤΕ, μπορεί να προκηρύξει την ανάθεση της συγγραφής τους και εκτός των ΤΕΙ, δεχόμενο αιτήσεις από επιστήμονες στα πλαίσια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή της παραγωγής.

Στην περίπτωση αυτή λειτουργούν ανάλογα οι επιτροπές κρίσης και παραλαβής όπως στις «εσωτερικές» προκηρύξεις.

3.4. Μετάφραση βιβλίων της αλλοδαπής

Εάν, τέλος, παρά τις λεγόμενες εξωτερικές ή εσωτερικές προκηρύξεις δεν είναι δυνατό να ανατεθεί η συγγραφή βιβλίων σε αξιόλογο επιστημονικό προσωπικό, το ΙΤΕ, μετά από σχετική Υπουργική Απόφαση, που θα ορίζει τις λεπτομέρειες ανάθεσης, μπορεί να αναθέσει την μετάφραση δοκίμιων διδακτικών βιβλίων του εξωτερικού.

4. Μεταβατικές διατάξεις

Μέχρι την ολοκλήρωση της συγγραφής των διδακτικών βιβλίων ΤΕΙ ή σε περιπτώσεις που δεν θα είναι δυνατή η αγορά από το εμπόριο βιβλίων, που θα καλύπτουν τις ανάγκες, ή ακόμα στις περιπτώσεις που τα βοηθήματα δεν καλύπτουν το 100% της προβλεπόμενης ύλης, είναι δυνατή η συγγραφή σημειώσεων εκ μέρους των διδασκόντων.

Ειδικότερα, στις περιπτώσεις που δεν θα υπάρχει βιβλίο ΤΕΙ αλλά και δεν μπορεί να αποκτηθεί κατάλληλο από το εμπόριο, τότε συγγράφονται σημειώσεις που πρέπει να καλύπτουν έστω σε πρώτη προσέγγιση, την ύλη του μαθήματος.

Οι σημειώσεις συγγράφονται από το Ε.Π. των ΤΕΙ μετά από ανάθεση του Τμήματος με εισήγηση της Ο.Μ., και πρέπει να είναι για να αποζημιωθούν, σε περίπτωση που δεν υπάρχει βιβλίο, της τάξης των 60 και πλέον δακτυλογραφημένων σελίδων, ή σε περίπτωση που υπάρχει βιβλίο εμπορίου το οποίο συμπληρώνουν, της τάξεως των 30 τουλάχιστον σελίδων.

Η αμοιβή είναι ανάλογη των ωρών που καλύπτουν (δηλαδή 2 δακτυλογραφημένες σελίδες την ώρα διδασκαλίας επί 1/2 της ωριαίας ανταμισθίας).

Σε περίπτωση που διανέμονται σημειώσεις σε μαθήματα που καλύπτονται από βιβλία ΤΕΙ, εκδόσεις ΟΕΔΒ κ.λπ., οι σημειώσεις αυτές δεν αμοιβόνται.

Αυτονόητο είναι ότι θα υπάρξει πρόβλεψη αγοράς βιβλίων από το εμπόριο αλλά και δακτυλογράφησης των σημειώσεων με φροντίδα του κατά περίπτωση

ΤΕΙ.

5. Έκδοση και διάθεση των βιβλίων.

Την έκδοση και διάθεση των βιβλίων αναλαμβάνει ο ΟΕΔΒ, όπως έχουμε αναφέρει.

Τα βιβλία ΤΕΙ ακολουθούν βασικά αλλά και ουσιαστικά τις προδιαγραφές έκδοσης των βιβλίων της 2βάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή,

- Φωτοστοιχειοθετούνται
- Έχουν τετραχρωμίες
- Επιπλέον, είναι ραφτά

Η έκδοση του συγκεκριμένου βιβλίου γίνεται με βάση τις ανάγκες για 3 χρόνια και σε περίπτωση νέας έκδοσης (Β' έκδοση) είναι επιτρεπτό στο συγγραφέα να περιλάβει πρόσθετο κείμενο για τυχόν διόρθωση με βάση τις παρατηρήσεις των διδασκόντων αλλά και με δική του πρωτοβουλία, μέχρι το 20% του βασικού κειμένου. Η προσθήκη κειμένου λαμβάνεται υπόψη κατά την αποζημίωση στα πλαίσια της Β' έκδοσης.

Για την κάλυψη των εξόδων που αφορούν στην αποζημίωση των συγγραφέων καθώς και τις δαπάνες έκδοσής τους αλλά και αγοράς βιβλίων από το εμπόριο και δακτυλογράφησης και αποζημίωσης των σημειώσεων, εγγράφονται πιστώσεις στους προϋπολογισμούς του ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Ε.Υ./Τ.Ε.Ι., Ο.Ε.Δ.Β. και Τ.Ε.Ι.

Στο Ι.Τ.Ε., αναγράφονται πιστώσεις για την αποζημίωση των διαφόρων επιτροπών.

29.5.1987

ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ Ε.Σ. ΤΟΥ Ι.Τ.Ε. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ, ΕΚΔΟΣΗΣ, ΔΙΑΘΕΣΗΣ Κ.ΛΠ. ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ & ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ Τ.Ε.Ι.

Συνεδρία: 65/5.6.1987

1. Γενικά

Σύμφωνα με το Ν. 1404/83 η διδασκαλία των διαφόρων κατά περίπτωση μαθημάτων στα Τμήματα Ειδικότητων των ΤΕΙ πραγματοποιείται με βάση το περίγραμμα διδασκαλίας μαθήματος, που ισχύει για το σύνολο των ΤΕΙ.

Οι διδάσκοντες καθηγητές, στα πλαίσια της Ομάδας Μαθημάτων, αναπτύσσουν τα αναφερόμενα στο περίγραμμα του κατά περίπτωση μαθήματος και δημιουργούν το αναλυτικό πρόγραμμα, που σε συνδυασμό με τις προβλεπόμενες ώρες διδασκαλίας αποτελούν τον οδηγό για την διδασκαλία της ύλης.

Παρ' όλο που το περίγραμμα αναφέρει μόνο σε γενικές γραμμές την ύλη που πρέπει να διδαχθεί, αποτελεί, ουσιαστικά, τον κύριο οδηγό για την διδασκαλία, μια και το αναλυτικό πρόγραμμα, ακόμα και αν συνταχθεί με βάση τις προσωπικές γνώσεις και ικανότητες του κατά περίπτωση διδάσκοντα, δεν είναι δυνατόν να διαφέρει από ΤΕΙ σε ΤΕΙ παρά μόνο σε λεπτομέρειες, αν λάβουμε υπόψη το συντονιστικό ρόλο της Ομάδας Μαθημάτων και ακόμα του Τμήματος στο οποίο θα ανήκει το μάθημα.

Ειδικότερα, αν λάβουμε υπόψη μας την αλληλουχία και τις διασυνδέσεις του συγκεκριμένου κατά περίπτωση μαθήματος, προς τα άλλα, που οδηγούν σε περιορισμούς στην ανάπτυξη της ύλης αλλά και σε σφαιρική παρουσίασή της.

Έτσι, η πρόταση για τη χρησιμοποίηση ενός και μόνο διδακτικού βιβλίου για όλα τα ΤΕΙ και για τα συγκεκριμένα, βέβαια, μαθήματα δεν περιέχει τον κίνδυνο της μη κάλυψης της ύλης του κατά περίπτωση διδασκόμενου μαθήματος στο Α ή Β ΤΕΙ εξαιτίας της διαφορετικής ανάπτυξης του αναλυτικού προγράμματος, που όπως αναφέραμε δεν είναι δυνατόν να υπάρξει παρά μόνο μέσα σε όρια.

2. Θέσεις υπέρ του ενός και μόνο διδακτικού βιβλίου σε επίπεδο επικράτειας για το κατά περίπτωση μάθημα

Παρ' όλο που κατά κανόνα οι διδάσκοντες σε τριτοβάθμιες σχολές έχουν την δυνατότητα συγγραφής διδακτικών βιβλίων για τα μαθήματα που διδάσκουν, εξαιτίας της σημερινής κατάστασης στα ΤΕΙ (δυναμικά αναπτυσσόμενες Σχολές και Τμήματα με πολλά κενά στο προσωπικό αλλά και προσωπικό που ανελήχθη στις βαθμίες του ΕΠ με βάση μεταβατικών (χαριστικών) διατάξεων — άρθρο 38, μονιμοποίηση ωρομισθίων και ένταξη προσωπικού κλάδου 26 των ΚΑΤΕΕ στην βαθμίδα των καθηγητών εφαρμογών) είναι δεδομένο, ότι ο κανόνας της ελεύθερης συγγραφής δεν είναι δυνατό να εφαρμοσθεί, στα επόμενα 5 ως 6 χρόνια τουλάχιστο.

Έτσι, το προτεινόμενο σύστημα έχει, βασικά, τα παρακάτω πλεονεκτήματα.

- Ελεγχόμενη ποιότητα συγγραφής.
- Δυνατότητα προγραμματισμού και αλληλουχίας των εκδόσεων.
- Συγκράτηση του κόστους σε χαμηλά επίπεδα.

— Έγκαιρη διάθεση των βιβλίων και έλεγχο της διαχείρισής τους.

Τα παραπάνω πλεονεκτήματα σε συνδυασμό με το γεγονός της αδυναμίας πολλών ΤΕΙ να παρουσιάσουν συγγραφικό έργο ποιότητας (εξαιτίας του ολιγάριθμου κ.λπ. προσωπικού τους) επιβάλλουν την εφαρμογή του προτεινόμενου συστήματος για τα επόμενα χρόνια και μέχρι την ολοκλήρωση της στελέχωσης των ΤΕΙ, ιδιαίτερα των περιφερειακών, με προσωπικό υψηλής στάθμης.

3. Διαδικασία συγγραφής

Φορέας συντονισμού της συγγραφής των διδακτικών βιβλίων θα είναι το ΙΤΕ, φορέας έκδοσης και διάθεσης των βιβλίων αυτών θα είναι ο ΟΕΔΒ, όπως μέχρι σήμερα.

3.1. Προγραμματισμός της συγγραφής

Πριν καταστρωθεί το πρόγραμμα αναθέσεως συγγραφής των διδακτικών βιβλίων για τα ΤΕΙ, συγκροτείται επιτροπή κρίσης των ήδη υπαρχόντων βιβλίων ΚΑΤΕΕ, ώστε από τα βιβλία αυτά άλλα μεν να γίνουν αποδεκτά (ως βιβλία ΤΕΙ) και άλλα δε να αποσυρθούν.

Ειδικότερα, η επιτροπή κρίσης θα λειτουργήσει σε επίπεδο συντονισμού 6 ομάδων, μια για κάθε σχολή των ΤΕΙ, που θα αποτελούνται από καθηγητές ΤΕΙ, με πρόεδρο, κατά το δυνατόν, ένα σύμβουλο του ΙΤΕ και που θα κρίνουν αν τα βιβλία ΚΑΤΕΕ ανταποκρίνονται στο περίγραμμα μαθήματος, όπως αυτό υπάρχει σήμερα για τα ΤΕΙ και αν, ακόμα, έχουν ανάλογη στάθμη, ώστε να μπορούν να χαρακτηριστούν βιβλία Τ.Ε.Ι. Μετά τη σχετική κρίση, όσα βιβλία ΚΑΤΕΕ δεν κριθούν κατάλληλα αποσύρονται. Τα άλλα ακολουθούν τη διαδικασία έκδοσης βιβλίων Τ.Ε.Ι.

Μετά την ολοκλήρωση της κρίσης των βιβλίων ΚΑΤΕΕ, το ΙΤΕ συντάσσει πίνακες των υπό προκήρυξη βιβλίων για συγγραφή, με βάση προτεραιότητες.

Συγκεκριμένα:

— Αφαιρούνται, οι τίτλοι βιβλίων που καλύπτονται από τα βιβλία ΚΑΤΕΕ, όσα βέβαια κρίθηκαν ως αποδεκτά.

— Θεωρούνται τα περιγράμματα διδασκαλίας των αντικειμένων που διδασκονται σε περισσότερα τμήματα και αποφασίζεται αν θα γραφτούν περισσότερα του ενός βιβλία για τα αντικείμενα αυτά.

— Συμπληρώνονται οι πίνακες με βάση

α) Την πρόταξη βιβλίων που καλύπτουν μαθήματα περισσότερων τμημάτων.

β) Την πρόταξη βιβλίων που δεν είναι δυνατό να αγοραστούν από το ελεύθερο εμπόριο.

γ) Την πρόταξη βιβλίων που έχουν ειδικά προβλήματα συγγραφής και η έκδοσή τους θα καθυστερήσει (π.χ. βιβλία με σχήματα ή έγχρωμες απεικονίσεις κ.λπ.).

Οι πίνακες περιέχουν τα υπό προκήρυξη βιβλία, κατά σειρά χρονικής προτεραιότητας, και συνοδεύονται από τις προδιαγραφές συγγραφής, ώστε να αποτελούν σύνολο και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια σειρά προκηρύξεων που θα καλύψουν τα επόμενα χρόνια.

Την όλη εργασία συντονισμού των προκηρύξεων αναλαμβάνει το Ε.Σ. του ΙΤΕ, το οποίο διά του συνδέσμου του συγκαλεί σχετικές επιτροπές κ.λπ.

3.2. Ανάθεση συγγραφής

Αυτονόητο είναι, ότι πριν προκηρυχθούν συγκεκριμένοι τίτλοι βιβλίων (για συγγραφή) θα έχει οριστικοποιηθεί η διαδικασία ανάθεσης συγγραφής.

Συγκεκριμένα, θα πρέπει να έχουν οριστεί τα παρακάτω:

— Οι επιτροπές κρίσης υποψηφιοτήτων.

— Οι διαδικασίες και προϋποθέσεις υποβολής υποψηφιότητας.

— Τα κριτήρια με βάση τα οποία θα γίνεται η ανάθεση.

— Η αμοιβή του συγγραφέα.

— Άλλες λεπτομέρειες, π.χ. θα χρησιμοποιηθεί φιλόλογος για τη διόρθωση των κειμένων καθώς και οι τεχνικές προδιαγραφές (μέγεθος κειμένου, δακτυλογραφήσεις).

— Η επιτροπή παραλαβής των κειμένων.

Για όλα τα παραπάνω και σε πρώτη προσέγγιση προτείνουμε:

— Οι επιτροπές κρίσης να αποτελούνται όχι μόνο από εκπαιδευτικούς αλλά και άλλους ειδικούς επιστήμονες που να έχουν εμπειρία πράξης.

— Υποψηφιότητα από τα μέλη του Ε.Π. μπορούν να θέτουν μόνο όσοι:

α. Έχουν σημαντικό προηγούμενο συγγραφικό έργο (π.χ. δημοσιεύσεις) στην ειδικότητα και περισσότερο στο μάθημα για το οποίο θα συγγράψουν βιβλία.

β. Έχουν σημαντική εκπαιδευτική πείρα στη διδασκαλία του αντικειμένου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τουλάχιστον 2 χρόνια.

γ. Κατά την κρίση για την αξιολόγηση των υποψηφίων η επιτροπή πέραν των παραπάνω, συνεκτιμά και τα παρακάτω κριτήρια:

1. κατοχή διδακτορικού διπλώματος

2. βαθμίδα υποψηφίων στην εκπαιδευτική κλίμακα των ΤΕΙ

3. διάρκεια της διδακτικής πείρας στο αντικείμενο

Στην διατύπωση του σημείου γ' διαφωνούν οι σύμβουλοι Θ. Παπαθεοδοσίου και Στ. Πλέσσας οι οποίοι προτείνουν να διατυπωθεί ως εξής:

Κατά την κρίση για την αξιολόγηση των υποψηφίων η επιτροπή, πέραν των παραπάνω, προτιμά:

1. Τον διδάκτορα από τον μη διδάκτορα

2. Τον αρχαιότερο (στη διδασκαλία του μαθήματος) από το νεότερο

3. Τον υποψήφιο της ψηλότερης εκπαιδευτικής βαθμίδας από εκείνον της χαμηλότερης (της Α. ή Β. βαθμίδας έναντι της Γ.).

δ. Ομαδικές υποψηφιότητες συγγραφής βιβλίων προτιμώνται εφόσον η πλειονότητα των μελών της ομάδας υπερτερεί των μεμονωμένων υποψηφίων.

ε. Το Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε. θα έχει τη διακριτική ευχέρεια να παροτρύνει μεμονωμένους υποψηφίους σε συνεργασία για ομαδική συγγραφή.

Αμοιβή συγγραφέα, τεχνικές προδιαγραφές κ.λπ.

— Η αμοιβή του συγγραφέα θα πρέπει να είναι ανάλογη με εκείνη των πανεπιστημιακών συγγραφέων και θα πρέπει να επαναλαμβάνεται, με συγκεκριμένο ποσοστό, επί της αρχικής, για όσα χρόνια το βιβλίο θα διανέμεται δωρεάν, π.χ. 1ο έτος 100%, 2ο έτος 60%, 3ο και άλλα έτη 40%.

— Τεχνικές και άλλες προδιαγραφές θα πρέπει να αναφέρονται και να ορίζουν π.χ. το χρόνο παράδοσης του κειμένου (όχι μικρότερος του 1 εξαμήνου και όχι μεγαλύτερος των 3 εξαμήνων), την υποχρέωση το κείμενο να είναι δακτυλογραφημένο, ώστε να είναι αναγνώσιμο. (Τα έξοδα δακτυλογράφησης μπορεί να τα αναλάβει το κατά περίπτωση Τ.Ε.Ι.), την υποχρέωση, αν το κείμενο συνοδεύεται από σχήματα, να τα παραδίνει ο συγγραφέας, είτε σε πρωτότυπο, είτε, αν είναι από άλλα βιβλία κ.λπ., μαζί με την άδεια χρησιμοποίησής τους κ.λπ., την υποχρέωση της συγγραφής κειμένου εντός ορίων (για κάθε διδακτική ώρα 3 ή 4 σελίδες) κ.λπ.

Η επιτροπή παραλαβής των κειμένων δεν θα έχει αρμοδιότητες επιτροπής κρίσης, απλώς θα παραλαμβάνει τα κείμενα και θα εξετάζει αν οι τεχνικές και άλλες προδιαγραφές έχουν τηρηθεί.

Άμεση κρίση (μετά από τέτοια επιλογή) **που θα αφορά τα κείμενα δεν θα γίνεται** λαμβανομένης υπόψη της ποιότητας των συγγραφέων, που θα έχουν επιλεγεί με αυστηρά κριτήρια.

Τα βιβλία θα κρίνονται από τους διδάσκοντες και οι σχετικές παρατηρήσεις θα λαμβάνονται υπόψη στην επόμενη έκδοση του κατά περίπτωση βιβλίου που θα

πραγματοποιείται κάθε 3ο ή 4ο έτος. Αν οι παρατηρήσεις επί του συγκεκριμένου βιβλίου είναι πραγματικά ουσιαστικές, το Ι.Τ.Ε. μπορεί, μετά από απόφαση του Ε.Σ. να ξαναπροκηρύξει το βιβλίο άμεσα ή κατά περίπτωση π.χ. μετά από 2 έτη κ.λπ.

3.3. Συγγραφή εκτός ΤΕΙ

Αν για ορισμένους τίτλους διδακτικών βιβλίων μετά από τη δεύτερη κατά σειρά προκήρυξής τους δεν παρουσιαστεί υποψήφιος τότε το ΙΤΕ μπορεί να προκηρύξει την ανάθεση της συγγραφής τους και εκτός ΤΕΙ, δεχόμενο αιτήσεις από επιστήμονες στα πλαίσια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή της παραγωγής. Στην περίπτωση αυτή λειτουργούν ανάλογα οι επιτροπές κρίσης και παραλαβής όπως στις «εσωτερικές» προκηρύξεις.

3.4. Μετάφραση βιβλίων της αλλοδαπής

Εάν, τέλος, παρά τις λεγόμενες εξωτερικές ή εσωτερικές προκηρύξεις δεν είναι δυνατό να ανατεθεί η συγγραφή βιβλίων σε αξιόλογο επιστημονικό προσωπικό, το ΙΤΕ, μετά από σχετική Υπουργική Απόφαση, που θα ορίζει τις λεπτομέρειες ανάθεσης, μπορεί να αναθέσει την μετάφραση δοκιμίων διδακτικών βιβλίων του εξωτερικού.

4. Μεταβατικές διατάξεις

Μέχρι την ολοκλήρωση της συγγραφής των διδακτικών βιβλίων ΤΕΙ ή σε περιπτώσεις που δεν θα είναι δυνατή η αγορά από το εμπόριο βιβλίων, που θα καλύπτουν τις ανάγκες, ή ακόμα στις περιπτώσεις που τα βοηθήματα δεν καλύπτουν το 100% της προβλεπόμενης ύλης, είναι δυνατή η συγγραφή σημειώσεων εκ μέρους των διδασκόντων.

Ειδικότερα, στις περιπτώσεις που δεν θα υπάρχει βιβλίο ΤΕΙ αλλά και δεν μπορεί να αποκτηθεί κατάλληλο από το εμπόριο, τότε συγγράφονται σημειώσεις που πρέπει να καλύπτουν, έστω σε πρώτη προσέγγιση, την ύλη του μαθήματος.

Οι σημειώσεις συγγράφονται από το Ε.Π. των ΤΕΙ μετά από ανάθεση του Τμήματος με εισήγηση της Ο.Μ., και πρέπει να είναι για να αποζημιωθούν, σε περίπτωση που δεν υπάρχει βιβλίο, της τάξης των 60 και πλέον δακτυλογραφημένων σελίδων, ή σε περίπτωση που υπάρχει βιβλίο εμπορίου το οποίο συμπληρώνουν της τάξης των 30 τουλάχιστο σελίδων.

Η αμοιβή είναι ανάλογη των ωρών που καλύπτουν (δηλαδή 2 δακτυλογραφημένες σελίδες την ώρα διδασκαλίας επί 1/2 της ωριαίας αντιμισθίας).

Σε περίπτωση που διανέμονται σημειώσεις σε μαθήματα που καλύπτονται από βιβλία ΤΕΙ, εκδόσεις ΟΕΔΒ, οι σημειώσεις αυτές δεν αμείβονται.

Αυτονόητο είναι ότι θα υπάρξει πρόβλεψη αγοράς βιβλίων από το εμπόριο αλλά και δακτυλογράφησης των σημειώσεων με φροντίδα του κατά περίπτωση ΤΕΙ.

5. Έκδοση και διάθεση των βιβλίων

Την έκδοση και διάθεση των βιβλίων αναλαμβάνει ο ΟΕΔΒ, όπως έχουμε αναφέρει.

Τα βιβλία ΤΕΙ ακολουθούν βασικά αλλά και ουσιαστικά τις προδιαγραφές έκδοσης των βιβλίων της 2βάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή:

— Φωτοστοιχειοθετούνται

— Έχουν τετραχρωμίες

Επιπλέον, είναι ραφτά

Η έκδοση του συγκεκριμένου βιβλίου γίνεται με βάση τις ανάγκες για 3 χρόνια και σε περίπτωση νέας έκδοσης (Β' έκδοση) είναι επιτρεπτό στον συγγραφέα να περιλάβει πρόσθετο κείμενο (για τυχόν διόρθωση με βάση τις παρατη-

ρήσεις των διδασκόντων αλλά και με δική του πρωτοβουλία) μέχρι το 20% του βασικού κειμένου. Η προσθήκη κειμένου λαμβάνεται υπόψη κατά την αποζημίωση στα πλαίσια της Β' έκδοσης.

Για την κάλυψη των εξόδων που αφορούν στην αποζημίωση των συγγραφέων καθώς και τις δαπάνες έκδοσής τους αλλά και αγοράς βιβλίων από το εμπόριο και δακτυλογράφησης και αποζημίωσης των σημειώσεων, εγγράφονται πιστώσεις στους προϋπολογισμούς του ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Ε.Υ./Τ.Ε.Ι., Ο.Ε.Δ.Β. και Τ.Ε.Ι.

Στο Ι.Τ.Ε., αναγράφονται πιστώσεις για την αποζημίωση των διαφόρων επιτροπών.

ΣΧΕΣΕΙΣ Α.Ε.Ι. ΚΑΙ Τ.Ε.Ι.

Στο επίμαχο θέμα της σχέσης ΑΕΙ-ΤΕΙ ήταν αφιερωμένη η συνεδρίαση του Ε.Σ. στις 2.6.1987. Την εισήγηση έκανε ο σύμβουλος Βασ. Κωτσάκης. «Ακολουθήσε ευρεία συζήτηση, ανταλλάχθηκαν απόψεις, έγιναν διάφορες παρατηρήσεις και τροποποιήσεις στην εισήγηση και το Ε.Σ. κατά πλειοψηφία δέχτηκε τη διατύπωση του συνημμένου κειμένου, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του παρόντος πρακτικού. Ο κ. Σ. Πλέσσας είπε ότι εγκρίνει την εισήγηση όπως είναι» (Πρακτικό).

Η εισήγηση του κ. Κωτσάκη έχει ως εξής:

1. Θεσμικές διατάξεις.

Ο ιδρυτικός νόμος των ΤΕΙ (Ν. 1404/83), ενώ τα τοποθετεί στην ίδια (τρίτη) βαθμίδα εκπαίδευσης με τα ΑΕΙ —πράγμα που εξηγεί και τη σε μεγάλο βαθμό εναρμόνιση των εσωτερικών δομών και λειτουργιών των δύο τύπων τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων— παράλληλα ορίζει ρητά ότι, «τα ΤΕΙ διακρίνονται σαφώς ως προς το ρόλο και την κατεύθυνση των ιδίων και των αποφοίτων τους... από τα ΑΕΙ».

Η τελευταία αυτή διάταξη, που ίσως είναι περιττή, δίνει απλώς έμφαση στην ηθελημένη και νομοθετημένη διαφοροποίηση μεταξύ ΑΕΙ και ΤΕΙ. Συγκεκριμένα ο Ν. 1268/82 ορίζει ως κύρια αποστολή των ΑΕΙ τη διδασκαλία και την έρευνα, ενώ ο Ν. 1404/83 αναθέτει στα ΤΕΙ, κατά κύριο λόγο την, (μέσα από θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση) κατάρτιση στελεχών εφαρμογής «επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα».

Γενικά, βέβαια, και τα ΑΕΙ οφείλουν να παρέχουν γνώσεις ικανές για την άσκηση ενός επαγγελματία, όπως άλλωστε και τα ΤΕΙ και τα μέλη τους μπορούν να μετέχουν σε προγράμματα εφαρμοσμένης έρευνας. Όμως η διαφοροποίηση των ρόλων των ΑΕΙ και των ΤΕΙ είναι σαφής και τεκμηριώνεται από σειρά άλλων ρυθμίσεων και πρακτικών.

Ειδικότερα, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στα ΑΕΙ:

α) Η οργάνωση των σπουδών στα ΤΕΙ είναι σαφώς προσανατολισμένη στην εφαρμογή. Έτσι, η πρακτική άσκηση στο επάγγελμα —διάρκειας 6-8 μηνών—είναι βασικό συστατικό των σπουδών στα ΤΕΙ, ενώ τα θέματα των πτυχικών εργασιών έχουν άμεση σχέση με τα πραγματικά προβλήματα της παραγωγής και των υπηρεσιών.

β) Βασικό προσόν του Ε.Π. των ΤΕΙ όλων των βαθμίδων είναι η επαγγελματική πείρα.

γ) Εκτός από την τελευταία (εργαστηριακή) βαθμίδα, το Ε.Π. των ΤΕΙ, δεν «παράγεται» στα ΤΕΙ, αλλά στα ΑΕΙ.

δ) Τα ΤΕΙ διατηρούν αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και τους οργανωμένους κλάδους της περιφέρειάς τους, πράγμα που υλοποιείται και με τη θέσπιση του Π.Σ.Τ.Ε. (Περιφερειακό Συμβούλιο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης).

ε) Οι γνωστικές περιοχές των Τμημάτων των ΤΕΙ είναι σε μεγάλο βαθμό εξειδικευμένες και αναφέρονται σε παραγωγικούς τομείς άμεσης προτεραιότητας.

2. Η αναγκαιότητα προώθησης της τριτοβάθμιας τεχνολογικής (μη πανεπιστημιακής) εκπαίδευσης.

α) Αναπτυξιακοί λόγοι

Είναι γνωστό ότι ο κεντρικός στρατηγικός στόχος για την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας μας αποτελεί η δημιουργία μιας σύγχρονης αυτοδύναμης ολοκληρωμένης εθνικής οικονομίας που θα στηρίζεται βασικά σε ενδογενείς συντελεστές ανάπτυξης, αλλά θα αξιοποιεί ταυτόχρονα στον ανώτερο βαθμό τα πλεονεκτήματα του διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Η απόκτηση των νέων επιτευγμάτων της Επιστήμης και της Τεχνολογίας και η δημιουργία Εθνικής Τεχνογνώσις και Τεχνολογίας είναι, για μικρές και μεσαίες χώρες όπως η Ελλάδα, δυνατή εάν συνδυαστεί η Εθνική Έρευνα και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας του εξωτερικού (μεταφορά Τεχνολογίας). Εδώ πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εξής δύο σημαντικοί παράγοντες:

ι) Η Επιστημονικοτεχνική Επανάσταση (ΕΤΕ) που εισβάλλει με άλματα και στη χώρα μας, χαρακτηρίζεται κυρίως από τη δυνατότητα μετατροπής της επιστήμης σε άμεση παραγωγική δύναμη. Το γεγονός αυτό οδηγεί στην ανάγκη ριζικής τροποποίησης της διάρθρωσης και του μορφωτικού επιπέδου του εργατικού δυναμικού. Έτσι, στην εποχή της ΕΤΕ γενικεύεται η δευτεροβάθμια και «μαζικοποιείται» η τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ii) Η Ελλάδα έχει να αντιμετωπίσει στην αναπτυξιακή της προσπάθεια, παράλληλα με τη μετάβαση στην ΕΤΕ, ορισμένα σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα, όπως η ανάγκη ολοκλήρωσης σε ορισμένους τομείς των διαδικασιών της Βιομηχανικής Επανάστασης (π.χ. μετάβαση από τη χειρωνακτική στη μηχανική τεχνολογία) και η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων που στερούνται ειδικευμένων στελεχών και της απαραίτητης τεχνολογικής υποδομής.

Στα αναπτυξιακά αυτά πλαίσια, ο ρόλος των ΤΕΙ καθορίζεται από την αποστολή τους για την παραγωγή επιστημονικά και πρακτικά καταρτισμένων στελεχών εφαρμογής που θα αποτελέσουν συνδετικό κρίκο μεταξύ θεωρίας και πράξης και έτσι:

ι) θα συμβάλλουν στην αξιολόγηση και αφομοίωση της εισαγόμενης τεχνολογίας καθώς και στη δημιουργική προσαρμογή τους στις ανάγκες της Ελλάδας.

ii) θα στελεχώσουν παραδοσιακούς κλάδους της παραγωγής και των υπηρεσιών που εξακολουθούν να έχουν υψηλές ανάγκες σε ειδικευμένο προσωπικό και που χρειάζεται να αναπροσανατολίσουν την παραγωγή τους σε προϊόντα περισσότερο προηγμένης τεχνολογίας, ειδικευμένης εργασίας και υψηλής ποιότητας.

β) Εκπαιδευτικοί - κοινωνικοί λόγοι

Η «μαζικοποίηση» της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην οποία έγινε αναφορά προηγουμένως, δεν είναι αποτέλεσμα (ή προϋπόθεση) μόνο της επιστημονικοποίησης της παραγωγής. Αποτελεί επίσης αποτέλεσμα της διαρκώς αυξανόμενης κοινωνικής ζήτησης για ανώτερες σπουδές. Η κοινωνική αυτή ζήτηση θα ασκούσε αόριστη πίεση στα ΑΕΙ, εάν δεν υπήρχε η δυνατότητα επιλογής σπουδών στην τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Είναι δε προφανές ότι τα ελληνικά ΑΕΙ, που πάσχουν ήδη στη λειτουργία τους και στην ποιότητα των σπουδών τους κάτω από το βάρος του μεγάλου αριθμού των φοιτητών τους, θα κατέρρεαν εάν δεν υπήρχαν τα ΤΕΙ —εκτός εάν θα έπρεπε να αποδεχθούμε ως λύση τη μαζική φυγή χιλιάδων νέων μας για πανεπιστημιακές σπουδές στο εξωτερικό, με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις γι' αυτούς και για την οικονομία μας.

Εδώ όμως είναι απαραίτητο να τονισθεί, ότι η διέξοδος σπουδών στα ΤΕΙ, σε

καμμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να καταλήξει σε «απάτη» σε βάρος της νεολαίας μας. Αντίθετα, θα πρέπει τα ΤΕΙ να αποτελούν μία εκπαιδευτικά αξιόπιστη και κοινωνικά - επαγγελματικά ελκυστική λύση για όσους νέους δεν θέλουν ή δεν μπορούν —λόγω των διαδικασιών επιλογής— να σπουδάσουν σε ΑΕΙ. Ταυτόχρονα, τα ΤΕΙ με τις βραχύτερες και ευέλικτες σπουδές τους καθώς και με τις προσφερόμενες σύγχρονες και περισσότερο δεμένες με την παραγωγή ειδικότητες, συμβάλλουν αποφασιστικά τόσο στην ορθολογικοποίηση της παραγωγής και των υπηρεσιών όσο και στην αποφυγή περιττής οικονομικής και ανθρώπινης δαπάνης για σπουδές σε ΑΕΙ. Παράλληλα, βέβαια, δίνεται στα ΑΕΙ, με την αποσύμφορή τους, η δυνατότητα για ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών τους και για την παραγωγή υψηλού επιπέδου επιστημονικών και τεχνικών στελεχών που τόσο μεγάλη ανάγκη έχει η χώρα μας, ειδικά την εποχή της ΕΤΕ.

γ) Διεθνής εμπειρία

Οι λόγοι που επιβάλλουν την ανάπτυξη της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχουν ήδη από καιρό επισημανθεί στις περισσότερες (δυτικές - ανατολικές) χώρες της Ευρώπης και στην Αμερική και έχουν οδηγήσει στη θεσμοθέτηση και προώθηση του τύπου αυτής της εκπαίδευσης, με σημαντική εκπαιδευτική και οικονομική επιτυχία. Πέρα από το γεγονός ότι αυτή η διεθνώς παρατηρούμενη εξέλιξη επιβεβαιώνει την ορθότητα της αντίστοιχης ελληνικής επιλογής, προκύπτει η αναγκαιότητα εμμενής στην περαιτέρω ανάπτυξη της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και για το λόγο προσαρμογής του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος —τουλάχιστον σε τριτοβάθμιο επίπεδο— στη διεθνή πρακτική. Αξίζει να σημειωθεί εδώ με ιδιαίτερη έμφαση, ότι τυχόν καθυστέρηση της σύγκλισης του εκπαιδευτικού μας συστήματος με τα αντίστοιχα των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, θα επιφέρει σε χιλιάδες νέους μας αλλά και στην ελληνική οικονομία μεγάλη ζημιά, όταν με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς το 1992 —θα είναι δυνατή η ελεύθερη εγκατάσταση και άσκηση επαγγέλματος των ευρωπαίων πολιτών σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα της επιλογής τους.

3. Δυνατότητες συνεργασίας ΑΕΙ - ΤΕΙ

Πρέπει να προωθηθούν τρόποι συνεργασίας μεταξύ ΑΕΙ και ΤΕΙ, πράγμα που θα συμβάλλει στην άρση περιττών καχυποψιών και άλλων τριβών αλλά, ταυτόχρονα, θα αποβεί σε όφελος και των δύο τύπων των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής πεδία συνεργασίας: α) Πρόσκληση μελών ΔΕΠ και ΕΠ για διδασκαλία σε ΤΕΙ και ΑΕΙ αντίστοιχα, β) Αξιοποίηση του εργαστηριακού εξοπλισμού των ΤΕΙ από μέλη ΔΕΠ και αντίστροφα, γ) Κοινά ερευνητικά προγράμματα σε θέματα εφαρμογών, δ) Μετεκπαίδευση μελών ΕΠ σε ΑΕΙ και ε) Μεταπτυχιακές σπουδές πτυχιούχων ΤΕΙ σε ΑΕΙ.

4. Σχέση των αποφοίτων ΑΕΙ - ΤΕΙ στην παραγωγή

α) Γενικές κατευθύνσεις

Η ποικιλία ειδικοτήτων στα ΤΕΙ δεν επιτρέπει τον αφοριστικό καθορισμό των σχέσεων των αποφοίτων ΑΕΙ - ΤΕΙ στην παραγωγή και, γενικότερα στο επάγγελμα. Σε ειδικότητες ΤΕΙ που δεν αντιστοιχούν σε ειδικότητες ΑΕΙ (π.χ. Φυσικοθεραπεία, Τεχν. Γραφικών Τεχνών κ.λπ.) δεν προκύπτουν θέματα τριβής. Σε ειδικά ΤΕΙ που έχουν κάποια συνάφεια με ειδικότητες ΑΕΙ (π.χ. Τεχνολόγοι Τροφίμων με Χημικούς - Γεωπόνους, Λογιστές με Λογιστές κ.λπ.), η καταλληλότητα για άσκηση συγκεκριμένου επαγγελματικού έργου κρίνεται με βάση την ποσοστική και ποιοτική αντιστοιχία μεταξύ του επαγγελματικού έργου και των σπουδών του

αποφοίτου. Σε περιπτώσεις πλήρους ή σχεδόν πλήρους κάλυψης των γνωστικών αντικειμένων των ειδικοτήτων ΑΕΙ και ΤΕΙ (π.χ. Μηχανολόγοι), θα πρέπει να υπάρξει ποιοτική διαφοροποίηση του επαγγελματικού έργου που εκτελεί κάθε απόφοιτος. Επειδή στην τελευταία αυτή περίπτωση εμφανίζονται συνήθως τριβές, από πλευράς ΤΕΙ γίνεται συνεχής προσπάθεια μετασχηματισμού τέτοιων ειδικοτήτων σε άλλες, περισσότερο εξειδικευμένου γνωστικού αντικειμένου, ειδικότητες (π.χ. ενεργειακή τεχνική, αυτοματισμός κ.λπ.) που καλύπτουν άμεσες και σημαντικές παραγωγικές ανάγκες. Με την έννοια αυτή, είναι τουλάχιστον παράδοξο να επιχειρείται η ίδρυση στα ΑΕΙ Τμημάτων με ταυτόσημο γνωστικό αντικείμενο με Τμήματα ΤΕΙ (π.χ. Τουριστικές Επιχειρήσεις, Νοσηλευτική, Βιβλιοθηκονομία, Κοινωνική Εργασία κ.λπ.).

Από τη φύση των σπουδών τους, οι απόφοιτοι του Α.Ε.Ι. έχουν υψηλή θεωρητική και σφαιρική κατάρτιση σε ευρύτερες γνωστικές περιοχές και έτσι είναι κατάλληλοι για την έρευνα, το σχεδιασμό, την επίλυση σύνθετων και ιδιόμορφων προβλημάτων, την εκπαίδευση, την κατάληψη υψηλών διευθυντικών θέσεων κ.λπ. Αντίθετα, οι απόφοιτοι Τ.Ε.Ι. έχουν ως κύριο προσανατολισμό την αφομοίωση και μεταφορά των δεδομένων της επιστήμης στην εφαρμογή. Τα γενικά αυτά χαρακτηριστικά θα πρέπει να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τα συγκεκριμένα πεδία επαγγελματικής δραστηριότητας των αποφοίτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. Είναι σαφές — και αυτό αποδεικνύει και η διεθνής εμπειρία — ότι οι απόφοιτοι Α.Ε.Ι., πέρα από τυπικές κατοχυρώσεις, έχουν περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής και κοινωνικής εξέλιξης. Οποιαδήποτε όμως ιεραρχία προκύψει που στηρίζεται στην ανώτερη επιστημονική γνώση, δεν μπορεί να οδηγήσει στο σχήμα επιστήμονα - υποεπιστήμονα και —τελικά— στο σχήμα Αφεντικού - Βοηθού. Αντίθετα, για την αντιμετώπιση των σύγχρονων σύνθετων και πολύπλοκων προβλημάτων είναι απαραίτητη η συνεργασία των διαφόρων στελεχών και, βέβαια, ο καταμερισμός ευθύνης και εργασίας με βάση τη γνώση στο αντικείμενο.

β) Θέματα απασχόλησης αποφοίτων

Σε ορισμένους τομείς (π.χ. Μηχανικοί) παρατηρούνται ή επιτείνονται τα φαινόμενα τριβής μεταξύ αποφοίτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. λόγω της ανεργίας ή υποαπασχόλησης που παρουσιάζεται. Ο παράγων της ανεργίας είναι καθαρά ποσοτικός και δεν πρέπει, κατά τη γνώμη μας, να επιχειρηθούν μόνιμες ποιοτικές ρυθμίσεις για το λόγο αυτό και μόνον. Συγκεκριμένα:

Το φαινόμενο της ανεργίας, ιδιαίτερα των νέων, είναι δυστυχώς, παγκόσμιο και ελληνικό φαινόμενο και δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί αποσπασματικά υπέρ μιας μερίδας και σε βάρος άλλης. Η ελπίδα είναι ότι η προσδοκώμενη οικονομική ανάπτυξη της χώρας και, ειδικότερα, η κατασκευή των προγραμματισθέντων μεγάλων τεχνικών έργων (φράγμα Αχελώου, μετρό, εργοστάσιο αλουμίνης κ.λπ.) θα απορροφήσει ένα μεγάλο, σχολάζον μέρος τεχνικών.

Εάν, παρόλα αυτά, η ανεργία σε ορισμένους κλάδους θεωρηθεί ενδημικό φαινόμενο, το πρόβλημα είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί ικανοποιητικά με κατάλληλες ρυθμίσεις στους αριθμούς εισακτέων στα αντίστοιχα τμήματα και με πρόβλεψη για σωστό αριθμητικό συσχετισμό μεταξύ αποφοίτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. (π.χ. 1:3).

Είναι λάθος, κατά τη γνώμη μας, να προσδοκάται ότι η απασχόληση αποφοίτων Α.Ε.Ι. σε δραστηριότητες υποβαθμισμένες, σχετικά με το στόχο και το επίπεδο της εκπαίδευσής τους, θα οδηγήσει σε ποιοτικά ανώτερο αποτέλεσμα. Η πείρα της ελληνικής πραγματικότητας δεν έχει επιβεβαιώσει την προσδοκία αυτή.

Αντίθετα, η ποιοτική υποαπασχόληση ή και ετεροαπασχόληση (π.χ. πτυχιούχοι Παντείου ως Λογιστές) δημιουργεί μεγαλύτερο κόστος στο προϊόν και, συνήθως, λιγότερη απόδοση.

Κανονισμός και οργάνωση των σπουδών

Αφορμή για την απασχόληση του Ε.Σ. με το θέμα ήταν το σχέδιο απόφασης του υπουργού Παιδείας για την ανάγκη νέων ρυθμίσεων σχετικά με τον κανονισμό και την οργάνωση των σπουδών στα ΤΕΙ.

Το θέμα απασχόλησε το Ε.Σ. του ΙΤΕ σε δύο συνεδριάσεις. Στην πρώτη συνεδρίαση έγινε μια πρώτη ανταλλαγή απόψεων και ανατέθηκε στον κ. Κωτσάκη να εισηγηθεί το σχέδιο της υπουργικής απόφασης στο Ε.Σ. Στην επόμενη συνεδρίαση συζητήθηκε το εισηγητικό σημείωμα του κ. Κωτσάκη και το σχέδιο απόφασης του υπουργού.

Παραθέτουμε στη συνέχεια: α) το εισηγητικό σημείωμα του κ. Κωτσάκη, β) το σχέδιο απόφασης του υπουργού και γ) το πρακτικό της συζήτησης.

α) Λεπτομέρειες οργάνωσης σπουδών στα ΤΕΙ (Β. Κωτσάκης)

Σε συνέχεια της από 29.6.87 εισήγησής μου προς το Ε.Σ. και με εξουσιοδότησή του, κατάρτισα σχέδιο «Λεπτομέρειες της οργάνωσης σπουδών στα ΤΕΙ» το οποίο και υποβάλλω συνημμένα, με τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

1. Τυπικό μέρος

Με την προϋπόθεση ότι θα υιοθετηθεί από το ΥΠΕΠΘ η πρόταση του ΙΤΕ για έκδοση νέου Π.Δ. που θα διατυπώνει το πλαίσιο κανονισμού σπουδών, είναι απαραίτητο να ρυθμιστούν και οι λεπτομέρειες της οργάνωσης των σπουδών, πράγμα που είναι, ως γνωστόν, αντικείμενο του εσωτερικού κανονισμού νέου ιδρύματος. Επειδή, βέβαια, δεν αναμένεται να ψηφιστούν σύντομα οι εσωτερικοί κανονισμοί, η προτεινόμενη ρύθμιση θα λάβει μορφή Υπουργικής Απόφασης, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 36 του Ν. 1404/85. Με την ίδια διάταξη έχει ήδη εκδοθεί η Υ.Α. με αριθ. Ε5/1585/84, που ρυθμίζει θέματα διοίκησης και λειτουργίας των ΤΕΙ αντικείμενα που επίσης θα ρυθμιστούν με τους εσωτερικούς κανονισμούς των ιδρυμάτων. Συνεπώς, η προτεινόμενη ρύθμιση πρέπει να νοηθεί ως συμπληρωματική προμνησθείσης υπουργικής απόφασης.

Παράλληλα με τη συμπλήρωση της Υ.Α. Ε5/1585/84, θα πρέπει να γίνουν και τα εξής:

α) Να εκδοθεί νέα Υ.Α. που θα έχει ως αποκλειστικό περιεχόμενο τις ρυθμίσεις του (καταργούμενου) άρθρου 22 της ΥΑ Ε5/1585/84, μαζί με τα παραρτήματα Γ, Δ, Ε και ΣΤ αυτής.

β) Να ζητηθεί από τα Υπουργεία Εσωτερικών και Προεδρίας Κυβέρνησης η ρύθμιση των θεμάτων που διαλαμβάνονται στην παρ. 2 του αρθρ. 17 της Ε5/1585/84, βέβαια, μέσω του ΥΠΕΠΘ.

2. Ουσιαστικό μέρος

Στο υποβληθέν σχέδιο «Λεπτομέρειες της οργάνωσης σπουδών στα ΤΕΙ» περιλαμβάνονται:

α) Ρυθμίσεις που περιέχονται ήδη στο υπό κατάργηση Π.Δ. 480/84 και που αφαιρέθηκαν από το κείμενο του προταθέντος νέου πλαισίου κανονισμού σπουδών.

β) Ρυθμίσεις που έχουν ήδη αποφασιστεί από το Ε.Σ. σχετικά με τα Σεμινάρια Τελιοφοίτων και την Εκπόνηση της Πτυχιακής Εργασίας.

γ) Ρυθμίσεις που είναι απαραίτητες μετά τις τροποποιήσεις του Κανονισμού Σπουδών, που προτείνει το Ε.Σ.

δ) Νέες ρυθμίσεις που προτείνονται με ευθύνη του υπογράφοντος.

β) «ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΠΟΦΑΣΗΣ» του υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 36 παρ. 5 του Ν. 1404/83 (ΦΕΚ 173/24.11.85 τ.α.) σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν έχουν τεθεί ακόμη σε ισχύ οι εσωτερικοί κανονισμοί των ΤΕΙ.

2. Την ανάγκη ρύθμισης των λεπτομερειών της οργάνωσης σπουδών σύμφωνα με την παρ. 4. του άρθρου 27 του Ν. 1404/83.

3. Σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

Αποφασίζουμε

τροποποιούμε και συμπληρώνουμε την απόφασή μας αρ. Ε5/1585/84 (ΦΕΚ 191/27.3.84, τ.Γ) ως ακολούθως:

1. Καταργείται το Κεφάλαιο Τέταρτο «Εορτολόγιο, Τελετουργικά θέματα» και το άρθρο 22 του Πέμπτου Κεφαλαίου, καθώς και τα Παραρτήματα Γ, Δ, Ε και ΣΤ.

2. Το Κεφάλαιο Πέμπτο «Κανονισμός αλληλογραφίας ΤΕΙ» γίνεται Κεφάλαιο Τέταρτο με τον ίδιο τίτλο και τα άρθρα 18, 19, 20 και 21 γίνονται άρθρα 16, 17, 18 και 19 αντίστοιχα.

3. Προστίθεται Κεφάλαιο Πέμπτο ως εξής:

«ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Λεπτομέρειες της οργάνωσης σπουδών

Άρθρο 20

Εγγραφές - Ανανεώσεις - Μαθήματα - Προγράμματα

1. Οι εγγραφές σπουδαστών στα ΤΕΙ γίνονται μέσα στις προθεσμίες που καθορίζει το Συμβούλιο του ΤΕΙ, εφόσον αυτές δεν έχουν ορισθεί διαφορετικά σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

2. α) Για λόγους εξαιρετικής ανάγκης, όπως παρατεταμένη θεομηνία, σοβαρή ασθένεια, στράτευση ή απουσία στο εξωτερικό, είναι δυνατή η εγγραφή σπουδαστή που καθυστέρησε να εγγραφεί μέσα στις προθεσμίες της προηγούμενης παραγράφου του άρθρου αυτού, με αιτιολογημένη απόφαση του Συμβουλίου της Σχολής, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου σπουδαστή, η οποία μεταβάλλεται σε αποκλειστική προθεσμία σαράντα πέντε (45) ημερών από τη λήξη της προθεσμίας εγγραφής και στην οποία εκτίθενται οι λόγοι της καθυστέρησης.

β) Αιτήσεις για εκπρόθεσμη εγγραφή για λόγους εξαιρετικής ανάγκης, που υποβάλλονται μετά την εκπνοή της προθεσμίας του προηγούμενου εδαφίου και πριν την παρέλευση ενός έτους από τη λήξη της αρχικής προθεσμίας, εγγραφής, εγκρίνονται μόνο με απόφαση του Συμβουλίου του ΤΕΙ που κοινοποιείται, με όλα τα παραστατικά στοιχεία, στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

γ) Σπουδαστής που δε γράφτηκε ούτε με τη διαδικασία του προηγούμενου εδαφίου αυτής της παραγράφου, χάνει το δικαίωμα εγγραφής στο ΤΕΙ.

3. Σπουδαστές, που για οποιοδήποτε λόγο εγγράφονται αργότερα από ένα μήνα από την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου, αρχίζουν τη φοίτησή τους από το επόμενο διδακτικό εξάμηνο.

5. α) Η ανανέωση εγγραφής γίνεται πέντε (5) ημέρες τουλάχιστον πριν από την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου με ειδική έντυπη δήλωση που διατίθεται από το Τμήμα. Με το ίδιο έντυπο υποβάλλεται και η δήλωση του ατομικού προγράμματος σπουδών του σπουδαστή για το εξάμηνο αυτό. Μέσα σε (10) ημέ-

ρες από την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου, ο σπουδαστής έχει τη δυνατότητα τροποποίησης της αρχικής δήλωσής του κατά δύο το πολύ μαθήματα. Υποχρέωση δήλωσης του ατομικού τους προγράμματος σπουδών έχουν και οι νεοεγγεγραφόμενοι σπουδαστές που προέρχονται από κατάταξη ή μετεγγραφή.

β) Για λόγους εξαιρετικής ανάγκης είναι δυνατή η έγκριση της ανανέωσης εγγραφής σπουδαστή, και πέρα από την προθεσμία του προηγούμενου εδαφίου, σύμφωνα με τις διαδικασίες του εδ. β της παρ. 2 του άρθρου αυτού.

6. α) Το ατομικό πρόγραμμα σπουδών κάθε σπουδαστή που δηλώνεται κάθε εξάμηνο σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, καταρτίζεται με τήρηση των όρων της παρ. 7 του άρθρου 3 του Π.Δ. (ΚΣ).

Σε διαφορετική περίπτωση ή εάν δεν έχει υποβληθεί το ατομικό πρόγραμμα σπουδών τροποποιείται κατάλληλα ή καταρτίζεται εξαρχής με απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος, ύστερα από συνεννόηση με το σπουδαστή.

β) Τα μαθήματα που δηλώνει ο σπουδαστής και δεν πρόκειται να παρακολουθήσει, σύμφωνα με το β' εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 7 του Π.Δ. (ΚΣ) δεν υπόκεινται στον περιορισμό της περ. ιιι του εδ. β της παρ. 7 του άρθρου 3 του ίδιου Π.Δ.

7. Για τα προαπαιτούμενα και τα εξαρτώμενα από αυτά μαθήματα ισχύουν οι ακόλουθες ρυθμίσεις: α) Ένα μάθημα μπορεί να είναι ταυτόχρονα και προαπαιτούμενο ενός μαθήματος και εξαρτώμενο από άλλο μάθημα. β) Για κάθε μάθημα μπορεί να υπάρχουν μέχρι δύο (2) προαπαιτούμενα και σε κάθε προαπαιτούμενο να αντιστοιχούν μέχρι δύο (2) εξαρτώμενα μαθήματα. γ) Τα αλληλοσυνδεόμενα με τους τρόπους αυτούς μαθήματα σχηματίζουν ομάδες των δύο (2) ή τριών (3) μαθημάτων που δεν έχουν μεταξύ τους κοινά μαθήματα και δ) Ο μέγιστος ολικός αριθμός των προαπαιτούμενων μαθημάτων είναι 45% του συνόλου των μαθημάτων του τμήματος ή της κατεύθυνσής, πλην των προαιρετικών. ε) Το σεμινάριο τελειοφοίτων ως εξαρτώμενο μάθημα έχει κατεξάιρεση περισσότερα από δύο (2) προαπαιτούμενα μαθήματα, κυρίως του προτελευταίου εξαμήνου σπουδών.

Οι περιορισμοί και τα ποσοστά των προηγούμενων εδαφίων δεν ισχύουν για το σεμινάριο και τα προαπαιτούμενα μαθήματά του.

8. Το αργότερο επτά (7) ημέρες πριν από την έναρξη των μαθημάτων κάθε διδακτικού εξαμήνου, συντάσσεται με τη φροντίδα του συμβουλίου του τμήματος και ανακοινώνεται με ευθύνη του Προϊσταμένου του τμήματος, το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων του τμήματος, το οποίο περιέχει:

α) Τα τυπικά προγράμματα σπουδών κάθε εξαμήνου

β) Τα μέλη του Ε.Π. και Ε.Ε.Π. που θα διδάξουν κάθε μάθημα των τυπικών προγραμμάτων και

γ) την ημέρα, την ώρα και την αίθουσα ή το χώρο που θα πραγματοποιηθεί κάθε μάθημα.

9. α) Η διδασκαλία της ξένης γλώσσας διεξάγεται, σε αντιστοιχία προς τα εξαμηνιαία μαθήματα, σε τέσσερα τουλάχιστον επίπεδα, από τα οποία τα τρία είναι καθαρά γλωσσικά και το υπόλοιπο ή υπόλοιπα αναφέρονται κυρίως στην ορολογία της ειδικότητας.

Η διδασκαλία στα τρία γλωσσικά επίπεδα μπορεί να διεξάγεται διατμηματικά ή διασχολικά σε πρωινές και απογευματινές ομάδες με απόφαση του Συμβουλίου της Σχολής ή του ΤΕΙ αντίστοιχα, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου του Γενικού Τμήματος Ξένων Γλωσσών.

β) Με διαδικασίες που καθορίζει το Γενικό Τμήμα Ξένων Γλωσσών μπορεί ένας σπουδαστής, μετά από αίτησή του, να απαλλαγεί από την υποχρέωση παρακολούθησης της ξένης γλώσσας σε ένα ή περισσότερα γλωσσικά επίπεδα. Τα εξαμηνιαία αυτά μαθήματα, από τα οποία απαλλάσσεται ο σπουδαστής δεν βαθμολογούνται.

γ) Για την εφαρμογή του εδ. γ της παρ. 5 του άρθρου 3 του Π.Δ. (ΚΣ), οι ώρες διδασκαλίας της ξένης γλώσσας στα καθαρά γλωσσικά επίπεδα νοούνται ότι αντιστοιχούν στο στοιχειώδες επίπεδο.

10. α) Τα προπαρασκευαστικά φροντιστηριακά μαθήματα διαρκούν ένα διδακτικό εξάμηνο με τρεις (3) το πολύ εβδομαδιαίες διδακτικές ώρες ανά μάθημα. Τα προπαρασκευαστικά φροντιστήρια γίνονται κατά κανόνα σε ώρες που δεν παρεμποδίζουν την εξέλιξη του κανονικού προγράμματος σπουδών.

β) Η τελική αξιολόγηση της επίδοσης του σπουδαστή στα προπαρασκευαστικά φροντιστήρια είναι για το σπουδαστή ενδεικτική των δυνατοτήτων του για την παρακολούθηση των αντίστοιχων κανονικών μαθημάτων του τμήματος και δεν έχει άλλες επιπτώσεις. Για τους ίδιους λόγους, είναι δυνατόν τα Τμήματα που είναι αρμόδια για τη διεξαγωγή των προπαρασκευαστικών φροντιστηρίων να ζητήσουν από τους πρωτοετείς σπουδαστές να αξιολογηθούν ως προς τις δυνατότητές τους για την παρακολούθηση των κανονικών μαθημάτων.

11. Για τη διεξαγωγή των εργαστηριακών ασκήσεων και των σεμιναρίων το τμήμα διασπάται κατά κανόνα σε μικρότερες ομάδες των είκοσι (20) περίπου ατόμων και για τη διεξαγωγή των φροντιστηριακών ασκήσεων σε ομάδες των τριάντα πέντε (35) περίπου ατόμων. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και ανάλογα με τις δυνατότητες των εγκαταστάσεων και του προσωπικού, είναι δυνατή η απόκλιση από τις ρυθμίσεις αυτές με απόφαση του Συμβουλίου της Σχολής και έγκριση του Συμβουλίου του ΤΕΙ.

12 α) Μετά τη λήξη κάθε ωριαίας διδασκαλίας ακολουθεί κατά κανόνα διάλειμμα δέκα πέντε λεπτών (15), είναι όμως δυνατόν να διεξαχθεί δίωρη διδασκαλία χωρίς ενδιάμεσο διάλειμμα, μετά από συνεννόηση διδάσκοντα και διδασκόμενων. Το σεμινάριο διεξάγεται σε συνεχόμενες ώρες.

β) Οι δίωρες εργαστηριακές και πρακτικές ασκήσεις γίνονται κατά κανόνα χωρίς διάλειμμα. Σχετικές λεπτομέρειες ρυθμίζει το Συμβούλιο του Τμήματος.

Άρθρο 21

Σεμινάριο τελειοφοίτων

1. Σκοπός του σεμιναρίου τελειοφοίτων είναι να εθιστούν οι σπουδαστές στην επεξεργασία σε βάθος και στην παρουσίαση συγκεκριμένων θεμάτων από την ευρύτερη γνωστική περιοχή του τμήματος ή της κατεύθυνσης — όπου αυτή λειτουργεί — με τη βοήθεια της σχετικής βιβλιογραφίας και τη συνεργασία και καθοδήγηση του διδάσκοντα.

2. Την ευθύνη διεξαγωγής του σεμιναρίου αναθέτει ο Προϊστάμενος του Τμήματος σε Καθηγητή ή Επίκουρο Καθηγητή που διδάσκει τουλάχιστον ένα από τα κύρια μαθήματα ειδικότητας του Τμήματος ή της κατεύθυνσης. Κατεξάιρεση, η ευθύνη ανατίθεται, κατά σειρά προτίμησης, σε έκτακτο καθηγητή ή επίκουρο καθηγητή που δε διδάσκει άλλο μάθημα ειδικότητας στο τμήμα ή σε μόνιμο ή έκτακτο καθηγητή εφαρμογών. Σε κάθε περίπτωση όμως, ο υπεύθυνος του σεμιναρίου πρέπει να είναι αποδεδειγμένα σε θέση να αναλάβει το έργο αυτό.

3. Το σεμινάριο διεξάγεται με την εξής διαδικασία: α) Τις πρώτες 2-3 εβδομάδες ο υπεύθυνος του σεμιναρίου εξηγεί στους σπουδαστές τη μεθοδολογική προσέγγιση που πρέπει να ακολουθήσουν στην επεξεργασία, ανάπτυξη και παρουσίαση ενός θέματος καθώς και τους τρόπους εύρεσης και χρήσης της κατάλληλης βιβλιογραφίας ή άλλων πηγών πληροφοριών και στοιχείων.

β) Τα θέματα που θα επεξεργαστούν και παρουσιάσουν οι σπουδαστές αναθέτει με δική του επιλογή, ο υπεύθυνος του σεμιναρίου τμηματικά 2-3 εβδομάδες πριν από την ημερομηνία παρουσιάσής τους. Κάθε θέμα ανατίθεται σε ένα σπου-

δαστή. Κατεξάιρεση, κοινό θέμα εργασίας μπορεί να ανατεθεί το πολύ σε δύο σπουδαστές με ταυτόχρονη κατανομή της εργασίας σε κάθε ένα χωριστά.

γ) Οι σπουδαστές παρουσιάζουν την εργασία τους από έδρας σε 15-20 λεπτά. Σε περίπτωση κοινού θέματος, ο χρόνος αυτός διπλασιάζεται και κάθε ένας από τους σπουδαστές παρουσιάζει το τμήμα της εργασίας του σύμφωνα με την προηγούμενη κατανομή.

δ) Μετά την παρουσίαση της εργασίας εκ μέρους των σπουδαστών, ακολουθεί συζήτηση την οποία συντονίζει ο υπεύθυνος του σεμιναρίου και, επίσης, υποβάλλονται ερωτήσεις σχετικές με το θέμα εργασίας στους σπουδαστές που την παρουσίασαν, τις οποίες καλούνται να απαντήσουν.

ε) Στο σεμινάριο μπορούν να παρίστανται και να μετέχουν στη συζήτηση και άλλα μέλη του ΕΠ του τμήματος. Επίσης δημιουργείται στο τμήμα αρχείο εργασιών σεμιναρίου.

4. Ο τελικός βαθμός του σεμιναρίου διαμορφώνεται σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της παρ. 4 του άρθρου 7 του Π.Δ. (ΚΣ), για την εφαρμογή των οποίων βαθμός προόδου νοείται η ενεργή συμμετοχή του σπουδαστή κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του σεμιναρίου και ως βαθμός τελικής εξέτασης λαμβάνεται ο βαθμός για την εκπόνηση και παρουσίαση της εργασίας του.

Άρθρο 22

Πραγματοποίηση μαθημάτων - Έλεγχος επίδοσης

1. α) Για τον καθορισμό των ωρών διδασκαλίας ενός μαθήματος που προβλέπονται να πραγματοποιηθούν κάθε εξαμήνου λαμβάνονται υπόψη μόνον οι ημέρες που έχουν προσδιοριστεί πριν από την έναρξη του εξαμήνου ως ημέρες μη διεξαγωγής μαθημάτων, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 25 του παρόντος. Ώρες διδασκαλίας, πέρα από τις προηγούμενες, που δεν πραγματοποιήθηκαν για οποιοδήποτε λόγο, παραμετρώνται στις μη πραγματοποιηθείσες ώρες που δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 1/3 των προβλεφθεισών ωρών διδασκαλίας κάθε μαθήματος.

β) Μη πραγματοποιηθείσες ώρες διδασκαλίας θεωρούνται και εκείνες στις οποίες προσήλθαν για παρακολούθηση του μαθήματος λιγότεροι από το 15% των σπουδαστών που έχουν δηλώσει το μάθημα.

γ) Η διαπίστωση ότι ένα μάθημα δεν διδάχτηκε λόγω μη πραγματοποίησης των 2/3 των προβλεφθεισών ωρών διδασκαλίας γίνεται με πράξη του Συμβουλίου του τμήματος και ευθύνη του Προϊσταμένου του.

2. Την τελευταία εβδομάδα κάθε εξαμήνου μπορούν να διεξάγονται συμπληρωματικές εργαστηριακές ή πρακτικές ασκήσεις για όσους σπουδαστές έχουν αποτύχει ή απουσιάσει σε ποσοστό μέχρι 10% των προβλεφθεισών ασκήσεων και μέχρι τη συμπλήρωση του 75%. Τη σχετική απόφαση παίρνει το Συμβούλιο του Τμήματος μετά από πρόταση της οικείας Ομάδας Μαθημάτων.

3. α) Οι μορφές αξιολόγησης της επίδοσης του σπουδαστή για κάθε μάθημα ή μέρος μαθήματος που παρέχεται με τη μορφή θεωρητικής διδασκαλίας και ο τρόπος διαμόρφωσης του βαθμού προόδου καθορίζεται και ανακοινώνεται από το διδάσκοντα στην αρχή του εξαμήνου, ύστερα από συνεννόηση με τους σπουδαστές και έγκριση από την Ο.Μ.

β) Σε κάθε περίπτωση, ο βαθμός της ή των γραπτών εξετάσεων με προειδοποίηση πέντε (5) τουλάχιστον ημερών καθορίζει το βαθμό προόδου με συντελεστή 0,5 έως 1 ανάλογα με το μέρος της διδακτέας ύλης που έχει καλυφθεί στην ή στις γραπτές αυτές εξετάσεις, το οποίο πάντως δεν πρέπει να είναι μικρότερο από το 1/2. Σπουδαστής που από λόγους ανώτερης βίας δεν προσήλθε στις

εξετάσεις αυτές, μπορεί να κληθεί για προφορική εξέταση ύστερα από σχετική αίτησή του.

4. Οι διδάσκοντες θεωρητικά ή εργαστηριακά μαθήματα καταθέτουν έγκαιρα στο Τμήμα τη βαθμολογία προόδου ή εργαστηρίου πρακτικών ασκήσεων που καταχωρείται στο πρωτόκολλο, αρχειοθετείται και ανακοινώνεται από τη Γραμματεία του τμήματος. Η βαθμολογία προόδου ανακοινώνεται πριν από τις τελικές εξετάσεις προόδου.

Άρθρο 23

Εξετάσεις περιόδου

1. α. Οι τελικές εξετάσεις περιόδου στα θεωρητικά μαθήματα ή στο θεωρητικό μέρος μεικτών μαθημάτων διεξάγονται με βάση το πρόγραμμα που συντάσσεται από το Συμβούλιο του Τμήματος και ανακοινώνεται με ευθύνη του Προϊσταμένου του Τμήματος πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη της εξεταστικής περιόδου. Το πρόγραμμα εξετάσεων περιλαμβάνει:

i) το εξεταζόμενο μάθημα, ii) τον εισηγητή των θεμάτων και iii) την ημερομηνία, ώρα και αίθουσα εξετάσεων.

β) Αρμόδιο για τη διαπίστωση της ανάγκης διεξαγωγής προφορικής αντιγραπτής τελικής εξέτασης περιόδου σε ένα μάθημα καθώς και για τον ορισμό των δύο εξεταστών είναι το Συμβούλιο του Τμήματος.

γ) Δικαίωμα συμμετοχής στις τελικές εξετάσεις περιόδου έχουν μόνον οι σπουδαστές που έχουν δηλώσει το μάθημα στο ατομικό τους πρόγραμμα σπουδών. Για το σκοπό αυτό γίνεται από τους επιτηρητές στην αρχή της εξέτασης έλεγχος των στοιχείων ταυτότητας των εξεταζομένων. Όσοι από τους σπουδαστές που έχουν το δικαίωμα δεν προσέλθουν στις εξετάσεις, βαθμολογούνται με μηδέν (0).

2. Τη γενική ευθύνη εύρυθμης διεξαγωγής των εξετάσεων του τμήματος έχει ο Προϊστάμενος του Τμήματος ο οποίος μεριμνά έγκαιρα για τον ορισμό εποπτών, την καταλληλότητα των χώρων, τη διαθεσιμότητα των υλικών και μέσων και γενικότερα για το αδιάβλητο των εξετάσεων.

3. Ως επιτηρητές των εξετάσεων ορίζονται από το Συμβούλιο του Τμήματος τακτικά ή έκτακτα μέλη του Ε.Π. και Ε.Ε.Π. στα πλαίσια των ωρών απασχόλησης τους κατά βαθμίδα και με συνεκτίμηση του χρόνου που απαιτείται για την ετοιμασία των εισηγήσεων και για τις διορθώσεις των γραπτών δοκιμίων. Σε περίπτωση έλλειψης του προαναφερόμενου προσωπικού, ως επιτηρητές ορίζονται και άλλες κατηγορίες προσωπικού με πράξη του διευθυντή της Σχολής.

4. Τα θέματα των εξετάσεων εισηγείται αυτός ή αυτοί που εδίδαξαν το μάθημα κατά το εξάμηνο που έληξε και σε περίπτωση απουσίας του ή κωλύματος, τα θέματα θέτει και εισηγείται άλλος εκπαιδευτικός από την ίδια Ο.Μ. που ορίζεται με πράξη του Προϊσταμένου του Τμήματος μετά από πρόταση της Ο.Μ. Ο εισηγητής των θεμάτων των εξετάσεων έχει και την ευθύνη διεξαγωγής των εξετάσεων του μαθήματος αυτού.

5. Για την ανάπτυξη των θεμάτων, χορηγούνται, με ευθύνη των επιτηρητών της αίθουσας, στους εξεταζόμενους σπουδαστές ειδικά σφραγισμένα και υπογραμμένα ιδιόχειρα από τον εισηγητή του μαθήματος ή τον Προϊστάμενο του Τμήματος φύλλα χάρτου (κόλλες αναφοράς ή τυπωμένα ερωτηματολόγια). Για την επεξεργασία των θεμάτων διατίθεται στους σπουδαστές χρόνος ανάλογος της δυσκολίας των θεμάτων, ο οποίος όμως δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τρεις (3) ώρες.

6. Σπουδαστής που καταλαμβάνεται ν' αντιγράφει από βιβλίο ή σημειώσεις ή από γραπτό σπουδαστή ή συνεννοείται με άλλον ή άλλους σπουδαστές ή παρεμποδίζει την ομαλή διεξαγωγή των εξετάσεων, μηδενίζεται αφού σημειωθεί και μονογραφηθεί το γραπτό του από τον επιτηρητή που έκανε τη διαπίστωση αυτή. Ο εισηγητής των θεμάτων υποβάλλει σχετική αναφορά στον Προϊστάμενο του Τμήματος.

7. Μέσα σε πέντε (5) ημέρες από τη διεξαγωγή των εξετάσεων του μαθήματος, ο εισηγητής καταθέτει στο Τμήμα τη βαθμολογία τελικών εξετάσεων περιόδου και τον τελικό βαθμό του μαθήματος ή του θεωρητικού μέρους μεικτού μαθήματος. Μετά από σχετικό έλεγχο, η Γραμματεία του Τμήματος ανακοινώνει τα αποτελέσματα και αρχειοθετεί τις βαθμολογίες.

8. Τα γραπτά δοκίμια φυλάσσονται με ευθύνη του εισηγητή για ένα εξάμηνο, μετά την παρέλευση του οποίου διατίθενται για πολτοποίηση με απόφαση του Συμβουλίου της Σχολής. Κατά το διάστημα αυτό ο σπουδαστής μπορεί να ζητήσει από τον εισηγητή να συμβουλευτεί το γραπτό του.

9. α) Ο εισηγητής των θεμάτων κάθε τμήματος υποχρεούται να παραδίδει στον υπεύθυνο της οικείας Ο.Μ. ένα (1) αντίγραφο των θεμάτων των εξετάσεων για την ενημέρωση της «τράπεζας θεμάτων» της Ο.Μ. και του Τμήματος.

β) Σε τακτά χρονικά διαστήματα που ορίζει το Συμβούλιο του Τμήματος γίνεται αξιολόγηση των θεμάτων καθώς και η κωδικοποίηση και αρχειοθέτησή τους.

γ) Ο χαρακτήρας των θεμάτων είναι εμπιστευτικός και πρόσβαση σε αυτά έχουν μόνο τα μέλη του Ε.Π. ή Ε.Ε.Π. του τμήματος.

Άρθρο 24

Εκπόνηση πτυχιακής εργασίας

1. Τα τακτικά και έκτακτα μέλη του Ε.Π. προτείνουν θέματα πτυχιακής εργασίας τα οποία εγκρίνονται, από την Ο.Μ. και ανακοινώνονται έγκαιρα στους σπουδαστές.

2. Για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας χρησιμοποιούνται εφόσον είναι απαραίτητο, οι χώροι και ο εξοπλισμός καθώς επίσης τυχόν αναγκαία οικονομικά μέσα του Τ.Ε.Ι. Πτυχιακή εργασία μπορεί να πραγματοποιηθεί επίσης εκτός Τ.Ε.Ι. σε οργανισμούς, ιδρύματα, υπηρεσίες, ιδιωτικές επιχειρήσεις κ.λπ. ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος.

3. α) Κατά κανόνα, κάθε θέμα πτυχιακής εργασίας αναλαμβάνει ένας σπουδαστής, είναι όμως δυνατόν να ανατεθεί κοινό θέμα πτυχιακής εργασίας και σε ομάδα μέχρι τριών (3) σπουδαστών, με ταυτόχρονη κατανομή εργασίας σε κάθε σπουδαστή. Κατά την ανάθεση των πτυχιικών εργασιών λαμβάνονται κατά το δυνατόν υπόψη οι προτιμήσεις των σπουδαστών.

β) Προϋπόθεση ανάληψης εκ μέρους σπουδαστή πτυχιακής εργασίας είναι η επιτυχής παρακολούθηση ορισμένων βασικών μαθημάτων ειδικότητας του τμήματος. Τα μαθήματα αυτά και άλλες τυχόν προϋποθέσεις καθορίζει με απόφασή του το Συμβούλιο της σχολής.

4. Κάθε τακτικό μέλος του Ε.Π. του τμήματος αναλαμβάνει με απόφαση της Ο.Μ. την επίβλεψη τουλάχιστον δύο (2) πτυχιικών εργασιών. Για την επίβλεψη κάθε δύο επιπλέον και μέχρι οκτώ (8) συνολικά πτυχιικών εργασιών, το μέλος του Ε.Π. απαλλάσσεται από μία ώρα διδακτικού έργου. Για τα έκτακτα μέλη του Ε.Π. οι ρυθμίσεις αυτές εφαρμόζονται αναλογικά. Με κοινή απόφαση των Συμβουλίων των οικείων Τμημάτων, μπορεί να ανατεθεί η επίβλεψη πτυχιακής εργασίας και σε μέλη Ε.Π. άλλου Τμήματος.

5. Ο επιβλέπων Καθηγητής, πριν αρχίσει η εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας, συνεργάζεται με το σπουδαστή, ώστε ο τελευταίος να του υποβάλλει το περιγράμμά της και μία κατάσταση με τη βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιήσει. Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας, ο Καθηγητής επιβλέπει την πρόοδο στην επεξεργασία του θέματος, καθοδηγεί το σπουδαστή στην αναζήτηση της καλύτερης λύσης, φροντίζει για την παροχή των αναγκαίων διευκολύνσεων σε χώρους και εξοπλισμό και εποπτεύει τα μέλη του Ε.Ε.Π., όπου η συμβολή τους κρίνεται αναγκαία. Επίσης εισηγείται στον Προϊστάμενο του Τμήματος τη διάθεση των απαραίτητων χρηματικών ποσών για αναλώσιμα υλικά κ.λπ. Για πτυχιακές εργασίες που πραγματοποιούνται σε χώρους εκτός Τ.Ε.Ι., ο επιβλέπων Καθηγητής περιορίζεται στο επιστημονικοτεχνικό μέρος της εργασίας.

6. α) Η πτυχιακή εργασία εκπονείται, κατά κανόνα, στη διάρκεια του τελευταίου εξαμήνου σπουδών του σπουδαστή, είναι όμως δυνατόν να επεκταθεί η επεξεργασία της, ανάλογα με την έκταση και τις απαιτήσεις του θέματος, και πέρα από τη λήξη του εξαμήνου. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται η έγκριση της Ο.Μ.

β) Η πτυχιακή εργασία δεν μπορεί να είναι μικρότερη σε έκταση από 30 σελίδες γραφομηχανής (4), με διάστημα δακτυλογράφησης 1. Σε περίπτωση που η εργασία εκπονείται από περισσότερους του ενός σπουδαστές, αυξάνει ανάλογα και ο αριθμός των σελίδων.

7. α) Ο σπουδαστής υποβάλλει την πτυχιακή του εργασία, μετά την ολοκλήρωσή της και έγκρισή της από τον επιβλέποντα Καθηγητή, στο Τμήμα μέσω πρωτοκόλλου. Η πτυχιακή εργασία υποβάλλεται σε τέσσερα (4) αντίτυπα, από τα οποία το ένα προορίζεται για το «Αρχείο πτυχιικών εργασιών» του Τμήματος.

β) Μέσα σε προθεσμία που ορίζει το Συμβούλιο του Τμήματος και που δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του ενός μηνός από την υποβολή της πτυχιακής εργασίας, ο επιβλέπων Καθηγητής συντάσσει εισηγητική έκθεση και την καταθέτει μέσω πρωτοκόλλου στο Τμήμα.

γ) Σε διάστημα δέκα (10) ημερών από την υποβολή εισηγητικής έκθεσης του επιβλέποντα Καθηγητή, η Γραμματεία του Τμήματος διανέμει στα μέλη της τριμελούς επιτροπής της επόμενης παραγράφου 3 την εισηγητική έκθεση μαζί μ' ένα αντίτυπο της πτυχιακής εργασίας του σπουδαστή.

8. α) Για την τελική κρίση της πτυχιακής εργασίας του σπουδαστή, συγκροτείται με απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος τριμελής επιτροπή από μέλη του Ε.Π. του Τμήματος, συναφούς ειδικότητας, ή σε περίπτωση έλλειψης, και από μέλη Ε.Π. άλλου Τμήματος ή Γενικού Τμήματος που έχουν συνάφεια με το αντικείμενο.

Ένα μέλος της τριμελούς επιτροπής είναι ο επιβλέπων Καθηγητής και εισηγητής.

β) Σε διάστημα δέκα (10) ημερών από τη διανομή της εισηγητικής έκθεσης και της πτυχιακής εργασίας και σε ημερομηνία που ορίζει ο Προϊστάμενος του Τμήματος, πραγματοποιείται η παρουσίαση και υποστήριξη της πτυχιακής εργασίας εκ μέρους του σπουδαστή ενώπιον της τριμελούς επιτροπής. Την παρουσίαση αυτή μπορούν να παρακολουθήσουν όλα τα μέλη του Ε.Ε. και οι σπουδαστές της Σχολής. Τα μέλη της επιτροπής υποβάλλουν διευκρινιστικές και εξεταστικές ερωτήσεις, ώστε να διαμορφώσουν άποψη για την ορθότητα και την πληρότητα της λύσης που δόθηκε στο πρόβλημα και για το βαθμό συμμετοχής καθενός από τους συμμετέχοντες στην επεξεργασία κοινού θέματος σπουδαστές.

γ) Τα μέλη της επιτροπής αποφασίζουν, κατά πλειοψηφία, ύστερα από πρόταση του επιβλέποντα Καθηγητή, για το βαθμό που θα δοθεί στην πτυχιακή εργασία ή σε περίπτωση κοινού θέματος, για κάθε ένα σπουδαστή χωριστά. Επίσης η επιτροπή συντάσσει το πρακτικό το οποίο, αφού υπογραφεί από όλα τα μέλη της,

υποβάλλεται στο Τμήμα μέσω πρωτοκόλλου.

9. Η όλη διαδικασία κρίσης της πτυχιακής εργασίας ολοκληρώνεται μέσα στο χρόνο διεξαγωγής των μαθημάτων και εξετάσεων. Σε περίπτωση που μία πτυχιακή εργασία κριθεί ελλιπής, παραπέμπεται για συμπληρωματική επεξεργασία, οπότε επαναλαμβάνεται η διαδικασία υποβολής και παρουσίασης, όπως ορίζεται στις παραγράφους 7 και 8 του άρθρου αυτού, μετά την πάροδο τουλάχιστον ενός μηνός από την τελευταία παρουσίασή της.

Άρθρο 25

Εορτολόγιο - Διακοπές - Τελετουργικά Θέματα

1. Μαθήματα και εξετάσεις δεν διεξάγονται:

α) Κατά τις επίσημες αργίες του Κράτους, τη 17η Νοεμβρίου, των Τριών Ιεραρχών, την τοπική γιορτή της πόλης στην οποία εδρεύει το Τ.Ε.Ι. ή παράρτημά του.

β) Κατά τις διακοπές των Χριστουγέννων, από 24 Δεκεμβρίου μέχρι και 2 Ιανουαρίου, τις διακοπές του Πάσχα, από τη Μεγάλη Τετάρτη μέχρι και την Τετάρτη του Πάσχα, και της θερινές διακοπές, από 6 Ιουλίου μέχρι και 31 Αυγούστου.

γ) Τις ημέρες σπουδαστικών εκλογών, συνελύσεων κ.λπ., σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 2 του Π.Δ. (Κ.Σ.).

2. Σ' όλες τις γιορταστικές εκδηλώσεις για την εθνική γιορτή της 25ης Μαρτίου, την 28η Οκτωβρίου, την 17η Νοεμβρίου ή και σε άλλες τοπικού ενδιαφέροντος, τα Τ.Ε.Ι. μετέχουν επίσημα με κατάθεση στεφανιών, με ομιλίες μελών τους, με παρελάσεις σπουδαστών κ.λπ.

3. Κατά την έναρξη κάθε εξαμήνου και σε συνεργασία με τους οικείους σπουδαστικούς συλλόγους λαμβάνει χώρα εκδήλωση υποδοχής και διαβεβαίωσης των πρωτοετών σπουδαστών κατά σχολή και επακολουθεί ενημέρωσή τους για τους σκοπούς και τις προοπτικές των ιδρυμάτων, όπως επίσης και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους κατά το δικαίωμα των σπουδών.

4. Μετά την αποπεράτωση των σπουδών τους, οι πτυχιούχοι των Τ.Ε.Ι. καθομολογούν, σε ειδική τελετή ενώπιον του Συμβουλίου της Σχολής, σχετικό όρκο, το περιεχόμενο του οποίου όπως και της διαβεβαίωσης των πρωτοετών καθορίζεται με το Π.Δ.

Ο Υπουργός

Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Η συζήτηση του Ε.Σ. επικεντρώθηκε στα εξής θέματα: 1. Υποχρεωτικά και κατ' επιλογή υποχρεωτικά μαθήματα, 2. Προαπαιτούμενα και εξαρτώμενα μαθήματα, 3. Ατομικά προγράμματα σπουδών και 4. Αξιολόγηση της επίδοσης των σπουδαστών. Η συζήτηση πάνω σ' αυτά τα θέματα έχει αποτυπωθεί ως εξής στο πρακτικό της συνεδρίασης.

ΘΕΜΑ 1ον: Κανονισμός σπουδών Τ.Ε.Ι.

Παρ. 1. Υποχρεωτικά και κατ' επιλογή υποχρεωτικά.

Μετά από συζήτηση το σώμα αποφάσισε ομόφωνα: 1. Στα τρία (3) πρώτα εξάμηνα να μην υπάρχουν κατ' επιλογή μαθήματα. 2. Να υπάρχει πρόβλεψη στο Κ.Σ., ότι τα τρία (3) παραπάνω εξάμηνα να είναι οριστικά, με την έννοια να υποχρεούνται οι σπουδαστές να τα ακολουθήσουν. Επιπρόσθετα, ο αριθμός των κατ'

επιλογή μαθημάτων να είναι περιορισμένος (στα τελείως απαραίτητα). 3. Από το τέταρτο (4) εξάμηνο, να έχει ο σπουδαστής το δικαίωμα να ετοιμάζει το ατομικό του πρόγραμμα, με τη διαφορά όμως να υπάρχει περιορισμένος αριθμός υποχρεωτικών μαθημάτων, πέρα από τα μαθήματα του κορμού.

Παρ. 2. Προαπαιτούμενα - Εξαρτώμενα

Ως προς το σημείο αυτό, το Ε.Σ. δέχτηκε ομόφωνα να υπάρχουν προαπαιτούμενα μαθήματα στο 1ο εξάμηνο και μέχρι το προτελευταίο. Τα ποσοστά μένουν ως έχουν. Το σώμα δέχτηκε αυτά τα όρια με την προϋπόθεση να είναι τα ελάχιστα και να μην υποστούν καμία μείωση.

Παρ. 3. Ατομικά προγράμματα σπουδών.

Ομόφωνα το Ε.Σ. συμφώνησε, ο μέγιστος αριθμός των ωρών ανά εβδομάδα να είναι ο μέσος όρος των τυπικών προγραμμάτων όλων των εξαμήνων, αυξημένα ελαττωμένα κατά έξι (6) ώρες.

Παρ. 4. Αξιολόγηση επίδοσης σπουδαστών.

Μετά από συζήτηση ακολούθησαν οι εξής απόψεις: Θ. Παπαθεοδοσίου και Σ. Πλέσσας: Να διατηρηθούν οι δύο (2) πιστωτικές μονάδες από παρουσίες, δηλαδή να μην αλλάξει τίποτα. Γ. Ηλιόπουλος, Β. Κωτσάκης, Κ. Τσιτσία και Α. Βακαλιός: Να καταργηθούν οι 2 μονάδες και να ουσιαστικοποιηθούν οι ενδιάμεσες εξετάσεις προόδου. Ι. Καζάζης: Η πριμοδότηση των παρουσιών να γίνεται επί των πραγματικών ωρών, δηλαδή το 100% της παρακολούθησης για δέκα πέντε (15) εβδομάδες ν' αντιστοιχεί σε 1,5 μονάδες, δηλαδή σε κάθε πραγματοποιηθείσα εβδομάδα να δίνονται 0,1 πιστωτικές μονάδες.

Τα μέλη του Ε.Σ. θα αναφέρουν γραπτώς τους λόγους, που θεμελιώνουν τις απόψεις τους, για το απαραίτητο ή μη παρουσίας των σπουδαστών κατά τις παραδόσεις, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του παρόντος πρακτικού.

Παρ. 5. Πτυχιακή εργασία.

Μετά από συζήτηση, διαμορφώθηκαν τρεις (3) απόψεις ως προς τις διδακτικές μονάδες της πτυχιακής εργασίας:

«Ο κ. Γ. Ηλιόπουλος, Θ. Παπαθεοδοσίου και Σ. Πλέσσας συμφωνούν στις 10 μονάδες, ο κ. Α. Βακαλιός συμφωνεί για 15, και ο κ. Β. Κωτσάκης να παραμείνει ως έχει».

Οι διαφορές αυτές έχουν αποτυπωθεί στα αναλυτικά κείμενα των ενδιαφερομένων συμβούλων, που υπέβαλλαν στο Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε., τα οποία στη συνέχεια παραθέτουμε.

1. Εισηγητικό σημείωμα των συμβούλων: Γ. Ηλιόπουλου, Θ. Βακαλιού, Β. Κωτσάκη και Κ. Τσιτσία

Στα πλαίσια της συζήτησης που έχει γίνει στο Ε.Σ. του ΙΤΕ για την αναμόρφωση του κανονισμού σπουδών των ΤΕΙ, έχει αναφερθεί και το θέμα της κατάρτισης των πιστωτικών μονάδων για την παρακολούθηση των μαθημάτων.

Στο θέμα αυτό εισηγούμαστε να καταργηθούν αυτές οι πιστωτικές μονάδες και να ουσιαστικοποιηθεί η αξιολόγηση των σπουδαστών με το βαθμό προόδου.

Για τη ρύθμιση αυτή συνηγορεί το γεγονός ότι ήδη έχει επιτευχθεί ο στόχος της θεσμοθέτησης των πιστωτικών μονάδων για παρακολούθηση μαθημάτων, που ήταν να επανέλθουν οι σπουδαστές στις αίθουσες διδασκαλίας και να αποκτήσουν τη συνείδηση της συστηματικής φοίτησης. Όμως, ο στόχος αυτός έχει ξεπεραστεί και ο θεσμός των πιστωτικών αυτών μονάδων λειτουργεί αρνητικά, γιατί μία μερίδα σπουδαστών προσέρχεται στο μάθημα **μόνο** για τις πιστωτικές

μονάδες. Οι σπουδαστές αυτοί, αφού δεν έχουν ουσιαστικό ενδιαφέρον για το μάθημα, όχι μόνο γελοιοποιούν την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά γίνονται επιπλέον εμπόδιο — με τη μαζική τους παρουσία και τη συμπεριφορά τους — για τους σπουδαστές που παρακολουθούν το μάθημα για να μάθουν. Ακόμη, οι σπουδαστές αυτοί, με το χωρίς ουσιαστικό αντίκρουσμα «κέρδος» των 2 πιστωτικών μονάδων έχουν πολύ μεγάλες πιθανότητες να «περάσουν» το μάθημα χωρίς να έχουν πραγματικές γνώσεις στο αντικείμενο.

Το επιχείρημα που συχνά αναφέρεται, ότι δηλ. με τις πιστωτικές μονάδες για την παρακολούθηση των μαθημάτων «πιέζονται» οι καθηγητές από τους σπουδαστές να είναι συνεπείς προς τις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις και επομένως ελέγχονται για την παρουσία τους στους χώρους διδασκαλίας, δεν ευσταθεί, γιατί έχουν ήδη αναφερθεί περιπτώσεις εκπαιδευτικών που «συναλλάσσονται» με τους σπουδαστές, ώστε και οι σπουδαστές να παίρνουν τις 2 πιστωτικές μονάδες και το μάθημα να μη γίνεται.

Τελικά, πιστεύουμε ότι πρέπει να ληφθούν όσα μέτρα χρειάζονται (ουσιαστικός έλεγχος εφαρμογής του κανονισμού σπουδών εκ μέρους των εκπαιδευτικών) ώστε, οι σπουδές στα ΤΕΙ να αποκτήσουν ουσιαστικό περιεχόμενο και να συμβάλουν στην βελτίωση της ποιότητας των πτυχιούχων.

2. Εισηγητικό σημείωμα του συμβούλου κ. Πλέσσα

ΘΕΜΑ: Πιστωτικές μονάδες

Τα δύο τελευταία χρόνια εφαρμόζεται ο νόμος 1404/83 για τα ΤΕΙ (αναβαθμισμένα ΚΑΤΕΕ) και ο κανονισμός σπουδών. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, σ' αντίθεση προς τον αντίστοιχο νόμο που ισχύει για τα ΑΕΙ, προβλέπεται η χορήγηση δύο πιστωτικών μονάδων στους σπουδαστές που παρακολουθούν ανελλιπώς (ελάχιστος αριθμός ωρών παρακολούθησης) τις παραδόσεις.

Με βάση την προσωπική μου εμπειρία, που προέρχεται από διδασκαλία, για σειρά ετών, 17 μέχρι 20 ωρών την εβδομάδα 4 μαθημάτων σε 4 τμήματα της Σχολής Επαγγελμάτων Υγείας και Πρόνοιας του πρώην ΚΑΤΕΕ Αθήνας και του τωρινού ΤΕΙ Α, **είμαι πεπεισμένος για την αποτελεσματικότητα του μέτρου των πιστωτικών μονάδων και εισηγούμε τη διατήρησή τους**, για τους ακόλουθους λόγους:

1. Βάση κάθε εκπαιδευτικού συστήματος, ανεξάρτητα από τη βαθμίδα (Πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια) εκπαίδευσης, αλλά και στη μετεκπαίδευση, είναι η διδασκαλία. Σ' αυτή συμμετέχουν διδάσκοντες και διδασκόμενοι.

2. Πριν από την ισχύ του νόμου 1404/83 η διδασκαλία ήταν, στην καλύτερη περίπτωση, χρονικά ελλειπής και στη χειρότερη ανύπαρκτη. Οι σπουδαστές δεν παρακολουθούσαν τις παραδόσεις, αποθαρρύνοντας τους καθηγητές να προσέλθουν για διδασκαλία, ενώ πολλές φορές συνέβαινε και το αντίθετο.

3. Κύριος στόχος του νόμου ήταν να γυρίσουν οι σπουδαστές στους χώρους διδασκαλίας και έμμεσα ν' αναγκάσουν, όσους από τους διδάσκοντες δεν προσήρχονταν στο μάθημα, να προσέλθουν. Η υποχρεωτική πραγματοποίηση ενός ελάχιστου αριθμού ωρών διδασκαλίας, για να μην μετατεθεί το μάθημα, αναγκάζει, λοιπόν, διδάσκοντες και διδασκόμενους να προσέλθουν στους χώρους διδασκαλίας.

4. Και μόνον η πραγματοποίηση των απαιτούμενων ωρών διδασκαλίας αποτελεί θετικότατο βήμα για μια καλύτερη εκπαίδευση και απόκτηση από τους σπουδαστές των απαραίτητων γνώσεων. Παράλληλα, η προσέλευση σπουδαστών δρα καταλυτικά και στην ανύψωση του επιπέδου της παρεχόμενης, από τους διδάσκοντες, γνώσης: τόνωση του ενδιαφέροντος του καθηγητή, σε πρώτη φάση, για

μάθημα και στη συνέχεια καλύτερη προπαρασκευή και επαγωγικότερη διδασκαλία.

5. Επειδή ο καθηγητής, με τη συμπεριφορά του αποτελεί για τους σπουδαστές παράδειγμα για μίμηση, δημιουργούνται γι' αυτόν ορισμένες «εκπαιδευτικές υποχρεώσεις»:

— ανελλιπής τήρηση του ωρολόγιου προγράμματος (ώρες διδασκαλίας - ύλη): έγκαιρη προσέλευση του καθηγητή

— διεξαγωγή του μαθήματος με τρόπο επαγωγικό και υπεύθυνο: χρήση προβολέα, προπλασμάτων κ.λπ.: έτσι, οι σπουδαστές παρακολουθούν το μάθημα ευχάριστα, δεν αποσπάται η προσοχή τους και συμμετέχουν σ' αυτό με πραγματοποίηση συζήτησης και μ' ερωτήσεις, μ' αποτέλεσμα την ουσιαστική συμμετοχή των σπουδαστών και την ικανοποίηση του διδάσκοντα και την παρότρυνσή του για διατήρηση και αύξηση του επιπέδου του μαθήματος

— διανομή στους σπουδαστές του πονήματος του καθηγητή (βιβλίο ή σημειώσεις) από την πρώτη κιόλας μέρα έναρξης του εκπαιδευτικού εξαμήνου, κάτι που δείχνει φροντίδα για το σπουδαστή και τονώνει το ηθικό του

— ψυχική και σωματική διάθεση του καθηγητή για μάθημα: ουσιαστική και φαινόμενη

— λήψη μέτρων ώστε να μην αποσπάται η προσοχή των σπουδαστών, όπως απαγόρευση καπνίσματος και λήψης καφεϊνούχων ποτών κατά την ώρα της διδασκαλίας (από διδάσκοντες και διδασκόμενους), η ανάγνωση εφημερίδων κ.ά.

Συμπέρασμα: Από τη μέχρι τώρα εφαρμογή του νόμου 1404/83 και του κανονισμού σπουδών, όσον αφορά τις πιστωτικές μονάδες για ανελλιπή παρακολούθηση, προκύπτει:

— αναντίρρητα η επιστροφή στους χώρους διδασκαλίας καθηγητών και σπουδαστών και

— βελτίωση, σε πολλές περιπτώσεις, του επιπέδου διδασκαλίας. Η διατήρηση του μέτρου πιστεύω ακράδαντα ότι θα βελτιώσει ακόμη περισσότερο την εκπαίδευση των σπουδαστών.

3. Εισηγητικό σημείωμα του κ. Θ. Παπαθεοδοσίου

Σχετικά με το θέμα της μεταβολής του κανονισμού σπουδών στο σημείο που αφορά τις 2 μονάδες, που δίδονται σε σπουδαστές που παρουσιάζουν αυξημένη παρακολούθηση των μαθημάτων, είμαι της γνώμης, ότι δεν χρειάζεται μεταβολή του. Ίσως μια μείωση των μονάδων από 2 σε 1 1/2 να αντικατοπτρίζει καλύτερα τις συνθήκες κάτω από τις οποίες γίνονται τα μαθήματα σήμερα στα ΤΕΙ, όπου η παρουσία στο μάθημα συμβάλλει μάλλον περιορισμένα στην απόκτηση γνώσεων. Πάντως η διατήρηση του λεγομένου «πριμ» παρουσίας επιβάλλεται για τους παρακάτω λόγους:

α) Λειτουργεί όχι μόνο σαν κίνητρο παρουσίας στους σπουδαστές αλλά και επιβάλλει την παρουσία των εκπαιδευτικών.

β) Δεν ωρίμασαν ακόμα οι προϋποθέσεις για κατάργησή του, μια και ο μεγάλος αριθμός σπουδαστών σε άλλες συνθήκες σπουδής και ακόμα το επίπεδο των εκπαιδευτικών, που δεν είναι αυτό, που απαιτεί η διδασκαλία σε τριτοβάθμιο ίδρυμα, δεν επιτρέπουν την αυτόβουλη προσέλευση των σπουδαστών.

Αναμόρφωση συστήματος γενικών εξετάσεων

Το θέμα αυτό απασχόλησε το Ε.Σ. μετά από την υπ' αρ. Ε5/4619/19.5.87 εντολή του Υπουργού Παιδείας, σε τρεις συνεδριάσεις. Κατά τις συνεδριάσεις αυτές το θέμα εξετάσθηκε στις εξής πτυχές του:

α. Κατοχύρωση βαθμολογίας, β. Ποσοστό συμμετοχής βαθμού Λυκείου στη γενική επίδοση, γ. Επιλογή σχολών ή τμημάτων από τους υποψήφιους και δ. Εισαγωγή αποφοίτων Τ.Ε.Λ. στα Τ.Ε.Ι. Στο κείμενο που ακολουθεί, δίνονται οι απόψεις του Ε.Σ. όπως αυτές υποβλήθηκαν στον Υπουργό Παιδείας, τον Αύγουστο του 1987.

Α. Κατοχύρωση βαθμολογίας

1) Ομόφωνα αποφασίστηκε ότι οι βαθμοί που κατοχυρώνονται, θα πρέπει να διορθώνονται με βάση τη γενική επίδοση κατά τις εξετάσεις στο έτος χρήσεως αυτής, επειδή έχει διαπιστωθεί ότι τα θέματα δεν είναι ισοδύναμα κατά τις γενικές εξετάσεις των διαφόρων ετών.

2) Όσον αφορά στο θεσμό της κατοχύρωσης διατυπώθηκαν οι εξής προτάσεις:

- α) Η κατοχύρωση να διαρκεί στο διηνεκές, όπως δηλαδή ισχύει σήμερα.
- β) Η κατοχύρωση του βαθμού να ισχύει για δύο (2) ακόμη χρόνια κατά μάθημα.

Β. Ποσοστό συμμετοχής βαθμού Λυκείου στη γενική επίδοση

Θ. Παπαθεοδοσίου: Επειδή βρισκόμαστε σε αποδελτιοποίηση μελετών, δεν είναι δυνατόν να συνταχθούν συμπεράσματα και γι' αυτό οι σχετικές προτάσεις θα υποβληθούν με το τέλος της επεξεργασίας. Με την άποψη αυτή συμφώνησαν οι κ.κ. Σ. Πλέσσας και Κ. Τσιτσάς. Ο κ. Β. Κωτσάκης πήρε στη συνέχεια το λόγο και είπε: Η σχολική βαθμολογία είναι πλασματική και προτείνω να υπάρχει αυξομειούμενος συντελεστής συμμετοχής της σχολικής βαθμολογίας. Ένας τρόπος προσδιορισμού της αξιοπιστίας αυτής είναι η σύγκριση της σχολικής βαθμολογίας με τα αποτελέσματα των Γενικών εξετάσεων κατά σχολείο και δέσμη.

Ο κ. Αθ. Βακαλιός τάσσεται ευθέως υπέρ της μείωσης του ποσοστού, όπως αναφέρει και στην εισήγησή του. Ο κ. Γ. Ηλιόπουλος τέλος ανέφερε: Είμαι πεπεισμένος ότι οι βαθμοί είναι πλασματικοί και πρέπει να μειωθεί το ποσοστό συμμετοχής τους στην τελική βαθμολογία.

Γ. Επιλογή σχολών ή τμημάτων από τους υποψήφιους

Ομόφωνα έγινε δεκτό, ότι θα πρέπει να υπάρξει κάποιος περιορισμός στη δυνατότητα επιλογής, η οποία θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα τη συνάφεια των δηλουμένων σχολών ή τμημάτων.

Δ. Εισαγωγή Αποφοίτων Τ.Ε.Λ. στα Τ.Ε.Ι.

Όλοι συμφώνησαν στην ανάγκη να διατηρηθεί ο θεσμός της εισαγωγής των παραπάνω αποφοίτων στα Τ.Ε.Ι. χωρίς εξετάσεις με κάποιο όμως περιορισμό στη δυνατότητα επιλογής, η οποία θα πρέπει να περιορίζεται σε τμήματα Τ.Ε.Ι. συναφούς αντικείμενου με το τμήμα προέλευσης Τ.Ε.Λ.

**Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε.
Συνεδρίαση της 18.6.87**

ΘΕΜΑ: Προγράμματα εξειδίκευσης στα ΤΕΙ

1. Θέμα αρμοδιότητας

Σύμφωνα με το Ν. 1404/83, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 1566/85, η οργάνωση των προγραμμάτων εξειδίκευσης και όλα τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Εθν. Παιδείας και Θρησκευμάτων «μετά από γνώμη ή πρόταση του αντίστοιχου ΤΕΙ και του Σ.Τ.Ε.» (άρθρο 28). Η παρεμβολή, στην περίπτωση αυτή, του Σ.Τ.Ε. δηλ. ενός πολυμελούς οργάνου κοινωνικού ελέγχου

και προγραμματισμού, έχει — προφανώς — ως μόνη σκοπιμότητα την κατά το δυνατόν έγκυρη επισήμανση της ανάγκης για εκπ/ση εξειδικευμένων στελεχών, σύμφωνα με τις συγκεκριμένες απαιτήσεις της παραγωγής (βλ. σχετικά και το άρθρο 14, παρ. 1, εδ. δ).

Το Σ.Τ.Ε. από τη σύνθεσή του δεν είναι σε θέση να εκφέρει γνώμη για επιστημονικά εκπαιδευτικά θέματα, για τα οποία μόνο αρμόδιο όργανο είναι το ΙΤΕ (άρθρο 14, περ. ΙΙ, παρ. 1 και παρ. 2 εδ. δ). Η αρμοδιότητα του ΙΤΕ να εισηγείται στον Υπουργό Εθν. Παιδείας και Θρησκευμάτων για επιστημονικά και εκπαιδευτικά θέματα μπορεί, κατά τη γνώμη μας να ασκηθεί είτε με δική του πρωτοβουλία είτε μετά από σχετική ανάθεση εκ μέρους του Υπουργού.

2. Βασικές αρχές

Ο θεσμός των προγραμμάτων εξειδίκευσης, που θα υλοποιηθεί για πρώτη φορά δεν έχει ακόμη αποκτήσει τη φυσιογνωμία του και τα κύρια χαρακτηριστικά του. Επίσης, είναι θεσμός που αμφισβητείται από ορισμένες πλευρές — όχι αναγκαστικά από εκπαιδευτικούς λόγους.

Επιβάλλεται, λοιπόν, να μελετηθούν και καθοριστούν οι γενικές «προδιαγραφές» των προγραμμάτων εξειδίκευσης με κάθε προσοχή, ώστε τα προγράμματα αυτά αφενός να έχουν το επιθυμητό επίπεδο και το σωστό προσανατολισμό και αφετέρου να έχουν εξασφαλισμένο το ενιαίο της εφαρμογής τους — όπου και όταν οργανώνονται.

α) Τα προγράμματα εξειδίκευσης αποτελούν έναν ανεξάρτητο κύκλο σπουδών και δεν ενσωματώνονται στις βασικές (προπτυχιακές) σπουδές. Αυτό είναι όχι μόνο η νομική επιταγή, αλλά και μία ουσιαστική εκπαιδευτική επιλογή. Σε διαφορετική περίπτωση θα οδηγούμαστε ι) σε αύξηση των ετών φοίτησης σε όλα τα τμήματα των ΤΕΙ και ιι) σε παραγωγή απόλυτα εξειδικευμένων πτυχιούχων, πράγμα που θα δημιουργούσε έντονα προβλήματα απασχόλησής τους. Ας σημειωθεί ότι ο θεσμός των προγραμμάτων εξειδίκευσης στα ΤΕΙ, όπως έχουν νομοθετηθεί, είναι αντίστοιχος με το θεσμό των μεταπτυχιακών σπουδών στα ΑΕΙ (στην Ελλάδα και στο εξωτερικό) που, βέβαια, είναι αδιανόητο να ενσωματωθούν στο βασικό (προπτυχιακό) κύκλο σπουδών, αφού εξυπηρετούν διαφορετική αποστολή τόσο από εκπαιδευτική - επιστημονική πλευρά, όσο και από πλευρά αξιοποίησης των μεταπτυχιακών αποφοίτων.

Από τη φύση των προγραμμάτων εξειδίκευσης στα ΤΕΙ, όπως αυτή αναπτύχθηκε προηγουμένως, προκύπτουν και οι επόμενες βασικές αρχές.

β) Κάθε πρόγραμμα εξειδίκευσης θα περιλαμβάνει μέρος της γενικότερης γνωστικής περιοχής του τμήματος (ή της κατεύθυνσης) με εμβάθυνση στο αντικείμενο της περιοχής αυτής.

Ας σημειωθεί, ότι ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα εξειδίκευσης δεν γίνεται πάγιος θεσμός, αλλά υλοποιείται και εξαντλείται σε περιορισμένο χρονικό διάστημα (π.χ. 1-3 έτη). Μπορούν να ακολουθήσουν — ή να λειτουργήσουν παράλληλα — άλλα προγράμματα εξειδίκευσης στο ίδιο τμήμα, αλλά με διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα. Επίσης είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν προγράμματα εξειδίκευσης διεπιστημονικού περιεχομένου.

γ) Η εξειδίκευση δεν θα παρέχεται σε όλους τους πτυχιούχους ενός τμήματος ΤΕΙ για τους εξής λόγους: Δοθέντος ότι τα προγράμματα εξειδίκευσης δεν ενσωματώνονται στο βασικό κύκλο σπουδών είναι επόμενο ότι δεν είναι δυνατή η παρακολούθησή τους από το σύνολο των πτυχιούχων. Άλλωστε τα προγράμματα αυτά θα αφορούν σε εξειδικευμένα γνωστικά αντικείμενα (βλ. και βασ. αρχή β ι), σύμφωνα με συγκεκριμένες ειδικές ανάγκες της παραγωγής και των υπηρεσιών και, επομένως, είναι σκόπιμο η κατάρτιση στενά εξειδικευμένων στελεχών να αποβλέπει κυρίως στην κάλυψη της κορυφής της πυραμιδικής διάρθρωσης του έμψυχου παραγωγικού δυναμικού. Ακόμη το επίπεδο γνώσεων και οι κλίσεις που

θα απαιτούνται για την παρακολούθηση των προγραμμάτων αυτών θα είναι, για ευνόητους λόγους, υψηλού επιπέδου και θα καταστεί, κατά συνέπεια, αναγκαία μια επιλογή μεταξύ των υποψηφίων.

δ) Το τακτικό ή έκτακτο Ε.Π. που θα διδάξει στα προγράμματα εξειδίκευσης θα πρέπει να είναι υψηλών απαιτήσεων, όπως άλλωστε προβλέπεται και από το νόμο (άρθρο 15, παρ. 8). Στα πλαίσια αυτά και ανάλογα με το περιεχόμενο κάθε προγράμματος, ενδείκνυται η χρησιμοποίηση επιστημόνων από τα ΑΕΙ, ερευνητικά ιδρύματα και τους αντίστοιχους χώρους εργασίας.

ε) Το πιστοποιητικό σπουδών που θα δίνεται στους απόφοιτους των προγραμμάτων εξειδίκευσης δεν αποτελεί, σύμφωνα με το νόμο, τίτλο σπουδών. Πιστεύουμε όμως ότι η επιτυχής υλοποίηση του θεσμού αυτού μπορεί στο μέλλον να ανοίξει και άλλες, ευνοϊκότερες, προοπτικές.

Οι βασικές αρχές που αναπτύχθηκαν προηγουμένως και που, βέβαια, είναι δυνατόν να υποστούν βελτιώσεις θα πρέπει να αποτελούν τις προδιαγραφές για τον καθορισμό των εκπαιδευτικών - επιστημονικών στοιχείων, που θα διέπουν τα συγκεκριμένα - προταθέντα και εγκριθέντα - προγράμματα εξειδίκευσης. Κατά συνέπεια, οι βασικές αυτές αρχές θα πρέπει, κατά τη γνώμη μας, αφού υιοθετηθούν ή τροποποιηθούν από την ηγεσία του ΥΠ.Ε.Π.Θ., να κοινοποιηθούν στα ΤΕΙ, ώστε να υπάρχει ενιαία αντίληψη στην υλοποίηση του θεσμού των προγραμμάτων εξειδίκευσης.

3. Εκπαιδευτικά - επιστημονικά στοιχεία.

Οι Υπουργικές αποφάσεις, με βάση τις οποίες θα οργανώνονται τα συγκεκριμένα προγράμματα εξειδίκευσης, περιλαμβάνουν διάφορα εκπαιδευτικά - επιστημονικά στοιχεία (περιεχόμενο σπουδών, διάρκεια φοίτησης, προϋποθέσεις φοίτησης κ.λπ.) που αποτελούν εξειδίκευση των βασικών αρχών για κάθε συγκεκριμένο πρόγραμμα. Πιστεύουμε ότι, προκειμένου να εκδοθούν οι σχετικές Υπουργικές Αποφάσεις, το ΙΤΕ είναι, σε εφαρμογή και του εδ. ζ παρ. Ι του άρθρου 14 του Ν. 1404/83, το κατάλληλο όργανο να γνωματεύει για το βαθμό ανταπόκρισης των προτεινόμενων από τα ΤΕΙ εκπαιδευτικών - επιστημονικών στοιχείων των συγκεκριμένων προγραμμάτων εξειδίκευσης προς τις βασικές αρχές και γενικότερα, τις απαιτήσεις του θεσμού.

* Εισηγητής του θέματος ήταν ο κ. Β. Κωστάκης

Οδηγίες για τη διεξαγωγή σεμιναρίων και για την εκπόνηση πτυχιακής εργασίας (Πρακτικό ... 3 1987)

Οδηγία για τη διεξαγωγή σεμιναρίων

A. Γενικές αρχές

1. Το σεμινάριο τελειοφοίτων είναι εργαστηριακό μάθημα που μπορούν να παρακολουθήσουν μόνο σπουδαστές που βρίσκονται στο τελευταίο εξάμηνο των σπουδών τους (έκτο ή έβδομο εξάμηνο) και εφόσον έχουν παρακολουθήσει με επιτυχία έναν αριθμό προαπαιτούμενων μαθημάτων που ορίζει με απόφασή του το συμβούλιο του τμήματος.

2. Σκοπός του σεμιναρίου είναι να εθιστούν οι σπουδαστές στην επεξεργασία, ανάπτυξη και παρουσίαση ενός θέματος τόσο από θεωρητικής πλευράς, όσο και από πλευράς εφαρμογής.

3. Την ευθύνη της διεξαγωγής του σεμιναρίου έχουν αποκλειστικά καθηγητές ή επίκουροι καθηγητές (τακτικοί ή έκτακτοι) που ανήκουν σε ένα τμήμα είτε οργανικά είτε μόνο ως προς τα διδακτικά τους καθήκοντα.

4. Ο υπεύθυνος για τη διεξαγωγή του σεμιναρίου πρέπει απαραίτητα να διδάσκει τουλάχιστον ένα μάθημα απ' αυτά που ανήκουν στις κύριες γνωστικές περιοχές του τμήματος ή των κατευθύνσεων σπουδών εφόσον, βέβαια, προσφέρει αυτό τέτοιες. Αυτό σημαίνει ότι σε καθηγητές ή επίκουρους καθηγητές που διδάσκουν μόνο μαθήματα υποδομής ή μαθήματα που δεν ανήκουν στις κύριες γνωστικές περιοχές του τμήματος ή των κατευθύνσεων σπουδών, δεν μπορεί να ανατίθεται η ευθύνη της διεξαγωγής του σεμιναρίου.

5. Η ανάθεση της ευθύνης για τη διεξαγωγή του σεμιναρίου γίνεται από τον προϊστάμενο του τμήματος.

6. Κατ' εξαίρεση μπορεί η ευθύνη της διεξαγωγής του σεμιναρίου να ανατεθεί σε έκτακτο καθηγητή ή σε επίκουρο καθηγητή που δεν διδάσκει άλλο μάθημα στο τμήμα ή σε τακτικό ή έκτακτο καθηγητή εφαρμογών, εφόσον δεν υπάρχει σ' ένα τμήμα τακτικός ή έκτακτος καθηγητής ή επίκουρος καθηγητής, στον οποίο να μπορεί να ανατεθεί η ευθύνη της διεξαγωγής του σεμιναρίου. Σε κάθε περίπτωση όμως, θα πρέπει οι πιο πάνω εκπ/κοί να είναι αποδειγμένα σε θέση να αναλάβουν την ευθύνη της διεξαγωγής του σεμιναρίου.

7. Αν ένα τμήμα έχει κατευθύνσεις σπουδών, τότε το σεμινάριο διεξάγεται για κάθε μια από αυτές χωριστά.

8. Για τη διεξαγωγή του σεμιναρίου το τμήμα μπορεί να διασπαστεί σε ομάδες των 20 τουλάχιστον σπουδαστών ύστερα από απόφαση του συμβουλίου του τμήματος.

9. Το σεμινάριο διεξάγεται μια φορά την εβδομάδα σε συνεχόμενες ώρες.

B. Διαδικασία διεξαγωγής σεμιναρίου

1. Τις πρώτες δύο ή τρεις εβδομάδες, ο υπεύθυνος για τη διεξαγωγή του σεμιναρίου εξηγεί στους σπουδαστές τη μεθοδολογική προσέγγιση που πρέπει να ακολουθήσουν στην επεξεργασία, ανάπτυξη και παρουσίαση ενός θέματος.

Επίσης τους εξηγεί πώς να βρίσκουν και χρησιμοποιούν τη βιβλιογραφία που τους χρειάζεται, καθώς επίσης διάφορους άλλους τρόπους συγκέντρωσης πληροφοριών και στοιχείων.

2. Τα θέματα που θα επεξεργαστούν, αναπτύξουν και παρουσιάσουν οι σπουδαστές στο σεμινάριο διανέμονται τμηματικά 2 ή 3 εβδομάδες πριν την παρουσίασή τους. Αυτό γίνεται για να εξασφαλιστούν ίσοι όροι μεταχείρισης σχετικά με την πίστωση χρόνου που παρέχεται στους σπουδαστές για να ετοιμάσουν την εργασία που θα παρουσιάσουν.

3. Τα θέματα των εργασιών δεν επιλέγονται από τους σπουδαστές, αλλά αναθέτονται σ' αυτούς από τον υπεύθυνο για τη διεξαγωγή του σεμιναρίου. Πιθανές προτιμήσεις θεμάτων εκ μέρους σπουδαστών, μπορούν να ληφθούν κατά περίπτωση υπόψη.

4. Κοινό θέμα εργασίας μπορεί να ανατεθεί το πολύ σε 2 σπουδαστές με ταυτόχρονη κατανομή της εργασίας σε κάθε ένα απ' αυτούς χωριστά.

5. Τα θέματα των εργασιών πρέπει να είναι σχετικά με το ευρύτερο γνωστικό αντικείμενο του τμήματος ή της κατεύθυνσης σπουδών εφόσον το τμήμα έχει κατεύθυνση.

6. Η παρουσίαση της εργασίας εκ μέρους των σπουδαστών γίνεται από έδρας και διαρκεί 15 με 20 λεπτά περίπου. Στην περίπτωση που ένα θέμα εργασίας έχει ανατεθεί σε 2 σπουδαστές ο χρόνος της παρουσίασης διπλασιάζεται και κάθε ένας απ' αυτούς παρουσιάζει το τμήμα εκείνο της εργασίας που του ανατέθηκε να επεξεργαστεί.

7. Μετά την παρουσίαση της εργασίας εκ μέρους των σπουδαστών ακολουθεί συζήτηση την οποία συντονίζει ο υπεύθυνος για τη διεξαγωγή του σεμιναρίου και επίσης υποβάλλονται ερωτήσεις στους σπουδαστές που παρουσίασαν την

εργασία, τις οποίες και καλούνται ν' απαντήσουν. Ας σημειωθεί ότι οι ερωτήσεις αυτές περιορίζονται γύρω από το θέμα της εργασίας που αναπτύχθηκε. Στο σεμινάριο μπορούν να παρίστανται και να συμμετέχουν στη συζήτηση και άλλα μέλη του Ε.Π. του τμήματος.

8. Δημιουργείται στο τμήμα αρχείο σεμιναρίου.

Γ. Βαθμολογία

Ο τελικός βαθμός του σεμιναρίου είναι το άθροισμα των πιστωτικών μονάδων: (α) για την παρακολούθηση του σεμιναρίου μέχρι 2 μονάδες, (β) για ενεργή συμμετοχή κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του σεμιναρίου μέχρι 3 μονάδες και (γ) για την εκπόνηση της σεμιναριακής εργασίας μέχρι 5 μονάδες.

Οδηγία για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας

1. Πριν αρχίσει η εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας, ο σπουδαστής, μετά από συνεννόηση με το καθηγητή, υποχρεούται να υποβάλει στον επιβλέποντα καθηγητή το περίγραμμά της, καθώς επίσης μια κατάσταση με τη βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιήσει.

2. Η πτυχιακή εργασία δεν μπορεί να είναι μικρότερη σε έκταση από 32 σελίδες γραφομηχανής (Λ4). Σε περίπτωση που εκπονείται αυτή από περισσότερους του ενός σπουδαστές, αυξάνει ανάλογα και ο αριθμός των σελίδων της. Το διάστημα της γραφομηχανής που χρησιμοποιείται κατά τη δακτυλογράφησή της είναι 1 1/2.

Σε περίπτωση που η πτυχιακή εργασία περιλαμβάνει κατασκευαστικά σχέδια, μακέτες, πίνακες, προγράμματα Η/Υ κ.λπ. τότε η ελάχιστη έκτασή της καθορίζεται με απόφαση του συμβουλίου του τμήματος.

3. Ο σπουδαστής υποβάλλει την πτυχιακή του εργασία με την ολοκλήρωσή της και την έγκριση από τον επιβλέποντα καθηγητή μέσω πρωτοκόλλου στο τμήμα που ανήκει. Η πτυχιακή εργασία υποβάλλεται σε 4 αντίτυπα, εκ των οποίων ένα αναλογεί για κάθε μέλος της τριμελούς επιτροπής και ένα για το αρχείο πτυχιακών εργασιών του τμήματος.

4. Μέσα σε προθεσμία που ορίζει το τμήμα και που δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του ενός μηνός από την υποβολή της πτυχιακής εργασίας του σπουδαστή στο τμήμα, ο επιβλέπων καθηγητής υποχρεούται να συντάξει εισηγητική έκθεση και να την καταθέσει μέσω πρωτοκόλλου στο τμήμα.

5. Σε διάστημα 10 ημερών από την υποβολή της εισηγητικής έκθεσης, εκ μέρους του επιβλέποντα καθηγητή, η Γραμματεία του τμήματος οφείλει να διανείμει «επί αποδείξει» στα μέλη της τριμελούς επιτροπής την εισηγητική έκθεση μαζί με ένα αντίτυπο της πτυχιακής εργασίας του σπουδαστή.

6. Σε διάστημα 10 ημερών από τη διανομή της εργασίας πραγματοποιείται υποστήριξη της πτυχιακής εργασίας εκ μέρους ενός σπουδαστή ενώπιον της τριμελούς επιτροπής και η βαθμολόγησή της. Η τελευταία συντάσσει το πρακτικό το οποίο και υπογράφουν τα μέλη της. Στη συνέχεια το πρακτικό αυτό υποβάλλεται διά μέσου του πρωτοκόλλου στη Γραμματεία του τμήματος.

7. Η επανάληψη της διαδικασίας υποβολής και παρουσίασης εργασίας, που κρίθηκε ελλιπής και παραπέμφθηκε για συμπληρωματική επεξεργασία δεν μπορεί να γίνει πριν την πάροδο ενός μηνός από την τελευταία παρουσίασή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Όπως και στην αρχή του τεύχους αυτού τονίστηκε, το ΙΤΕ σαν γνωμοδοτικό εισηγητικό όργανο υψηλού επιπέδου, θα πρέπει να αναπτύξει ερευνητική δραστηριότητα πάνω σε εκπαιδευτικά ζητήματα που αφορούν στο χώρο εκείνο της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπ/σης που είναι και ο τομέας ευθύνης των ΤΕΙ.

Η παραπάνω αναγκαιότητα και υποχρέωση επισημάνθηκε από την αρχή της λειτουργίας του ως γνώμονας και στόχος των προσπαθειών μας. Έτσι από τις πρώτες κιόλας μέρες της υπηρεσίας μας στο ΙΤΕ θέσαμε τα θέματα της ερευνητικής μας δουλειάς και τονίσαμε την ανάγκη να εξασφαλισθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ερευνητικού μας έργου: οικονομικά μέσα, τεχνική και διοικητική υποδομή, επάρκεια ερευνητικού προσωπικού, βοηθητικό ερευνητικό προσωπικό κ.λπ. Πρόκειται για αιτήματα περισσότερα από τα οποία δυστυχώς διατηρούν και τώρα την ισχύ τους.

Μολαταύτα, το ΙΤΕ, ως συλλογικό όργανο και οι επιστημονικοί σύμβουλοι ως άτομα προχώρησαν στην εκπόνηση κειμένων και μελετών που κατά τη γνώμη μας παρέχουν το γενικό προγραμματικό πλαίσιο για την προώθηση σε πολλά επίπεδα της εκπαιδευτικής έρευνας για τα ΤΕΙ.

Οι μελέτες αυτές, μαζί με άλλες που αφορούν στα ΤΕΙ είναι νόμιμο να συμπεριληφθούν σ' αυτή την έκδοση. Επίσης θα πρέπει ενδεικτικά έστω ν' αναφερθούν δραστηριότητες επιτελικού χαρακτήρα, όπως π.χ. συμμετοχή σε ανάλογες επιτροπές, συμβουλευτικό έργο κ.λπ.

4.1. Έκθεση Επιστημονικού - ερευνητικού έργου του ΙΤΕ

Το επιστημονικό - ερευνητικό έργο του ΙΤΕ, αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα. 1) Έρευνα και μελέτη διαφόρων εκπαιδευτικών και επιστημονικών θεμάτων που αφορούν τα ΤΕΙ.

Με τα μέχρι τώρα δεδομένα το έργο αυτό γίνονταν σε ατομική βάση και αφορούσε κυρίως θέματα επιτελικού χαρακτήρα και επιστημονικής υποδομής της ερευνητικής δραστηριότητας του ΙΤΕ και των ΤΕΙ.

Αυτό δεν σημαίνει ότι τα θέματα των κειμένων - μελετών υποδομής που έχουν εκπονηθεί μέχρι τώρα (Δες Παράρτημα Α') ήταν στην αποκλειστική ευχέρεια επιλογής των συμβούλων. Η εκπόνησή τους έγινε στα πλαίσια των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων του Επιστημονικού Συμβουλίου (Ε.Σ.) του ΙΤΕ. Όμως, δεν ήταν συλλογικές εργασίες* και έχουν εκπονηθεί σε προαιρετική βάση. Εξάλλου, η εκπόνηση των περισσότερων απ' αυτές συνδέθηκε με την παρουσία του ΙΤΕ σε διάφορα επιστημονικά συνέδρια, κυρίως των ΤΕΙ.

Αξίζει να πούμε στο σημείο αυτό, ότι οι εμπειρίες από τη συμμετοχή μας σε επιστημονικά συνέδρια (ημερίδες, συμπόσια, επιστημονικά σεμινάρια) των ΤΕΙ και

* Εκτός από δύο που είναι σε εξέλιξη: α) Η πορεία σπουδών αποφοίτων ΤΕΛ στα ΤΕΙ και β) Οι ροές σπουδαστικού δυναμικού από ΑΕΙ σε ΤΕΙ. Συντονιστής και στις δυο μελέτες είναι ο σύμβουλος Θ. Παπαθεοδοσίου και μέλη, εκτός των εξωτερικών συνεργατών είναι για το α. θέμα, ο σύμβουλος Βασ. Κωτσάκης, η εισηγήτρια Άννα Κωσταντάρα και η Μαργ. Καραγιάννη, ΕΤΠ ΤΕΙ Αθηνών. αποσπασμένη στο ΙΤΕ και στο β. θέμα οι: Κωτσάκης, Καραγιάννη και η εισηγήτρια Κοκκινάκη.

για τα ΤΕΙ και η συνδιοργάνωση με ΤΕΙ τέτοιων συναντήσεων (π.χ. με το ΤΕΙ Κοζάνης και με το ΤΕΙ Λάρισας), έχει ενισχύσει την ιδέα για την ανάληψη πρωτοβουλίας από το ΙΤΕ με σκοπό τη διοργάνωση συνεδρίου το οποίο θα εξετάσει τη μέχρι τώρα πορεία των ΤΕΙ (με αναφορά στους προκατόχους τους - τα ΚΑΤΕΕ) και τα προβλήματα ανάπτυξής τους. Πρόκειται για μια ιδέα η υλοποίηση της οποίας προϋποθέτει την ενεργό ερευνητική συμμετοχή των ΤΕΙ της χώρας και όσων εκτός ΤΕΙ μπορούν να συμβάλλουν σ' αυτό (ερευνητές της εκπαίδευσης, πανεπιστημιακοί που ενδιαφέρονται για την πορεία των ΤΕΙ, κ.λπ.).

2) Μελέτη και έρευνα που έχει σχέση με το γνωμοδοτικό έργο του ΙΤΕ. Που έχει σχέση κυρίως με τις γνωμοδοτήσεις οι οποίες αφορούν σύνθετα θέματα, που για πρώτη φορά τα προσεγγίζουμε. Τέτοια ήταν στη μέχρι τώρα δουλειά μας: α) η γνωμοδότηση για το καθεστώς των εκπαιδευτικών βοηθημάτων και η μελέτη του καθεστώτος των βιβλιοθηκών στα ΤΕΙ (μολονότι αυτή η δουλειά έγινε με πρωτοβουλία του ΙΤΕ, ωστόσο εντάσσεται στις νομοθετημένες αρμοδιότητες του), β) σε μικρότερο βαθμό, η γνωμοδότηση του ΙΤΕ για την ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών και γ) το γνωμοδοτικό έργο που αφορά τη μελέτη και ανάπτυξη των προγραμμάτων σπουδών και των περιγραμμάτων τους, που γίνεται σε σταθερή βάση.

Στο έργο αυτό (α., β., και γ.) παίρνουν μέρος όλοι οι σύμβουλοι, με έμφαση στον τομέα ευθύνης που έχει αναλάβει ο καθένας σύμφωνα με τον καταμερισμό εργασίας του Ε.Σ.

Στο βαθμό που η (πολύ) δουλειά του τμήματος ισοτιμιών το επιτρέπει, στο γνωμοδοτικό έργο παίρνουν ενεργό μέρος και οι τρεις εισηγητές του ΙΤΕ (εκκρεμεί ακόμα η κάλυψη των υπολοίπων 7 θέσεων που προβλέπει ο νόμος).

Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί το γνωμοδοτικό έργο που ανέθεσε με πρόσφατη απόφασή του ο υπουργός παιδείας στο ΙΤΕ (Ε5/5878/1.11.1988) σχετικά με τη διαδικασία της συγγραφής των διδακτικών βιβλίων των ΤΕΙ (προκήρυξη συγγραφής βιβλίων, αξιολόγηση αιτήσεων, ανάθεση συγγραφής).

3) Μελέτη και έρευνα που έχει σχέση με το έργο του γραφείου ισοτιμίας τίτλων σπουδών, με ιδιαίτερη έμφαση στη μελέτη και επεξεργασία του αναγκαίου για τη δουλειά του γραφείου και για το αποφασιστικό έργο του Ε.Σ. πληροφοριακού υλικού που αναφέρεται στη νομοθεσία της ΕΟΚ και της χώρας μας, στη νομοθεσία και στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών και των σχολών που μας ενδιαφέρουν, σχετικά με το ομοταγές των σχολών, τις ισοτιμίες, τις κατατάξεις κ.λπ. Στο έργο αυτό αυξημένη είναι η συμμετοχή των εισηγητών, που είναι και η κυριότερη μέχρι τώρα απασχόλησή τους.

Παραμφερείς δραστηριότητες των συμβούλων

Πέρα από τα παραπάνω οι σύμβουλοι αναπτύσσουν σημαντική επιστημονική δραστηριότητα σε τομείς του ευρύτερου εκπαιδευτικού χώρου, είτε ως ερευνητές κάποιου θέματος, είτε ως συντονιστές ερευνητικών προγραμμάτων, είτε ως μέλη διαφόρων επιτροπών για την εκπαίδευση, ή ασχολούμενοι με περιοδικές εκδόσεις για εκπαιδευτικά θέματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικές από αυτές τις δραστηριότητες ονομαστικά:

Θαν. Βακαλιός: — Επιστημονικός συντονιστής του ερευνητικού προγράμματος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου με θέμα «Ο ρόλος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου στην ανάπτυξη της χώρας με προοπτική τον 21ο αιώνα».

— Συντονιστής ερευνητικών προγραμμάτων της ΓΓΕΤ.

— Μέλος της Ο.Ε. των ΕΠΛ.

Θ. Παπαθεοδόσιου: — Εθνικός συντονιστής για προγράμματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ειδικότερα στα πλαίσια του προγράμματος «ΡΕΤΡΑ» για δεκατέσσερα (14) προγράμματα.

— Μέλος του Δ.Σ. του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών — ΙΚΥ.

— Αρχισυντάκτης του περιοδικού «Επιστημονικό Δελτίο» του ΕΔΙΚΤΙ.

Σταύρος Πλέσσας: — Επιστημονικός συνεργάτης του Ερευνητικού Εργαστηρίου του Πανεπιστημίου Αθηνών, και του Εργαστηρίου Μεταβολισμού Φαρμάκων Πανεπιστημίου Γενεύης - Ελβετίας.

— Εκδότης του περιοδικού (ελληνική και ξενόγλωσση έκδοση) «Επιθεώρηση Κλινικής Φαρμακολογίας και Φαρμακοκινητικής».

Κυριάκος Τσιτσίας: — Μέλος του Δ.Σ. του ΙΚΥ

— Μέλος της Ομάδας Εργασίας των ΕΠΛ.

Πέρα από αυτά οι επιστημονικοί σύμβουλοι αναπτύσσουν συγγραφικό ή και επιστημονικό - ερευνητικό έργο στον ιδιαίτερο τομέα της ειδικότητάς του ο καθένας.

4.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΩΝ ΤΕΙ

Οι προτάσεις είναι ενδεικτικές και αφορούν την ερευνητική δραστηριότητα την οποία θα μπορούσε να αναπτύξει το ΙΤΕ ή να εποπτεύσει.

Στη στοιχειοθέτηση των προτάσεων ξεκινά από ορισμένα δεδομένα τα οποία πιστεύω ότι θα πρέπει να εκληφθούν ως βάση για τη δρομολόγηση μιας σύνθετης και πολυεπίπεδης ερευνητικής δραστηριότητας. Τα δεδομένα αυτά είναι:

α) Το μικρό έστω ερευνητικό έργο που έχει γίνει ως τώρα και που γίνεται στα ΤΕΙ με σκοπό την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου.

β) Οι έρευνες μεγάλης ογκής που δρομολογούνται με θέματα που άπτονται αυτού του σκοπού: Έρευνα της Ομάδας Παπαθεοδοσίου με φορέα το ΙΤΕ και έρευνα της Ομάδας Κάρμα, με φορέα το ΚΕΠΕ (ή το Πανεπιστήμιο). Κι οι δυο έρευνες έχουν εγκριθεί από τη ΓΓΕΤ.

γ) Το υπάρχον ερευνητικό έργο που αφορά την τριτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το δοκιμασμένο ερευνητικό προσωπικό που συμμετείχε σ' αυτό. Πρόκειται για έρευνες που έχουν γίνει από διάφορους φορείς: ΓΓΕΤ, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΚΕΠΕ, Πανεπιστήμια κ.ά.

δ) Τη διευρυμένη διάθεση των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για έρευνα που παρατηρείται στα τελευταία χρόνια στη χώρα μας σχετικά με την εκπαίδευση: πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια.

ε) Το γεγονός ότι το ΥΠΕΠΘ προσανατολίζεται αποφασιστικά στην ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πρόκειται για στοιχείο το οποίο προφανώς θα αυξήσει τη διάθεση των εκπαιδευτικών για έρευνα πάνω σε θέματα της εκπαίδευσης.

στ) Το γεγονός ότι το ΙΤΕ ως επιτελικό επιστημονικό όργανο στο επίπεδο των ΤΕΙ αρχίζει να αποκτά την υποδομή που απαιτείται (Εισηγητές, Τμήμα τεκμηρίωσης και βιβλιοθήκης, διοικητικό προσωπικό, κ.λπ.) για τη διεύρυνση του έργου του και στον τομέα της έρευνας και εποπτείας της έρευνας για θέματα εκπαίδευσης. Με αυτούς τους όρους καταρτίστηκε η παρακάτω πρόταση ερευνητικού προγράμματος του ΙΤΕ:

1. Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων σπουδών των ΤΕΙ.

Συνέχιση, διεύρυνση και εμπάθυνση της έρευνας που έχει γίνει για το ΚΑΤΕΕ Αθήνας με το ίδιο θέμα (Έρευνα Ομάδας Βακαλιού)

2. «Οι ανάγκες της Βιομηχανίας και των Υπηρεσιών σε στελέχη εφαρμογής και οι δυνατότητες εκπαίδευσής τους στα ΤΕΙ», της Ερευνητικής Ομάδας Παπαθεοδοσίου και «Εθνικό σύστημα Υγείας: Προσφορά και ζήτηση σπουδών και πτυχιούχων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ιδιαίτερη έμφαση στην προσφορά και ζήτηση γιατρών και νοσοκόμων», της ερευνητικής ομάδας Κ. Κάρμα.

Στην έρευνα αυτή θα ενσωματωθεί και ένα μέρος από την πρόταση ερευνητικού έργου του Στέλιου Χιωτάκη με θέμα: «Σχεδιασμός και προγραμματισμός του

ανθρώπινου δυναμικού των κατευθύνσεων για ειδικότητες ΣΕΥΠ-ΤΕΙ». Πληροφοριακά σημειώνω ότι αυτά τα δύο ερευνητικά προγράμματα εγκρίθηκαν πρόσφατα από τη ΓΓΕΤ.

3. Η σχέση της έρευνας με την εκπαίδευση στα ΤΕΙ.

Σκοπός: να συγκεντρωθούν και εκτιμηθούν οι εμπειρίες αξιοποίησης της ερευνητικής δραστηριότητας στο εκπαιδευτικό έργο και να διερευνηθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης αυτής της συνάρτησης.

4. Εκπαιδευτικές, επαγγελματικές και κοινωνικές προσδοκίες και θέσεις των φοιτητών των ΤΕΙ.

Συνέχιση, διεύρυνση και εμπάθυνση της έρευνας που έχει γίνει στο ΤΕΙ Αθήνας με αυτό το θέμα από την Ομάδα Κάμμα.

5. Νέες μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης στα ΤΕΙ.

Σκοπός της έρευνας είναι να ανιχνεύσει τις νέες μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης στο χώρο των ΤΕΙ, να τις εκτιμήσει και να κάνει προτάσεις σχετικά με τη διάδοσή τους. Η Ομάδα που θα αναλάβει αυτό το έργο θα παρουσιάσει συγχρόνως και τις νέες μεθόδους που εφαρμόζονται σε άλλες χώρες και θα προβεί στην αποτίμησή τους με βάση τις δικές μας συνθήκες.

6. Δυνατότητες μαζικής εισαγωγής της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας στα ΤΕΙ. Παιδαγωγικά και μαθησιακά προβλήματα.

Η έρευνα αφορά κυρίως συγκεκριμένα μαθήματα. Πρόκειται δηλαδή για έρευνα περιπτώσεων. Σε μια επόμενη φάση η έρευνα μπορεί να συνεχιστεί σε επίπεδο Τμήματος ή Σχολής.

7. Το πρόβλημα της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών των ΤΕΙ. Δυνατότητες και προοπτικές.

Η διερεύνηση αυτού του θέματος χωρίζεται σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση επιδιώκεται η περιγραφή ποσοτικών και ποιοτικών παραμέτρων του προβλήματος.

7.1. Ποσοτικοί παράμετροι:

α) Αριθμός και σύνθεση του Εκπαιδευτικού Προσωπικού σε σχέση με τον αριθμό των σπουδαστών γενικά για όλα τα ΤΕΙ της χώρας, κατά σχολή και κατά Τμήμα.

β) Κτιριακό πρόβλημα. Αίθουσες διδασκαλίας. Άλλοι κτιριακοί παράγοντες. Η Ομάδα εργασίας που θα αναλάβει αυτό το έργο θα ασχοληθεί και με τις δυνατότητες εφαρμογής της σύγχρονης τεχνολογίας και των σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης του εκπαιδευτικού έργου στην οργάνωση και λειτουργία του κτιριακού χώρου.

γ) Υποδομή επιστημονικής ενημέρωσης εκπαιδευτικών και σπουδαστών στα ΤΕΙ: Βιβλιοθήκες και άλλες μορφές πληροφόρησης (περιοδικά, κέντρα παροχής πληροφοριών, εκπαιδευτικά πακέτα κ.λπ.).

δ) Δυνατότητες επιστημονικών δημοσιεύσεων και επιστημονικού διαλόγου: Επιστημονικά περιοδικά και εκδόσεις, επιστημονικές συναντήσεις (συνέδρια, συμπόσια, σεμινάρια κ.λπ.).

7.2. Ποιοτικοί παράγοντες

α) Η σύνθεση του Εκπαιδευτικού Προσωπικού και οι ποιοτικές ανάγκες αναβάθμισης της εκπαίδευσης.

β) Τομείς στους οποίους είναι απαραίτητη πρώτ' απ' όλα η επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

γ) Δυνατότητες μεταπτυχιακών σπουδών. Συμμετοχή σε προγράμματα του Ι.Κ.Υ.

δ) Δυνατότητες συνεργασίας με ΑΕΙ και με ερευνητικά ιδρύματα για την αναβάθμιση και επέκταση της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών του ΤΕΙ.

Η εξέταση αυτών των παραγόντων θα γίνει σε επίπεδο Τμήματος, Σχολής και ΤΕΙ με τελικό σκοπό τη σύνθεση μιας συνολικής εικόνας για την επιμόρφωση και τη μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών των ΤΕΙ και για τη στοιχειοθέτηση προτάσεων. Από τις προτάσεις αυτές θα διαμορφωθεί το ερευνητικό πρόγραμμα της επόμενης φάσης το οποίο θα μελετήσει σε βάθος το πρόβλημα, σε μια προοπτική 10-15 χρόνων.

8) Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στο εκπαιδευτικό, επιστημονικό και ερευνητικό έργο των ΤΕΙ. Ο πολιτιστικός ρόλος των βιβλιοθηκών στη ζωή των ΤΕΙ.

9) Η θέση και ο ρόλος του διδακτικού βιβλίου (και των Σημειώσεων) στα ΤΕΙ -σήμερα και προοπτικά.

Η μελέτη θα πρέπει να επεκταθεί και στο ρόλο του επιστημονικού συγγράμματος, του επιστημονικού βιβλίου γενικότερα στο εκπαιδευτικό έργο των ΤΕΙ και στη μάθηση.

Η διερεύνηση αυτού του σύνθετου θέματος προϋποθέτει τη δημιουργία ομάδων εργασίας οι οποίες θα αναλάβουν να παρουσιάσουν το θέμα σε επίπεδο συγκεκριμένων μαθημάτων και σε επίπεδο Τμήματος ή Σχολής.

Η διερεύνηση αυτού του σύνθετου θέματος προϋποθέτει τη δημιουργία ομάδων εργασίας οι οποίες θα αναλάβουν να παρουσιάσουν το θέμα σε επίπεδο συγκεκριμένων μαθημάτων και σε επίπεδο Τμήματος ή Σχολής.

10) Δυνατότητες εισαγωγής νέων μορφών εκπαίδευσης στα ΤΕΙ, όπως π.χ. η εκπαίδευση με αλληλογραφία και η επέκταση του θεσμού της βραδυνής εκπαίδευσης.

Η Ομάδα Εργασίας που θα αναλάβει αυτό το έργο θα παρουσιάσει συγχρόνως και την κατάσταση σε άλλες χώρες και θα κάνει γενικές κρίσεις και προτάσεις.

11) Η θέση και ο ρόλος των κοινωνικών επιστημών στα προγράμματα σπουδών των ΤΕΙ.

Γενική θεωρηση της κατάστασης και ειδικές εκτιμήσεις κατά μάθημα Σχολή και Τμήμα. Η ομάδα εργασίας που θα αναλάβει αυτό το έργο (οι ομάδες εργασίας μπορεί να είναι περισσότερες από μία) θα παρουσιάσει συγχρόνως και την κατάσταση στα προγράμματα και στην όλη ζωή και δράση των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής εκπαίδευσης σε άλλες χώρες και θα προβεί σε εκτιμήσεις και προτάσεις με βάση τις δικές μας συνθήκες και ανάγκες.

12) Σχέσεις ΤΕΙ - ΑΕΙ σε επίπεδο εκπαιδευτικής και ερευνητικής δραστηριότητας. Δυνατότητες και προοπτικές.

Μελέτη επί του συνολικού προβλήματος με σκοπό να παρουσιαστεί αναλυτικά και σε όλες τις διαστάσεις του.

13) Η σχέση των ΤΕΙ με τη δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Η έρευνα αυτή μπορεί να γίνει σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

14) Η οργάνωση της ζωής των σπουδαστών (Ελεύθερος χρόνος και αξιοποίησή του σε σχέση με τα προγράμματα σπουδών και την εν γένει μορφωτική και πολιτιστική δραστηριότητα στα ΤΕΙ).

15) Ο ρόλος της πρακτικής άσκησης στην κατάρτιση των σπουδαστών ΤΕΙ.

Το κείμενο αυτό συζητήθηκε στη συνεδρίαση του Ε.Σ. στις 2-6-1987 και εγκρίθηκε, με την προσθήκη του 15ου σημείου. Συντάχθηκε από το σύμβουλο Θ. Βακαλιό.

26.5.1987.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Θέλοντας να δώσουμε στον αναγνώστη μια όσο γίνεται πιστή εικόνα του έργου που έχει συντελεστεί, αλλά και τη δυνατότητα να το κρίνει, επιλέξαμε την εξής διάρθρωση της ύλης:

Στο υποκεφάλαιο 4.1. παρουσιάσαμε συνοπτικά τους τομείς στους οποίους αναπτύσσεται το επιστημονικό - ερευνητικό έργο του ΙΤΕ και στο 4.2 το ερευνητικό του πρόγραμμα.

Με βάση αυτή την ενημέρωση, αλλά και το κείμενο του Νόμου για το ΙΤΕ και του Π.Δ. 567 που το αφορά (δημοσιεύεται στο Παράρτημα Α') ο αναγνώστης μπορεί να μορφώσει γνώμη για τα κείμενα και τις μελέτες που περιλάβαμε στο Παράρτημα Α' και στο Παράρτημα Β'.

Συγκεκριμένα στο Παράρτημα Α' και Β' έχουν περιληφθεί τα εξής κείμενα:

Παράρτημα Α'

1. Διατάξεις που αφορούν την ίδρυση και λειτουργία του Ι.Τ.Ε. (Νόμος 1404/83 και Π.Δ. 567/1984) και τις αρμοδιότητές του.
2. Αρχικές προτάσεις για εκπαιδευτικά και ερευνητικά θέματα.
 - α. Σκέψεις για την οικοδόμηση του ΙΤΕ.
 - β. Υπόμνημα προς τον Υπουργό.
3. Κείμενα συσκέψεων Ε.Σ. με τους αντιπροέδρους των ΤΕΙ.
 - α. Πρακτικό της σύσκεψης 26.6.86
 - β. Πρακτικό της σύσκεψης 22.6.1987.

Παράρτημα Β'

1. Η έρευνα στα ΤΕΙ. του Γ. Ηλιόπουλου
2. Η έρευνα στα ΤΕΙ. Υφιστάμενη κατάσταση - Τάσεις και προοπτικές. του Γ. Καζάζη
3. Τα όρια της ερευνητικής δραστηριότητας στα ΤΕΙ. του Θ. Βακαλιού
4. Προγραμματισμός και διοίκηση των ΤΕΙ. του Β. Κωτσάκη
5. Το πρόβλημα της αξιολόγησης των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. του Θ. Βακαλιού
6. Κριτήρια αξιολόγησης των ΤΕΙ. του Γ. Ηλιόπουλου
7. Τα προγράμματα εξειδίκευσης στα ΤΕΙ. του Β. Κωτσάκη
8. Αξιολόγηση των επιμορφωτικών σεμιναρίων που διεξάγονται στα ΤΕΙ. του Γ. Καζάζη
9. Η συνεργασία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και βιομηχανίας. του Θ. Παπαθεοδοσίου
10. Η πρακτική άσκηση στα ΤΕΙ. του Γ. Καζάζη
11. Ο ρόλος ΑΕΙ - ΤΕΙ σε σχέση με την παραγωγή. του Β. Κωτσάκη

12. Η ευρωπαϊκή διάσταση της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης. Η πρόκληση του 1992 και ο ορίζοντας του 2000

του Θ. Παπαθεοδοσίου
13. Ανάπτυξη και Παιδεία («Η εκπαίδευση το 2000»)

του Θ. Βακαλιού

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

1. Διατάξεις που αφορούν την ίδρυση, λειτουργία και τις αρμοδιότητες του ΙΤΕ.
(Νόμος 1404/83 Π.Δ. 567/1984 και λοιπές διατάξεις).

Α. Νόμος 1404/1983.

Άρθρο 14: Γνωμοδοτικά όργανα.

II. Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

1. Ιδρύεται δημόσια υπηρεσία που υπάγεται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και έχει τον τίτλο «Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης» (Ι.Τ.Ε.). Έργο του Ι.Τ.Ε. είναι να εισηγείται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για εκπαιδευτικά και επιστημονικά θέματα της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης και ιδίως για:

α) Την οργάνωση και συνεχή βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την ουσιαστικοποίηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης με ανάλογα διδακτικά προγράμματα.

β) Τους εσωτερικούς κανονισμούς των ΤΕΙ.

γ) Τα θέματα σπουδών που έχουν σχέση με τις μετεγγραφές και κατατάξεις σπουδαστών.

δ) Το περίγραμμα των προγραμμάτων σπουδών των διαφόρων ειδικοτήτων.

ε) Τα κριτήρια και τις διαδικασίες κρίσης διδακτικών βιβλίων.

στ) Προγράμματα μετεκπαίδευσης και υποτροφιών του Ε.Π. και Ε.Ε.Π. των Τ.Ε.Ι.

ζ) Θέματα τεχνολογικής παιδείας που του αναθέτει ο Υπουργός.

2) Το Ι.Τ.Ε. αποφαινεται για την ισοτιμία τίτλων σπουδών σε σχέση με ειδικότητες και κατευθύνσεις των Τ.Ε.Ι.¹⁰

3. Για την εκπλήρωση της αποστολής του το Ι.Τ.Ε.:

α) Ακολουθεί τις κατευθυντήριες γραμμές ανάπτυξης της τεχνολογικής εκπαίδευσης, όπως αυτές κάθε φορά καθορίζονται.

β) Συνεργάζεται με τα Τ.Ε.Ι. για εκπαιδευτικά θέματα. Για το σκοπό αυτό, εκτός των άλλων, συγκαλεί μια φορά κάθε διδακτικό εξάμηνο τους αντιπροέδρους των Τ.Ε.Ι. ή εκπροσώπους τους σε σύσκεψη, με σκοπό την εξέταση λειτουργικών προβλημάτων και την εκπόνηση προγράμματος για βελτίωση της εκπαίδευσης.

γ) Αναθέτει σε ομάδες εργασίας που συγκροτούνται και λειτουργούν με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, από ιδιώτες ή εκπαιδευτικούς που αποσπώνται σε αυτό, τη μελέτη και εισήγηση για εξειδικευμένα θέματα.

δ) Αναπτύσσει την κατάλληλη πληροφοριακή τεκμηρίωση των διαφόρων στατικών και παραστατικών στοιχείων.

4. α) Το κύριο προσωπικό του Ι.Τ.Ε. αποτελείται από: ι) 7 συμβούλους με αποδοχές καθηγητή ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος και ιι) 10 εισηγητές με αποδοχές καθηγητή Τ.Ε.Ι.

β) Το κύριο προσωπικό του Ι.Τ.Ε. διορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από προκήρυξη και γνώμη του Σ.Τ.Ε. για θητεία

τριών (3) ετών, η οποία μπορεί να ανανεωθεί για άλλες δύο τριετίες. Οι σύμβουλοι απαρτίζουν το επιστημονικό συμβούλιο (Ε.Σ.) του Ι.Τ.Ε.

γ) Κατά το διορισμό των συμβούλων λαμβάνεται μέριμνα, ώστε στο Ε.Σ. να περιλαμβάνεται τουλάχιστον ένας τεχνικός επιστήμονας και ένας επιστήμονας με ανθρωπιστικές ή κοινωνικές σπουδές. Κατά το διορισμό των εισηγητών λαμβάνεται μέριμνα ώστε, με συνυπολογισμό και των συμβούλων, να αντιπροσωπεύονται, αν είναι δυνατό, όλοι οι τομείς που αντιστοιχούν σε σχολές των Τ.Ε.Ι.

δ) Με γνώμη του Ε.Σ. και απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων διορίζεται ένας από τους συμβούλους ως πρόεδρος του Ε.Σ. και προϊστάμενος του Ι.Τ.Ε. για 3 χρόνια. Οι θέσεις προέδρου, συμβούλων και εισηγητών είναι θέσεις πλήρους απασχόλησης. Οι διοριζόμενοι μπορούν, εφόσον συντρέχει περίπτωση, να διατηρήσουν με δήλωσή τους τη μόνιμη θέση τους στο δημόσιο τομέα, όπως αυτός προβλέπεται στο Ν. 1256/1982 (ΦΕΚ 65). Στην περίπτωση αυτή οι διοριζόμενοι θεωρούνται, ως προς την υπηρεσιακή τους κατάσταση και μέχρι να λήξει η θητεία τους, ως αποσπασμένοι στο Ι.Τ.Ε. κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων. Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Προεδρίας της Κυβέρνησης ρυθμίζονται οι σχετικές λεπτομέρειες για την εφαρμογή του εδαφίου αυτού.

5. Για το διορισμό στις συνιστώμενες θέσεις κύριου προσωπικού του Ι.Τ.Ε. απαιτούνται τα ακόλουθα προσόντα:

Α'. Σύμβουλοι:

- i) Πτυχίο ανώτατης σχολής εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού.
- ii) Διδακτορικό δίπλωμα.
- iii) Εμπειρία στη διοίκηση και οργάνωση σε τριτοβάθμια εκπαίδευση τουλάχιστον 3 ετών ή ειδικές σπουδές και συγγραφική δραστηριότητα σε θέματα εκπαίδευσης.
- iv) Δωδεκαετής επαγγελματική εμπειρία από τη λήψη του πτυχίου, από την οποία τουλάχιστον τριετής διδακτική εμπειρία.
- v) Άριστη γνώση μιας από τις ξένες γλώσσες: αγγλική, γαλλική, ιταλική, γερμανική ή ρωσική.

Β' Εισηγητές:

- i) Πτυχίο ανώτατης σχολής, σχετικό με ένα από τα βασικά μαθήματα που διδάσκονται σε τμήματα των Τ.Ε.Ι. ή ισότιμο εξωτερικού.
- ii) Επταετής τουλάχιστον επαγγελματική και διδακτική εμπειρία από τη λήψη του πτυχίου, από την οποία τουλάχιστον τριετής επαγγελματική πείρα στην ειδικότητα και τουλάχιστον διετής διδακτική.
- iii) Άριστη γνώση μιας από τις ξένες γλώσσες: αγγλική, γαλλική, ιταλική, γερμανική, ή ρωσική.

Κατά την επιλογή συνεκτιμάται η συγγραφική δραστηριότητα και μεταπτυχιακές σπουδές στην ειδικότητα ή στην εκπαίδευση.

6. Στο Ι.Τ.Ε. λειτουργεί γραμματεία, με προϊστάμενο υπάλληλο κλάδου ΑΤ1 διοικητικού. Οι θέσεις, κατά κλάδους και βαθμούς, ορίζονται στην περίπτ. ΙΙΙ της παραγρ. 1 του άρθρου 23 του νόμου αυτού.

7) Τα προσόντα για το διορισμό στις θέσεις, των κλάδων ΑΤ1 διοικητικού,

ΑΤ4 στατιστολόγων, ΑΡ3 διοικητικού, ΑΡ4 λογιστικού, ΑΡ5 βιβλιοθηκονόμων και ΑΡ6 αναλυτών-προγραμματιστών Η/Υ καθορίζονται κατά κλάδο ως εξής:

Κλάδος ΑΤ1 διοικητικός:

Πτυχίο τμήματος νομικής ή πολιτικής επιστήμης και δημόσιας διοίκησης Α.Ε.Ι. ή Π.Α.Σ.Π.Ε. ή ισότιμο του εξωτερικού, επταετής, τουλάχιστον, διοικητική ή εκπαιδευτική εμπειρία, άριστη γνώση μιας από τις γλώσσες: αγγλική, γαλλική, ιταλική, γερμανική, ή ρωσική. Προτιμώνται αυτοί που έχουν συγγραφική δραστηριότητα ή μετεκπαίδευση σε διοικητικά ή εκπαιδευτικά θέματα.

Κλάδος ΑΤ4 στατιστολόγων:

Πτυχίο Φυσικομαθηματικής σχολής ή πολυτεχνικής σχολής, ή ανώτατης γεωπονικής ή δασολογικής σχολής ή της Α.Σ.Ο.Ε.Ε. ή της Π.Α.Σ.Κ.Ε. ή τμήματος νομικής ή πολιτικού ή οικονομικού τμήματος Α.Ε.Ι. ή Α.Β.Σ. ή ισότιμο του εξωτερικού, επαρκή στατιστική κατάρτιση, αποδεικνυόμενη με σχετικό τίτλο ανώτατου ιδρύματος εσωτερικού ή ομοταγούς εξωτερικού και άριστη γνώση της αγγλικής, γαλλικής γερμανικής, ιταλικής ή ρωσικής γλώσσας.

Κλάδος ΑΡ3 διοικητικός:

Πτυχίο τμήματος στελεχών διοίκησης ανώτερης σχολής στελεχών επιχειρήσεων των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. ή ισότιμο του εξωτερικού.

Κλάδος ΑΡ4 λογιστικός:

Πτυχίο τμήματος στελεχών λογιστηρίου, ανώτερης σχολής στελεχών επιχειρήσεων των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. ή ισότιμο του εσωτερικού ή εξωτερικού.

Κλάδος ΑΡ5 βιβλιοθηκονόμων:

Πτυχίο τμήματος βιβλιοθηκονομίας ανώτερης σχολής στελεχών επιχειρήσεων των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. ή ισότιμο του εξωτερικού ή απασχόληση τουλάχιστον είκοσι (20) ετών σε βιβλιοθήκη, από τα οποία τουλάχιστον δέκα (10) πριν ιδρυθούν και λειτουργήσουν τα αντίστοιχα τμήματα των σχολών των Κ.Α.Τ.Ε.Ε.

Κλάδος ΑΡ6 αναλυτών - προγραμματιστών Η/Υ:

Πτυχίο τμήματος τεχνολόγων αναλυτών - προγραμματιστών Η/Υ ανώτερης σχολής τεχνολόγων μηχανικών των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. ή ισότιμο του εξωτερικού.

8. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Οικονομικών, όταν πρόκειται για αποζημιώσεις, ρυθμίζονται θέματα που έχουν σχέση με την προκήρυξη θέσεων, τις συνεδριάσεις του Ε.Σ., την εσωτερική λειτουργία του Ι.Τ.Ε., τις αποζημιώσεις των ομάδων εργασίας και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

10. Η παράγραφος αυτή πρέπει προφανώς να ξαναδιατυπωθεί έτσι ώστε να περιλάβει και τα θέματα αναγνώρισης σχολών ή τμημάτων εσωτερικού ή εξωτερικού ως ομοταγών προς αυτά των Τ.Ε.Ι. ως και θέματα καταταξης φοιτητών, σπουδαστών ή πτυχιούχων σχολών εσωτερικού ή εξωτερικού σε τμήματα και εξάμηνα σπουδών στα Τ.Ε.Ι.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ

«Ρύθμιση θεμάτων εσωτερικής λειτουργίας, ομάδων εργασίας και προκήρυξης θέσεων του κύριου προσωπικού του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Ι.Τ.Ε.)»

Συνοπτική επισκόπηση. 1. Το προεδρικό διάταγμα που ακολουθεί ρυθμίζει τα θέματα λειτουργίας του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ) που ιδρύεται με το άρθρο 14/II του Ν. 1404/83. Πρόκειται για ένα επιστημονικό/ερευνητικό Ινστιτούτο το οποίο έχει τις απαραίτητες προϋποθέσεις στελέχωσης και υποδομής προκειμένου να παρακολουθεί και να υποστηρίζει την πορεία των ΤΕΙ σε θέματα επιστημονικών επεξεργασιών, ανάλυσης και τεκμηρίωσης.

Ειδικότερα, με το διάταγμα αυτό, ρυθμίζονται με σαφήνεια οι αρμοδιότητες και η λειτουργία των οργάνων του Ι.Τ.Ε., τα οποία αποτελούν ο Πρόεδρος και το επιστημονικό συμβούλιο (Ε.Σ.). Το κύριο προσωπικό του Ι.Τ.Ε. αποτελείται από 7 συμβούλους οι οποίοι συγκροτούν το Ε.Σ. και 10 εισηγητές. Έργο του Ε.Σ. είναι να εισηγείται στον υπουργό παιδείας πάνω σε εκπαιδευτικά και επιστημονικά θέματα των Τ.Ε.Ι., αλλά και να αποφασίζει για θέματα ισοτίμησης τίτλων σπουδών και σχολών αντίστοιχου επιπέδου εκπαίδευσης με τα Τ.Ε.Ι. Οι σύμβουλοι του Ι.Τ.Ε. ως κύριο έργο έχουν την έρευνα και μελέτη διαφόρων εκπ/κών και επιστημονικών θεμάτων που σχετίζονται με τα Τ.Ε.Ι., ενώ οι εισηγητές να ερευνούν τα θέματα που τους αναθέτει το Ε.Σ. και να εισηγούνται σ' αυτό ή να επικουρούν τους συμβούλους κατά την προεργασία των εισηγήσεών τους.

2. Προβλέπεται η διάρθρωση των υπηρεσιών της γραμματείας η οποία συγκροτείται από 4 γραφεία: το γραφείο ισοτιμίας τίτλων σπουδών, το γραφείο διοικητικών και οικονομικών υποθέσεων, το γραφείο βιβλιοθήκης και τεκμηρίωσης και το γραφείο δημοσίων και διεθνών σχέσεων με πλήρη κατανομή του μεταξύ τους έργου κ.λπ.

3. Καθορίζεται η διαδικασία προκήρυξης, επιλογής και διορισμού του κύριου προσωπικού του Ι.Τ.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ Εσωτερική λειτουργία του Ι.Τ.Ε.

Άρθρο 1

Έδρα, αρμοδιότητες, τίτλοι του Ι.Τ.Ε.

1. Το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Ι.Τ.Ε.) που ιδρύθηκε με το Ν. 1404/83 και αποτελεί δημόσια υπηρεσία η οποία υπάγεται στον υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, έχει έδρα την Αθήνα. Το Ι.Τ.Ε. τηρεί δικό του πρωτόκολλο. Αλληλογραφεί απ' ευθείας με όλες τις υπηρεσίες και αρχές και συνεργάζεται με επιστημονικά και άλλα ιδρύματα της ημεδαπής και αλλοδαπής.

2. Το Ι.Τ.Ε. ασκεί έργο γνωμοδοτικό σε θέματα εκπαιδευτικά και επιστημονικά της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης και αποφασιστικό σε θέματα ισοτιμίας τίτλων σε σχέση με ειδικότητες και κατευθύνσεις των ΤΕΙ.

3. Το Ι.Τ.Ε. ασκεί τις αρμοδιότητές του όπως αυτές προβλέπονται στις παρ. 1 και 2 του περιπτ. II του άρθρου 14 του Ν. 1404/1983 μέσω του επιστημονικού συμβουλίου του (Ε.Σ.).

Οι γνωμοδοτήσεις, εισηγήσεις και αποφάσεις του λαμβάνονται στις συνεδριάσεις του Ε.Σ.

4. Οι επίσημοι τίτλοι του Ι.Τ.Ε. στην αγγλική και γαλλική είναι αντίστοιχα ως εξής:

INSTITUTE OF TECHNOLOGICAL EDUCATION
ISNTITUT DE L' ENSEIGNEMENT TECHNOLOGIQUE

Άρθρο 2

Όργανα Ι.Τ.Ε., συγκρότηση και λειτουργία

Όργανα του Ι.Τ.Ε. είναι το επιστημονικό συμβούλιο (Ε.Σ.) και ο πρόεδρος του.

Α. Επιστημονικό συμβούλιο (Ε.Σ.)

1. Συγκρότηση. Το Ε.Σ. αποτελούν οι επτά (7) σύμβουλοι.

Στις συνεδριάσεις του Ε.Σ. μετέχουν, ανάλογα με το θέμα που συζητείται και οι εισηγητές των θεμάτων αυτών χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκτός εάν είναι μέλη του Ε.Σ. Χρέη γραμματέα για την τήρηση των πρακτικών ασκεί ο προϊστάμενος της γραμματείας Ι.Τ.Ε. που αναπληρώνεται από το νόμιμο αναπληρωτή του, ο οποίος ορίζεται με απόφαση του προϊσταμένου του Ι.Τ.Ε.

2. Λειτουργία του Ε.Σ. α) Το Ε.Σ. συνεδριάζει τακτικά δύο φορές τουλάχιστον το μήνα και έκτακτα όταν το ζητήσει ο υπουργός εθνικής παιδείας και Θρησκευμάτων ή τουλάχιστον τρεις σύμβουλοι ή ο πρόεδρος του.

β) Το Ε.Σ. συνεδριάζει νόμιμα όταν είναι παρόντα πέντε τουλάχιστον μέλη του και οι αποφάσεις παίρνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας επικρατεί η ψήφος του προέδρου.

γ) Στις συνεδριάσεις του Ε.Σ. μπορεί κατά την κρίση και μετά από πρόσκληση του προέδρου να μετέχουν, χωρίς ψήφος, εισηγητές του Ι.Τ.Ε. και ειδικοί εμπειρογνώμονες για να εκφράσουν γνώμη σε συγκεκριμένα θέματα.

δ) Το επιστημονικό συμβούλιο συγκαλείται με πρόσκληση του προέδρου στην οποία αναγράφεται η ημερομηνία, η ώρα σύγκλησης του συμβουλίου και τα θέμα-

τα της ημερήσιας διάταξης. Η πρόσκληση κοινοποιείται με ευθύνη του γραμματέα του Ε.Σ. τρεις (3) τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημέρα σύγκλησης που ορίζει η πρόσκληση και σε εξαιρετικές περιπτώσεις την προηγούμενη της συνεδρίασης.

ε) Ειδικά για την κρίση ισοτιμίας τίτλων σπουδών σε σχέση με ειδικότητες και κατευθύνσεις των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) το επιστημονικό συμβούλιο αποφασίζει με βάση γραπτή εισήγηση μιας από τις επιτροπές κρίσης τίτλων σπουδών, που συγκροτούνται για το σκοπό αυτό με απόφαση του Ε.Σ. και στις οποίες μετέχουν ένας σύμβουλος της οικείας ή συγγενούς ειδικότητας ως πρόεδρος και δύο (2) εισηγητές με τους αντίστοιχους αναπληρωτές τους. Οι επιτροπές εξετάζουν τους τίτλους σπουδών που υποβάλλονται στο Ι.Τ.Ε. και αιτιολογημένα εισηγούνται θετικά ή αρνητικά στο Ε.Σ. για το ομοταγές της οικείας σχολής και την ισοτιμία του τίτλου.

Η αναγνώριση ισοτιμίας τίτλου σπουδών ή το ομοταγές της σχολής γίνονται με πράξη του Ε.Σ. η οποία ανακοινώνεται περιληπτικά στον ενδιαφερόμενο από τον πρόεδρο του Ε.Σ. Η ανακοίνωση αυτή αποτελεί απόδειξη της ισοτιμίας του τίτλου σπουδών.

Σε περιπτώσεις που έχει ήδη κριθεί η αναγνώριση ισοτιμίας ορισμένου τίτλου σπουδών ή το ομοταγές ορισμένης σχολής με πράξη του Ε.Σ., δεν απαιτείται νέα κρίση σε υποβαλλόμενες νέες απαιτήσεις αλλά δίνεται απ' ευθείας απάντηση για την ισοτιμία του τίτλου ή το ομοταγές της σχολής από τον πρόεδρο του Ε.Σ.

Οι επιτροπές κρίσης εισηγούνται ακόμη για θέματα μετεγγραφών και κατατάξεων που προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Των συζητήσεων του Ε.Σ. τηρούνται συνοπτικά πρακτικά. Αναλυτικά πρακτικά των συζητήσεων τηρούνται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις ύστερα από εντολή του υπουργού εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων ή του προέδρου του Ε.Σ.

Τα πρακτικά των συνεδριάσεων επικυρώνονται στην αμέσως επόμενη συνεδρίαση και πριν τη συζήτηση των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης και υπογράφονται από τον πρόεδρο και τον γραμματέα του Ε.Σ. Σε περίπτωση ανάγκης τα πρακτικά επικυρώνονται την ίδια μέρα μετά από πρόταση του προέδρου. Η καταχώρηση της γνώμης της μειοψηφίας είναι υποχρεωτική. Τα πρακτικά του Ε.Σ. βιβλιοδετούνται στο τέλος του έτους με τη φροντίδα του προϊσταμένου γραμματείας.

Οι αποφάσεις για την ισοτιμία των τίτλων και το ομοταγές των σχολών χαρακτηρίζονται ως «πράξεις», επικυρώνονται τη στιγμή που λαμβάνονται και αρχειοθετούνται σε χωριστό τόμο.

Οι απορριπτικές πράξεις περιλαμβάνουν ειδική αιτιολογία.

Β. Πρόεδρος του Ε.Σ.

Ο πρόεδρος του Ε.Σ. είναι προϊστάμενος του Ι.Τ.Ε. και διεξάγει την σχετική αλληλογραφία με άλλες υπηρεσίες και ιδρύματα. Ειδικότερα ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Έχει τη γενική εποπτεία των εργασιών του Ι.Τ.Ε. και σε συνεργασία με το Ε.Σ. αναθέτει εργασίες, μελέτες και έρευνες σε μέλη του Ε.Σ. και τους εισηγητές.

β) Λαμβάνει γνώση από τον προϊστάμενο της γραμματείας των εγγράφων που απευθύνονται στο Ι.Τ.Ε.

γ) Καταρτίζει και υπογράφει την ημερήσια διάταξη του Ε.Σ.

δ) Ορίζει εγγράφως τους εισηγητές των θεμάτων των συζητήσεων στο Ε.Σ. και θέτει προθεσμία προετοιμασίας των εισηγήσεών τους.

ε) Διευθύνει τη συζήτηση και θέτει τα ζητήματα σε ψηφοφορία.

στ) Ορίζει σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις τους προϊσταμένους των γραφείων της γραμματείας και κατανέμει τους υπαλλήλους της γραμματείας στα γραφεία του Ι.Τ.Ε.

ζ) Κατανέμει τους χώρους όπου στεγάζεται το Ι.Τ.Ε. στους συμβούλους, τους εισηγητές και την γραμματεία.

η) Συντάσσει κάθε έτος έκθεση για το βαθμό ανταπόκρισης του προϊσταμένου γραμματείας στα καθήκοντά του.

Τον προϊστάμενο του Ι.Τ.Ε. όταν απουσιάζει ή κωλύεται αναπληρώνει στα καθήκοντά του ένας σύμβουλος του Ε.Σ. που ορίζεται με πράξη του. Η πράξη αναπλήρωσης εκδίδεται στην αρχή κάθε ημερολογιακού εξαμήνου και ισχύει για όλο το εξάμηνο μετά την έκδοσή της. Όλοι οι σύμβουλοι ορίζονται εκ περιτροπής ως αναπληρωτές.

Άρθρο 3

Κύριο προσωπικό του Ι.Τ.Ε.

Το κύριο προσωπικό του Ι.Τ.Ε. αποτελείται από τους συμβούλους και τους εισηγητές.

1. Οι σύμβουλοι του Ι.Τ.Ε. έχουν ως κύριο έργο την έρευνα και μελέτη διαφόρων εκπαιδευτικών και επιστημονικών θεμάτων της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης. Εισηγούνται στο Ε.Σ. θέματα που τους αναθέτει ο πρόεδρος τους. Για τις εισηγήσεις αυτές μπορούν να συνεργάζονται με τους εισηγητές του Ι.Τ.Ε., ύστερα από απόφαση του προέδρου. Παρίστανται υποχρεωτικά σε όλες τις συνεδριάσεις του Ε.Σ. και φέρουν σε πέρας έγκαιρα το έργο που τους ανατίθεται. Μετέχουν ως πρόεδροι σε επιτροπές κρίσης τίτλων σπουδών.

2. Οι εισηγητές του Ι.Τ.Ε. μελετούν και ερευνούν θέματα που τους αναθέτει το Ε.Σ. ή ο πρόεδρος αυτού.

Ειδικότερα:

α) Συμμετέχουν στις τριμελείς επιτροπές κρίσης τίτλων σπουδών.

β) Παρίστανται όταν καλούνται από τον πρόεδρο στις συνεδριάσεις του Ε.Σ. και εκφέρουν γνώμη, χωρίς να έχουν δικαίωμα ψήφου.

γ) Επικουρούν τους συμβούλους ύστερα από απόφαση του προέδρου κατά την προεργασία των εισηγήσεών τους.

δ) Εισηγούνται θέματα στο Ε.Σ. ύστερα από απόφαση του προέδρου.

ε) Υποχρεούνται σε περίπτωση απουσίας τους για υπηρεσιακούς ή άλλους λόγους να ενημερώνουν έγκαιρα τον πρόεδρο.

Άρθρο 4

Διάρθρωση γραμματείας Ι.Τ.Ε.

1. Η γραμματεία του Ι.Τ.Ε. συγκροτείται από γραφεία ως εξής:

α) γραφείο ισοτιμίας τίτλων σπουδών, β) γραφείο διοικητικών και οικονομικών υποθέσεων, γ) γραφείο βιβλιοθήκης και τεκμηρίωσης και δ) γραφείο δημόσιων και διεθνών σχέσεων.

2. Ο προϊστάμενος της γραμματείας του Ι.Τ.Ε. ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες.

α) Εποπτεύει καθοδηγεί και ελέγχει την εργασία των υπαλλήλων όλων των γραφείων και την προσέλευσή τους και είναι υπεύθυνος για την ομαλή και αποδοτική λειτουργία τους.

β) Τηρεί τα πρακτικά του Ε.Σ.

γ) Καταρτίζει τις υπηρεσιακές εκθέσεις του προσωπικού του Ι.Τ.Ε. πλην του κυρίου προσωπικού.

δ) Ασκεί πειθαρχική δίωξη κατά των υπαλλήλων της γραμματείας σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

ε) Κατανέμει την εισερχόμενη αλληλογραφία στα αρμόδια γραφεία και ευθύνεται για την παράδοσή της.

στ) Υπογράφει τα αποσπάσματα των πρακτικών του Ε.Σ. και κοινοποιεί τα αντίγραφά τους όπου χρειάζονται.

ζ) Διαχειρίζεται τη γραφική ύλη.

η) Φροντίζει για τη συντήρηση και καλή εμφάνιση των γραφείων του Ι.Τ.Ε., των επίπλων, σκευών, έργων τέχνης, μηχανών και λοιπής κινητής περιουσίας του.

Άρθρο 5

Αρμοδιότητες γραφείων γραμματείας Ι.Τ.Ε.

α) Γραφείο ισοτιμίας τίτλων σπουδών. Παραλαμβάνει τις αιτήσεις αναγνώρισης τίτλων σπουδών και ελέγχει την πληρότητα των δικαιολογητικών που υποβάλλονται τα οποία προωθεί στις οικείες επιτροπές κρίσης. Αλληλογραφεί με τους ενδιαφερόμενους, σχολές του εξωτερικού και Τ.Ε.Ι. της χώρας για συλλογή πληροφοριών ή συμπληρωματικών στοιχείων και διακινεί τη σχετική αλληλογραφία για συμπληρωματικές σπουδές, εξετάσεις, ή κατατάξεις σε τμήματα σπουδών. Εξυπηρετεί γραμματειακά τις επιτροπές κρίσης τίτλων σπουδών. Ταξινομεί και κωδικοποιεί τις πράξεις αναγνώρισης τίτλων σπουδών και σε συνεργασία με το γραφείο τεκμηρίωσης, εκδίδει κατά τακτά διαστήματα τους σχετικούς πίνακες ομοταγών σχολών ως και των σχολών τους τίτλους των οποίων αναγνώρισε ως ισότιμους.

β) Γραφείο διοικητικών και οικονομικών υποθέσεων. Εξυπηρετεί γραμματειακά το Ι.Τ.Ε. Τηρεί πρωτόκολλο, αρχείο πρακτικών του Ε.Σ. αναπαράγει πάσης φύσεως έγγραφα και τα διακινεί. Διεκπεραιώνει τις προκηρύξεις των θέσεων του προσωπικού. Καταρτίζει και εκτελεί τον προϋπολογισμό και επιλαμβάνεται κάθε οικονομικού θέματος. Προμηθεύεται και διαχειρίζεται κάθε είδους εξοπλισμό.

γ) Γραφείο βιβλιοθήκης και τεκμηρίωσης. Μεριμνά για τον εμπλουτισμό με βιβλία, περιοδικές εκδόσεις και λοιπά επιστημονικά συγγράμματα και για την ταξινόμηση του έντυπου υλικού. Συγκεντρώνει, μελετά και αποδελτιώνει επετηρίδες, εσωτερικούς κανονισμούς Τ.Ε.Ι., προγράμματα σπουδών Τ.Ε.Ι. και σχολών του εξωτερικού, εκδόσεις διεθνών οργανισμών ή αλλοδαπών κέντρων αναγνώρισης τίτλων σπουδών. Συντάσσει και επιμελείται την έκδοση ειδικών πληροφοριακών και λοιπών δημοσιευμάτων του Ι.Τ.Ε., συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία. Συγκεντρώνει και μελετά τις διεθνείς μορφωτικές συμβάσεις, καθώς επίσης τη νομοθεσία περί τίτλων σπουδών των ξένων χωρών από τις οποίες προέρχονται οι ενδιαφερόμενοι για την αναγνώριση τίτλων σπουδών. Συγκεντρώνει και κοινοποιεί στοιχεία για ειδικότητες που δεν υπάρχουν στη χώρα καθώς επίσης και κάθε άλλο στοιχείο που εξυπηρετεί το έργο του Τ.Ε.Ι. Κοινοποιεί ενημερωτικές πληροφορίες προς τα Τ.Ε.Ι., τα τεχνικά και επαγγελματικά επιμελητήρια και τις διευθύνσεις διοικητικού των επί μέρους υπουργείων.

δ) Γραφείο δημοσίων και διεθνών σχέσεων. Μεριμνά για την οργάνωση επικοινωνίας του Ι.Τ.Ε. με όλους τους φορείς του χώρου της τεχνολογικής εκπαίδευσης της χώρας. Ενημερώνει το κοινό για θέματα γενικού ενδιαφέροντος που έχουν σχέση με τη δραστηριότητά του. Μεριμνά για την ανάπτυξη σχέσεων με τεχνολογικά ιδρύματα του εξωτερικού και διεθνείς οργανισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ομάδες εργασίας

Άρθρο 6

Συγκρότηση ομάδων εργασίας, αποζημίωση

1. Για την υποβοήθηση του έργου του Ι.Τ.Ε. σε εξειδικευμένα θέματα, το Ε.Σ. εισηγείται στον υπουργό εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων συγκρότηση διαφόρων ομάδων εργασίας από ιδιώτες ή εκπαιδευτικούς και τα θέματα που θα μελετούν.

2. Στα μέλη των παραπάνω ομάδων εργασίας καταβάλλεται αποζημίωση η οποία καθορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για το θέμα αυτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Πλήρωση θέσεων

Άρθρο 7

Προκήρυξη θέσεων κύριου προσωπικού του Ι.Τ.Ε.

1. Οι κενές θέσεις του κύριου προσωπικού πληρώνονται με διορισμό και με αξιολογική επιλογή που γίνεται ύστερα από προκήρυξη του υπουργού εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων.

2. Στην προκήρυξη ορίζονται ρητά: α) ο τόπος και ο χρόνος διενέργειας της επιλογής, β) αν πρόκειται για θέση συμβούλου ή εισηγητή, γ) η ειδικότητα, δ) τα απαιτούμενα για το διορισμό προσόντα (άρθρο 14 περιπτ. II του Ν. 1404/1983), ε) το όριο ηλικίας των υποψηφίων που δεν μπορεί να υπερβαίνει το 60ο έτος και τα υπόλοιπα γενικά προσόντα που προβλέπονται από τον υπαλληλικό κώδικα για το διορισμό των δημόσιων υπαλλήλων, στ) οι αποδοχές της θέσης (παραγρ. 4α' περιπτ. II του άρθρου 14 του Ν. 1404/1983), ζ) η διάρκεια της θητείας (παραγρ. 4β' περιπτ. II του άρθρου 14 του Ν. 1404/1983), η) τα δικαιολογητικά που πρέπει να υποβάλλει ο υποψήφιος καθώς και κάθε άλλο στοιχείο χρήσιμο για την αξιολογική επιλογή και θ) κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

3. Η προκήρυξη δημοσιεύεται περιληπτικά σε δύο ημερήσιες εφημερίδες των Αθηνών και μία της Θεσσαλονίκης.

4. Για τις προκηρύξεις αυτές ενημερώνεται σχετικά το υπουργείο εξωτερικών (Δ/νση απόδημου ελληνισμού), για να λάβουν γνώση οι επιστήμονες του εξωτερικού.

5. Μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την τελευταία δημοσίευση της προκήρυξης στον τύπο, υποβάλλονται στη γραμματεία του Ι.Τ.Ε. ή στην ειδική υπηρεσία Τ.Ε.Ι. του υπουργείου εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων, μέχρι να λειτουργήσει η γραμματεία του Ι.Τ.Ε., οι αιτήσεις των υποψηφίων μαζί με τα οριζόμενα στην προκήρυξη δικαιολογητικά.

Γ'. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.

Εδώ δίνονται συγκεντρωμένες οι ισχύουσες διατάξεις που αφορούν το έργο και τις αρμοδιότητες του Ι.Τ.Ε.

(1) Νόμος 1404/83

Άρθρο 14/II Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

1. _____

Έργο του Ι.Τ.Ε. είναι να εισηγείται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για εκπαιδευτικά και επιστημονικά θέματα της τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης και ιδίως για:

α) Την οργάνωση και συνεχή βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την ουσιαστικοποίηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης με ανάλογα διδακτικά προγράμματα.

β) Τους εσωτερικούς κανονισμούς των Τ.Ε.Ι.

γ) Τα θέματα σπουδών που έχουν σχέση με τη μετεγγραφή και κατάταξη σπουδαστών.

δ) Το περίγραμμα των προγραμμάτων σπουδών των διαφόρων ειδικοτήτων.

ε) Τα κριτήρια και τις διαδικασίες κρίσης διδακτικών βιβλίων.

στ) Προγράμματα μετεκπαίδευσης και υποτροφιών του Ε.Π. και Ε.Ε.Π. των Τ.Ε.Ι.

ζ) Θέματα τεχνολογικής Παιδείας που του αναθέτει ο Υπουργός.

2. Το Ι.Τ.Ε. αποφαινεται για την ισοτιμία τίτλων σπουδών σε σχέση με ειδικότητες και κατετευθύνσεις των Τ.Ε.Ι. (βλέπε παρακάτω Ν. 1566/85 άρθρο 71 (5)).

Άρθρο 16 Εκλογή πλήρωση θέσεων Ε.Π.

1. _____

Η συμπλήρωση (του εκλεκτορικού σώματος) γίνεται είτε από το συμβούλιο του Τ.Ε.Ι., είτε με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Ι.Τ.Ε., όταν πρόκειται για μέλη του Ε.Π. άλλου Τ.Ε.Ι. ή άλλους επιστήμονες.

Άρθρο 20: Καθήκοντα, δικαιώματα, υποχρεώσεις των μελών του Ε.Π. και Ε.Ε.Π.

Ε. Εκπαιδευτικές άδειες.

5. _____

Ειδικότερα θέματα, σχετικά με τη χορήγηση των εκπαιδευτικών αδειών και τις υποχρεώσεις των αδειούχων και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια, καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από γνώμη του Ι.Τ.Ε.

ΣΤ' Συγγραφή διδακτικών βιβλίων

2. Με αποφάσεις του Υπουργού Ε.Π. και Θ., που δημοσιεύονται στην εφημερίδα της κυβερνήσεως και ύστερα από εισήγηση του Ι.Τ.Ε. και γνώμη όλων των Τ.Ε.Ι. που δίνονται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία 40 ημερών από την ημερά που θα ζητηθούν καθορίζονται οι όροι, οι διαδικασίες και οι λεπτομέρειες συγγραφής, εικονογράφησης, κοστολόγησης, έκδοσης, διάθεσης και διακίνησης των διδακτικών βιβλίων και βοηθημάτων των Τ.Ε.Ι., καθώς και όροι και οι διαδικασίες για την αποζημίωση των συγγραφέων και κάθε σχετική λεπτομέρεια.

Άρθρο 25: Περιεχόμενο σπουδών και επαγγελματικά δικαιώματα.

11. Το περιεχόμενο σπουδών κάθε τμήματος ή κατεύθυνσης τμήματος καθορίζονται με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Ε.Π. και Θ., μετά από γνώμη του ΣΤΕ του Ι.Τ.Ε.

Άρθρο 26: Πρόγραμμα σπουδών.

3. Το περίγραμμα του προγράμματος σπουδών κάθε τμήματος καθορίζεται με αποφάσεις του Υπουργού Ε.Π. και Θ., μετά από πρόταση του Ι.Τ.Ε., με βάση το περιεχόμενο σπουδών και περιλαμβάνει: 1) τους τίτλους των υποχρεωτικών και κατ' επιλογή υποχρεωτικών μαθημάτων, 2) την περίληψη και μια ενδεικτική διάρκεια διδασκαλίας τους και 3) τις μορφές διδασκαλίας που κρίνονται κατάλληλες για το μάθημα.

Άρθρο 27: Κανονισμός σπουδών.

4. Το πλαίσιο του κανονισμού σπουδών στα Τ.Ε.Ι. καθορίζονται με Προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Ε.Π. και Θ. μετά από γνώμη του Ι.Τ.Ε., ενώ λεπτομέρειες της οργάνωσης σπουδών ρυθμίζονται στον εσωτερικό κανονισμό του Τ.Ε.Ι.

7. Ειδικά για τους εργαζόμενους σπουδαστές είναι δυνατή η διοργάνωση και λειτουργία τμημάτων πέρα από το κανονικό ωράριο σπουδών. Η διάρκεια, οι προϋποθέσεις φοίτησης και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια για τα τμήματα αυτά ρυθμίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Ε.Π. και Θ., ύστερα από γνώμη ή πρόταση του συμβουλίου του τμήματος και του Ι.Τ.Ε.

Άρθρο 37: Ρύθμιση σπουδαστικών θεμάτων.

3. Τα πτυχία των ΚΑΤΕΕ και τα ισότιμα προς αυτά μπορούν να αναγνωρισθούν ως ισότιμα προς τα πτυχία των Τ.Ε.Ι. Με Προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Ε.Π. και Θ., μετά από γνώμη του Ι.Τ.Ε. ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία αναγνώρισης και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Άρθρο 51: Τροποποιούμενες, καταργούμενες, μεταβατικές και τελικές διατάξεις.

1.γ) Όπου από την κείμενη νομοθεσία γίνεται παραπομπή στο συμβούλιο ισοτιμίων του άρθρου 74 του Ν. 576/1977, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα, νοείται στο εξής το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ) του παρόντος νόμου.

Νόμος 1566/85

Άρθρο 71

Θέματα Τ.Ε.Ι.

5. Η παράγραφος 2 της περίπτωσης II του άρθρου 14 του Ν. 1404/83 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Το Ι.Τ.Ε. αποφαινεται για: παραγρ. α) το ομοταγές με τα ΤΕΙ των σχολών ή τμημάτων της τριτοβάθμιας μη Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης του εξωτερικού, την ισοτιμία των τίτλων σπουδών που χορηγούν και την αντιστοιχία τους, εφόσον υπάρχει, με τους τίτλους που απονέμονται από τα Τ.Ε.Ι.

β) Την παραπομπή για κατάταξη σε εξάμηνο σπουδών ή για συμπληρωματική εξέταση συγκεκριμένων μαθημάτων σε τμήμα ΤΕΙ των κατόχων τίτλων της αλλοδαπής ομοταγών προς τα ΤΕΙ που δεν είναι αντίστοιχοι ή δεν είναι δυνατό να αναγνωρισθούν ως ισότιμοι με τους τίτλους που χορηγούν τα ΤΕΙ. Στην περίπτωση αυτή οι κάτοχοι των τίτλων αυτών, μετά την εκπλήρωση των πρόσθετων υποχρεώσεων τους λαμβάνουν τίτλο από το οικείο τμήμα Τ.Ε.Ι.

γ) Την αναγνώριση της ισοτιμίας τίτλων σπουδών που χορηγούν οι ανώτερες σχολές του εσωτερικού αρμοδιότητας άλλων Υπουργείων με τίτλους των Τ.Ε.Ι., ύστερα από κοινή απόφαση του υπουργού Ε.Π. και Θ. και του συναρμόδιου Υπουργού.

δ) Την ισοδυναμία ή υπερκάλυψη των πιστοποιητικών σπουδών που προέρχονται από σχολές εξωτερικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τα πιστοποιητικά εξειδίκευσης που χορηγούν τα ΤΕΙ στις περιπτώσεις που οι ενδιαφερόμενοι είναι

υποψήφιοι για την πλήρωση θέσεων καθηγητών εφαρμογών των ΤΕΙ για τις οποίες απαιτείται και πιστοποιητικό εξειδίκευσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 πεπτ. Γ' στοιχ. ι.

ε) Το ομοταγές, την ισοτιμία των τίτλων σπουδών που χορηγούν και την αντιστοιχία τους, εφόσον υπάρχει, με το πτυχίο ΑΣΕΤΕΜ της ΣΕΛΕΤΕ, των τίτλων σπουδών ανάλογων σχολών ή τμημάτων του εξωτερικού αντίστοιχου επιπέδου.

Άρθρο 76: Κυρώση αποφάσεων

1. Κυρώνονται και έχουν ισχύ νόμου από την έκδοσή τους οι αποφάσεις του Υπουργού Ε.Π. και Θ.

α)

ιζ) Ε5/4509/9.8.85

Στην παραπάνω απόφαση μεταξύ άλλων περιλαμβάνεται τροποποίηση του άρθρου 15 παρ. Γ' του Ν. 1404/83 που διατυπώνεται ως εξής:

5. α) Το διδακτορικό δίπλωμα ως προσόν μπορεί στην περίπτωση της βαθμίδας καθηγητή, να αντικαθίσταται με υψηλού επιπέδου έργο εφόσον για το προκηρυχθέν γνωστικό αντικείμενο δεν είναι δυνατή ή σύνηθες η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Επίσης ο τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών ως προσόν μπορεί, στην περίπτωση της βαθμίδας του επίκουρου καθηγητή, να αντικαθίσταται με ανάλογο επαγγελματικό ή καλλιτεχνικό έργο ή τίτλους ιατρικής ειδικότητας. Η διαδικασία, οι όροι και οι προϋποθέσεις για την αντικατάσταση αυτή καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Ε.Π. και Θ. μετά από γνώμη του Ι.Τ.Ε.

Σημειώνεται ότι η παραπάνω υπουργική απόφαση έχει εκδοθεί και ορίζει το ΙΤΕ σαν αρμόδιο αποφασιστικό όργανο για την αντικατάσταση αυτή. Ολόκληρο το κείμενο της απόφασης αυτής δίνεται στο παραρτημα Ι του τεύχους αυτού.

Ν. 1735/87 Προσλήψεις στο δημόσιο τομέα

(ΦΕΚ 195 τ. Α' /11.11.87)

Άρθρο 2: Προσόντα πρόσληψης προσωπικού

Παράγρ. 6. Σε περίπτωση που το ΔΙΚΑΤΣΑ και το ΙΤΕ δεν μπορούν να αναγνωρίσουν ισοτιμία πτυχίων ΑΕΙ και ΤΕΙ που κατέχουν πολιτικοί πρόσφυγες και επαναπατριζόμενοι Έλληνες κατά την έννοια των διατάξεων της περ. α της παρ. 2 του άρθρου 5, λόγω ανυπαρξίας αντίστοιχης σχολής στα Α.Ε.Ι. και ΤΕΙ της ημεδαπής, καθορίζουν με βεβαίωσή τους τη συνάφεια του γνωστικού αντικειμένου του πτυχίου με πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ της ημεδαπής.

Με βάση τη βεβαίωση αυτή τα παραπάνω πρόσωπα επιτρέπεται να συμμετέχουν σε διαδικασίες διορισμού ή πρόσληψης για θέσεις των οποίων τυπικό προσόν είναι εκείνο προς το οποίο έχει αναγνωρισθεί συνάφεια από το ΔΙΚΑΤΣΑ ή το Ι.Τ.Ε.

Άρθρο 8: Πλήρωση θέσεων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Παράγρ. 5. Το ΔΙΚΑΤΣΑ και το ΙΤΕ αναγράφουν στους τίτλους ισοτιμιών που χορηγούν και τη βαθμολογική αντιστοιχία σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο (δεκαβάθμια κλίμακα). Τα όργανα αυτά καθορίζουν κατά την κρίση τους και τη βαθμολογική αντιστοιχία στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι τίτλοι σπουδών των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της αλλοδαπής δεν αναγράφουν βαθμολογία ή αξιολογικούς χαρακτηρισμούς.

Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. Ε5/7555/29.10.87 του ΥΠΕΠΘ (ΦΕΚ 607 Β/10.11.87).

Από τη δημοσίευση του Ν. 1404/83 στο τέλος της πρώτης παραγράφου του εδ. γ' παρ. 3 του άρθρου 38 προστίθεται διάταξη ως ακολούθως:

«Σεμινάρια ή μετεκπαιδεύσεις που έχουν πραγματοποιήσει οι εντασσόμενοι μπορούν να ισοτιμηθούν με τα σεμινάρια ή μετεκπαιδεύσεις του παρόντος εδαφίου με απόφαση του υπουργού Ε.Π. και Θ. με την πρόταση του ΤΕΙ και σύμφωνη γνώμη του Ι.Τ.Ε.

Νόμος 1771/88

Άρθρο 11

Κέντρα Τεχνολογικής Έρευνας

Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. (Κ.Τ.Ε./Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.)

1. Όσα από τα Κέντρα Τεχνολογικής Έρευνας είναι συνδεδεμένα με Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. (Κ.Τ.Ε./Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.) είναι Ν.Π.Ι.Δ. και έχουν σκοπό την προαγωγή της τεχνολογικής έρευνας και την εξυπηρέτηση των αναγκών της περιφέρειας όπου είναι εγκατεστημένα τα Α.Ε.Ι. ή τα Τ.Ε.Ι. με τα οποία συνδέονται.

2. Τα Κ.Τ.Ε./Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι. συνιστώνται με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη των Α.Ε.Ι. και των Τ.Ε.Ι., με τα οποία προβλέπεται να συνδεθούν και ύστερα από γνώμη του Επιστημονικού Συμβουλίου Πανεπιστημιακής Έρευνας και Μεταπτυχιακών Σπουδών και του Συμβουλίου Ανωτάτης Παιδείας ή του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης και του Συμβουλίου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης κατά περίπτωση.

2. ΑΡΧΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Όπως ήδη έχουμε πει ο διορισμός των επιστημονικών συμβούλων έγινε σταδιακά. Στην αρχή διορίστηκαν τέσσερις από τους εφτά συμβούλους. Γι' αυτό το Ε.Σ. δεν μπόρεσε από την αρχή να λειτουργήσει ως σώμα.

Στη μικρή αυτή περίοδο μέχρι το διορισμό και των άλλων συμβούλων, που θα μπορούσε να εκληφθεί και ως περίοδος προετοιμασίας για τη συγκρότηση του Ι.Τ.Ε., εκπονήθηκαν διάφορα κείμενα. Δύο από αυτά (συντάχθηκαν από τον Θ. Βακαλιό) καταχωρούνται σ' αυτόν τον τόμο γιατί με τη συγκρότηση του Ε.Σ. σε σώμα υιοθετήθηκαν από όλους. Το πρώτο περιέχει σκέψεις για τη δρομολόγηση δραστηριοτήτων του ΙΤΕ και έναρξης του έργου του σύμφωνα με το νόμο, και το δεύτερο (το «Υπόμνημα» προς τον υπουργό) περιέχει σκέψεις και προτάσεις που αφορούν τη διεύρυνση της υποδομής των ΤΕΙ, με την αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και των νέων μεθόδων εκπαίδευσης, διδασκαλίας και μάθησης, που θα επιτρέψουν την αντιμετώπιση πολλών προβλημάτων. Αξίζει να πούμε εδώ ότι αυτό το κείμενο συντάχθηκε κάτω από την επίδραση των εξελίξεων και των εντάσεων της περιόδου αυτής στα ΤΕΙ της χώρας (οξυμένο κτιριακό και στεγαστικό πρόβλημα, προβλήματα κανονισμού λειτουργίας των ΤΕΙ και άλλα, μέσα σε ένα κλίμα έντονων αντιδράσεων των σπουδαστών: καταλήψεις κ.λπ.).

Σκέψεις για την οικοδόμηση του Ι.Τ.Ε.

Το ΙΤΕ είναι ένα «επιστημονικό/ερευνητικό ινστιτούτο το οποίο έχει τις απαραίτητες προϋποθέσεις στελέχωσης και υποδομής προκειμένου να παρακολουθεί και να υποστηρίζει την πορεία των ΤΕΙ σε θέματα επιστημονικών επεξεργασιών ανάλυσης και τεκμηρίωσης...».

«...Οι σύμβουλοι του ΙΤΕ ως κύριο έργο έχουν την έρευνα και μελέτη διαφόρων εκπαιδευτικών και επιστημονικών θεμάτων που σχετίζονται με τα ΤΕΙ, ενώ οι εισηγητές να ερευνούν τα θέματα που τους αναθέτει το ΕΣ και να εισηγούνται σ' αυτό ή να επικουρούν τους συμβούλους κατά την προεργασία των εισηγήσεών τους...». (« Ένας χρόνος μετά...»).

Πρώτο μέλημα του ΕΣ είναι η εκλογή προέδρου για την άμεση έναρξη των διαδικασιών δημιουργίας των υλικοτεχνικών προϋποθέσεων (κτίριο, επίπλωση και τεχνολογικός εξοπλισμός, κτλ.), στελέχωσης της Γραμματείας του ΙΤΕ και καταμερισμού της δουλειάς ανάμεσα στους επιστημονικούς συμβούλους και τους εισηγητές. Ωστόσο, είναι ανάγκη πριν προχωρήσουμε σε οποιοδήποτε καταμερισμό δουλειάς για τη δρομολόγηση του ερευνητικού έργου και την υλοποίηση των στόχων του ΙΤΕ να υπάρξει μια όσο γίνεται συγκεκριμένη και συγχρόνως συνολική καταγραφή και ιεράρχηση των θεμάτων που ως επιστημονικό - ερευνητικό ινστιτούτο καλούμαστε να καλύψουμε.

Το αμέσως επόμενο (ή και παράλληλο) βήμα είναι η καταγραφή των ερευνητικών ιδρυμάτων της χώρας μας που μας αφορούν. Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας είναι σε θέση να μας παραχωρήσει όλες τις σχετικές πληροφορίες. Εξάλλου, θα ήταν χρήσιμο να καταγράφονται τα επιστημονικά - ερευνητικά ιδρύματα των χωρών της ΕΟΚ με τα οποία προοπτικά θα μπορούσε και θα ήταν χρήσιμο να υπάρξει μαζί τους μια συνεργασία. Στη φάση αυτή επείγει να μελετηθούν παρόμοια προς το ΙΤΕ ερευνητικά ιδρύματα στο εξωτερικό.

Παράλληλα με αυτές τις ενέργειες θα πρέπει να ανιχνευτούν οι δυνατότητες έναρξης του ουσιαστικού έργου του ΙΤΕ αμέσως μετά τη συγκρότηση του Επιστημονικού Συμβουλίου και την εκλογή και το διορισμό των Εισηγητών.

Λαβαίνοντας υπόψη τα περιορισμένα ποσά του προϋπολογισμού του ΙΤΕ για το 1986 και τις αναπόφευκτες δυσκολίες οικοδόμησης εξ αρχής ενός Τεχνολογικού Ερευνητικού Ιδρύματος στη χώρα μας (του ΙΤΕ) θα χρειαστεί, πέρα από τη συγκρότηση αυτόνομων δικών μας ερευνητικών ομάδων εργασίας να επιδιώξουμε τα ακόλουθα:

1. Ένταξη στο ΙΤΕ υφιστάμενων ή σχεδιαζόμενων ερευνών με υπευθύνους μέλη του ΕΣ, εφόσον οι έρευνες αυτές χρηματοδοτούνται από άλλους ερευνητικούς φορείς και εφόσον μπορούν να προσαρμοστούν ή να αναπροσαρμοστούν στους σκοπούς του ΙΤΕ ή να συνδεθούν οργανικά με αυτούς. Έρευνες που είναι άσχετες με τους σκοπούς και το έργο του ΙΤΕ δεν είναι σκόπιμο να υπαχθούν στο ΙΤΕ κι αν ακόμα διευθύνονται από μέλη του ΕΣ ή από εισηγητές.

2. Εκτός από αυτό θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα υπαγωγής στο ΙΤΕ ως αναδόχου κάποιων ερευνητικών θεμάτων που χρηματοδοτούνται από τη Γ.Γ. Έρευνας και Τεχνολογίας του υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας τα οποία σχετίζονται ή μπορούν να συνδεθούν με τους σκοπούς του ΙΤΕ.

Αυτό θα μπορούσε να γίνει (μάλλον) ευκολότερα με την πρόσληψη του επιστημονικού υπευθύνου της ερευνητικής ομάδας και 2-3 τουλάχιστον μελών της στο ΙΤΕ. Αυτοί θα έφερναν μαζί τους και το θέμα, χωρίς να επιβαρύνεται το ΙΤΕ με πρόσθετες δαπάνες ή θα επιβαρύνονταν ελάχιστα.

3. Να επιδιωχθεί η διεξαγωγή ερευνών με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών των ΤΕΙ ή και σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς των ΑΕΙ ή ακόμα και με εκπαιδευτικούς της Μέσης Εκπαίδευσης. Η επιλογή του κατάλληλου θέματος και η συγκρότηση τέτοιων ομάδων εργασίας είναι μια δύσκολη υπόθεση. Άλλο τόσο που οι εκπαιδευτικοί μας — εκτός από μερικές περιπτώσεις — δεν έχουν ερευνητική εμπειρία.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η αναζήτηση κατάλληλου επιστημονικού υπεύθυνου της ερευνητικής ομάδας. Πρόκειται εξάλλου για γενικότερο πρόβλημα: χω-

ρίς κατάλληλο επιστημονικό υπεύθυνο κάθε έρευνα είναι εκ προοιμίου καταδικασμένη σε αποτυχία. Κι όταν ακόμα υπάρχουν οι κατάλληλες υλικοτεχνικές προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή της. Στην έρευνα δεν υπάρχει κανενός είδους αυτοματισμός όπως συμβαίνει π.χ. με τη διοίκηση όπου ο μηχανισμός μπορεί να αντισταθμίσει την ανικανότητα του προϊστάμενου για πολύ μεγάλο διάστημα ή ακόμα και να την καλύψει.

4. Να ανιχνευτούν οι δυνατότητες για κοινή έρευνα μαζί με άλλα ερευνητικά κέντρα, ινστιτούτα και επιστημονικούς - εκπαιδευτικούς φορείς. Να δοθεί περισσότερη προσοχή σε πανεπιστημιακά ερευνητικά κέντρα ή ινστιτούτα που συνδυάζουν την έρευνα με την εκπαίδευση και ενδιαφέρουν τα ΤΕΙ. Π.χ. Ινστιτούτο Πληροφορικής και Ινστιτούτο Χημικής Μηχανικής του πανεπιστημίου της Πάτρας. Συνδυασμός έρευνας και εκπαίδευσης γίνεται και σε άλλα πανεπιστήμια της Κρήτης, του ΕΜΠ, της Θεσ/νίκης, της Ιατρικής, της Γεωπονικής Σχολής κτλ.

Εξάλλου ο «Δημόκριτος» αναπτύσσει και εκπαιδευτική δραστηριότητα. Θα πρέπει λοιπόν να επιδιωχθεί η συγκέντρωση όλων των σχετικών πληροφοριών στους επόμενους μήνες. Στην προσπάθειά μας αυτή θα μπορούσαμε πέρα από τους εν λόγω ερευνητικούς φορείς να βοηθηθούμε από τη Γ.Γ. Έρευνας και πιθανώς και από το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών στα πλαίσια του οποίου λειτουργούν ερευνητικά κέντρα που οι έρευνές τους (ένα μέρος από αυτές) μας αφορούν. Π.χ. το Κέντρο Βιολογικών Ερευνών, το Κέντρο Οργανικής Χημείας και άλλα.

5. Να ανιχνευτούν οι δυνατότητες συμμετοχής μελών του ΙΤΕ, Συμβούλων και Εισηγητών ή ακόμα και μελών ομάδων εργασίας του, σε έρευνες άλλων φορέων που μας ενδιαφέρουν. Η ανίχνευση τέτοιων δυνατοτήτων θα μπορούσε να επεκταθεί και σε ερευνητικούς φορείς του εξωτερικού, των χωρών της ΕΟΚ ή και σοσιαλιστικών χωρών, με τον όρο ότι θα πρέπει να εξακριβωθεί η χρησιμότητα κάθε τέτοιας συμμετοχής, να καθοριστούν σαφώς τα όριά της και να εξασφαλιστεί ο έλεγχος της αποτελεσματικότητάς της.

6. Να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα της κοινωνιολογικής έρευνας στο ΤΕΙ Αθήνας (των ομάδων εργασίας Βακαλιού και Κάρμα) για να κριθεί η σκοπιμότητα συνέχισης και επέκτασής της και σε άλλα ΤΕΙ με νέους εν μέρει στόχους, εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή καθηγητών των ΤΕΙ ή και σπουδαστών, αλλά και εκπαιδευτικών ΑΕΙ. Να επιδιωχτεί μέρος των πορισμάτων αυτών των ερευνών να αξιοποιηθούν στην εκπαίδευση. Π.χ. τα πορίσματα μιας έρευνας στον τομέα των παραιτητικών επαγγελματών θα μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο σεμιναριακών ασχολήσεων.

Οι πιο πάνω προτάσεις στοχεύουν, μαζί με την προώθηση των συγκεκριμένων στόχων στους οποίους αναφέρονται, και στη δημιουργία ερευνητικής υποδομής του ΙΤΕ για την ομαλή εκπλήρωση του έργου του.

Παράλληλα με τη σχεδιασμένη προσπάθεια για τη δημιουργία ερευνητικής υποδομής του ΙΤΕ, μπορούμε αμέσως μετά τη συγκρότηση του ΙΤΕ να προβούμε στη σύσταση Επιτροπών από καθηγητές και ερευνητές για τη μελέτη διαφόρων θεμάτων που αφορούν την εκπαίδευση. Θέματα εκπαιδευτικά προς μελέτη είναι πολλά. Αναφέρω εδώ μερικά από αυτά:

— Μελέτη περιεχομένου βιβλίων σε σχέση με τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού αντικείμενου, δηλαδή του μαθήματος που καλύπτουν και τους εκπαιδευτικούς στόχους της σχολής και του ΤΕΙ. Πρόκειται για τεράστιο θέμα που μόνο μια συστηματική και μεθοδική αντιμετώπισή του μπορεί να αποδόσει. Γι' αυτό σε μια πρώτη φάση πρέπει να συσταθεί μια Επιτροπή η οποία θα θέσει το πρόβλημα και θα επιχειρήσει να δώσει το περίγραμμα των αναγκαίων ενεργειών για τη σταδιακή προοπτική αντιμετώπισή του. Εξάλλου, για τη σύσταση μιας τέτοιας Επιτροπής θα πρέπει να υπάρξει γραπτή και καλά τεκμηριωμένη πρόταση του ΕΣ στην οποία θα περιγράφονται οι σκοποί, το περιεχόμενο, η μέθοδος και τα πλαίσια λειτουργίας

της Επιτροπής.

— Παρόμοια Επιτροπή θα μπορούσε να συσταθεί και για τα προγράμματα σπουδών των ΤΕΙ σε σχέση με τους αναπτυξιακούς στόχους της χώρας μας, αλλά και τους εκπαιδευτικούς και παιδαγωγικούς σκοπούς των ΤΕΙ και κάθε σχολής ειδικότερα.

— Ειδική Επιτροπή θα μπορούσε να συσταθεί, ύστερα από μια καλά τεκμηριωμένη πρόταση, για τη θέση και το ρόλο των κοινωνικών επιστημών στα προγράμματα και το εκπαιδευτικό έργο των ΤΕΙ, συνολικά και αρθρωμένη κατά σχολή, τμήμα και επαγγελμα.

— Σε μια προοπτική ενός ή δύο ετών θα μπορούσε να συσταθεί μια Επιτροπή για τη μελέτη του σύνθετου προβλήματος των εκπαιδευτικών συγγραμμάτων (σημειώσεων, εγχειριδίων και βιβλίων) και των εκδόσεων των ΤΕΙ. Η προετοιμασία για την έναρξη αυτής της δουλειας θα μπορούσε να αρχίσει αμέσως μετά τη συγκρότηση του ΙΤΕ.

— Όμως, θα μπορούσε αμέσως να αρχίσει η μελέτη του προβλήματος των βιβλιοθηκών στα ΤΕΙ από Επιτροπή στην οποία θα ήταν χρήσιμο να συμμετάσχουν πέρα από τους καθηγητές ΤΕΙ και σπουδαστές, καθώς επίσης και εκπαιδευτικοί ΑΕΙ ή και εκπρόσωποι κεντρικών βιβλιοθηκών. Η Επιτροπή αυτή θα μπορούσε να διερευνήσει και το πρόβλημα αξιοποίησης της σύγχρονης τεχνολογίας (Κέντρα ή τράπεζες πληροφόρησης, βίντεο κτλ.) για την οργάνωση της ενημέρωσης και της πληροφόρησης σε εκπαιδευτικά και επιστημονικά θέματα που ενδιαφέρουν τα ΤΕΙ.

Μια πρώτη θεμελίωση αυτών των προτάσεων περιέχεται στο άρθρο μου που δημοσιεύεται στο προσεχές τεύχος του περιοδικού «Επιστημονικό Δελτίο». Πιο αναλυτικά αυτές οι προτάσεις περιέχονται στο πακέτο των υλικών της έρευνας με θέμα «Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων σπουδών στο ΚΑΤΕΕ Αθηνών...» που πρόσφατα έχω καταθέσει στη Διεύθυνση του ΤΕΙ Αθηνών.

Θα μπορούσε βέβαια να διευρυνθεί το φάσμα των θεμάτων προς διερεύνηση από αντίστοιχες Επιτροπές. Σταματώ εδώ επισημαίνοντας μερικές από τις δουλειές τις οποίες τα μέλη του ΕΣ θα μπορούσαν ίσως να ολοκληρώσουν ως το τέλος του 1985:

1. Πρόταση του καθενός για βιβλιοθήκη που σχετίζεται με τις αρμοδιότητες του Ι.Τ.Ε.

2. Μελέτη δομής και λειτουργίας παρόμοιων Ινστιτούτων από βιβλιογραφία και με επισκέψεις επιτόπου. Προτιμούνται οι χώρες που έχουν αρχίσει σε συνθήκες ανάλογες με τις δικές μας και είναι τώρα προωθημένες.

3. Μελέτη αποφάσεων και άλλων ντοκουμέντων της ΕΟΚ (αρμοδίων Επιτροπών της) που μας αφορούν.

4. Πρόταση του καθενός μας για τους τομείς που θα προτιμούσε να παρακολουθεί.

5. Σκέψεις και προτάσεις για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των ΤΕΙ ή την «επανεκπαίδευση» ορισμένων.

6. Σκέψεις και προτάσεις για τη χρησιμοποίηση της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας με σκοπό την αντιμετώπιση ενός τμήματος από τα προβλήματα που δημιουργεί ο σπουδαστικός υπερπληθυσμός στις σημερινές συνθήκες: Βίντεο, Τ.Β., αναγνώστηρια, οργάνωση διάθεσης των αιθουσών διδασκαλίας με τη βοήθεια κομπιούτερ, ειδικού τμήματος της Διοίκησης κ.λπ.

7. Μελέτη και συζήτηση των εκθέσεων των δύο κοινωνιολογικών ερευνών που πρόσφατα τελείωσαν στο ΤΕΙ Αθηνών.

8. Μελέτη του νόμου για την «Ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας» (1984) και άλλων συναφών υλικών του υπουργείου Έρευνας και Τεχνολογίας (τώρα: Γ.Γ. Έρευνας και Τεχνολογίας ...) π.χ., πρόταση νόμου για την

τεχνολογική έρευνα, κείμενα για τη μεταφορά τεχνολογίας, μελέτες για την κατάσταση της έρευνας στη χώρα μας, κείμενα συνεδρίου για τις καινοτομίες κ.λπ.

Εξάλλου θα πρέπει να σκεφτούμε τη σύνδεση με κάποια μορφή του ΙΤΕ στη Γ.Γ. Έρευνας και Τεχνολογίας του υπουργείου Βιομηχανίας.

Αυτό θα μας δίνει πολλά πλεονεκτήματα, όχι μόνο οικονομικά. Φυσικά για αυτό πρέπει να υπάρξει ολοκληρωμένη πρόταση που θα μπορούσε να διαμορφωθεί στην πορεία οργάνωσης και ανάπτυξης του ΙΤΕ.

Θ. Βακαλιός

Γ. Ηλιόπουλος

Κ. Τσιτοίας

Επιστημονικοί Σύμβουλοι του ΙΤΕ

Αθήνα 15-10-1985

Προς τον Υπουργό Παιδείας

κ. Απ. Κακλαμανή

Αθήνα

Υπόμνημα

Οι ανησυχητικές εξελίξεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έδωσαν αφορμή για αυτό το σημείωμα. Αντικείμενό του είναι πραγματικά προβλήματα των ΤΕΙ: κτιριακό, χώροι διδασκαλίας - εκπαίδευσης, στεγαστικό, δυσκολίες στην παροχή εκπαιδευτικού έργου. **Σκοπός του είναι να επισύρει την προσοχή σας στην ανάγκη να αναζητηθούν νέοι τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων - πέρα ή και παράλληλα με τους καθιερωμένους.**

Περιοριζόμαστε στα ΤΕΙ γιατί ως σύμβουλοι του ΙΤΕ αισθανόμαστε και από τη θέση μας αυτή την ιδιαίτερη ευθύνη απέναντι στα προβλήματά τους. Ωστόσο η γενική αντίληψη αυτού του κειμένου και πολλές από τις προτάσεις μας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και για τα ΑΕΙ.

Πιστεύουμε να μην υπάρχει διαφωνία ότι τα προβλήματα των ΤΕΙ που αναφέρουμε πιο πάνω ζητούν άμεσες λύσεις. Το ζήτημα είναι οι λύσεις που προτείνονται α) να μην χρειάζονται πολλά λεφτά, β) να υπόσχονται άμεση αντιμετώπιση ενός μέρους τουλάχιστον απ' αυτά, και γ) να δένουν σε μια προοπτική αναβάθμισης των σπουδών και υλοποίησης των στόχων του νόμου - πλαίσιο για τα ΤΕΙ.

Πιστεύουμε ότι μια **δέσμη εντελώς πρωτότυπων ενεργειών και μέτρων** θα μπορούσε να μας βγάλει από το αδιέξοδο στο οποίο βρισκόμαστε αυτή τη στιγμή. Οι ενέργειες και τα μέτρα που προτείνουμε δεν είναι αυθαίρετα. Στηρίζονται στην πείρα άλλων χωρών και στις δυνατότητες που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία.

Προτάσεις προοπτικής

Προτείνουμε να εξεταστεί:

1) Η δυνατότητα σταδιακής εισαγωγής και καθιέρωσης ενός συστήματος κατ' οίκον εκπαίδευσης (σπουδές με αλληλογραφία). Στην εξέταση του θέματος μπορεί να αξιοποιηθεί, η διεθνής πείρα από ανάλογα συστήματα εκπαίδευσης. Εξάλλου είναι χρήσιμο να μελετηθεί η πείρα της πρόσφατα εισαγόμενης και

διαδιδόμενης **τηλεκπαίδευσης**, με τη βοήθεια της Τηλεόρασης, η οποία θεωρείται πολύ αποτελεσματικά (δες π.χ. Αγγλία, Ουγγαρία και αλλού).

Η εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος θα συνέβαλε αποφασιστικά στην αντιμετώπιση του κτιριακού και του στεγαστικού προβλήματος και θα δημιουργούσε ευνοϊκές προϋποθέσεις για την κανονική παροχή πλήρους και σύγχρονου εκπαιδευτικού έργου. Για το σκοπό αυτό προτείνουμε τη **σύσταση ειδικής επιτροπής που θα μελετήσει και θα εκτιμήσει αναλυτικά τα πλεονεκτήματα ενός τέτοιου μέτρου για την εκπαίδευση στα ΤΕΙ**. Εμείς πιστεύουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των θεωρητικών μαθημάτων θα μπορούσε να καλυφθεί με αυτή τη μέθοδο. Βέβαια η προσφυγή σε ένα τέτοιο μέτρο προϋποθέτει την αλλαγή της στάσης των σχολών και των καθηγητών απέναντι στην εκπαίδευση, αλλά και του ίδιου του υπουργείου. Προϋποθέτει καλύτερο προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου, περισσότερη προσωπική και παιδαγωγική δουλειά του καθηγητή με τους σπουδαστές **στις περιοδικές συναντήσεις μαζί τους**, τη συστηματική παροχή κάθε είδους βοήθειας και πληροφόρησης για την καλύτερη ανταπόκρισή τους στις απαιτήσεις της σχολής. **Προϋποθέτει τη συλλογική δουλειά** των καθηγητών σε συνεργασία και με άλλους φορείς (π.χ. Τ.Υ.) για την κατάρτιση και την εφαρμογή των προγραμμάτων, την ετοιμασία εκπαιδευτικών πακέτων κ.λπ.

Άλλες χώρες διαθέτουν πολύτιμες εμπειρίες στα θέματα αυτά οι οποίες πρέπει να μελετηθούν επισταμένα. Τα λεφτά που θα χρειαστούν για τη δημιουργία ενός τέτοιου συστήματος θα υπερκαλυφθούν από τις μεγάλες οικονομίες που η εισαγωγή του θα φέρει στα ΤΕΙ και στο υπουργείο (εξοικονόμηση αιθουσών, διδακτικών ανθρωποωρών, στεγαστικών δαπανών κ.λπ.).

2) **Προτείνουμε τη διερεύνηση των δυνατοτήτων επέκτασης**, τελειοποίησης και ανάπτυξης του συστήματος της **βραδυνής εκπαίδευσης** που θα αρθρώνεται σε όλα (αν χρειάζεται) τα ΤΕΙ της χώρας. Απαιτείται και εδώ η σύσταση ειδικής επιτροπής που θα μελετήσει τις δυνατότητές μας, αξιοποιώντας την ξένη και τη μικρή δική μας πείρα.

3) **Προτείνουμε τη χρησιμοποίηση των Βίντεο** ως οργανικών στοιχείων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των ΤΕΙ. Πρόκειται για σύνθετο πρόβλημα για το οποίο πριν προχωρήσουμε στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων πρέπει να υπάρξει επισταμένη μελέτη των ως τώρα εμπειριών από την εφαρμογή του στα ΤΕΙ, τα ΑΕΙ και σε όποιον άλλο τομέα έχουν εφαρμοστεί στη χώρα μας. Εξάλλου απαιτείται η σύσταση κεντρικής υπηρεσίας για την επιλογή και αγορά ξένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, εκπαιδευτικών πακέτων στην οποία αποφασιστικό λόγο πρέπει να έχουν οι σχολές. Πρόκειται εξάλλου για θέμα που ενδιαφέρει όλη την κλίμακα της εκπαίδευσης και της λαϊκής επιμόρφωσης.

Για όλες τις παραπάνω μορφές και μεθόδους εκπαίδευσης και μόρφωσης μπορεί να αξιοποιηθεί το εκπαιδευτικό δυναμικό από όλη την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΤΕΙ και ΑΕΙ) χωρίς καμία ιεράρχηση με βάση τους τίτλους, αλλά με ουσιαστικά κριτήρια ή και από τη δευτεροβάθμια, καθώς επίσης και άτομα από την παραγωγή και από το χώρο των γραμμάτων και της τέχνης.

Διευκρίνιση

Υπάρχει ο αντίλογος (και σ' αυτή ακόμα τη φάση της πρότασης για τη μελέτη του θέματος) ότι οι σπουδές με αλληλογραφία και τα βραδυνά τμήματα θα ρίξουν τη στάθμη των ΤΕΙ. Εμείς αντίθετα πιστεύουμε ότι η εισαγωγή του συστήματος των σπουδών με αλληλογραφία για λιγότερα ή περισσότερα μαθήματα θα μπορούσε να ανεβάσει σημαντικά τη στάθμη του εκπαιδευτικού έργου των ΤΕΙ. Εξάλλου, ένα τέτοιο σύστημα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και για την καλύτερη αντιμετώπιση του καίριου θέματος των μεταπτυχιακών σπουδών, της επιμόρφωσης και της διαρκούς μόρφωσης των αποφοίτων, αλλά και ευρύτερων στρωμάτων του πληθυσμού.

Όλα αυτά βέβαια είναι δυνατά εφόσον ενταχθούν σε ένα καλά θεμελιωμένο μακρόπνοο πρόγραμμα αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού έργου των ΤΕΙ.

Όσον αφορά την πρότασή μας για τα βραδυνά τμήματα, κι εμείς πιστεύουμε ότι είναι πραγματικοί οι φόβοι για «πτώση» της στάθμης των ΤΕΙ (αυτής της στάθμης έστω που εκπροσωπούν αυτή τη στιγμή τα ΤΕΙ - ανάλογα βέβαια πάντα με τη σχολή), εφόσον η βραδυνή εκπαίδευση λειτουργήσει με τις σημερινές προϋποθέσεις. Αλλά, από την εξέταση της πρότασής μας θα φανεί ότι πρόκειται για εντελώς διαφορετικές συνθήκες.

Προτάσεις άμεσης εφαρμογής

4) Προτείνουμε το χτίσιμο Αναγνώστηριων από προκατασκευασμένα υλικά για την εξυπηρέτηση των σπουδαστών που δεν «χωρούν» στις αίθουσες διδασκαλίας. Ειδικές αίθουσες Αναγνώστηριων θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και για προγράμματα Βίντεο. **Η πρόταση αυτή μπορεί άμεσα να υλοποιηθεί στα ΤΕΙ όπου υπάρχει διαθέσιμος χώρος**, όπως π.χ. στο ΤΕΙ Αθήνας, αφού η δαπάνη κατασκευής τους είναι μικρή και μπορεί άμεσα να εξασφαλιστεί.

5) Θεωρούμε επίσης σκόπιμο να ασχοληθούμε με την ιδέα μεταφοράς της εκπαίδευσης κάποιων επαγγελμάτων που προσφέρουν τα ΤΕΙ στους χώρους δουλειάς στους οποίους αναφέρονται. Αρκεί να εξασφαλιστούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων και των στοιχείων από τις προηγούμενες προτάσεις μας, π.χ. τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας κ.λπ. Το τμήμα νοσηλευτικής του ΤΕΙ Αθήνας π.χ. θα μπορούσε ίσως να αποτελέσει αντικείμενο μιας τέτοιας διευθέτησης. Μια τέτοια λύση θα μπορούσε να μελετηθεί και για άλλα τμήματα. Βέβαια υπάρχει και το ψυχολογικό πρόβλημα της ταύτισης της ιδιότητας του σπουδαστή, φοιτητή με τη φυσική παρουσία του στο χώρο του εκπαιδευτικού ιδρύματος κ.λπ. Πρόκειται για θέμα που η αντιμετώπισή του θα μπορούσε να απασχολήσει ειδική ομάδα εργασίας από εκπαιδευτικούς ΤΕΙ, ΑΕΙ, ψυχολόγους, κοινωνιολόγους και εκπροσώπους των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Η καταπολέμηση των προκαταλήψεων είναι ένα δύσκολο πρόβλημα το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί σοβαρά. Πάντως είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι αυτό που μετράει αυτή τη στιγμή δεν είναι τι είπαμε ή τι κάναμε χτες αλλά ποια μέτρα υπόσχονται να εξασφαλίσουν τώρα την αποτελεσματική αντιμετώπιση των επίμαχων προβλημάτων ανοίγοντας συγχρόνως καλύτερες προοπτικές για το μέλλον. Αν πειστούμε για τη ρεαλιστικότητα και την αποτελεσματικότητα των μέτρων που προτείνουμε το «παιχνίδι» και από ψυχολογική άποψη πρέπει να θεωρηθεί κερδισμένο.

6) Προτείνουμε τη σύσταση υπηρεσίας διάθεσης των αιθουσών διδασκαλίας - εκπαίδευσης, σε μεγάλα ΤΕΙ, όπως π.χ. το ΤΕΙ Αθήνας. Ας σημειωθεί ότι οι κενές ώρες αποτελούν ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα για την απρόσκοπτη και αποτελεσματική εκπαίδευση, τη χρήση και αποτελεσματική αξιοποίηση του διαθέσιμου χρόνου των φοιτητών. Δεν πρόκειται για απλό θέμα. Αρκεί να πούμε ότι το προσωπικό μιας τέτοιας υπηρεσίας πρέπει να έχει ειδικά προσόντα γι' αυτή τη δουλειά και γνώσεις που δεν έχει κάθε εκπαιδευτικός ή ακόμα κάθε διοικητικός υπάλληλος. Η χρησιμοποίηση των Η/Υ είναι ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία στη δουλειά της, καθώς επίσης και η ύπαρξη συστήματος αμφίδρομης καθημερινής πληροφόρησης με τις σχολές και τα τμήματα. Και στο θέμα αυτό θα πρέπει να μελετηθεί η ξένη πείρα. Εξάλλου προκύπτει η μελέτη του προβλήματος εκσυγχρονισμού του διοικητικού μηχανισμού με βάση τη νέα τεχνολογία.

Κύριε Υπουργέ, ελπίζουμε να σας πείσαμε για την **ανάγκη να μελετηθεί η δυνατότητα** μιας διαφορετικής προσέγγισης των προβλημάτων με την εισαγωγή

νέων αποτελεσματικών δυναμικών στοιχείων που όμως θα δένουν με το ευρύτερο πρόγραμμα ανάπτυξης της παιδείας. Είμαστε έτοιμοι να δώσουμε περισσότερες εξηγήσεις για την πρότασή μας αν χρειαστεί. Εξάλλου νομίζουμε ότι το ΙΤΕ θα μπορούσε να παίξει σημαντικό ρόλο σε μια τέτοια προσπάθεια. Ποιό ρόλο ακριβώς και σε ποιό επίπεδο αυτό θα μπορούσε να αποσαφηνιστεί σε μια άλλη φάση, εφόσον η πρότασή μας για την εξέταση του θέματος κριθεί από σας ευμενώς. Κυκλοφορεί εξάλλου πρόταση για την οργάνωση του ερευνητικού έργου του ΙΤΕ (που επισυνάπτουμε) στην οποία θα μπορούσε να ενταχθεί όλη αυτή η δουλειά.

Με εκτίμηση
Θ. Βακαλιός
Γ. Ηλιόπουλος
Κ. Τσιτσίας
Επιστημονικοί Σύμβουλοι
του ΙΤΕ

Αθήνα, 21 Νοεμβρίου 1985

3. Κείμενα συσκέψεων του Ε.Σ. με τους αντιπροέδρους των ΤΕΙ

α) Πρακτικό της σύσκεψης 26.6.1986

Θέμα: Ζητήματα κανονισμού σπουδών

Στη σύσκεψη προσήλθαν:

1. Ηλίας Κροντήρης, αντ/δρος ΤΕΙ Αθήνας
2. Αντώνης Καστρινάκης, αντ/δρος ΤΕΙ Πειραιά
3. Ησαΐας Αβραμίδης, αντ/δρος ΤΕΙ Θεσ/νίκης
4. Ελένη Περρωνή, αντ/δρος ΤΕΙ Ηρακλείου
5. Παναγιώτης Αντωνόπουλος, αντ/δρος ΤΕΙ Πάτρας
6. Νεόκοσμος Σταμνάς, αντ/δρος ΤΕΙ Κοζάνης
7. Γεώργιος Σοφιανός, αντ/δρος ΤΕΙ Χαλκίδας
8. Βασίλης Κάργας, αντ/δρος ΤΕΙ Σερρών
9. Γεώργιος Κολαΐνης, πρόεδρος ΤΕΙ Μεσολογγίου

Στη σύσκεψη έλαβαν μέρος όλα τα μέλη του Ε.Σ. του Ι.Τ.Ε.: Ο Πρόεδρος του Ε.Σ. και Προϊστάμενος του ΙΤΕ κ. Γ. Ηλιόπουλος και οι σύμβουλοι: Αθ. Βακαλιός, Β. Κωτσάκης, Ι. Καζάζης, Σ. Πλέσσας, Θ. Παπαθεοδοσίου και Κ. Τσιτσίας.

Στη συνεδρίαση προήδρευσε ο Πρόεδρος του Ε.Σ. κ. Γ. Ηλιόπουλος. Τα πρακτικά τηρήθηκαν από την κ. Π. Ζαπώνη.

Συμφωνήθηκε ομόφωνα να τηρηθεί η ημερήσια διάταξη που κοινοποιήθηκε με το υπ' αρ. 134/11.4.86 έγγραφο του ΙΤΕ.

1. Διάκριση μαθημάτων σε γενικά υποχρεωτικά (Υ) και **κατ' επιλογήν υποχρεωτικά** (Ε.Υ.).

Ο κ. Πρόεδρος μεταφέροντας τις εμπειρίες του από τη σχολή Τεχνολόγων Τροφίμων και Διατροφής, όπου στο περίγραμμα προγράμματος του τμήματος ζωικών προϊόντων υπήρχαν 75 μαθήματα από τα οποία τα 33 Ε.Υ. επεσήμανε τις δυσκολίες που προέκυψαν κατά την υλοποίηση του προγράμματος αυτού και κάλεσε τους παρισταμένους να εκθέσουν τις δικές τους εμπειρίες και προτάσεις.

κ. Παν. Αντωνόπουλος: στο ΤΕΙ Πάτρας δεν λειτουργούν Ε.Υ. μαθήματα. Θεωρώ τον θεσμό θετικό.

κ. Ηλ. Κροντήρης: Όπου εφαρμόστηκε σε πλήρη έκταση στοίχησε σε λειτουργικότητα. Να μην υπάρχουν ομαδικά υποχρεωτικά αλλά μεμονωμένα καθότι στην πρώτη περίπτωση ο σπουδαστής εξειδικεύεται, με συνέπεια την αποδυνάμωση του πτυχίου με την έννοια της δυσχέρειας στην αναζήτηση εργασίας. Πά-ντως ο αριθμός των κατ' επιλογήν μαθημάτων Ε.Υ. θα πρέπει να είναι περιορισμέ-νός.

κ. Ε. Περρωνή: Να υπάρχουν μεμονωμένα Ε.Υ. όχι όμως για διαμόρφωση εξειδίκευσης αλλά για ολοκλήρωση προσωπικότητας.

κ. Α. Καστρινάκης: Να υπάρχουν μεμονωμένα Ε.Υ. (όχι ομάδες) ανάλογα με τα ενδιαφέροντα.

κ. Η. Αβραμίδης: Να υπάρχει ένας κορμός Υ μαθημάτων και παράλληλα Ε.Υ. όχι όμως άσχετα προς τα πρώτα για να εμβαθύνουν σε θέματα των Υ μαθημάτων.

κ. Β. Κάργας: Κρίνεται ότι η διάκριση σε Υ και Ε.Υ. πρέπει να διατηρηθεί.

κ. Σταμνάς: Καλύφθηκε από τους προηγούμενους ομιλητές.

κ. Πρόεδρος: Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να τονίσουμε τα εξής σημεία:

(1) Ομόφωνα έγινε δεκτή η άποψη ότι η διάκριση σε Υ και Ε.Υ. θα πρέπει να διατηρηθεί.

(2) Ο αριθμός των Ε.Υ. θα πρέπει να είναι περιορισμένος.

(3) Τα Ε.Υ. μαθήματα να είναι μεμονωμένα και όχι ομαδοποιημένα.

2. Διάκριση μαθημάτων σε προαπαιτούμενα - εξαρτώμενα.

κ. Αβραμίδης: Ή να καταργηθεί η παραπάνω διάκριση ή να εναπόκειται στο τμήμα χωρίς περιορισμούς η διάκριση αυτή γιατί κατά τη γνώμη του οι μικρές αλυσίδες είναι κοροϊδία.

κ. Αντωνόπουλος: Είναι ανάγκη να διατηρηθεί ο θεσμός των προαπαιτουμέ-νων - εξαρτωμένων, ιδιαίτερα τώρα που έχει καταργηθεί το εξάμηνο ως μονάδα σπουδών. Να περιοριστεί η διάκριση στα 4 πρώτα εξάμηνα.

κ. Κολαΐτης: Ίσως θα ήταν σκόπιμο να υπάρξει ο θεσμός του προδιπλώματος με τη γερμανική έννοια του όρου.

κ. Κροντήρης: Να μην υπάρχουν προαπαιτούμενα - εξαρτώμενα στα τελευ-ταία 3 εξάμηνα.

κ. Κάργας: Να διατηρηθεί το καθεστώς των προαπαιτουμένων - εξαρτωμένων μαθημάτων. Να υπάρχει το ίδιο ποσοστό αλλά χωρίς περιορισμό στην αλυσίδα.

κ. Καστρινάκης: Να μην υπάρχουν ποσοστά και το μήκος της αλυσίδας να εναπόκειται στην κρίση της ομάδας μαθημάτων.

Σύνοψη κ. Προέδρου:

(1) Όλοι συμφωνούν στη διατήρηση του θεσμού προαπ. - εξαρτ. μαθημάτων.

(2) Η πλειοψηφία τόνισε την ανάγκη να μην υπάρχουν όρια στα ποσοστά και στο μήκος της αλυσίδας.

(3) Πολλοί τόνισαν την ανάγκη, η διάκριση να περιορισθεί στα μαθήματα των 3 πρώτων εξαμήνων των τυπικών προγραμμάτων.

3. Ατομικά Προγράμματα σπουδαστών.

Μετά από σύντομη ανάλυση από τον κ. Πρόεδρο, έλαβαν το λόγο οι παριστά-μενοι: 1. κ. Αντωνόπουλος: Είναι υπερβολικά μεγάλο το ανώτατο όριο των 45 ωρών ανά εβδομάδα. Πρόταση 25-35 ώρες την εβδομάδα.

2. κ. Κροντήρης: Θα πρέπει το εβδομαδιαίο τυπικό πρόγραμμα να περιοριστεί στις 30 ώρες το πολύ την εβδομάδα. Το όριο των 45 ωρών να μειωθεί.

3. κ. Κάργας: να υπάρχουν περιορισμοί, κατά την κρίση του τμήματος, στη διαμόρφωση των ατομικών προγραμμάτων των σπουδαστών. Να κατοχυρώνεται το 4-4,9 ώστε να μειωθούν οι ανάγκες σε αίθουσες κ.λπ.

4. κ. Αβραμίδης: Οι 45 ώρες την εβδομάδα είναι υπερβολικά πολλές. Να υπάρξει διαφοροποίηση στα ανώτατα όρια της θεωρητικής και εργαστηριακής εκπαίδευσης.

Πρόταση: α) Για από έδρας διδασκαλία: ανώτατο όριο 25 ώρες την εβδομάδα. β) Για το εργαστήριο 10 ή 15 ώρες την εβδομάδα. Επισημάνθηκε η ανάγκη μείωσης των εβδομαδιαίων ωρών για ορισμένα μαθήματα.

5. κ. Καστρινάκης: Υπάρχουν λειτουργικές δυσκολίες που ανακύπτουν από το όριο των 45 ωρών που το εξαντλεί το 90% των σπουδαστών των προχωρημένων εξαμήνων. Συμφωνεί με τη μείωση αλλά δεν έχει συγκεκριμένη πρόταση.

6. κ. Κολαίτης: Είναι υπερβολικά μεγάλος ο αριθμός των 45 ωρών ανά εβδομάδα. Πρόταση: Ο αριθμός των εβδομαδιαίων ωρών να προκύψει από τη διαίρεση του συνόλου των εβδομαδιαίων ωρών όλων των μαθημάτων του τμήματος διά του αριθμού των εξαμήνων.

Σύνοψη κ. Προέδρου:

(1) Όλοι συμφωνούν στην ανάγκη μείωσης του ανωτάτου ορίου των 45 ωρών την εβδομάδα.

(2) Πολλοί τόνισαν την ανάγκη να υπάρξουν κάποιοι περιορισμοί στη διαμόρφωση των ατομικών προγραμμάτων των σπουδαστών.

4. Αξιολόγηση επίδοσης σπουδαστών

Κατά την εισαγωγή του θέματος ο κ. Πρόεδρος επεσήμανε τη σοβαρότητα τούτου και ειδικότερα το θεσμό των πιστωτικών μονάδων από τις παρουσίες.

κ. Κροντήρης: Δεν βοηθάει η παρουσία του σπουδαστή στην αίθουσα όταν αυτός δεν συμμετέχει στη διαδικασία του μαθήματος (εφημερίδα, τελίτσες). Να βρεθεί τρόπος αξιολόγησης της συμμετοχής του σπουδαστή στην αίθουσα π.χ. με συχνές εξετάσεις, ανάθεση εργασιών κ.λπ. Τελικά το σύστημα που ισχύει πρέπει ν' αλλάξει.

κ. Αντωνόπουλος: Συμφωνεί με τον κ. Κροντήρη καθώς και οι σπουδαστές του ΤΕΙ Πάτρας. Να υπάρξει μία μόνο εξέταση προόδου σε σωστό χρόνο μέσα στο εξάμηνο.

Σπουδαστές ΤΕΙ Πάτρας: 0,3 χενδιάμεση εξέταση
0,7 χ τελική εξέταση

Συμβούλιο ΤΕΙ Πάτρας: Οι δύο πιστωτικές μονάδες από τις παρουσίες να μειωθούν στη 1.

0,3 χενδιάμεση εξέταση
0,6 χ τελική εξέταση

κ. Αβραμίδης: Έχουν παρατηρηθεί σοβαροί εκτροχιασμοί των σπουδαστών στην αίθουσα. Επισημαίνει την ανάγκη ύπαρξης πειθαρχικού δικαίου για τους σπουδαστές. Να αποσυνδεθεί η διδασκαλία των μαθημάτων από συγκεκριμένα βοηθήματα. Να δίνεται βιβλιογραφία, να καταργηθούν οι σημειώσεις, τα χρήματα που θα εξοικονομηθούν να διατεθούν για τις βιβλιοθήκες. Με τον τρόπο αυτό δεν θα υπάρχει η ανάγκη να χαρακτηριστεί σαν υποχρεωτική η παρακολούθηση, αφού οι σπουδαστές θα είναι αναγκασμένοι να παρακολουθήσουν το μάθημα.

κ. Καστρινάκης: Επισημαίνει ανάλογες αδυναμίες του συστήματος αξιολόγησης. Να υπάρξει όριο: 40 σπουδαστές για την από έδρας διδασκαλία, 20 για το εργαστήριο.

κ. Περρωνή: Ο θεσμός των πιστωτικών μονάδων από τις παρουσίες, δημιουργεί αδικίες και στις υποτροφίες, αφού κατώτεροι σπουδαστές κατορθώνουν με αυτές να ξεπερνούν τους καλύτερους.

κ. Κάργας: Κατάργηση των πιστωτικών μονάδων από παρουσίες. Η αξιολόγηση να στηρίζεται μόνο στις εξετάσεις ως εξής: 6 εβδομάδες μαθήματα, 2 εβδομάδες για την 1η ενδιάμεση εξέταση, 6 εβδομάδες μάθημα για το υπόλοιπο της

ύλης. 2 εβδομάδες για τη 2η εξέταση στο υπόλοιπο της ύλης. Όσοι περνούν κατοχυρώνουν τους βαθμούς τους και δεν πάνε σε τελική εξέταση. Όσοι αποτυγχάνουν πηγαίνουν στην τελική εξέταση της Β' περιόδου.

κ. Σοφιανός: Από μια δημοσκόπηση που έγινε στο ΤΕΙ Χαλκίδας ανάμεσα στους σπουδαστές, το 70% πρότεινε να καταργηθούν οι πιστωτικές μονάδες από τις παρουσίες. Το 20% αδιάφορο, το 10% να διατηρηθούν.

Σύνοψη κ. Προέδρου: Όλοι συμφωνούν στην κατάργηση των πιστωτικών μονάδων από τις παρουσίες. Δεν υπάρχει ολοκληρωμένη πρόταση αξιολόγησης. Ακόμη κατά τη συζήτηση του θέματος αυτού επισημάνθηκε η ανάγκη ύπαρξης πειθαρχικού δικαίου για τους σπουδαστές.

5. Πτυχιακή εργασία

Ο κ. Πρόεδρος εισάγοντας το θέμα, επεσήμανε την ανάγκη καθορισμού των διδακτικών μονάδων για τις πτυχιακές εργασίες καθώς και την ανάγκη ενημέρωσης για τον τρόπο διεξαγωγής της πτυχιακής εργασίας, (βαθμολόγηση παρουσίασης κ.λπ.).

κ. Κροντήρης: Στο ΤΕΙ Αθήνας έχει συνολικά καθιερωθεί ο αριθμός των 10 διδ. μονάδων για όλα τα τμήματα.

κ. Αβραμίδης: Υπάρχει ανάλογη αντιμετώπιση του θέματος των διδ. μονάδων και στο ΤΕΙ Θεσ/νίκης, αλλά δεν θυμάται αριθμό των διδακτικών μονάδων.

κ. Σοφιανός: Αφού τα θέματα των πτυχιακών εργασιών ανάγονται στις διάφορες ειδικότητες, οι εκπ/κοί γενικών μαθημάτων υποδομής π.χ. οι μαθηματικοί υποαπασχολούνται στο χώρο των πτυχιακών εργασιών.

κ. Κροντήρης: Ο υπερβολικά μεγάλος αριθμός των σπουδαστών, καθιστά αδύνατη τη διεξαγωγή των πτυχιακών εργασιών όπως περιγράφεται στον κανονισμό σπουδών.

κ. Αβραμίδης: Στο ΤΕΙ Θεσ/νίκης, έχει καθιερωθεί να πιστώνονται οι εκπ/κοί με μια ώρα την εβδομάδα ανά πτυχιακή εργασία.

Στο σημείο αυτό έληξε η συνεδρίαση.

Ο Πρόεδρος του Ε.Σ.
και Προϊστάμενος του ΙΤΕ
Δρ. Γ. Ηλιόπουλος

β. Πρακτικό της σύσκεψης 22.6.1987

Στη σύσκεψη προσήλθαν:

1. Μπούρας Αθανάσιος, αντιπρόεδρος ΤΕΙ Αθήνας
2. Βρυλίδης Λάζαρος, αντιπρόεδρος ΤΕΙ Πειραιά
3. Αντωνόπουλος Παναγιώτης, αντιπρόεδρος ΤΕΙ Πάτρας
4. Νιφλής Δημήτρης, αντιπρόεδρος ΤΕΙ Λάρισας
5. Κώττας Γρηγόρης, αντιπρόεδρος ΤΕΙ Σερρών
6. Κολαιτης Γεώργιος, πρόεδρος ΤΕΙ Μεσολογγίου
7. Σωτηρόπουλος Φίλιππος, αντιπρόεδρος ΤΕΙ Καβάλας

Στη σύσκεψη έλαβε μέρος ο Πρόεδρος του Ε.Σ. κ. Γ. Ηλιόπουλος και οι σύμβουλοι: Αθ. Βακαλιός, Β. Κωτσάκης, Σ. Πλέσσας, Ι. Καζάζης, και Κ. Τσιτσιάς.

Της συνεδρίασης προήδρευσε ο Πρόεδρος του Ε.Σ. κ. Γ. Ηλιόπουλος και τα πρακτικά τηρήθηκαν από την κ. Π. Ζαπώνη.

Στην αρχή της συνεδρίασης ο κ. Πρόεδρος χαιρέτησε τους κ.κ. αντιπροέδρους και τους συνεχάρη για την εκλογή τους στο αξίωμα του αντιπροέδρου και τους ευχήθηκε κάθε ευδωμή στο έργο τους.

Πριν από την ανάπτυξη των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης, τέθηκε θέμα διαδικασίας και συγκεκριμένα όσον αφορά τη συχνότητα των συναντήσεων του Ε.Σ. και των αντιπροέδρων. Όλοι συμφώνησαν στην αναγκαιότητα των συναντήσεων αυτών που θα πρέπει να γίνονται πιο συχνά και με προετοιμασμένες εισηγήσεις για τα θέματα της ημερήσιας διάταξης.

Νιφλής Δημήτρης: Έριξε την ιδέα για τη σύγκλιση της συνάντησης αυτής κάθε φορά και σε άλλο περιφερειακό Τ.Ε.Ι.

Με την ιδέα αυτή δεν συμφωνεί ο κ. Αθ. Μπούρας αντιπρόεδρος Τ.Ε.Ι. -Αθήνας. Κατά τη γνώμη του θα πρέπει να γίνονται οι συναντήσεις μονίμως στην Αθήνα. Ο κ. Ι. Καζάζης ανέφερε ότι και στο ΥΠ.Ε.Π.Θ. οι συσκέψεις είναι πάντα μικρής διάρκειας και ότι υπάρχει ιδέα για τη σύγκλιση ημερίδας ή πολυημερίδων για τη μελέτη θεμάτων που απασχολούν τα Τ.Ε.Ι.

Στο σημείο αυτό ο κ. Πρόεδρος επεσήμανε την προοπτική για τη σύγκλιση ημερίδας για τη μελέτη θεμάτων των Τ.Ε.Ι. με στόχο την προετοιμασία για το προσεχές μέλλον ενός συνεδρίου σε πανελλήνια κλίμακα, στο οποίο θ' αναλυθούν όλα τα θέματα που απασχολούν σήμερα τα Τ.Ε.Ι. Όμως ο χαρακτήρας των συνεδριάσεων του Ε.Σ. με τους αντιπροέδρους των Τ.Ε.Ι. είναι διαφορετικός, από τον χαρακτήρα των ημερίδων και δεν μπορούν να αντικατασταθούν από τις τελευταίες.

Θέμα 1ο: Ενημέρωση για το μέχρι τώρα έργο του Ι.Τ.Ε.

Ο κ. Πρόεδρος ενημέρωσε τους κ.κ. αντιπροέδρους για τα πεπραγμένα του έργου του Ι.Τ.Ε., κάνοντας αναφορά και στο σχετικό κείμενο με τίτλο «ένας χρόνος δράσης», που έχει κοινοποιηθεί σ' όλα τα Τ.Ε.Ι. Επίσης ανακοίνωσε την απόφαση του Ε.Σ. για έκδοση δελτίου από το Ι.Τ.Ε.

Αυτό δεν θα είναι απλά ενημερωτικό, αλλά θα αποτελεί ταυτόχρονα ένα ελεύθερο βήμα για την ανάπτυξη προβληματισμών και ιδεών σε όλη την κοινότητα των ΤΕΙ, αλλά και πέρα απ' αυτή.

Ο κ. Αθ. Βακαλιός συμπληρώνοντας ανέφερε ότι όλες οι προτάσεις και οι απόψεις του ΙΤΕ πάνω στα διάφορα θέματα που προανέφερε ο κ. Πρόεδρος ήταν προϊόν πολλής δουλειάς και πολλών και μακρών συσκέψεων.

Θέμα 2ο: Διδακτικά βιβλία

Ο κ. Πρόεδρος ενημέρωσε τους κ.κ. αντιπροέδρους για τα όσα έχει κάνει το Ε.Σ. του ΙΤΕ επί του θέματος αυτού και ζήτησε τις απόψεις τους.

Βρυζίδης Λάζαρος: Συμφώνησε με την άποψη της έκδοσης ενός βιβλίου ή την αγορά βιβλίων από το εμπόριο, γιατί πιστεύει ότι μια τέτοια επιλογή θα εξασφάλιζε την ποιότητα των διδακτικών βιβλίων. Ακόμη ο κ. Λ. Βρυζίδης είναι υπέρ της ομαδικής συγγραφής των βιβλίων.

Αντωνόπουλος Παναγιώτης: Επεσήμανε τα προβλήματα, από το γεγονός ότι δεν υπάρχουν βιβλία στα πιο πολλά γνωστικά αντικείμενα και ότι η παροχή των σημειώσεων δεν λύνει το πρόβλημα, γιατί κατά κανόνα είναι χαμηλού επιπέδου και δεν δίνονται έγκαιρα. Ο τρόπος αποζημίωσης των εκπ/κών για τις σημειώσεις που δίνουν, αποτελεί αντικίνητρο για τη συγγραφή βιβλίων, αφού με τη συγγραφή σημειώσεων εισπράττονται πολύ περισσότερα χρήματα. Θεωρεί ότι η μετάφραση ξένων καθιερωμένων κλασικών συγγραμμάτων θα βοηθήσει το εκπ/κό έργο των ΤΕΙ, για όσα βέβαια αντικείμενα δεν υπάρχουν βιβλία Ελλήνων συγγραφέων. Επίσης ο κ. Π. Αντωνόπουλος εξέφρασε την άποψη ότι θα πρέπει να δίνεται επίδομα στους εκπ/κούς για την αγορά βιβλίων.

Σωτηρόπουλος Φίλιππος: Συμφωνεί με το επίδομα, θεωρεί σαν πρώτη επιλογή τη λύση της μετάφρασης ξενόγλωσσων κειμένων με τη δυνατότητα συμπλήρωσης της ύλης με σημειώσεις από τους εκπ/κούς. Τελικά έχει επιφυλάξεις ως προς τη χορήγηση ενός βιβλίου που δεν μπορεί να είναι πάντα ενημερωμένο στις εξελίξεις και στις βελτιώσεις της επιστήμης.

Νιφλής Δημ.: Είναι υπέρ της άποψης να υπάρχει ένα βιβλίο - κορμός και αν δεν υπάρχει, να επιλεγεί η λύση της μετάφρασης και τελευταία η επιλογή των σημειώσεων. Επεσήμανε επίσης τη δυσκολία που έχουν οι Έλληνες σπουδαστές εξαιτίας της άγνοιας ξένης γλώσσας.

Κώττας Γρηγ.: Συμφωνεί σ' ένα βιβλίο σε επίπεδο Πανελλαδικό που θα συμπληρώνεται κατά περίπτωση με σημειώσεις.

Μπούρας Αθ.: Επεσήμανε τις αδυναμίες του θεσμού των σημειώσεων, όσον αφορά και το κόστος και την ποιότητα. Επίσης επεσήμανε την ανάγκη δημιουργίας βιβλιοθηκών σε επίπεδο Ο.Μ. που θα μελετούν οι σπουδαστές τ' αντικείμενα με βάση τη βιβλιογραφία που δίνεται από το διδάσκοντα. Τόνισε ότι αυτά αποτελούν πρώτες σκέψεις και το θέμα θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με κάποια προετοιμασία.

Κολαίτης Γεώργιος: Είναι υπέρ της ομαδικής συγγραφής ενός βιβλίου σε επίπεδο επικράτειας από εκπ/κούς που θα ορίσουν τα τμήματα ή σχολές.

Καζάζης Ιωάννης: Δέχτηκε σαν προσωρινή λύση ένα βιβλίο - κορμό, σε επίπεδο επικράτειας. Ακόμη θεωρεί σημαντική και τη μετάφραση ξένων βιβλίων εφόσον αυτά καλύπτουν το 60% της ύλης, ενώ το υπόλοιπο θα καλύπτεται με σημειώσεις. Επίσης είπε ότι υπάρχουν πιστώσεις από χρήματα Ε.Ο.Κ. για τη δημιουργία βιβλιοθηκών στα ΤΕΙ σε επίπεδο τμήματος ή σχολής.

Ο κ. Πρόεδρος συνοψίζοντας επεσήμανε ότι:

(1) Η πλειοψηφία των αντιπροέδρων συμφωνούν στη συγγραφή ενός διδακτικού βιβλίου σε επίπεδο επικράτειας.

(2) Όλοι συμφωνούν με τον περιορισμό των σημειώσεων και να υπάρχει ουσιαστική κρίση αυτών.

(3) Όλοι συμφωνούν στη μετάφραση ξενόγλωσσων συγγραμμάτων.

(4) Όλοι συμφωνούν στη συγκρότηση βιβλιοθηκών σε επίπεδο Σχολών ή τμημάτων ή ακόμα και Ο.Μ.

ΘΕΜΑ 3ο: Πρακτική άσκηση.

Ο κ. Πρόεδρος ενημέρωσε τους κ.κ. αντιπροέδρους ότι στη φάση αυτή έχουν καταρτισθεί ομάδες εργασίας που ασχολούνται με το περίγραμμα πρακτικής άσκησης όλων των τμημάτων, όλων των σχολών των ΤΕΙ και σύμφωνα με το σχετικό χρονοδιάγραμμα η εργασία αυτή θα τελειώσει το Σεπτέμβριο του 1987.

Όλοι συμφώνησαν στην ανάγκη ύπαρξης ουσιαστικής εποπτείας της πρακτικής άσκησης από εκπ/κούς των ΤΕΙ, τόσο για την ουσιαστικοποίηση της πρακτικής άσκησης όσο και για τη δημιουργία ευκαιριών για άμεση επαφή των εκπ/κών με τις μονάδες παραγωγής και της υπηρεσίας.

Ο κ. Βρυζίδης έχει τη γνώμη ότι δε χρειάζεται εποπτεία, να είναι στην ευθύνη του ασκούμενου, ο οποίος θα βγει αργότερα στο επάγγελμα ως υπεύθυνος πολίτης.

Ο κ. Καζάζης ανακοίνωσε ότι σύμφωνα με πρόσφατη ρύθμιση θα μπορούν οι σπουδαστές ν' ασκούνται στα εργαστήρια των αντίστοιχων τμημάτων. Ο κ. Σωτηρόπουλος πρότεινε να υπάρξει δυνατότητα πρακτικής άσκησης στο στρατό κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας. Στο σημείο αυτό αποχώρησε ο κ. Ι. Καζάζης για επείγουσα υπηρεσιακή απασχόληση στο ΥΠ.Ε.Π.Θ

ΘΕΜΑ 4ο: Θέματα σπουδών

Στην αρχή ο κ. Πρόεδρος παρακάλεσε του κ.κ. αντιπροέδρους να γίνει σχολιασμός του κειμένου της Α' συνεδρίασης στις 26.6.86, κατά την οποία συζητήθηκε αποκλειστικά το θέμα. Κατά τη συζήτηση φάνηκε ότι δεν υπάρχει απόκλιση από τις θέσεις που εκφράζονται στο παραπάνω πρακτικό.

Έτσι όλοι συμφωνούν στην κατάργηση της προμοδότησης των δύο (2) πιστωτικών μονάδων από τις παρουσίες με παράλληλη όμως πρόβλεψη ώστε να κρατήσουμε τους σπουδαστές στις αίθουσες διδασκαλίας. Σ' αυτή την κατεύ-

θυνση θα συνέβαλε ένα ελάχιστο ποσοστό παρουσιών σαν προϋπόθεση συμμετοχής στις τελικές εξετάσεις. Ακόμη προτάθηκε η ιδέα της ανάθεσης εργασιών στους σπουδαστές για τη διεξαγωγή των οποίων θα είναι απαραίτητη η διαρκής παρακολούθηση των μαθημάτων και η στενή συνεργασία με τον διδάσκοντα. Ο κ. Αθ. Μπούρας έθεσε το θέμα των προθεσμιών της ανανέωσης εγγραφής καθότι υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες θα πρέπει να παίρνει κατά εξαίρεση πρωτοβουλία και γ' αποφασίζει όσον αφορά το θέμα αυτό το συμβούλιο του Τ.Ε.Ι.

Στη συνέχεια ο κ. Β. Κωτσάκης έθεσε το θέμα επί της γενικής φιλοσοφίας που θα πρέπει να διέπει τον κανονισμό σπουδών των Τ.Ε.Ι., αν δηλαδή αυτός θα πρέπει να είναι ένα πλαίσιο που θα μπορούν να παίρνουν κάποιες πρωτοβουλίες τα τμήματα ή θα πρέπει να είναι λεπτομερειακός και δεν θα αφήνει περιθώρια για σημαντικές πρωτοβουλίες από τη μεριά των τμημάτων.

Ζητήθηκε λοιπόν η άποψη των αντιπροέδρων επ' αυτού του θέματος και όλοι συμφώνησαν ότι στη φάση αυτή είναι ακόμη αναγκαία η σύνταξη ενός λεπτομερειακού κανονισμού για την αντίθετη περίπτωση υπάρχει κίνδυνος να φτάσουμε σε ρυθμίσεις απαράδεκτες κάτω από έντονη πίεση των παρατάξεων των σπουδαστών ή άλλων φορέων.

Ο κ. Σωτηρόπουλος πιστεύει ότι ο κανονισμός σπουδών πρέπει να είναι πλαίσιο αλλά να αφήνει τη ρύθμιση των λεπτομερειών στα Τ.Ε.Ι.

Στο σημείο αυτό έληξε η συνεδρίαση.

Ο Πρόεδρος του Ε.Σ.
και Προϊστάμενος του Ι.Τ.Ε.
Δρ. Γ. Ηλιόπουλος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

1. Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ Τ.Ε.Ι.*

* Περιέχεται στην έκδοση:
ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Ρόδος 9, 10, 11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1987

Δρ. Γεωργίου Ηλιόπουλου, Πρόεδρου ΙΤΕ, καθηγητή Τ.Ε.Ι.

Ένας σύγχρονος, παγκόσμιος αποδεκτός δείκτης του επιπέδου ανάπτυξης μιας χώρας είναι η έκταση και η ένταση της ερευνητικής δραστηριότητας, βασικής και εφαρμοσμένης που αναπτύσσονται σ' αυτή. Ένα μεγάλο μέρος από τις δραστηριότητες αυτές διεξάγεται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τρίτης βαθμίδας. Με άλλα λόγια ένα μεγάλο μέρος της αναπτυξιακής προσπάθειας μιας χώρας είναι και ευθύνη των εκπαιδευτικών αυτών ιδρυμάτων, τα οποία σε καμμία περίπτωση δεν πρέπει να παίζουν μόνο το ρόλο της μετάδοσης της γνώσης αλλά ταυτόχρονα και της παραγωγής γνώσης.

Τα Τ.Ε.Ι. ενταγμένα στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, για να παίζουν το ρόλο που η πολιτεία έχει τάξει σ' αυτά δηλαδή να αποτελέσουν το μοχλό της τεχνολογικής και ταυτόχρονα οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, θα πρέπει να ανταποκριθούν σ' αυτή την απαίτηση δηλαδή να λειτουργήσουν και σα μονάδα παραγωγής γνώσης, δηλαδή να αναπτύξουν ερευνητική δραστηριότητα.

Να γιατί θεωρούμε ότι η θεσμοθέτηση ερευνητικών δραστηριοτήτων με το Νόμο 1404/83 και με την υπ' αριθ. Ε5/1629/18.4.86 (ΦΕΚ 278/Β/86) αποτέλεσε

ίσως την πιο σημαντική τομή στην τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση και ένα από τους πιο σημαντικούς συντελεστές για την αναβάθμισή της.

Αυτό που τώρα χρειάζεται είναι να γίνει σωστή εκμετάλλευση αυτής της δυνατότητας τόσο από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα όσο και από τους διάφορους παραγωγικούς φορείς.

Η ενθάρρυνση και προώθηση ερευνητικών δραστηριοτήτων στα Τ.Ε.Ι. πρέπει να αποτελεί επιλογή πρώτης προτεραιότητας γιατί:

α) Με τον τρόπο αυτό τα Τ.Ε.Ι. συμβάλλουν άμεσα και αποφασιστικά στην προσπάθεια της Τεχνολογικής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

β) Η άσκηση ερευνητικών δραστηριοτήτων αποτελεί και τον καλύτερο συντελεστή αναβάθμισης της τεχνολογικής εκπαίδευσης, αφού προϋποθέτει διαρκή ενημέρωση αυτών που την ασκούν, δηλαδή των εκπαιδευτικών, στα τελευταία επιτεύγματα της επιστήμης και της Τεχνολογίας.

γ) Με την εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων προετοιμάζεται το έδαφος για την θέσπιση και ανάπτυξη προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών στα Τ.Ε.Ι. κάτι που θα πρέπει να αποτελέσει τον επόμενο στόχο για την παραπέρα αναβάθμιση και καταξίωση της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

Αμέσως μετά την ίδρυση των Τ.Ε.Ι. και την εξασφάλιση του θεσμικού πλαισίου για την διεξαγωγή ερευνητικών Προγραμμάτων και άλλων συναφών δραστηριοτήτων σ' αυτά, πολλοί εκπαιδευτικοί των Τ.Ε.Ι. ζήτησαν και τους εγκρίθηκε η εκπόνηση διαφόρων ερευνητικών ή μελετητικών προγραμμάτων. Έτσι σήμερα βρίσκονται σε εξέλιξη περί τα 27 ερευνητικά ή μελετητικά προγράμματα σε διάφορα Τ.Ε.Ι. του κέντρου και της περιφέρειας και συγκεκριμένα:

Α. Τ.Ε.Ι. Αθήνας

1. «Μελέτη βιοχημικών, φυσικοχημικών και οργανοληπτικών χαρακτηριστικών των ζητούμενων γαλακτοκομικών προϊόντων από γίδινο γάλα».

Το πρόγραμμα αυτό διεξάγεται στη Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων και στοχεύει στη βιοχημική αξιοποίηση του γιδίνου γάλακτος, που αποτελεί σημαντικό προϊόν της ελληνικής αγροτικής οικονομίας, το οποίο όμως δε αξιοποιείται πλήρως αφού το 50% περίπου της παραγωγής μένει στα χέρια του παραγωγού.

2. «Μελέτη των βιοχημικών χαρακτηριστικών του τυριού φέτα, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας».

Το πρόγραμμα αυτό διεξάγεται στη σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων με τη συνεργασία του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Τροφίμων του Υπουργείου Γεωργίας και στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας της φέτας, του πιο σημαντικού είδους ελληνικού τυριού, με την εξεύρεση μεθόδων για την αποφυγή της ανάπτυξης ανεπιθύμητων μικροοργανισμών σ' αυτήν.

3. «Εκπόνηση μελέτης στη Δυτική Αττική σχετική με τη διερεύνηση της αγοράς εργασίας και τη διατύπωση εναλλακτικών εικόνων μέλλοντος (ανάπτυξης) με παράλληλη πρόταση προτύπων προγραμμάτων - σχεδίων για την περιοχή».

Η μελέτη αυτή ολοκληρώθηκε σε τρεις φάσεις. Τα αποτελέσματα της Α και Β φάσης έχουν περιληφθεί σε δύο τόμους, ενώ σύντομα αναμένεται η έκδοση του τόμου που θα αφορά τη Γ φάση.

4. «Κατασκευή γεννήτριας VAN DE GRAAF με κυκλικά επιταχυνόμενο μαγνητικό υγρό».

5. «Έλεγχος απωλειών κινητήρων με μειωμένο φορτίο».

6. «Μελέτη για την ίδρυση Περιφερειακής Αγοράς των Μεγάρων για προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής».

Η μελέτη αυτή ανατέθηκε στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας από το Υπουργείο Εσωτερικών.

Β. Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

1. «Ραδιενέργεια περιβάλλοντος και τροφίμων».
 2. «Καταστροφή υλικών από περιβαλλοντική μόλυνση».
 3. «Ραδιοπροστασία και εφαρμογές ραδιενέργειας στα τρόφιμα».
 4. «Ηλεκτρομαγνητική ανίχνευση της ανθρώπινης θωρακικής κοιλότητας».
 5. «Μόνιμοι μαγνήτες για την ελληνική αγορά τηλεφώνου».
 6. «Παραλαβή πρωτεϊνών από φύλλα τεύτλων και άλλων φυτών».
 7. «Κριτήρια συλλεκτικής ωριμότητας και μετασυλλεκτικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα του αχλαδιού και της βρώσιμης ελιάς».
 8. «Χρησιμοποίηση τυρογάλακτος για την παραγωγή δεξτράνων υψηλού ιξώδους με τον μικροοργανισμό *Lenconstoc Mesenteroid*».
 9. «Παραγωγή παγωτού ζυμωμένου μίγματος από πρόβειο γάλα».
 10. «Έρευνα της Τουριστικής αγοράς στην περιοχή της Χαλκιδικής».
 11. «Μελέτη των συνθηκών και των δυνατοτήτων για την πραγματοποίηση στους ελληνικούς οίνους μηλογαλακτικής ζύμωσης».
 12. «Θρεπτική αξιολόγηση αλιευμάτων που ενδημούν στο Β. Αιγαίο».
- Οι πέντε από τις παραπάνω εργασίες διεξάγονται σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Γ. Τ.Ε.Ι. Πάτρας

1. «Monte Carlo Calculations in Radioactivity Measurements».
2. «Σύγκριση αποδόσεων διαφόρων τύπων ηλιακών συλλεκτών θερμού αέρα».
3. «Ανάπτυξη Data Logging Systems για εφαρμογή στην αγροτική οικονομία».
4. «Σύστημα μέτρησης της φασματικής απόκλισης S.R. (λ) φωτοβολταϊκών τόξων».

Δ. Τ.Ε.Ι. Λάρισας

1. «Ορθολογική χρησιμοποίηση του αρδευτικού νερού στην τευτλοκαλλιέργεια».

Ε. Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου

1. «Τριφασική επίλυση του προβλήματος της ροής φορτίου».

ΣΤ. Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου

1. «Ανάπτυξη ιχθυοκαλλιέργειας και οστρακοκαλλιέργειας στη Βούρκα Μεγάρων».
2. «Η τροφή των ψαριών με οικονομικό ενδιαφέρον, όπως τσιπούρα, κέφαλος, χέλι, λαυράκι της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού σε σχέση με την ηλικία, εποχή, περιοχή».

Πέρα από αυτά υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός αιτήσεων για έγκριση ερευνητικών προγραμμάτων οι οποίες εξετάζονται από τους αρμόδιους υπηρεσιακούς φορείς. Το σύνολο σχεδόν των θεμάτων των παραπάνω προγραμμάτων ανταποκρίνονται σε προσωπικά ενδιαφέροντα και προβληματισμούς των κατά περίπτωση ερευνητών. Ακόμη, μερικά από τα προγράμματα αυτά διεξάγονται σε συνεργασία με Α.Ε.Ι. Αλλά και εδώ η συνεργασία αυτή είναι κατά κανόνα αποτέλεσμα διαπροσωπικών σχέσεων και δε στηρίζεται σε ένα θεσμικό πλαίσιο συνεργασίας Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. στον τομέα της έρευνας.

Μια τέτοια θεσμική ρύθμιση θα πρέπει να αποτελέσει μια από τις προοπτικές μας στο πλαίσιο ανάπτυξης των Τ.Ε.Ι. αφού η συνεργασία Τ.Ε.Ι. - Α.Ε.Ι. στο χώρο της έρευνας σε συνδυασμό με τη νομοθετικά πια θεσμοθετημένη συνεργασία

στον τομέα της εκπαίδευσης θα αποτελέσει κατά τη γνώμη μου, ένα ισχυρό πρόκριμα για την καθιέρωση μεταπτυχιακών σπουδών στα Τ.Ε.Ι. σε συνεργασία με τα Α.Ε.Ι.

Απ' όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, και δοθέντος ότι η ερευνητική δραστηριότητα στα Τ.Ε.Ι. έχει ζωή δύο ή στην καλύτερη περίπτωση τριών ετών, προκύπτει ότι υπάρχει σημαντική δραστηριότητα στα Τ.Ε.Ι. στον τομέα έρευνας και μελέτης. Η παραπέρα ανάπτυξη των δραστηριοτήτων αυτών αποτελεί επιλογή πρώτης προτεραιότητας και θα επιτευχθεί με την αντιμετώπιση των διαφόρων εμποδίων από τα οποία τα πιο σημαντικά είναι κατά τη γνώμη μου τα εξής:

1. Η έλλειψη του κατάλληλου για έρευνα εξοπλισμού και χώρων. Βέβαια σ' αυτή τη φάση προέχει ιδιαίτερα για ορισμένα Τ.Ε.Ι. της περιφέρειας η εξασφάλιση του απαραίτητου εξοπλισμού για την εκπαίδευση. Όμως νομίζω, ότι θα πρέπει να φροντίσουμε παράλληλα και για τον ειδικό για έρευνα εξοπλισμό και όχι να περιμένουμε την ολοκλήρωση του εξοπλισμού για την εκπαίδευση και μετά να προχωρήσουμε στην κάλυψη των αναγκών για ερευνητική εργασία.

2. Η έλλειψη βιβλιοθηκών. Η οποιαδήποτε σοβαρή ερευνητική προσπάθεια απαιτεί τη σωστή λειτουργία των πηγών γνώσης, από τις οποίες η πιο σημαντική είναι, κατά τη γνώμη μου, η βιβλιοθήκη με όποιες σύγχρονες μορφές αυτή μπορεί σήμερα να πάρει. Η συγκρότηση βιβλιοθηκών στα Τ.Ε.Ι. και η εξασφάλιση σε αυτές των κατάλληλων σύγχρονων συγγραμάτων και περιοδικών θα υπηρετήσει την έρευνα αλλά και την εκπαίδευση.

3. Η υποχρέωση των εκπαιδευτικών για καθαρά εκπαιδευτικό έργο που για την Α' βαθμίδα φθάνει μαζί με τις υπερωρίες τις 19 ή 20 ώρες την εβδομάδα, δεν αφήνει και πολλά περιθώρια σ' αυτούς για την άσκηση ερευνητικών δραστηριοτήτων. Η νομικά κατοχυρωμένη μερική απαλλαγή από το εκπαιδευτικό έργο για τη διεξαγωγή έρευνας δεν έχει δώσει ως τώρα τα αναμενόμενα. Γενικά παρατηρείται απροθυμία του Ε.Π. να αφήσει μέρος του εκπαιδευτικού έργου και να ασχοληθεί με άλλες δραστηριότητες είτε αυτές αναφέρονται στην ερευνητική ή στην προσφορά διαφόρων άλλων υπηρεσιών στα ιδρύματα.

4. Η έλλειψη κινήτρων για ανάληψη ερευνητικών δραστηριοτήτων από το Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. ασφαλώς είναι ένα σημαντικό εμπόδιο στην κατεύθυνση της ανάπτυξης της έρευνας στα Τ.Ε.Ι. Η θέσπιση τέτοιων κινήτρων ασφαλώς θα βοηθούσε στην ταχύτερη και σωστότερη ανάπτυξη έρευνας. Τέτοια κίνητρα θα μπορούσαν να είναι η καθιέρωση εξωτερικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών με βάση και τις ερευνητικές τους δραστηριότητες, η καθιέρωση και της ερευνητικής δραστηριότητας σαν στοιχείο αξιολόγησης της υπηρεσιακής ικανότητας αυτών. Με τον όρο βέβαια, ότι θα εξασφαλιστούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω για την άσκηση τέτοιων δραστηριοτήτων.

5. Η ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας και μάλιστα προς τη σωστή κατεύθυνση, προϋποθέτει πολύ στενή συνεργασία των Τ.Ε.Ι. με τους διάφορους παραγωγικούς τομείς ή τις υπηρεσίες. Τα Τ.Ε.Ι. που από τη φύση τους είναι προορισμένα για την τεχνολογική ανάπτυξη του τόπου έχουν περισσότερο από κάθε άλλο εκπαιδευτικό ή ερευνητικό φορέα την ανάγκη αυτής της στενής συνεργασίας.

Συνεπώς η ανάπτυξη του θεσμού αυτού σε τοπικό ή και εθνικό επίπεδο θα βοηθήσει όχι μόνο στην εκπόνηση σωστών εκπαιδευτικών προγραμμάτων αλλά και στην επιλογή των θεμάτων για έρευνα που απασχολούν τη βιομηχανία ή γενικότερα τους διάφορους παραγωγικούς φορείς και τις υπηρεσίες.

Προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσαν να συμβάλλουν διάφοροι θεσμοί που ήδη λειτουργούν όπως:

α) Ο Θεσμός των Εκτάκτων Εκπαιδευτικών

Κατά την κρίση για επιλογή των υποψηφίων εκτάκτων εκπαιδευτικών θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σαν προσόν η πιθανότητα ανάπτυξης κάποιας συνεργασίας με την μονάδα παραγωγής από την οποία προέρχεται ένας υποψήφιος, πέρα βέβαια από τα ουσιαστικά προσόντα τα οποία πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχουν.

β) Ο Θεσμός της πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση των σπουδαστών σε διάφορες μονάδες παραγωγής μπορεί να αποτελέσει μια πρώτης τάξης διαδικασία επαφής των Τ.Ε.Ι. με αυτές, αφού η σωστή κατάρτιση των σπουδαστών στους τόπους παραγωγής, προϋποθέτει στενή συνεργασία των εκπαιδευτικών - εποπτών με τους κατά περίπτωση υπεύθυνους των μονάδων παραγωγής.

Πέρα από τους θεσμούς αυτούς, στην ανάπτυξη της προσδοκώμενης συνεργασίας των Τ.Ε.Ι. με τις μονάδες παραγωγής θα μπορούσαν να συμβάλλουν και διάφορες άλλες διαδικασίες, όπως: α) η καθιέρωση προγραμμάτων ανταλλαγής εκπαιδευτικών Τ.Ε.Ι. με επιστήμονες των μονάδων παραγωγής για κάποιο χρονικό διάστημα. Προτείνεται δηλαδή η ανάπτυξη ενός προγράμματος ανάλογου προς το COMETT της ΕΟΚ αλλά σε εθνικό επίπεδο. β) η δημιουργία των λεγόμενων «πάρκων επιστήμης» «Science Parks» στα οποία θα μετέχουν επιστήμονες με κοινές ασχολίες και ενδιαφέροντα τόσο από το χώρο της παραγωγής όσο και από το χώρο της εκπαίδευσης και της έρευνας.

Όμως οποιαδήποτε μέσα και διαδικασίες κι αν θεσπιστούν, το επιθυμητό αποτέλεσμα δεν θα έλθει αν δεν ευαισθητοποιηθούν όλοι οι εκπαιδευτικοί των Τ.Ε.Ι. προς την κατεύθυνση αυτή. Θα πρέπει όλοι μας να αντιληφθούμε ότι οσοδήποτε ευσυνείδητα και αποτελεσματικά επιτελέσουμε το εκπαιδευτικό μας έργο, δεν θα έχουμε ανταποκριθεί πλήρως στις προσδοκίες της πολιτείας, αν δεν έχουμε να επιδείξουμε μια αξιολόγη ερευνητική προσπάθεια.

Εμείς στο Ι.Τ.Ε. προσπαθούμε να μη χάνουμε καμιά ευκαιρία που μας δίνει τη δυνατότητα να δράσουμε προς την κατεύθυνση της διάδοσης του μηνύματος στο σύνολο των εκπαιδευτικών των Τ.Ε.Ι. Στο πλαίσιο αυτών των προσπαθειών εντάσσεται η συμμετοχή μου και η συμμετοχή όλων των άλλων μελών του Ι.Τ.Ε. στο παρόν συνέδριο, που το θεωρούμε μια εκδήλωση που θα συμβάλλει σημαντικά στην προσπάθεια για την προβολή και καταξίωση του θεσμού των Τ.Ε.Ι.

2. Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ Τ.Ε.Ι.

Υφιστάμενη κατάσταση - Τάσεις - Προοπτικές

Μέσα στον Τεχνολογικό πυρετό της εποχής μας καθημερινά ερχόμαστε σε επικοινωνία ή αποκτούμε εμπειρία από κάποιο νέο τεχνολογικό επίτευγμα που θα ήταν αδύνατο και να το φανταστούν ακόμα οι ερευνητές που έζησαν σε όλη τη διάρκεια της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης, αλλά και μέχρι το πρόσφατο ακόμα παρελθόν, πριν δηλαδή την ανακάλυψη του μικροεπεξεργαστή.

Είναι φανερό ότι, σ' αυτή την τεχνολογική πρόκληση της δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης που ζούμε στις μέρες μας, η παιδεία έχει να παίξει το σημαντικότερο ίσως ρόλο και η τεχνολογική εκπαίδευση θα πρέπει να αποτελέσει έναν από τους βασικούς άξονες τεχνολογικής και εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

Δεν θα πρέπει να παραγνωρίζουμε τη σκληρή πραγματικότητα ότι η έρευνα στη χώρα μας έχει καθυστερήσει ανησυχητικά.

Η ανεπαρκής χρηματοδότηση, ιδίως από τον ιδιωτικό τομέα, η ποσοτική και ποιοτική ανεπάρκεια σε εξειδικευμένο προσωπικό κάθε βαθμίδας και κατηγορίας σε πολλούς κλάδους της σύγχρονης τεχνολογίας, σε συνδυασμό με την περιορισμένη αξιολόγηση, διάδοση και αξιοποίηση των ερευνητικών δραστηριοτήτων, δημιουργούν ανησυχητικές καταστάσεις και θέτουν ερωτηματικά για τις τεχνολογικές μας προοπτικές.

Σ' αυτή την τεχνολογική και ερευνητική πρόκληση της εποχής μας, η έρευνα στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αποτελεί μια από τις βασικές εκπαιδευτικές επιλογές μας και εντάσσεται στα ευρύτερα πλαίσια της συμμετοχής των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στη συνολική και αυτοδύναμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας μας.

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο - πλαίσιο των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, στα πλαίσια της αποστολής τους τα Τ.Ε.Ι.:

(1) Παίρνουν μέρος σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας.

(2) Διατηρούν αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και τους οργανωμένους κλάδους της οικονομίας της περιφέρειάς τους.

(3) Συνεργάζονται μεταξύ τους ή με άλλα εκπαιδευτικά ή τεχνολογικά ιδρύματα ή φορείς ή υπηρεσίες του εσωτερικού ή του εξωτερικού για την επίτευξη της αποστολής τους και

(4) Συντονίζουν τις επιδιώξεις τους με εκείνες των Α.Ε.Ι. στην κοινή προσπάθεια για μια αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

Επίσης, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ίδιου νόμου - πλαισίου, οι επιλογές με τις οποίες σχετίζεται και καλείται να συμβάλλει η ανάπτυξη των Τ.Ε.Ι. συνοψίζονται, μεταξύ άλλων και στους άξονες:

— Εθνική έρευνα, αξιολόγηση και αφομοίωση εισαγόμενης τεχνολογίας, παραγωγή και ανάπτυξη εθνικής τεχνολογίας.

— Ανάπτυξη σύγχρονων και δυναμικών κλάδων αιχμής, υψηλής τεχνολογίας.

— Περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και

— Πολύπλευρη και ορθολογική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.

Ακόμα, στην ίδια εισηγητική έκθεση αναφέρεται ότι τα θέματα γύρω από τα οποία θα στραφούν οι άξονες της ερευνητικής και τεχνολογικής πολιτικής την επόμενη πενταετία είναι η προώθηση συγκεκριμένων κλάδων αιχμής: της ηλεκτρονικής - μικροηλεκτρονικής, της πληροφορικής, της βιοτεχνολογίας και της τεχνολογικής έρευνας για τις ανάγκες της εθνικής άμυνας. Ειδικό βάρος θα δοθεί επίσης στη γεωργική, δασική και αλιευτική έρευνα, καθώς και στην τεχνολογική υποστήριξη της βιομηχανίας, του κλάδου της ενέργειας και των θεμάτων υγείας. Το περιβάλλον και η αξιοποίηση των φυσικών πόρων αποτελούν επίσης βασικές επιδιώξεις τεχνολογικής και ερευνητικής δραστηριότητας. Η επίτευξη των παραπάνω στόχων - αναφέρεται στην εισηγητική έκθεση - θα προωθηθεί με την αύξηση των δαπανών για την έρευνα και μεταξύ άλλων, με την ενθάρρυνση, της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Τέλος, όπως αναφέρεται στην ίδια εισηγητική έκθεση, επειδή μια μικρή χώρα, όπως είναι η Ελλάδα, δεν μπορεί να δημιουργήσει εθνικό εκπαιδευτικό, ερευνητικό και παραγωγικό δυναμικό σε όλους τους κλάδους, θα πρέπει να επιλέξει ορισμένους τομείς, που θα αναπτύξει όμως ολοκληρωμένα.

Στα πλαίσια των παραπάνω επιλογών και επιταγών η Ειδική Υπηρεσία Τ.Ε.Ι. του Υπουργείου Παιδείας παρέχει πολύπλευρη υποστήριξη στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, όπως θα αναπτυχθεί αμέσως παρακάτω.

Η υποστήριξη αυτή επικεντρώνεται στους ακόλουθους κυρίως τομείς:

Ο πρώτος τομέας υποστήριξης αφορά **το συντονισμό των ερευνητικών**

δραστηριοτήτων με επιλογή και έγκριση ερευνητικών προγραμμάτων σε αναπτυξιακούς κλάδους της οικονομίας μας.

Τα ερευνητικά προγράμματα που υποβάλλονται για έγκριση και χρηματοδότηση στο Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να εντάσσονται στους κλάδους που προδιαγράφει ο ν. 1404/83 και η εισηγητική του έκθεση.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ρυθμός έγκρισης ερευνητικών προγραμμάτων από την ΕΥ/ΤΕΙ είναι θεαματικός. Συγκεκριμένα,

— Για το 1985 εγκρίθηκαν 8 ερευνητικά προγράμματα

— Για το 1986 εγκρίθηκαν 14 ερευνητικά προγράμματα

— Για το πρώτο 4μηνο 1987 εγκρίθηκαν 27 ερευνητικά προγράμματα. Επίσης μας έχουν υποβληθεί 18 ακόμα προγράμματα που βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης.

Δηλαδή, εφόσον εγκριθούν και τα προγράμματα που μας υποβλήθηκαν μέχρι 20/5/1987, ο συνολικός αριθμός των προγραμμάτων θα φτάσει τα 45 για το πρώτο μόνο πεντάμηνο του 1987.

Τα ερευνητικά προγράμματα που εγκρίθηκαν μέχρι σήμερα αφορούν όλα εφαρμοσμένη έρευνα και εντάσσονται σε βασικούς αναπτυξιακούς και κοινωνικούς κλάδους, όπως είναι τα ηλεκτρονικά, οι Η/Υ, η ενέργεια και ιδίως οι ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, η τεχνολογία τροφίμων, η βιοτεχνολογία, η φυτική παραγωγή, οι μηχανοκατασκευτές, η υγεία - πρόνοια, το μάρκετινγκ, η γραφιστική, ο τουρισμός και η προστασία του περιβάλλοντος.

Οι κλάδοι αυτοί συμπεριλαμβάνονται στη διττή οικονομία (dual economy) την οποία εξυπηρετούν και ενθαρρύνουν σήμερα τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Η διττή οικονομία περιλαμβάνει από τη μία πλευρά τους τεχνολογικούς κλάδους της οικονομίας που είναι εκτεθειμένοι στο διεθνή ανταγωνισμό και από την άλλη πλευρά την κοινωνική εξυπηρέτηση του συνόλου και τη διαφύλαξη της ποιότητας ζωής, που αφορά την προστασία της υγείας και την κοινωνική προστασία, την εξασφάλιση ανθρωπίνων συνθηκών διαβίωσης, την προστασία της φύσης, τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και τέλος τη διασφάλιση των συνθηκών προόδου, πολιτιστικής ανάπτυξης και ευημερίας των πολιτών.

Οι δύο αυτές πλευρές της διττής οικονομίας πρέπει να ακολουθούν παράλληλους δρόμους ανάπτυξης και από την πλευρά μας στο Υπουργείο Παιδείας καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια για την παράλληλη ανάπτυξή τους. Γι' αυτό άλλωστε στα Τ.Ε.Ι. έχουμε και τεχνολογικά τμήματα και τμήματα κοινωνικής πρόνοιας.

Βεβαίως με καθαρά οικονομικά κριτήρια, προτεραιότητα έχει ο τεχνολογικός κλάδος για να υπάρχουν οικονομικές δυνατότητες υποστήριξης του κοινωνικού κλάδου

Δεύτερος τομέας υποστήριξης από το ΥΠΕΠΘ είναι η **χρηματοδότηση των ερευνητικών προγραμμάτων**.

Είναι αυτονόητο ότι η έρευνα χρειάζεται κονδύλια. Ιδιαίτερα για τις μικρές χώρες η χρηματοδότηση της έρευνας στοιχίζει πανάκριβα, χωρίς να είναι και σίγουρη η απόδοση του επενδυμένου κεφαλαίου τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα.

Παρόλα τα προβλήματα που υπάρχουν, για το Υπουργείο Παιδείας η έρευνα στα Τ.Ε.Ι. αποτελεί μια από τις βασικές μας προτεραιότητες και, όπως εδήλωσε κατ' επανάληψη η πολιτική ηγεσία, οποιοδήποτε ερευνητικό πρόγραμμα των Τ.Ε.Ι. παρουσιάζει πληρότητα και έχει σημασία για τη χώρα μας γενικότερα και για τα Τ.Ε.Ι. ειδικότερα, θα εγκρίνεται η χρηματοδότησή του.

Για το 1986 το συνολικό ποσό που εγκρίθηκε για εξοπλισμό και λειτουργικές δαπάνες ήταν 12.840.000 δρχ.

Για το Α τετράμηνο του 1987 το ποσό που εγκρίθηκε για τα 27 προγράμματα ανέρχεται συνολικά σε 100.752.400 δρχ.

Το ποσό αυτό κατανέμεται ως εξής:

(1) Για εξοπλισμό: 39.180.000 δρχ.

Το κονδύλιο αυτό προέρχεται από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και πρέπει να σημειωθεί ότι είναι πρώτη φορά που εγγράφεται στον προϋπολογισμό κονδύλιο για δαπάνες εξοπλισμού των ερευνητικών προγραμμάτων. Το συνολικό κονδύλιο που εγγράφηκε για φέτος ανέρχεται σε 70.000.000 δρχ.

(2) Για λειτουργικές δαπάνες: 15.340.000 δρχ. (αφορά τις λειτουργικές δαπάνες των 27 ερευνητικών προγραμμάτων).

(3) Για κόστος εργασίας ερευνητών: 27.810.000 δρχ. (αφορά την πρόσληψη έκτακτου εκπαιδευτικού προσωπικού για την κάλυψη των κενών που προκαλεί η μείωση ωρών διδασκαλίας των μελών του Ε.Π. που δηλώνει συμμετοχή στα ερευνητικά προγράμματα).

(4) Για κόστος πρακτικής άσκησης σπουδαστών: 18.422.400 δρχ.

Αφορά το ετήσιο κόστος για 76 θέσεις πρακτικής άσκησης σπουδαστών που απασχολούνται στα 27 ερευνητικά προγράμματα.

Πέρα από το συνολικό ποσό των 100.725.400 δρχ. που έχουμε δεσμεύσει μέχρι το Α τετράμηνο του 1987 για τα ερευνητικά προγράμματα, εκτιμούμε ότι μέχρι 31/12/87 οι συνολικές δαπάνες του ΥΠΕΠΘ για την έρευνα στα Τ.Ε.Ι. θα κυμανθούν μεταξύ 150 και 200 εκ. δρχ.

Τρίτος τομέας υποστήριξης από το ΥΠΕΠΘ είναι η **δημιουργία του νομοθετικού πλαισίου** για την οικονομική αυτοδιοίκηση και αυτοτέλεια των ερευνητικών προγραμμάτων, καθώς και για την οικονομική ενίσχυση των ερευνητών, εφόσον αναλαμβάνουν έρευνα για λογαριασμό τρίτων.

Συγκεκριμένα:

(α) Εκδώσαμε την υπουργική απόφαση Ε5/1629/18-4-86 (ΦΕΚ 278 Β) με τις προϋποθέσεις παροχής υπηρεσιών από τα Τ.Ε.Ι. σε ιδιώτες και κάθε νομικής μορφής οργανισμού. Έτσι, τώρα, τα Τ.Ε.Ι. μπορούν να παρέχουν ερευνητικές, επιστημονικές και τεχνολογικές υπηρεσίες για λογαριασμό τρίτων με 35% των ακαθάριστων αποδοχών τους σε ετήσια βάση. Το ποσό αυτό της αποζημίωσης για τη βαθμίδα του καθηγητή φτάνει μέχρι το ποσό των 700.000 δρχ. ετησίως περίπου.

(β) Ολοκληρώνεται η έκδοση της κοινής υπουργικής απόφασης για τους Ειδικούς Λογαριασμούς στα Τ.Ε.Ι. Έτσι από τώρα η διοίκηση και διαχείριση του Λογαριασμού θα είναι ανεξάρτητη από τη Διοίκηση και Διαχείριση του Τ.Ε.Ι. και θα εξαρτάται (1) από την επιτροπή Ερευνών (Αντιπρόεδρο Τ.Ε.Ι. και ένα μέλος από κάθε Σχολή) που συγκροτείται με απόφαση της Συνέλευσης του Τ.Ε.Ι. και (2) από τη Γραμματεία του Λογαριασμού (που έχει τη διαχείριση του λογαριασμού).

Τέταρτος (και τελευταίος) τομέας υποστήριξης από το ΥΠΕΠΘ είναι η **διάδοση των προγραμμάτων και των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προγραμμάτων**.

Για το σκοπό αυτό: (1) ετοιμάζεται καταρχήν ειδική έκδοση της ΕΥ/ΤΕΙ, όπως έχει αναγγελθεί, η οποία θα περιλαμβάνει όλα τα εγκεκριμένα από το ΥΠΕΠΘ ερευνητικά προγράμματα. Για την έκδοση αυτή έχουν σταλεί οδηγίες στα Τ.Ε.Ι. για την ομοιόμορφη σύνταξη κάθε ερευνητικού προγράμματος.

Η έκδοση αυτή θα σταλεί σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας, σε υπηρεσίες και οργανισμούς που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την έρευνα, στις παραγωγικές τάξεις, σε πρεσβείες και οργανώσεις της ομογένειας κ.λπ.

(2) Μόλις ολοκληρωθούν τα ερευνητικά προγράμματα, παράλληλα με τη διάδοση που θα είναι καθήκον του κάθε Τ.Ε.Ι. και του κάθε ερευνητού για να συνδε-

θεί με το οικονομικό και κοινωνικό περίγυρο του ιδρύματος, ώστε να εφαρμοστούν τα πορίσματα στην πράξη, θα επιδιώξουμε και από πλευράς Υπουργείου Παιδείας να διαδοθούν τα αποτελέσματα της έρευνας σε κάθε κατεύθυνση που θα βοηθούσε στην αξιοποίησή τους.

Η διάδοση των αποτελεσμάτων αποτελεί και επιταγή του νόμου διότι τα Τ.Ε.Ι., μεταξύ άλλων, στα πλαίσια της αποστολής τους ενημερώνουν την κοινή γνώμη για την πορεία πραγματοποίησης των στόχων τους.

Από την πλευρά μας, στο ΥΠΕΠΘ, η διάδοση των αποτελεσμάτων θα έχει διττό σκοπό και συγκεκριμένα:

(1) Την εξασφάλιση προϋποθέσεων, δυνατοτήτων και προοπτικών αξιοποίησης των αποτελεσμάτων, σύμφωνα με τους σκοπούς του κάθε ερευνητικού προγράμματος, και

(2) Την ενημέρωση του Έλληνα φορολογούμενου για τη διαχείριση του δημοσίου χρήματος που εμπιστεύθηκε στα Τ.Ε.Ι.

Κλείνουμε την παρουσίαση αυτή με αναφορά στις πρωτοβουλίες που αναμένει το Υπουργείο Παιδείας από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας:

Πέρα από τη θεαματική αύξηση των αιτήσεων από τα Τ.Ε.Ι. για έγκριση ερευνητικών προγραμμάτων, για την οποία εκφράζουμε την απόλυτη ικανοποίησή μας, και πέρα από τη θεαματική αύξηση των κονδυλίων του Υπουργείου Παιδείας που διατίθενται από φέτος για την έρευνα, αναμένουν από τα μέλη της κοινότητας των Τ.Ε.Ι. τα ακόλουθα:

(1) Από το μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό αναμένουμε όσο το δυνατό μεγαλύτερη συμμετοχή στα ερευνητικά προγράμματα. Για το ΥΠΕΠΘ θα ήταν ιδεατό το σύνολο του Ε.Π. να συμμετέχει σε κάποιο ερευνητικό πρόγραμμα που θα διεξάγεται είτε σε Τ.Ε.Ι., είτε σε Α.Ε.Ι., είτε σε ερευνητικό κέντρο της χώρας μας ή του εξωτερικού.

Με τα ερευνητικά προγράμματα αναμένουμε την αρμονική επιστημονική, τεχνολογική και εκπαιδευτική σύνδεση της θεωρητικής διδασκαλίας, της βιβλιογραφικής αναζήτησης και ανασκόπησης, της εφαρμοσμένης έρευνας, των εργαστηριακών ασκήσεων, της πτυχιακής εργασίας και της πρακτικής άσκησης σε ένα ενιαίο πλαίσιο συνεργασίας του εκπαιδευτικού προσωπικού, των σπουδαστών, των παραγωγικών τάξεων και των υπηρεσιών με στόχο την επίλυση προβλημάτων της παραγωγής και ευρύτερα της οικονομίας της χώρας μας. Εδώ θα πρέπει να διευκρινιστεί και να τονιστεί ότι τα μέλη του Ε.Π. αποτελούν τα βασικά και πρωταρχικά κύτταρα της έρευνας και κάθε ατομική πρωτοβουλία θα ενθαρρυνθεί.

(2) Από τα μέλη του Συμβουλίου του τμήματος αναμένουμε, μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους για υποβολή προτάσεων οργάνωσης και εκτέλεσης προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας, την ενθάρρυνση των ατομικών πρωτοβουλιών των μελών του Ε.Π. και την ανάληψη πρωτοβουλιών για συνεργασία με τις παραγωγικές τάξεις και τους οργανωμένους κλάδους της οικονομίας της περιφέρειάς τους.

Ιδιαίτερα το Συμβούλιο του τμήματος θα πρέπει να ενθαρρύνει την ανάληψη ερευνητικού έργου από μέλη του έκτακτου εκπαιδευτικού προσωπικού του τμήματος, εφόσον βέβαια υπάρχουν οι ανάλογες προϋποθέσεις, όπως ερευνητική προϋπηρεσία, δημοσιεύσεις κ.λπ., καθώς και δυνατότητες αρμονικής συνεργασίας με το μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό, το οποίο άλλωστε θα είναι και ο πυρήνας της ερευνητικής ομάδας.

(3) Από τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης του τμήματος αναμένουμε εισηγήσεις για πρόσκληση ως Επισκεπτών Καθηγητών ελλήνων ή ξένων ερευνητών για ανάθεση διδασκαλίας και έρευνας, εφόσον βεβαίως υπάρχουν οι σχετικές προϋποθέσεις, όπως το υψηλό επιστημονικό έργο σε τομείς που συμβάλλουν στο

αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας μας και στην επίτευξη των στόχων του Τ.Ε.Ι. Τέλος

(4) Από τον Υπεύθυνο της Ομάδας Μαθημάτων, από τον Προϊστάμενο του τμήματος, από τον Διευθυντή της Σχολής, από τον Αντιπρόεδρο και τελικά τον Πρόεδρο του Τ.Ε.Ι. αναμένουμε, μέσα στα πλαίσια της αυξημένης ευθύνης που έχουν αναλάβει, τη στενή επικοινωνία και συνεργασία με τις ερευνητικές ομάδες για ενημέρωση πάνω στην πορεία των εργασιών τους και την άσκηση του καθοδηγητικού και παρεμβατικού τους ρόλου για την εξάλειψη κάθε προβλήματος που δυσχεραίνει ή παρεμποδίζει το έργο των ερευνητικών ομάδων.

Η έρευνα θέλει μεράκι. Η έρευνα απαιτεί τις περισσότερες φορές, ή μάλλον πάντα, θυσίες. Η έρευνα χρειάζεται ατομική πρωτοβουλία, συνεργασία και δημιουργικότητα.

Πέρα από την επιταγή του νόμου, είναι εθνικό χρέος όλων μας —Υπηρεσίες, εκπαιδευτικά ιδρύματα, παραγωγικές τάξεις— να την ενισχύσουμε και τέλος είναι εθνικό καθήκον όλων μας να αξιοποιήσουμε τα πορίσματά της για την αναπτυξιακή πορεία και την προκοπή του τόπου μας.

Ομιλία του κ. Ιωάννη Καζάζη, Προϊσταμένου της ΕΥ/ΤΕΙ και Συμβούλου ΙΤΕ, στην ημερίδα του ΤΕΙ Λάρισας για την έρευνα στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, στις 29-5-1987.

3. ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΕΙ

Περιέχεται στην έκδοση:
ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Ρόδος 9, 10, 11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1987

Δρ. Αθ. Βακαλιού, συμβούλου Ι.Τ.Ε.

Θέμα αυτής ομιλίας είναι ο προσδιορισμός των ερευνητικών ορίων των ΤΕΙ. Θα το επιχειρήσω αυτό αναφερόμενος στα κύρια νομοθετήματα που οριοθετούν την ερευνητική δραστηριότητα των ΤΕΙ σε σχέση με τα ΑΕΙ και τους ερευνητικούς φορείς της χώρας, καθώς επίσης και στις αντιλήψεις που στηρίζουν το σημερινό στάτους στον τομέα της έρευνας.

Σκοπός της ομιλίας δεν είναι να εξετάσει όλες τις πλευρές που συνθέτουν το θέμα, ούτε καν όσες κρίνονται καίριες. Σκοπός της είναι να δώσει ερεθίσματα (και επιχειρήματα) για τον επαναπροσδιορισμό των ορίων της έρευνας στα ΤΕΙ και για τον εντοπισμό των προϋποθέσεων ανάπτυξής της με σκοπό την όσο γίνεται πιο ουσιαστική ανταπόκρισή τους στην αποστολή τους.

Αποστολή των ΤΕΙ είναι, σύμφωνα με το νόμο, η δημιουργία στελεχιακής υποδομής για τη διάδοση, εφαρμογή και ανάπτυξη της σύγχρονης τεχνολογίας στη χώρα μας - στην προσπάθειά της να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της τεχνολογικής επανάστασης. Το σκοπό αυτό υπηρετεί η έρευνα. Το ερώτημα είναι σε ποιά έκταση και με ποιές προϋποθέσεις.

Θα αναπτύξω τις σκέψεις μου σε τρεις ενότητες.

1. Η οριοθέτηση των ΤΕΙ (έναντι των ΑΕΙ) ως εκπαιδευτικά ιδρύματα που κατάρτιζον στελέχη εφαρμογής, φαίνεται να έχει παίξει αποφασιστικό ρόλο στον καθορισμό των ορίων της ερευνητικής τους δραστηριότητας. Τα ΤΕΙ, διαβάζουμε στο νόμο 1404/1983 «παίρνουν μέρος σε ερευνητικά προγράμματα σε

θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας» (Άρθρο 1., παρ. 2ζ, Δες «Ένας χρόνος μετά...», σελ. 21 και για περισσότερα σελ. 463 - 464).

Η διατύπωση αυτή καλύπτει ένα πολύ μικρό κλάσμα της ερευνητικής δραστηριότητας που ορίζεται από το νόμο για την έρευνα. Ας πάρουμε όμως με κάποια σειρά τα πράγματα. Ας δούμε πρώτα πως ερμηνεύει η πολιτεία τον όρο έρευνα. Αυτό θα μας επιτρέψει να δούμε τη θέση και το ρόλο που καταλαμβάνουν τα ΤΕΙ στο ερευνητικό πλαίσιο της χώρας.

Η πιο έγκυρη ερμηνεία για το πως εννοεί η πολιτεία την έρευνα είναι η διατύπωση που έχει υιοθετήσει ο νόμος υπ' αριθ. 1514 για την «ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας». Στο άρθρο 2 του νόμου αυτού διαβάζουμε τα εξής: «Έρευνα είναι η εργασία που έχει σκοπό να προαγάγει την επιστημονική γνώση σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτές επιστημονικές θεωρίες ή η επεξεργασία νέων θεωριών ικανών να γίνουν αποδεκτές από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Αναγκαία προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί μια εργασία ως ερευνητική είναι η πρωτοτυπία».

Σε πλήρη σχεδόν απόκλιση από αυτή την ερμηνεία ορίζεται η τεχνολογική έρευνα. Διαβάζω από το νόμο για την έρευνα: «Τεχνολογική έρευνα είναι οι συστηματικές εργασίες που βασίζονται σε υπάρχουσες γνώσεις (από την έρευνα ή από την πρακτική εμπειρία) με σκοπό την προεργασία για την παραγωγή νέων υλικών, προϊόντων ή διατάξεων, την κατάρτιση νέων διαδικασιών, συστημάτων ή υπηρεσιών ή την ουσιαστική βελτίωση αυτών που υπάρχουν, για συγκεκριμένες εφαρμογές» (Άρθρο 2 παρ. ια.).

Από μια πρώτη ανάλυση αυτής της διατύπωσης προκύπτει ότι η τεχνολογική έρευνα μειονεχτεί σε τρία βασικά σημεία από την επιστημονική έρευνα: α) δεν περιέχει το στοιχείο της προαγωγής γνώσης και παραγωγής νέας γνώσης, β) δεν αποζητά την επικύρωση του ερευνητικού αποτελέσματος από διεθνή κοινότητα ασχολούμενων με την τεχνολογική έρευνα και γ) δεν προϋποθέτει την πρωτοτυπία. Εξάλλου μια απλή σύγκριση με τη διατύπωση του νόμου για τα ΤΕΙ, που υπαινίχθηκα πιο πάνω, πιστοποιεί ότι το πεδίο της ερευνητικής δραστηριότητας των ΤΕΙ σχεδόν πουθενά δεν άπτεται με το πεδίο της επιστημονικής έρευνας, αφού αφορά μόνο «θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας».

Αυτή η διαζευκτική προσέγγιση της επιστημονικής έρευνας προς την τεχνολογική έχει τις ρίζες της στη διαζευκτική σχέση της επιστήμης και της τεχνολογίας η οποία επηρέασε επί αιώνες τις αντιλήψεις. Η διατήρησή της και σήμερα οφείλεται όχι μόνο στη δύναμη της παράδοσης, αλλά και στον υπερτονισμό του ρόλου της επιστήμης έναντι της τεχνολογίας. Εδώ έχω υπόψη μου την ακραία έκφραση αυτής της άποψης που υποστηρίζει ότι η επιστημονική στάθμη μιας χώρας, από μόνη της, δίνει το μέτρο του δυναμισμού της.

Το πρόβλημα με αυτή την άποψη δεν είναι η έμφαση που δίνεται στο ρόλο της επιστήμης στην εποχή μας, αλλά η αντιπαράθεσή της προς την τεχνολογία. Ακόμη και η θέση ότι η σύγχρονη τεχνολογία είναι εφαρμοσμένη επιστήμη περιέχει αυτό το στοιχείο της αντιπαράθεσης. Σ' αυτό συμβάλλει και η εννοιολογική ασάφεια που υπάρχει ανάμεσα στον όρο τεχνική (μέσα εργασίες, μηχανές κ.λπ.) και στον όρο τεχνολογία. Αυτή η ασάφεια έχει ως αποτέλεσμα η αντιπαράθεση της επιστήμης προς την τεχνική να αποτυπώνεται στη σκέψη ως αντιπαράθεση προς την τεχνολογία. Έτσι δεν γίνεται αντιληπτό για την θεωρητική σκέψη ότι το Hardware (η μηχανή, δηλ. η τεχνική) και το Software (η λογική, το πρόγραμμα) δεν είναι δύο αντιδιαστέλλόμενα πράγματα της ηλεκτρονικής τεχνολογίας, αλλά αυτή η ίδια η ηλεκτρονική τεχνολογία. Η τεχνική εδώ από μόνη της δεν λειτουργεί ως τεχνολογία. Προϋποθέτει την επιστήμη που υπάρχει μέσα της ως δομή και συνδυάζεται μαζί της ως πρόγραμμα. Η τεχνολογία είναι α ξεχώριστη από την επιστήμη και η επιστήμη α ξεχώριστη από την τεχνολογία. Η διαπίστωση αυτή δεν

αφορά μόνο τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και την πληροφορική.

Θα μπορούσε λοιπόν να πει κανείς, με βάση αυτό το συλλογισμό, ότι η σύγχρονη τεχνολογία είναι το αποτέλεσμα συγκερασμού της επιστήμης και της τεχνικής. Ότι μεταξύ επιστήμης και τεχνολογίας δεν μπορεί να υπάρξει ποιοτική ιεράρχηση. Υπάρχουν μόνο επίπεδα και μορφές έκφρασης, εφαρμογής και παραγωγής επιστημονικής και τεχνικής - τεχνολογικής γνώσης, επιστημονικών και τεχνικών - τεχνολογικών προϊόντων. Κατά συνέπεια είναι προβληματική και η άποψη που λέει ότι η επιστήμη είναι το εύρος και η τεχνολογία το βάθος. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι η εξειδίκευση στην επιστήμη και την επιστημονική έρευνα έχει προχωρήσει τόσο πολύ που σήμερα μιλάμε για την ύπαρξη «απολίτιστων» επιστημόνων σε ευρεία έκταση. Ενώ από την άλλη, υπάρχει ο τύπος του τεχνοκράτη με πολυεπίπεδη γνώση.

Βέβαια αυτά δε σημαίνουν ότι η επιστήμη και η τεχνολογία δεν έχουν τη δική τους σχετική αυτονομία η οποία εξάλλου συναρτάται και με το συγκεκριμένο αντικείμενο της έρευνας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιστημονική έρευνα (βασική και εφαρμοσμένη) που αφορά την παραγωγή συνδέεται πολύ περισσότερο με την τεχνολογική έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη απ' ό,τι η καθαρή έρευνα (π.χ. τα μαθηματικά, η θεωρία των συστημάτων κ.λπ.), χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στην εποχή μας μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική επιστημονική έρευνα χωρίς τη χρήση της τεχνολογίας. Ειδική περίπτωση συνιστούν οι κοινωνικές επιστήμες. Μολονότι και στις κοινωνικές επιστήμες η χρησιμοποίηση της τεχνολογίας κατακτά έδαφος και είναι παράγοντας αποτελεσματικότητας της έρευνας. Αλλά και εδώ η θέση αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με το ερευνητικό αντικείμενο. Π.χ. η διερεύνηση των μεταβολών στην ηθική συνείδηση των ανθρώπων προϋποθέτει πολύ λιγότερο τη γνώση των τεχνολογικών εξελίξεων και τη χρήση της τεχνολογίας στην έρευνα απ' ό,τι η διερεύνηση της παραγωγικότητας του εργατικού δυναμικού.

Δεχόμενοι ότι η σύγχρονη τεχνολογία είναι αδιανόητη χωρίς την επιστήμη και την έρευνα, δεχόμαστε αυτομάτως ότι η τεχνολογική έρευνα πρέπει να ερμηνεύεται ως οργανικό τμήμα της έρευνας, της ερευνητικής πολιτικής και του ερευνητικού συστήματος ή δικτύου μιας χώρας. Αυτό το σχεδόν αυτονόητο συμπέρασμα φαίνεται να συναντά σοβαρή αντίδραση από μερίδα πανεπιστημιακών.

Πέρα από τα συνειδησιακά σύνδρομα μιας παράδοσης που θέλει το πανεπιστήμιο στην ανώτατη βαθμίδα της γνώσης και της διάνοις η πιθανότερη κύρια αιτία της επιμονής στην παραδοσιακή θέση αντιπαράθεσης της επιστήμης στην τεχνολογία και της επιστημονικής έρευνας στην τεχνολογική έρευνα ανάγεται στο φόβο πολλών πανεπιστημιακών μήπως χάσουν την επαφή τους με τη «διεθνή επιστημονική κοινότητα», που διατηρούν μόνο εφόσον ασχολούνται με τη θεωρητική ή τη βασική έρευνα. Ουσιαστικά ο φόβος τους είναι να μη χάσουν την ιδιότητα του ερευνητή επιστήμονα που τους καταξιώνει ως πανεπιστημιακούς -για όσους έχουν αναπτυγμένη αυτή την ευαισθησία. Ενισχύεται βέβαια η μονομερής τάση προς τη θεωρητική έρευνα και από το γεγονός ότι η θεσμοθετημένη από το νόμο κατάξωση του πανεπιστημιακού ως ερευνητή προϋποθέτει δημοσιεύσεις σε «έγκυρα διεθνή επιστημονικά περιοδικά». Από το γεγονός δηλαδή ότι η χώρα μας δεν διαθέτει έγκυρη επιστημονική κοινή γνώμη πλαισιωμένη με ανάλογη υποδομή: έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, οίκοι επιστημονικών εκδόσεων, επιστημονικές σχολές (μολονότι υπάρχουν ηγετικές προσωπικότητες στις διάφορες επιστήμες), ενώ η Ακαδημία είναι σχεδόν άσχετη με την έρευνα. Στην κατάσταση αυτή βέβαια συμβάλλει το σχεδόν ανύπαρκτο ενδιαφέρον του επιχειρηματικού κόσμου της χώρας για εγχώρια έρευνα, που αποτελεί προϋπόθεση για τη σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή και την ενίσχυση της εφαρμοσμένης

έρευνας. «Η αδυναμία του επιχειρηματικού κόσμου της χώρας να αντιληφθεί το δυναμικό ρόλο της τεχνολογίας στη σύγχρονη οικονομική εξέλιξη και τη συνάρτηση ερευνητικής δραστηριότητας και τεχνολογικής ισχύος, αποτελούν βασικά αίτια της απουσίας ερευνητικών δραστηριοτήτων μέσα στις επιχειρήσεις (δημόσιες και ιδιωτικές) και μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι, χωρίς στοιχειώδεις έστω ερευνητικές δραστηριότητες μέσα στις σημαντικότερες τουλάχιστον επιχειρήσεις, είναι αδύνατο να υπάρχει σύνδεση με τους ερευνητικούς φορείς» (Από την ομιλία του Γενικού Γραμματέα Έρευνας και Τεχνολογίας Παπαηλιού, στην Ημερίδα για τη σύνδεση ερευνητικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων της Γ.Γ.Ε.Τ. στις 11.12.1986. Χειρογραφο).

Συνοψίζοντας αυτή την ενότητα σκέψεων θα λέγαμε ότι με το δικό μας επίπεδο ανάπτυξης και τις συνθήκες που σκιαγραφήσαμε είναι πραγματικός ο κίνδυνος τα ερευνητικά θέματα να αποκλίνουν από την αρχή της σύνδεσης της έρευνας με την παραγωγή και τις πραγματικές ανάγκες της χώρας, να προσαρμόζονται δηλαδή σε μεγάλο βαθμό, στην ερευνητική θεματολογία που καθορίζεται από ερευνητικά κέντρα των επιστημονικών και τεχνολογικών προηγμένων και οικονομικά ισχυρών κρατών. Άλλο τόσο, που ένας σημαντικός αριθμός των ερευνητών αναδειχτηκαν σε επιστήμονες και ερευνητές στο εξωτερικό, σε κάποια από τις χώρες της Δύσης, και είναι φυσικό να θέλουν να διατηρήσουν μια ουσιαστική σχέση με την επιστημονική - ερευνητική κοινότητα με την οποία είχαν συνεργαστεί. Πρόκειται εδώ για τις σχέσεις που είναι έξω από την επιδιωκόμενη από το κράτος συνεργασία με διεθνή ερευνητικά προγράμματα (Π.χ. Esprit, Eurica, Comett), όπου μιλούμε για σχέση που εντάσσεται οργανικά στα πλαίσια της ερευνητικής πολιτικής.

Περνών στην ανάπτυξη της δεύτερης ενότητας σκέψεων.

II. Στις διάφορες συναυτήσεις (Ημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια), ερευνητών και εκπαιδευτών του κράτους, της εκπαίδευσης και τους επιχειρηματικού τομέα που έγιναν στα τελευταία χρόνια διαπιστώθηκε το «χαμηλό επίπεδο της βιομηχανικής έρευνας στη χώρα μας και η ανάγκη δημιουργίας προϋποθέσεων για ανβάθμιση της τεχνολογικής στάθμης των ελληνικών επιχειρήσεων» (Ημερίδα για τη βιομηχανική έρευνα στην Ελλάδα. Τη διοργάνωσε στις 25.5.1984 το Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας, με εκπροσώπους από τη Βιομηχανία, τις Δημόσιες Υπηρεσίες, τα ΑΕΙ και τα Ερευνητικά Κέντρα) και η «παντελής έλλειψη παράδοσης, αλλά και πνεύματος ερευνητικού στις βιομηχανίες μας» (Ομιλία του Γ. Λιάνη τότε υπουργού Ε και Τ στην Ημερίδα για την προώθηση της Καινοτομίας στην Ελλάδα. Πραγματοποιήθηκε στις 25.6.1984 με συμμετοχή εκπροσώπων της Δημόσιας Διοίκησης, των ΑΕΙ, των Ερευνητικών Κέντρων, της Βιομηχανίας και της Βιοτεχνίας). Ταυτόχρονα διαπιστώθηκε η αυξημένη ζήτηση για τεχνολογική έρευνα και για εφαρμοσμένη έρευνα και προτάθηκε η αυξημένη χρηματοδότησή τους. (Ημερίδα για τη βιομηχανική έρευνα στην Ελλάδα). Αυτές οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις έχουν υιοθετηθεί από την πολιτεία και έχουν επηρεάσει την κατανομή του προϋπολογισμού της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας για τα νέα ερευνητικά προγράμματα. Τίθεται το ερώτημα, ποιός είναι ο ρόλος των ΤΕΙ σ' αυτές τις εξελίξεις; Η αλήθεια είναι ότι μόλις τώρα αρχίζουν να εμφανίζονται οι πρώτες ενδείξεις ότι το ερώτημα αυτό αρχίζει να απασχολεί την πολιτεία: συμμετοχή, με ομιλία, του προέδρου του ΙΤΕ στην Ημερίδα που οργάνωσε η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας στις 11.12.1986 με θέμα τη σύνδεση της ερευνητικής με τις παραγωγικές δραστηριότητες, συμμετοχή σε διευρυνόμενη έκταση καθηγητών των ΤΕΙ ως κριτών για ερευνητικά προγράμματα της ΓΓΕΤ, χρηματοδότηση προτάσεων ερευνητικού έργου που αναφέρεται στα ΤΕΙ κ.λπ.

Πρόκειται για ενέργειες προς τη σωστή κατεύθυνση οι οποίες πρέπει να

εκτιμηθούν ανάλογα. Αυτές οι ενέργειες έρχονται να τονίσουν τη σημασία της ερευνητικής δραστηριότητας που γίνεται στα ΤΕΙ για την οποία θα μιλήσει αναλυτικά ο πρόεδρος του ΙΤΕ κ. Ηλιόπουλος. Ερευνητικές δραστηριότητες που εντάσσονται στα πλαίσια των σχετικών διατάξεων του νόμου 1404/83 για τα ΤΕΙ και των διατάξεων του νόμου 1514 για την ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας (άρθρο 13, παρ. 9 και 9γ). Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στο σημείο αυτό στην υπ' αριθ. Ε5/1629/18.4.86 (ΦΕΚ 278/Β/86) απόφαση του υπουργού παιδείας για τη δυνατότητα των ΤΕΙ να παρέχουν ερευνητικές, επιστημονικές και τεχνολογικές υπηρεσίες για λογαριασμό τρίτων.

Ωστόσο αυτές οι θετικές εξελίξεις δεν αρκούν για την αναγκαία ριζική αλλαγή του κλίματος στον τομέα της έρευνας που αφορά τα ΤΕΙ. Πολλές είναι οι προϋποθέσεις που θα απαιτηθούν για μια τέτοια αλλαγή. Μια από αυτές είναι η άρση του νομικού καθεστώτος που αποκλείει τα ΤΕΙ από την κατηγορία των ερευνητικών φορέων. Ο υφιστάμενος νόμος 1514/85 για την ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας είναι σαφής σ' αυτό το σημείο. Στο κεφάλαιο Δ', άρθρο 8 του νόμου με τον τίτλο «Ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς» παράγραφο 1 και 4 διαβάζουμε: «Η επιστημονική και τεχνολογική έρευνα διεξάγεται κυρίως από τα εθνικά ερευνητικά κέντρα, τα ακαδημαϊκά ερευνητικά κέντρα, τα κέντρα τεχνολογικής έρευνας, τα ανεξάρτητα ερευνητικά Ινστιτούτα, τα ανεξάρτητα ακαδημαϊκά Ινστιτούτα, τα ειδικά ερευνητικά Ινστιτούτα και τα ΑΕΙ» (παρ. 1). «Τα κέντρα τεχνολογικής έρευνας έχουν αντικείμενο την εφαρμογή επιστημονικών και τεχνολογικών πορισμάτων για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων της παραγωγικής διαδικασίας και της κοινωνικής ανάπτυξης καθώς και τη βελτίωση μεθόδων που υποβοηθούν το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Χώρας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13 του παρόντος νόμου» (παρ. 4).

Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι: α) τα ΤΕΙ δεν είναι ερευνητικός φορέας και β) η τεχνολογική έρευνα είναι έργο (κυρίως) των ερευνητικών φορέων, όπως ορίζονται από το νόμο.

Είναι λοιπόν φυσικό δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη, βελτίωση, μεταφορά τεχνολογίας και η τεχνολογική έρευνα που προφανώς ενδιαφέρουν τα ΤΕΙ, να εμφανίζονται ανάμεσα στους στόχους πολλών ερευνητικών ιδρυμάτων π.χ. του Ερευνητικού Ινστιτούτου Τεχνικών Χημικών Διεργασιών (ΕΙΤΧΗΔ), του Ερευνητικού Ινστιτούτου τεχνολογίας Υπολογιστών (Ι.Τ.Υ.), του Ερευνητικού Ινστιτούτου Χημικής Μηχανικής και Χημικών Διεργασιών Υψηλής Θερμοκρασίας (Δες αναλυτικά στην έκδοση της ΓΓΕΤ, με τον τίτλο «Ερευνητικές και Τεχνολογικές δραστηριότητες στην Ελλάδα» 1986).

Από τις πιο πάνω αναλύσεις προκύπτει νομίζω αβίαστα το αίτημα να δρομολογηθεί μια διαδικασία επεξεργασίας κατευθύνσεων για την ερευνητική δραστηριότητα των ΤΕΙ. Άλλο τόσο που φαίνεται να ωριμάζει το αίτημα για τη ριζική βελτίωση ή εσω την αναμόρφωση του νόμου 1514 για την ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας. Εξάλλου, είναι γνωστό ότι ο σημερινός νόμος αφορά κυρίως την επιστημονική έρευνα, με τους όρους που ανέφερα στην αρχή της ομιλίας μου.

Θέματα που προφανώς πρέπει να ξεκαθαριστούν στις κατευθύνσεις για την ερευνητική δραστηριότητα των ΤΕΙ είναι: α) αν τα ΤΕΙ, παρόμοια με τα ΑΕΙ, μπορούν να λειτουργήσουν ως ερευνητικός φορέας. Ειδικότερα, αν θα υπάρξει ένας κοινός ερευνητικός φορέας για όλα τα ΤΕΙ ή αν τα μεγαλύτερα ΤΕΙ λειτουργήσουν ως ερευνητικοί φορείς σε μια προοπτική εξέλιξης, β) οι δυνατότητες και οι μορφές συνεργασίας των ΤΕΙ με τα ΑΕΙ στον ερευνητικό τομέα, γ) οι δυνατότητες και οι μορφές συνεργασίας με την παραγωγή και γενικά με τους τομείς της οικονομίας και των υπηρεσιών που τα ΤΕΙ καλύπτουν με το εκπαιδευτικό τους έργο, δ) η

θέμα με αμεσότερη προτεραιότητα αποτελεί η δυνατότητα μεταπτυχιακών σπουδών στα ΤΕΙ ή σε συνεργασία με τα ΑΕΙ.

Στην προσπάθεια επεξεργασίας κατευθύνσεων για την ερευνητική δραστηριότητα των ΤΕΙ πρέπει να ληφθεί υπόψη το σημερινό στάτους που αποκλείει τη συμμετοχή τους στην παραγωγή ερευνητικού προσωπικού.

Με τα σημερινά δεδομένα το κύριο προσωπικό που προορίζεται για την έρευνα εκπαιδεύεται στα πανεπιστήμια, στις σχολές των ΑΕΙ. Το γεγονός αυτό βάζει αυτόματα σε άλλο επίπεδο την πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Από την άποψη αυτή τα ΤΕΙ αυτή τη στιγμή, αντιμετωπίζονται ως εκπαιδευτικά ιδρύματα που μπορούν να παράσχουν μόνο βοηθητικό ερευνητικό προσωπικό.

Είναι σωστό τα ΤΕΙ να διεκδικήσουν το αίτημα να μπορούν να παράσχουν στελέχη τεχνολογικής έρευνας; Το ερώτημα αυτό είναι προς διερεύνηση. Πάντως, είναι προφανές ότι η θετική απάντηση στο ερώτημα αυτό θα αναβάθμιζε ριζικά τα ΤΕΙ και θα επηρέαζε καθοριστικά την ιδέα να εξελιχθούν σε ερευνητικό φορέα. Θα καθιστούσε αυτομάτως αποδεκτό το αίτημα για την παροχή μεταπτυχιακών σπουδών και επιστημονικών τίτλων. Σε συνεργασία έστω με τα ΑΕΙ.

Πρόκειται για σκέψεις η εφαρμογή των οποίων θα μπορούσε αυτή τη στιγμή να διερευνηθεί για ορισμένες σχολές ή τμήματα και για ορισμένες ειδικότητες. Π.χ. για το Τμήμα Ανάλυσης και Προγραμματισμού Η/Υ της Σχολής Τεχνολογικών Εφαρμογών του ΤΕΙ Αθήνας.

Προϋπόθεση για τη δρομολόγηση μιας τέτοιας διαδικασίας είναι η αποσαφήνιση ορισμένων εννοιολογικών εργαλείων προσέγγισης του θέματος. Και πρώτ' απ' όλα της έννοιας έρευνα. Σε μια τέτοια προσπάθεια προσφέρεται κατά τη γνώμη μου ο όρος «έρευνα» που καλύπτει τις δραστηριότητες οι οποίες αναλαμβάνονται με συστηματικό τρόπο, με σκοπό την αύξηση του αποθέματος των γνώσεων, συμπεριλαμβανομένης της γνώσης του ανθρώπου, του πολιτισμού και της κοινωνίας, καθώς και χρήσεων αυτού του αποθέματος γνώσεων σε νέες εφαρμογές και περιλαμβάνει τη βασική, την εφαρμοσμένη και την τεχνολογική έρευνα». Αξίζει να πω ότι ο ορισμός αυτός έγινε αποδεκτός με σύμβαση των χωρών - μελών του ΟΟΣΑ και της Γραμματείας της ΟΥΝΕΣΚΟ (Σύμβαση FRE-SCATI). (Δες, Ενημερωτικό Δελτίο ΥΠΕΤ, τεύχος 9.10.1986, σελ. 61).

Χαρακτηριστικό αυτού του ορισμού είναι ότι καλύπτει όλες τις περιοχές της ερευνητικής δραστηριότητας: τις επιστήμες της φύσης και την τεχνολογία, καθώς επίσης και τις επιστήμες του ανθρώπου και της κοινωνίας. Δεν είναι δυνατό όμως, στα πλαίσια μιας σύντομης ομιλίας να επεκταθώ στην ανάλυση των πλεονεκτημάτων αυτού του ορισμού. Περνώ στην ανάπτυξη μιας τρίτης ενότητας σκέψεων.

III. Μιλώντας για την έρευνα στα ΤΕΙ θα πρέπει να θέσουμε το ερώτημα: Σε ποιο βαθμό τα προγράμματα σπουδών και το εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό έργο επιτρέπουν να αναπτυχθεί στους σπουδαστές το ενδιαφέρον για την επιστήμη και την έρευνα. Σε ποιο βαθμό η ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου παρακινεί τον εκπαιδευτικό να ενδιαφερθεί για την έρευνα, να προσεγγίσει το αντικείμενο του από τη σκοπιά ερευνητή.

Το πρόβλημα αυτό έχει σχέση, στο δεύτερο κυρίως σκέλος του, με την επιστημονική κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού και την επιστημονική υποδομή του εκπαιδευτικού τους έργου: βιβλιοθήκες, επιστημονική πληροφόρηση, χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας στο εκπαιδευτικό έργο, προϋποθέσεις για συλλογική μελετητική εργασία των εκπαιδευτικών μεταξύ τους και με τους σπουδαστές. Έχει σχέση επίσης με την δυνατότητα δημοσιεύσεων, επιμορφωτικών σεμιναρίων, συμμετοχής σε συνέδρια κ.λπ. Το θέμα αυτό θα έπρεπε ίσως να αποτελέσει αντικείμενο έρευνας και μελέτης από ΑΔ ΗΟC ομάδα εργασίας. Σε μια πρώτη φάση θα έπρεπε να μελετηθεί η πείρα άλλων χωρών που άρχισαν από

επίπεδα ανάλογα με τα σημερινά δικά μας, του εκπαιδευτικού και του μελετητικού έργου των εκπαιδευτικών. Βέβαια, και στο σημείο αυτό τίθεται το μέγα θέμα της στελέχωσης των ΤΕΙ με κάποιες στάθμης μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό.

Θεωρώ αναγκαίο να πω εδώ ότι η αδυναμία μας αυτή τη στιγμή να προχωρήσουμε στη δρομολόγηση μιας τέτοιας διαδικασίας δεν καθιστά ουτοπικές αυτές τις υποδείξεις. Πρώτα γιατί οι υποδείξεις αυτές εντάσσονται σε μια αναπόδραστη και για μας αναπτυξιακή προοπτική και δεύτερο γιατί η δρομολόγηση ενός μέρους από αυτές τις υποδείξεις κρίνω ότι είναι δυνατή για το προσεχές μέλλον. Αρκεί να αναζητήσουμε αυτές τις δυνατότητες εκεί που υπάρχουν, να τις αναδείξουμε και να τις αξιοποιήσουμε κατάλληλα. Αλλά και γι' αυτή την περιορισμένη δυνατότητα απαιτείται ένα άλλο πνεύμα, μια άλλη στάση των καθηγητών, των διοικήσεων των ΤΕΙ και του υπουργείου απέναντι στο πρόβλημα. Και πάνω απ' όλα απαιτείται η δημιουργία κλίματος που ευνοεί εκείνους που πιστεύουν ότι μπορούμε να προχωρήσουμε προς αυτή την κατεύθυνση, σε μικρότερη έκταση στην αρχή και σε μεγαλύτερη αργότερα.

Μπορούν κατά τη γνώμη μου να δρομολογηθούν διαδικασίες, με άμεσο αποτέλεσμα στα προγράμματα σπουδών και κατ' επέκταση στη δημιουργία πρόσφορου εδάφους για την ερευνητική δραστηριότητα στα ΤΕΙ.

Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον να ερευνηθεί ποιές γνώσεις αναπτύσσουν επιστημονικά και ερευνητικά ενδιαφέροντα. Γενικότερα: ποιές γνώσεις αναπτύσσουν τη δημιουργική σκέψη, το πνεύμα αναζήτησης και καινοτομίας στους σπουδαστές και ποιοί τρόποι διδασκαλίας και μάθησης προσφέρονται γι' αυτό.

Αν σκεφτούμε σε επίπεδο μαθήματος ή σεμιναρίου θα μπορούσαμε ενδεικτικά να υποδείξουμε τα εξής θέματα: Ιστορία της επιστήμης, Ιστορία των καινοτομιών και των εφευρέσεων σε σχέση με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας, η σχέση της έρευνας με την εκπαίδευση και την παραγωγή στην εποχή μας, μαθήματα επιστημολογίας και μεθοδολογίας της γνώσης και της επιστήμης και άλλα.

Ένα μέρος από αυτά τα θέματα θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στα προαιρετικά μαθήματα. Ένα άλλο μέρος (ή τα ίδια θέματα σε ανώτερο επίπεδο) θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στα μαθήματα των μεταπτυχιακών σπουδών ή στο πρόγραμμα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Η συνεργασία με τα ΑΕΙ και σ' αυτό το σημείο είναι απαραίτητη.

Θέματα και γνώσεις που αναπτύσσουν το κριτικό πνεύμα και ενεργοποιούν δημιουργικές δυνάμεις είναι τα θέματα των κοινωνικών επιστημών. Οι κοινωνικές επιστήμες δίνουν το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί η τεχνολογία, επιτρέπουν στο σπουδαστή να σκεφτεί για τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις ανάπτυξής της, να στοχαστεί για το νόημα της ανάπτυξης και τις προοπτικές για τον άνθρωπο, να δει καλύτερα το ρόλο του ως τεχνολόγου στην ελληνική κοινωνία σε μια φάση που απαιτείται η ενεργοποίηση όλων των δυνάμεων για ν' ανταποκριθεί η χώρα μας στην πρόκληση της τεχνολογικής επανάστασης και της συνολικής της ανάπτυξης. Π.χ. η κατανόηση της διαλεκτικής ανάμεσα στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και την κοινωνική πρόοδο είναι δυνατό να ενεργοποιήσει πολλαπλά επίπεδα της δημιουργικότητας και του κριτικού πνεύματος του σπουδαστή, να αυξήσει το αίσθημα της ευθύνης του απέναντι στη χώρα του και τον ευρύτερο ακόμα κοινωνικό χώρο. Ιδιαίτερα αποδοτική για το μελλοντικό τεχνολόγο, το μελλοντικό ανώτερο στέλεχος της παραγωγής και των υπηρεσιών είναι η προσαρμογή των κοινωνικοεπιστημονικών γνώσεων στα προβλήματα της ειδικότητας και στη δεοντολογία του επαγγέλματος. Έχω την εντύπωση ότι δεν έχει γίνει κατανοητό από το εκπαιδευτικό προσωπικό ότι η ανάπτυξη στο σπουδαστή της συνείδησης ότι προορισμός του δεν είναι να γίνει ένας στεγνός τεχνοκράτης αλλά ένα κοινωνικό άτομο με ευρύτερα ενδιαφέ-

ροντα, απελευθερώνει δημιουργικές δυνάμεις και κάνει την εκπαίδευση πιο αποδοτική. Συγχρόνως αναδεικνύει τα άτομα που θα ασχοληθούν με την έρευνα. Επίσης, δεν έχει γίνει ακόμα κατανοητό ότι οι ειδικές γνώσεις στην εποχή μας δεν λειτουργούν κοινωνικά παρά μόνο όταν ενταχθούν σε ένα ευρύτερο διανοητικό πλαίσιο που επιτρέπει στο άτομο να αναζητήσει τους τρόπους καταξίωσής του μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι που αναβαθμίζει τη ζωή και καθιστά ικανό τον άνθρωπο να ξεπεράσει τις καταστροφικές αντιφάσεις της εποχής μας και της χώρας του. Το ειδικό βάρος αυτής της αλήθειας είναι περισσότερο προφανές για χώρες σαν τη δική μας, που η συνολική ανάπτυξη είναι όρος επιβίωσής μας ως ανεξάρτητου έθνους στο σύγχρονο κόσμο. Με λίγα λόγια δεν έχει γίνει κατανοητό ότι οι κοινωνικές επιστήμες αποτελούν οργανικό στοιχείο των προγραμμάτων σπουδών της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ότι ο σωστός συνδυασμός των φυσικοεπιστημονικών, τεχνολογικών και κοινωνικοεπιστημονικών γνώσεων και το σωστό κλίμα διδασκαλίας των κοινωνικών επιστημών δεν υποβαθμίζει, αλλά αντίθετα αναβαθμίζει τις σπουδές της ειδικότητας. Η έλλειψη κατανόησης, στο θέμα αυτό εμφανίζεται και σε επίπεδο ΑΕΙ.

Σε κείμενο εισήγησης εκπαιδευτικού των ΑΕΙ σχετικά με το μάθημα: «Στοιχεία Οικονομικής Επιστήμης για Νομικούς» υπήρχε και η εξής πρόταση: «Η εποχή μας, σαν εποχή εξειδικεύσεως, δεν δικαιολογεί πλέον την παροχή γενικών και εγκυκλοπαιδικών γνώσεων στα ανώτατα ιδρύματα, αλλά τη βαθμιαία και συστηματική μύηση του σπουδαστή στον ειδικό κλάδο γνώσεων, όπου πρόκειται να αφιερώσει τις προσπάθειές του και να σταδιοδρομήσει...». Πρόκειται για κυρίαρχη άποψη στα ΤΕΙ πολύ περισσότερο από ότι στα ΑΕΙ. Εξάλλου, η ένταξη των κοινωνικών επιστημών στην κατηγορία των γενικών εγκυκλοπαιδικών γνώσεων δείχνει πως αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί μας τη θέση και το ρόλο των κοινωνικών επιστημών στα προγράμματα σπουδών και στο συνολικό εκπαιδευτικό έργο. Όχι σαν οργανικό στοιχείο των προγραμμάτων, αλλά σαν εξωτερικό στοιχείο τους, σαν τσόντα. Σαν στοιχείο που μπορεί ο κάθε εκπαιδευτικός κάθε στιγμή να ζητήσει την κατάργησή του. Το πρόβλημα είναι σοβαρότερο αν πάρει κανείς υπόψη ότι η τόσο πλούσια σε περιεχόμενο εισηγητική έκθεση στο νόμο για τα ΤΕΙ κατατάσσει τις κοινωνικές επιστήμες στην κατηγορία των μαθημάτων γενικής παιδείας και μάλιστα χωρίς καν να τις κατονομάζει. Στη «συνολική εκπαιδευτική διαδικασία» η εισηγητική έκθεση περιλαμβάνει: α) Μαθήματα γενικής παιδείας, β) γενικά μαθήματα τμήματος, γ) ειδικά μαθήματα τμήματος, δ) πρακτική άσκηση εκτός των ΤΕΙ, ε) πτυχιακή εργασία. Τα μαθήματα, εξηγεί η έκθεση, νοούνται μαζί με τις φροντιστηριακές και εργαστηριακές ασκήσεις. Στα μαθήματα γενικής παιδείας, εκτός από τα γενικά μαθήματα κάθε τμήματος (π.χ. Μαθηματικά και φυσική για τα τεχνολογικά τμήματα) συμπεριλαμβάνονται και μαθήματα γενικότερου ενδιαφέροντος όπως Ελληνική Λογοτεχνία, Φιλοσοφία, Ξένες Γλώσσες κ.λπ. (Δες, «Ένας χρόνος μετά...», σελ. 548-549). Έτσι, οι κοινωνικές επιστήμες υποβαθμίζονται στην κατηγορία των μαθημάτων που ανήκουν στα «κ.λπ.».

Από την ανάλυση αυτή προκύπτει αβίαστα η πρόταση να μελετηθεί η θέση και ο ρόλος των μαθημάτων των κοινωνικών επιστημών στα προγράμματα σπουδών των ΤΕΙ γενικά, κατά σχολή και κατά τμήμα. Εξάλλου, αυτό προκύπτει και από τη διαπίστωση - θέση για την «αυξημένη σημασία της μετατρεψιμότητας των γνώσεων των επαγγελματιών και για τη μεγαλύτερη σημασία που πρέπει να δοθεί στη δημιουργία ευέλικτων στελεχών που μπορούν να προσαρμόζονται εύκολα στις γρήγορα μεταβαλλόμενες τεχνολογικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες». (Εισηγητική έκθεση στο νόμο για τα ΕΙ, «Ένας χρόνος μετά...», σελ. 550).

Στην ομιλία μου ανέπτυξα —όσο ήταν δυνατόν στα περιθώρια που μου δόθηκαν— τρεις ενότητες σκέψεων για τα όρια, τις προϋποθέσεις και εν μέρει και για τις δυνατότητες ανάπτυξης της ερευνητικής δραστηριότητας στα ΤΕΙ. Μερικές

από τις σκέψεις αυτές είναι άμεσα εφαρμόσιμες, άλλες πρέπει να περιμένουν για καλύτερες συνθήκες και άλλες είναι, θα έλεγα, ιδέες ζύμωσης για την ωρίμανση κάποιων προτάσεων που αφορούν την ερευνητική δραστηριότητα των ΤΕΙ σε σχέση με το αίτημα της ποιοτικής αναβάθμισης του συνολικού τους έργου. Πρόκειται για σκέψεις και προτάσεις που η αξία τους, στη φάση αυτή, θα κριθεί από τις αντιδράσεις που ενδεχομένως δημιουργούν στον υπεύθυνο ακροατή και αναγνώστη. Τίθενται στην κρίση σας για γόνιμο διάλογο.

4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ Τ.Ε.Ι.

Περιέχεται στην έκδοση:
ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Ρόδος 9, 10, 11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1987

Δρ. Βασίλη Κωτσάκη, καθηγητή Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Συμβούλου Ι.Τ.Ε.

Α. ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

Ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός εντάσσεται, όπως είναι γνωστό, στα ευρύτερα πλαίσια των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μιας χώρας. Έτσι, στο βαθμό που σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, η έννοια προγραμματισμός, είτε σε επίπεδο σύλληψης είτε σε επίπεδο υλοποίησης είναι ανεπαρκής, είναι ευνόητο ότι πάσχει αντίστοιχα ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός.

Δεν είναι του παρόντος και, εν πάση περιπτώσει, δεν είναι πρόθεσή μου να ασχοληθώ με την ανάλυση και την ερμηνεία των λόγων για τον υποβαθμισμένο ρόλο του εκπαιδευτικού προγραμματισμού στην Ελλάδα, που βέβαια έχει ως επίπτωση την υποβαθμισμένη λειτουργία του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Όμως είναι, πιστεύω, ενδιαφέρον και απαραίτητο να επισημανθούν ορισμένα καίρια σημεία που έχουν σχέση γενικότερα με τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό και ειδικότερα, με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που επιχειρήθηκαν πρόσφατα.

1. Ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός πρέπει να αναφέρεται στο σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος, να περιλαμβάνει δηλ. στόχους για τη σύμμετρη και αλληλοσυνδεόμενη ανάπτυξη όλων των βαθμίδων και κατευθύνσεων του εκπαιδευτικού συστήματος. Γιατί διαφορετικά και οι εσωτερικές δυσλειτουργίες του εκπαιδευτικού συστήματος είναι αναπόφευκτες και οι επιδράσεις του εκπαιδευτικού συστήματος στην παραγωγή και την κοινωνία, θα είναι αποσπασματικές και, πιθανώς, αντιφατικές. Εδώ είναι, ίσως, απαραίτητο να επισημανθεί η ανάγκη υπαγωγής στον εκπαιδευτικό προγραμματισμό και της άτυπης (ανεπίσημης) εκπαίδευσης, όπως επιμόρφωση, συνεχιζόμενη εκπαίδευση κ.λπ. που, σε εποχή τάσεως αναπτυσσόμενης επιστήμης και τεχνολογίας, θα είναι στο μέλλον απαραίτητο εκπαιδευτικό συμπλήρωμα για την πλειοψηφία των εργαζομένων.

2. Η σύνδεση παραγωγής - παιδείας γίνεται, στο κατώφλι της Επιστημονικο-Τεχνικής - Επανάστασης (Ε.Τ.Ε.), βαθύτερη και ουσιαστικότερη, δεδομένου ότι η επιστήμη και τα πορίσματά της, που συνδέονται πλέον οργανικά με την παραγωγή, αναπτύσσεται και —κυρίως— διαδίδεται μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος. Απαιτείται επομένως ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός να συνδέεται άμεσα με τον οικονομικό προγραμματισμό. Δεν πρέπει όμως ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός να θεωρείται συνώνυμος με τον προγραμματισμό αναγκών της παραγωγής σε εκπαιδευμένο προσωπικό. Διότι η εκπαίδευση, ιδίως σε χώρες όπως η

Ελλάδα, που πέρα από την οικονομική ανάπτυξή τους έχουν να συντελέσουν και ευρείες θεσμικές αλλαγές σε κοινωνικό, πολιτιστικό κ.λπ. επίπεδο, πρέπει να εξυπηρετήσει κι άλλους στόχους. Έτσι, η παιδεία δε πρέπει να θεωρείται μόνο οικονομικό αλλά και κοινωνικό αγαθό.

Η αποδοχή της θέσης αυτής έχει επιπτώσεις τόσο σε ποιοτικό επίπεδο δηλ. καθορισμός των περιεχομένων και προγραμμάτων σπουδών, όσο και ποσοτικό επίπεδο, κυρίως δηλ. καθορισμός των ροών του εκπαιδευτικού συστήματος (εισακτέοι ανα ειδικότητα και βαθμίδα). Το τελευταίο σημαίνει, με άλλα λόγια, ότι παράλληλα —ή και ανεξάρτητα— με το στόχο κατάρτισης εκπαιδευμένων ατόμων που θα ικανοποιήσουν συγκεκριμένες και εκ των προτέρων (στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό) προσδιορισμένες ανάγκες της παραγωγής, το εκπαιδευτικό μας σύστημα πρέπει να υπηρετεί —στα πλαίσια βέβαια, των οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας— και το στόχο της ανύψωσης του γενικού μορφωτικού επιπέδου του λαού. Το αίτημα αυτό δεν είναι μόνο ιδεολογικό («όχι φραγμό στη μόρφωση») αλλά και αναπτυξιακό, γιατί, τουλάχιστον μακροπρόθεσμα, η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη δεν είναι έργο μόνο των «ειδικών» αλλά όλων των πολιτών της χώρας.

3. Ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός ειδικότερα για χώρες χαμηλού αναπτυξιακού επιπέδου, όπως η Ελλάδα, πρέπει να λάβει υπόψη του ότι οφείλει να ανταποκριθεί σε τρεις βασικές τεχνολογικές αναπτυξιακές απαιτήσεις:

- α) να προσαρμοσθεί στις ανάγκες υφιστάμενων καταστάσεων και να ολοκληρώσει, σε ορισμένους τομείς, τις διαδικασίες της βιομηχανικής επανάστασης.
- β) να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για το πέρασμα στην ΕΤΕ και
- γ) να διαδόσει την ΕΤΕ.

Η ταυτόχρονη ύπαρξη των τριών αυτών απαιτήσεων απέναντι στο εκπαιδευτικό σύστημα οδηγεί σε αντιφατικές επιλογές. Οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες ανάγκες οδηγούν στην εκπαίδευση εξειδικευμένων αποφοίτων, ενώ οι μακροχρόνιες ανάγκες απαιτούν να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία γνώσεων υποδομής σύνθετων και μετατρέψιμων επαγγελματιών, στη διαμόρφωση αυτοτελούς τρόπου σκέψης, ώστε ο εργαζόμενος να είναι σε θέση να προσαρμόζεται ελαστικά στις ταχέως μεταβαλλόμενες τεχνολογικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Η σωστή λύση είναι, βέβαια, να επιτευχθεί ένας άριστος συνδυασμός των δύο αντιλήψεων (βλ. και εισηγητική έκθεση του Ν. 1404/83). Σε κάθε περίπτωση, όμως, στο μέλλον θα καταστεί σε μεγάλο βαθμό αναγκαία η αλλαγή επαγγελματός μέσα στα πλαίσια μιας γενιάς και, επομένως, η συνεχής μετεκπαίδευση και επιμόρφωση.

4. Ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός αναγκαστικά πρέπει να είναι μακροπρόθεσμος, δεδομένου ότι οι επιπτώσεις από την ένταξη στην παραγωγική και κοινωνική διαδικασία των προϊόντων της εκπαίδευσης είναι επίσης μακροχρόνιες. Το αίτημα αυτό προϋποθέτει τα εξής: α) Ενώ οι στόχοι του εκπαιδευτικού προγραμματισμού είναι μακροπρόθεσμοι, οι επιμέρους διαχρονικές εξειδικεύσεις του πρέπει να χαρακτηρίζονται από ευελιξία. Αυτό σημαίνει ότι τα προγράμματα ανάπτυξης της εκπαίδευσης πρέπει να είναι κυλιόμενα, δηλ. να εμπεριέχουν τις διαδικασίες ανατροφοδότησης και αυτοδιόρθωσης ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στη δυναμική και την πολυπλοκότητα των κοινωνικών εξελίξεων. β) Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρέπει να είναι αποτέλεσμα ευρύτατου και ουσιαστικού δημοκρατικού διαλόγου, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, με όλους τους κοινωνικούς φορείς που έχουν σχέση με την εκπαίδευση (πολιτικά κόμματα, παραγωγικές τάξεις, τοπική αυτοδιοίκηση, επιστημονικές ενώσεις, οργανώσεις εκπαιδευτικών και σπουδαστών κ.λπ.). Ο διάλογος αυτός αποσκοπεί αφενός στην επισήμανση των πραγματικών —όπως αυτές αναγνωρίζονται στην συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα— αναγκών που πρέπει να καλύψει το

εκπαιδευτικό σύστημα, και αφετέρου στην εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης προκειμένου να είναι δυνατή η υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μάλιστα μακροπρόθεσμα.

5. Όπως πρέπει να έχει διαφανεί και από προηγούμενα σημεία, ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός δεν μπορεί να είναι απλά η τεχνοκρατική σύλληψη και επεξεργασία εκ μέρους των —σιγουρα απαραίτητων για το έργο αυτό— προγραμματιστών, αλλά ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο μοντέλο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που, σε τελευταία ανάλυση, αποτελεί θεμελιακή πολιτική επιλογή. Έτσι, στη χώρα μας, ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός έχει ως στόχο να υπηρετήσει μεταξύ άλλων και τις εξής αναπτυξιακές κατευθύνσεις:

- α) Τη δημιουργία μιας σύγχρονης αυτοδύναμης ολοκληρωμένης εθνικής οικονομίας που θα στηρίζεται βασικά σε ενδογενείς συντελεστές ανάπτυξης, αλλά θα αξιοποιεί ταυτόχρονα στον ανώτερο βαθμό τα πλεονεκτήματα του διεθνούς καταμερισμού εργασίας.
- β) Την πολύπλευρη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.
- γ) Την καλύτερη ποιότητα ζωής.
- δ) Την περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και την κάθετη και οριζόντια αποκέντρωση.

Β. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙ

Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ιδρύθηκαν το 1983 για να καλύψουν το χώρο της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης που παλαιότερα αντιπροσωπεύονταν ανεπαρκώς από τα ΚΑΤΕΕ. Τα Τ.Ε.Ι. σε αντίθεση με τα Α.Ε.Ι. που δίνουν έμφαση στην προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, στην έρευνα και την υψηλή θεωρητική και σφαιρική κατάρτιση, είναι προσανατολισμένα στην αφομοίωση και μεταφορά των δεδομένων της επιστήμης, στην εφαρμογή καθώς και στην εφαρμοσμένη έρευνα.

Ο προγραμματισμός των Τ.Ε.Ι. κινήθηκε στις γενικές σκέψεις που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Μερικά χαρακτηριστικά των Τ.Ε.Ι. είναι τα ακόλουθα:

1. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα προβλέπουν στην παροχή α) υψηλών και επαρκών γνώσεων υποδομής ώστε να μπορούν οι απόφοιτοι να προσεγγίσουν τη σύγχρονη και υψηλή τεχνολογία, να παρακολουθούν την εξέλιξη της τεχνολογίας και των επαγγελματιών και να αποκτούν μετατρέψιμες γνώσεις, β) σύγχρονων και εξειδικευμένων γνώσεων στο ειδικό αντικείμενο σπουδών ώστε να έχουν ευχέρεια και απόδοση στην επαγγελματική απασχόληση, γ) μαθημάτων γενικής παιδείας, αναγκαίων για τη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, ικανών να συνεισφέρουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στον εφαρμοσμένο χαρακτήρα της εκπαίδευσης με την υποχρεωτική εξάσκηση εκτός Τ.Ε.Ι. ώστε οι παρεχόμενες γνώσεις να είναι άμεσα εφαρμόσιμες.

2) Διατηρούν αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και τους οργανωμένους κλάδους της οικονομίας της περιφέρειάς τους και συμβάλλουν έτσι στην περιφερειακή ανάπτυξη.

3) Υπηρετούν την ανάγκη για συνεχιζόμενη εκπαίδευση των αποφοίτων τους μέσω προγραμμάτων επιμόρφωσης και εξειδίκευσης.

4) Παίρνουν μέρος σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας, ενώ έχουν τη δυνατότητα εκπόνησης μελετών που τους ανατίθεται από τρίτους.

5) Παρέχουν εκπαίδευση σε ειδικότητες που συνδέονται με παραδοσιακούς κλάδους που εξακολουθούν να έχουν ανάγκες σε ειδικευμένο δυναμικό και που χρειάζεται να αναπροσανατολίσουν την παραγωγή τους σε προϊόντα περισσότερο

προηγμένης τεχνολογίας και υψηλής ποιότητας. Παράλληλα όμως δημιουργούνται ειδικότητες που συνδέονται με την Ε.Τ.Ε. και τις τεχνολογίες αιχμής.

6) Για το σχεδιασμό ανάπτυξης νέων ειδικοτήτων, τις εκπαιδευτικές ροές, την επιχορήγηση και άλλα συναφή θέματα γνωμοδοτούν σε τοπικό και εθνικό επίπεδο πολυμελή όργανα κοινωνικού ελέγχου και προγραμματισμού με συμμετοχή πολλών κοινωνικών φορέων.

7) Τα Τ.Ε.Ι. αυτοδιοικούνται ως Ν.Π.Δ.Δ. ενώ στα όργανα διοίκησης μετέχουν εκπρόσωποι όλων των φορέων της κοινότητας των Τ.Ε.Ι.

8) Έχει θεσμοθετηθεί κεντρικό γνωμοδοτικό όργανο για τη μελέτη και έρευνα θεμάτων επιστημονικού εκπαιδευτικού σχεδιασμού.

Γ. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ Τ.Ε.Ι.

Η βασική αρχή διοίκησης των Τ.Ε.Ι. προκύπτει από τις εξής δύο απαιτήσεις: Αφενός να μετέχουν οργανικά και δεσμευτικά στη συνολική αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας και αφετέρου —στα πλαίσια της αποκέντρωσης και των συμμετοχικών διαδικασιών— να αυτοδιοικούνται με την ευθύνη όλων των φορέων της κοινότητας των Τ.Ε.Ι.

Από τις επιλογές αυτές προκύπτει το ακόλουθο σχήμα διοίκησης:

1. Γνωμοδοτικά όργανα κοινωνικού ελέγχου και προγραμματισμού.

Α) Στην έδρα κάθε Τ.Ε.Ι. έχει συσταθεί το Περιφερειακό Συμβούλιο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Π.Σ.Τ.Ε.) στο οποίο εκπροσωπούνται οι παραγωγικές τάξεις, οι επιστημονικοί - επαγγελματικοί φορείς της περιφέρειας, η τοπική αυτοδιοίκηση και οι φορείς του Τ.Ε.Ι. Μέσω του Π.Σ.Τ.Ε. επιδιώκεται η σύνδεση του Τ.Ε.Ι. με τις παραγωγικές κοινωνικές κ.λπ. ανάγκες της περιφέρειας για αμοιβαίο όφελος. Για θέματα που έχουν σχέση με το γενικότερο προγραμματισμό το Π.Σ.Τ.Ε. εισηγείται στο Σ.Τ.Ε.

Β) Το Συμβούλιο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Σ.Τ.Ε.) είναι το κεντρικό γνωμοδοτικό όργανο κοινωνικού ελέγχου και προγραμματισμού και περιλαμβάνει εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων, των παραγωγικών τάξεων, των αρμοδίων υπουργείων, των επιστημονικών - επαγγελματικών ενώσεων, των Τ.Ε.Ι., των εκπαιδευτικών των Τ.Ε.Ι. των σπουδαστών και των αποφοίτων των Τ.Ε.Ι. Το Σ.Τ.Ε. γνωμοδοτεί για την ίδρυση ή κατάργηση Τμημάτων (ειδικοτήτων) Τ.Ε.Ι., τους αριθμούς των εισακτέων στα Τ.Ε.Ι., την επιχορήγηση των Τ.Ε.Ι., τα επαγγελματικά δικαιώματα των πτυχιούχων των Τ.Ε.Ι. κ.λπ. Έτσι το Σ.Τ.Ε. είναι το κατάλληλο όργανο για το δημοκρατικό προγραμματισμό της Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

2. Το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Ι.Τ.Ε.)

Είναι το κεντρικό γνωμοδοτικό όργανο για επιστημονικά και εκπαιδευτικά θέματα. Το Ι.Τ.Ε. ειδικότερα εισηγείται για τα περιγράμματα (περιλήψεις) των προγραμμάτων σπουδών, το πλαίσιο κανονισμού σπουδών, θέματα κατατάξεων και μετεγγραφών, θέματα συγγραφής - διακίνησης κ.λπ. των διδακτικών βιβλίων, θέματα μετεκπαίδευσης του εκπαιδευτικού προσωπικού των Τ.Ε.Ι. Επίσης το Ι.Τ.Ε. αποφασίζει για την ισοτιμία τίτλων σπουδών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων του εξωτερικού με τους αντίστοιχους τίτλους τμημάτων των Τ.Ε.Ι. Στα πλαίσια αυτά και λόγω της επαφής που αναπτύσσεται μεταξύ Ι.Τ.Ε. και αντίστοιχων Ιδρυμάτων του εξωτερικού, ξένων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, την Ε.Ο.Κ. UNESCO, Ο.Ο.Σ.Α. κ.λπ. γίνεται ανταλλαγή πληροφοριών και αμοιβαία γνωριμία των Τ.Ε.Ι. με αντίστοιχα ξένα εκπαιδευτικά ιδρύματα μέσω της οποίας μπορούν να προκύψουν οφέλη για όλους τους ενδιαφερόμενους, τόσο σε θέματα βελτίωσης των σπουδών όσο και σε θέματα ανταλλαγής σπουδαστών, αμοιβαίας αναγνώρισης των σπουδών κ.λπ. Επίσης το Ι.Τ.Ε. αναλαμβάνει μόνο του ή σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες την εκπόνηση μελετών και ερευνών σε θέματα που έχουν σχέση με τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό και σχεδιασμό. Τέλος, έχουν θεσμοθετηθεί διαδικασίες

τακτικών επαφών με τα Τ.Ε.Ι., ώστε να παρακολουθείται η εφαρμογή του εκπαιδευτικού σχεδιασμού και να επιχειρούνται οι κατάλληλες βελτιώσεις. Το κύριο προσωπικό του Ι.Τ.Ε. αποτελείται από 7 συμβούλους και 10 εισηγητές που διορίζονται μετά από δημόσια προκήρυξη και έκφραση γνώμης του Σ.Τ.Ε.

Είναι σαφές, ότι τα προαναφερθέντα όργανα κατά βάση εκφράζουν μόνο γνώμη, ενώ η λήψη των τελικών αποφάσεων είναι αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Είναι όμως επίσης σαφές, ότι γνωμοδοτήσεις που είναι προϊόν ευρέος δημοκρατικού διαλόγου και τεκμηριωμένης έρευνας δίνουν τη δυνατότητα στον πολιτικά υπεύθυνο Υπουργό να προχωρεί στη λήψη ορθότερων αποφάσεων.

3. Όργανα διοίκησης του Τ.Ε.Ι.

Όπως αναφέρθηκε και πριν, τα Τ.Ε.Ι. αυτοδιοικούνται στα πλαίσια του νόμου και των γενικών κατευθυντήριων γραμμών ανάπτυξης της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης που καθορίζονται από τον Υπουργό Παιδείας μετά από γνώμη των κεντρικών γνωμοδοτικών οργάνων Σ.Τ.Ε. και Ι.Τ.Ε. κατά περίπτωση. Επίσης ο Υπουργός Παιδείας ασκεί έλεγχο νομιμότητας για τις διοικητικές πράξεις των Τ.Ε.Ι., που ως Ν.Π.Δ.Δ. τελούν υπό την εποπτεία του.

Βασική εκπαιδευτική - διοικητική μονάδα στο Τ.Ε.Ι. είναι το τμήμα που χαρακτηρίζεται από μία ειδικότητα. Το εκπαιδευτικό προσωπικό (Ε.Π.) κάθε τμήματος ανήκει εκπαιδευτικά σε μία από τις ομάδες ομοειδών μαθημάτων (Ο.Μ.) του τμήματος. Οι υπεύθυνοι των Ο.Μ. με επικεφαλής τον Προϊστάμενο του Τμήματος και με τη συμμετοχή εκπροσώπων των σπουδαστών απαρτίζουν το Συμβούλιο του Τμήματος που ασκεί μαζί με τον προϊστάμενο του Τμήματος τη διοίκηση του Τμήματος στα πλαίσια των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης του Τμήματος στην οποία μετέχουν όλοι οι εκπαιδευτικοί του Τμήματος και εκπρόσωποι των σπουδαστών και που συνέρχεται συνήθως 2 φορές κάθε εξάμηνο.

Το επόμενο επίπεδο διοίκησης, είναι η Σχολή η οποία απαρτίζεται από δύο ή περισσότερα Τμήματα συγγενών ειδικοτήτων. Η διοίκηση της Σχολής ασκείται από το Διευθυντή και το Σύμβουλο της Σχολής που αποτελείται από τους Προϊσταμένους των Τμημάτων και εκπροσώπους των σπουδαστών και έχει επικεφαλής το Διευθυντή. Τα όργανα διοίκησης της Σχολής, έχουν κυρίως εποπτικό και συντονιστικό ρόλο μεταξύ των τμημάτων της Σχολής.

Σε κεντρικό επίπεδο Τ.Ε.Ι. όργανα διοίκησης είναι ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος (ή οι Αντιπρόεδροι —ανάλογα με το μέγεθος του Τ.Ε.Ι.) και το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι., που αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο (ή Αντιπρόεδρους) τους Διευθυντές των Σχολών, το Γενικό Γραμματέα του Τ.Ε.Ι. και εκπροσώπους των σπουδαστών.

Ανώτατο όργανο του Τ.Ε.Ι. είναι η Συνέλευση του Τ.Ε.Ι. στην οποία μετέχουν εκτός από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και τους Διευθυντές των Σχολών, εκπρόσωποι του Ε.Π. των τμημάτων, εκπρόσωποι των σπουδαστών και εκπρόσωποι του διοικητικού προσωπικού. Η Συνέλευση του Τ.Ε.Ι. συνέρχεται συνήθως μια φορά κάθε εξάμηνο και καθορίζει τις γενικές γραμμές διοίκησης του Τ.Ε.Ι., καταρτίζει τον εσωτερικό κανονισμό του ιδρύματος, εκλέγει γενικό γραμματέα, επιλύει τυχόν διαφορές άλλων οργάνων κ.λπ.

Ας σημειωθεί, ότι οι Προϊστάμενοι των Τμημάτων, οι Διευθυντές των Σχολών, ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος (ή οι Αντιπρόεδροι) εκλέγονται για 2 (οι πρώτοι) ή 3 χρόνια (οι υπόλοιποι) από ειδικά εκλεκτορικά σώματα στα οποία μετέχουν τα του Ε.Π., εκπρόσωποι των σπουδαστών και εκπρόσωποι του διοικητικού προσωπικού των οικείων μονάδων.

Ας σημειωθεί ότι σε θέσεις Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. εκλέγονται μετά από δημόσια προκήρυξη, υποψήφιοι που κρίνονται από εκλεκτορικά σώματα στα οποία μετέχουν τα μέλη του Ε.Π. του τμήματος που ανήκουν τουλάχιστον στη βαθμίδα της

προκηρυσσόμενης θέσης. Πριν την εκλογή δίνεται η δυνατότητα στους υποψήφιους να εκφράσουν γραπτά ή προφορικά τις απόψεις τους ενώπιον της γενικής συνέλευσης του Τμήματος, μέλη της οποίας μπορούν να θέσουν ερωτήσεις στους υποψήφιους.

Συνοψίζοντας και τελειώνοντας εκφράζω την πεποίθησή μου ότι το σύστημα διοίκησης των Τ.Ε.Ι. τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο ικανοποιεί —σε γενικές γραμμές— τις απαιτήσεις ενός σύγχρονου, δημοκρατικού, αναβαθμισμένου και δυναμικά εξελισσόμενου εκπαιδευτικού συστήματος.

Έγκειται πλέον κυρίως στους άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερόμενους να εκμεταλλευθούν τις δυνατότητες που τους προσφέρονται ώστε η τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση, με αναβαθμισμένο ρόλο, να αποτελέσει πραγματικό μοχλό της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας μας.

5. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ*

του Θ. Βακαλιού

Αρχίζω την ομιλία μου με τρεις βασικές θέσεις για την έννοια της αξιολόγησης.

1. Η αξιολόγηση δεν είναι απλώς μέσο ελέγχου της επίδοσης των μαθητών. Αφορά το συνολικό έργο των καθηγητών και τη συνολική μαθησιακή και σχολική συμπεριφορά και στάση των μαθητών. Αφορά επίσης τη σχέση δασκάλου και μαθητή. Είναι δηλαδή ένα μέσο για την ανύψωση της στάθμης του συνολικού έργου του σχολείου.

2. Η αξιολόγηση μπορεί να εντοπιστεί σε διάφορα επίπεδα και τομείς του εκπαιδευτικού-μαθησιακού έργου και της σχολικής δραστηριότητας. Μπορεί π.χ. να αφορά την προετοιμασία για το μάθημα του καθηγητή και των μαθητών, μπορεί ν' αφορά και την προετοιμασία του μαθητή για τις εξετάσεις, το βαθμό και τους τρόπους βοήθειας των καθηγητών στην προετοιμασία για τις εξετάσεις και την επίδοση των μαθητών στις εξετάσεις.

3. Η αξιολόγηση δεν περιορίζεται στους στόχους του σχολείου, με τη στενή τους έννοια. Δηλαδή, στην εκτίμηση του βαθμού απόκτησης από τους μαθητές της παρεχόμενης γνώσης και των επιδόσεών τους στις εξετάσεις. Η αξιολόγηση ενδιαφέρεται και για το ρόλο που παίζει το σχολείο στην κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών της Κοινωνίας. Π.χ. ενδιαφέρεται να μάθει κατά πόσο οι παρεχόμενες γνώσεις και η συνολική δουλειά του σχολείου καλύπτουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Στην ομιλία μου θ' ασχοληθώ με αυτή την πλευρά της αξιολόγησης. Θα ασχοληθώ με το πρόβλημα της αξιολόγησης των σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με έμφαση στα ΤΕΙ. Θα αναφερθώ όμως κατ' ανάγκη και στο πρόβλημα της αξιολόγησης της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης γενικότερα. Περιττό να πω ότι δεν προτίθεμαι ν' αναφερθώ (έστω και υπαινικτικά) σε όλο το φάσμα των προβλημάτων που σχετίζονται με την αξιολόγηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θα προσεγγίσω το θέμα μου περισσότερο από τη σκοπιά της μέτρησης των προγραμμάτων σπουδών (Π.Σ.). Ξεκινώ από τη διαπίστωση ότι η αξιολόγη-

* Εισήγηση που έγινε στη διημερίδα που διοργάνωσε το ΤΕΙ Κοζάνης σε συνεργασία με το ΤΕΙ και των ΕΥ/ΤΕΙ για την αξιολόγηση των σπουδών στα ΤΕΙ (22-23.10.1987).

ση των σπουδών σε επίπεδο σχολής ή εκπαιδευτικού θεσμού (Π.χ. των ΤΕΙ) είναι δυνατή μόνον εφόσον υπάρχει το ποσοτικό υλικό της μέτρησης των Π.Σ. Αυτό προέκυψε από την έρευνα που με άλλους μαζί έχω κάνει στο ΚΑΤΕΕ - ΤΕΙ Αθήνας πριν από τέσσερα χρόνια, με θέμα την αποτελεσματικότητα των Π.Σ. Ότι θα πω στη συνέχεια φέρνει απάνω του την καθοριστική παρουσία των εμπειριών και των πορισμάτων αυτής της έρευνας.

Στην αξιολόγηση των σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιούμε τα λεγόμενα εσωτερικά κριτήρια και τα εξωτερικά κριτήρια ή το συνδυασμό αυτών των δυο ενοτήτων κριτηρίων, που έχει γίνει κανόνας στην εποχή μας, ειδικότερα όσον αφορά την τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση.

Θεωρώ χρήσιμο στο σημείο αυτό να μιλήσω κάπως αναλυτικά για τη διαφορά των δύο αυτών κριτηρίων.

Τα εσωτερικά κριτήρια αναφέρονται στους εκπαιδευτικούς και τους παιδαγωγικούς στόχους που ενσαρκώνει το συγκεκριμένο Π.Σ. και στους τρόπους εφαρμογής των στόχων αυτών στην εκπαιδευτική - παιδαγωγική διαδικασία, χωρίς την αναγκαία αναφορά στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Έτσι μπορεί να συμβεί ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα να παρουσιάζει ψηλό βαθμό αποτελεσματικότητας στη δουλειά του που ανταποκρίνεται στα εσωτερικά κριτήρια αποτελεσματικότητας χωρίς αυτό να σημαίνει οπωσδήποτε ανάλογη ανταπόκρισή του στα εξωτερικά κριτήρια. Μ' άλλα λόγια μπορεί ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα να παράγει π.χ. καλούς μαθηματικούς ή και χημικούς οι οποίοι να μην μπορούν, τελειώνοντας αυτό το σχολείο, να βρουν εργασία ή να υποχρεωθούν να ετεροαπασχολούνται έτσι που η προσφορά τους στην κοινωνία να είναι δυσανάλογα μικρότερη ή και αναντίστοιχη προς τις γνώσεις τους. Αυτό μπορεί να συμβεί πολύ περισσότερο στην περίπτωση που οι στόχοι του Π.Σ. ή του εκπαιδευτικού ιδρύματος υστερούν σε σχέση με τις απαιτήσεις της πραγματικότητας.

Τα εξωτερικά κριτήρια αναφέρονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας καθώς επίσης και στις ευρύτερες παροντικές και δυνητικές ή μελλοντικές ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας.

Γνώρισμα της εποχής μας είναι ότι τα εξωτερικά κριτήρια επηρεάζουν καθοριστικά τις εκπαιδευτικές ανάγκες που καλύπτει ένα Π.Σ. και το βαθμό αποτελεσματικότητάς του. Στη βάση αυτού του αντικειμενικού πλαισίου αναφοράς διαμορφώνεται το **τρίπτυχο των εκπαιδευτικών αναγκών, στο επίπεδο της οικονομίας, της κοινωνίας και των ατόμων**. Αυτό αφορά περισσότερο τα προγράμματα της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κάποιοι τομείς εκπαίδευσης εξαιρούνται από αυτόν τον κανόνα.

Στην περίπτωση του Τεχνικής - Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΤΕΕ) το μεγαλύτερο βάρος πέφτει στο κατά πόσον αυτή ανταποκρίνεται στις εκπαιδευτικές ανάγκες της οικονομίας. Στην ΤΕΕ τα εξωτερικά κριτήρια είναι καθοριστικά και όσον αφορά την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών κριτηρίων. Ας μην ξεχνάμε ότι το σύγχρονο τεχνολογικό εκπαιδευτικό εργαστήριο και σε ορισμένα μαθήματα όλη η εκπαιδευτική διαδικασία (π.χ. Μάρκετινγκ) διαμορφώνεται με βάση το μοντέλο του επαγγέλματος που καλύπτει η εκπαίδευση, ή ακόμα και της επιχείρησης στην οποία αναφέρεται. Εξάλλου, στην τριτοβάθμια ΤΕΕ συχνά οι αντίστοιχες με το επάγγελμα παραγωγικές μονάδες που περιβάλλουν το ίδρυμα είναι συγχρόνως τα εκπαιδευτικά εργαστήρια του ιδρύματος, έτσι που εκπαίδευση και παραγωγή να βρίσκονται σε μια άμεση και γόνιμη σχέση. Αλλά και η θεωρητική επιστήμη εμφανίζεται μέσα από τη σύγχρονη τεχνολογία (Ηλεκτρονική, πληροφορική τεχνολογία) ως στοιχείο που έχει άμεση σχέση με τη δομή, το δυναμισμό και τη λειτουργία της. Έτσι εξωτερικά και εσωτερικά κριτήρια στην ΤΕΕ βρίσκονται σε στενή σχέση μεταξύ τους, με καθοριστικά ωστόσο τα εξωτερικά κριτήρια. **Σήμερα είναι αδιανόητη η δημιουργία ενός Τεχνολογικού**

Εκπαιδευτικού Ιδρύματος χωρίς τη συγκεκριμένη αναφορά στις ανάγκες της παραγωγής και της αγοράς εργασίας γενικότερα που το ίδρυμα αυτό καλείται να καλύψει.

Εμφανίζεται όμως η σύνδεση εσωτερικών και εξωτερικών κριτηρίων και σε ένα άλλο επίπεδο. Στο επίπεδο των ευρύτερων παιδαγωγικών και πολιτιστικών στόχων του εκπαιδευτικού συστήματος (γενικά: του σχολείου) και της κοινωνίας. Αυτό συμβαίνει πολύ περισσότερο όταν βασικός παιδαγωγικός στόχος της κοινωνίας και του σχολείου είναι η διαμόρφωση ανθρώπων με ευρύτερη καλλιέργεια, ανεβασμένη ευαισθησία απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα, ενεργό και υπεύθυνη συμμετοχή στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση και τη λύση τους. **Πρόκειται για την άποψη που αντιλαμβάνεται το σχολείο ως οργανικό δυναμικό στοιχείο της κοινωνικής πραγματικότητας της οποίας κύριος συντελεστής είναι το κοινωνικά υπεύθυνο και αυτόνομο δημιουργικό άτομο.** Είναι γνωστό εξάλλου ότι η αντίληψη της οργανωμένης κοινωνίας για τον εαυτό της· τις αρχές λειτουργίας της, την κατεύθυνση και τους τρόπους ανάπτυξής της επηρεάζει αποφασιστικά τη σχέση μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών κριτηρίων και το ιδεολογικό περιεχόμενο που δίνεται σ' αυτή τη σχέση. Πάνω σ' αυτή τη βάση κρίνει την αποδοτικότητα των σπουδών, το έργο της Παιδείας γενικά.

Έτσι, για να πάρουμε τη δική μας περίπτωση, το Π.Σ. ενός Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος είναι αποτελεσματικό όταν παρέχει γνώσεις που καθιστούν ικανό τον απόφοιτο να ασκήσει ουσιαστικά όχι μόνο το επάγγελμά του, αλλά συγχρόνως και το κοινωνικό του χρέος, δηλαδή να συμβάλλει με το δικό του τρόπο στον ευρύτερο στόχο της συνολικής αυτοδύναμης ανάπτυξης της χώρας μας. Δηλαδή όταν δημιουργεί ανθρώπους με κατάλληλη σύγχρονη τεχνολογική γνώση, ικανούς να λειτουργήσουν παραγωγικά ως δημιουργικές και κοινωνικά -ηθικά ως αυτόνομες προσωπικότητες, με ευθύνη και συνέπεια προς την κατεύθυνση της προόδου. Συγχρόνως όμως τα Π.Σ. και η συνολική λειτουργία του ιδρύματος πρέπει να επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών μέσα από την οποία θα διαμορφωθούν τα στοιχεία που συνθέτουν την ελεύθερη προσωπικότητα του ατόμου, η οποία όμως προϋποθέτει τη δυνατότητα πραγματικής, δηλαδή ουσιαστικής παρέμβασής του στη δημόσια και την πολιτική ζωή του άμεσου και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος.

Όμως δεν αρκεί να υπάρχουν καλά μελετημένοι γενικοί στόχοι της εκπαίδευσης. Πρέπει να υπάρχουν και οι προϋποθέσεις για την υλοποίησή τους. Ξεχωρίζω εδώ δύο βασικούς συντελεστές σχετικά με την υλοποίηση αυτών των στόχων. Τους εκπαιδευτικούς και την εργοδοσία. Τίθεται το ερώτημα: Μπορούν οι εκπαιδευτικοί μας να ανταποκριθούν σ' αυτές τις απαιτήσεις; Έχουν όλοι τη διάθεση να ανταποκριθούν;

Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα συναρτάται με την ειδική επιστημονική κατάρτιση, τη γενική παιδεία και τη στάση τους απέναντι σ' αυτούς τους στόχους. Συναρτάται όμως και με τη θέση και το ρόλο των κοινωνικών επιστημών στα Π.Σ. και στα προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Όσο για τη στάση της εργοδοσίας απέναντι στους γενικούς στόχους της εκπαίδευσης σχετικά με τα ΤΕΙ, τίθενται τα εξής ερωτήματα: Αποδέχεται η εργοδοσία αυτούς τους στόχους; Ευνοεί τους νέους με γερή τεχνική - επαγγελματική γνώση, ευρύτερη μόρφωση και έντονα κοινωνικά ενδιαφέροντα ή μήπως την ενδιαφέρουν οι πτυχιούχοι με τεχνοκρατική αντίληψη, χωρίς ευρύτερα ενδιαφέροντα; Τίθεται όμως και ένα γενικότερης σημασίας ερώτημα: ενδιαφέρεται η εργοδοσία για την αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού με ανώτερη γνώση ή είναι αδιάφορη προς αυτό το αίτημα της πολιτείας ή ακόμα και αρνητική, με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των ετεροαπασχολούμενων και των άνεργων αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Τα ερωτήματα αυτά αφορούν και

τα ΑΕΙ. Εμφανίζονται όμως περισσότερο οξυμένα για τα ΤΕΙ.

Τι πρέπει να γίνει λοιπόν; Πρέπει να κατεβάσουμε τις απαιτήσεις της πολιτείας και της κοινωνίας στο επίπεδο των εργοδοτών που εμφανίζουν αυτή τη στάση ή αντίθετα πρέπει να εξασφαλίσουμε τις προϋποθέσεις για την προσαρμογή της στάσης της εργοδοσίας προς τις απαιτήσεις της πολιτείας και της κοινωνίας; Η απάντηση φαίνεται εύκολη. Φυσικά και πρέπει να επιλέξουμε τη δεύτερη λύση.

Αυτό όμως προϋποθέτει την ύπαρξη συγκεκριμένης γνώσης για τις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας γενικά και του κάθε τομέα της ειδικά σε ανάλογο εργατικό δυναμικό. Διαφορετικά οι γενικοί στόχοι θα εξακολουθούν να λειτουργούν σε ένα ιδεολογικό επίπεδο ή στο επίπεδο της πολιτικής συνθηματολογίας, χωρίς μεγάλη απήχηση στην εργοδοσία και στην εκπαίδευση. Πρόκειται για πρόβλημα που η συγκεκριμένη αντιμετώπισή του παίζει αποφασιστικό ρόλο στην κατάρτιση των Π.Σ. των ΤΕΙ και στη μέτρηση της αποτελεσματικότητάς τους.

Η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των Π.Σ. έχει νόημα εφόσον μπορεί να τεθεί συγκεκριμένα και να απαντηθεί το ερώτημα της ανταπόκρισής τους στις απαιτήσεις της πραγματικότητας που καλούνται να υπηρετήσουν ή να αλλάξουν — μετατρέποντάς σε συγκεκριμένη ανθρώπινη γνώση και ενέργεια από το εκπαιδευτικό ίδρυμα και την παραγωγική και κοινωνική δράση. Δεν είναι όμως απλό να πει κανείς ποια προγράμματα εξυπηρετούν αυτό το σκοπό. Το πρόβλημα έχει τις θεωρητικές του προεκτάσεις με άξονες τρία κύρια ζητήματα: α) Την αποσαφήνιση βασικών εννοιών όπως η έννοια εκπαιδευτικές ανάγκες, β) Την αποσαφήνιση των μεθόδων συσχέτισης των προγραμμάτων με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της πραγματικότητας εν γένει και γ) Την αποσαφήνιση της σχέσης εκπαίδευσης και επαγγελματών που συνιστά τη συγκεκριμενοποίηση των δυο προηγούμενων συντελεστών στα θέματα της αγοράς εργασίας στη σχέση της με την εκπαίδευση.

Όσον αφορά το κρίσιμο τρίτο ερώτημα που εδώ μας ενδιαφέρει, οι δυσκολίες συνίστανται σε δύο κύριους λόγους: Στο γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία βρίσκεται σε μια μεταβατική κατάσταση που εκφράζεται με την καθολική ανάγκη της αλλαγής σε όλους τους τομείς: στην οικονομία (τεχνολογία και παραγωγή), τη διοίκηση, τους θεσμούς, τη νομοθεσία (εδώ έχουν γίνει σοβαρά βήματα προς τα μπρος), την παιδεία, την πολιτιστική υποδομή της κοινωνίας, τον τρόπο σκέψης και ζωής. Πώς θα εκφραστεί αυτή η καθολική αναγκαιότητα για αλλαγή στα προγράμματα σπουδών; Αυτό είναι το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί. Κι εδώ προβάλλει η άλλη δυσκολία. Η έλλειψη ερευνητικής υποδομής στα θέματα της παιδείας, ικανής από τη μια να τροφοδοτήσει με έγκυρα επιστημονικά στοιχεία την πολιτική και την εκπαιδευτική ηγεσία και από την άλλη να μπορεί να παρεμβαίνει αυτόνομα στη διαδικασία αποτίμησης των προγραμμάτων και του εκπαιδευτικού έργου. Αυτή η πολύ διαδομένη — και σε εκπαιδευτικούς κύκλους — απαισιόδοξη άποψη εμποδίζει να εκτιμήσουμε ρεαλιστικά τις δυνατότητες ουσιαστικού περιορισμού της αυθαιρεσίας στην κατάρτιση των προγραμμάτων.

Με βάση τα σημερινά δεδομένα τρεις είναι οι κύριοι συντελεστές που μπορούν να ληφθούν υπόψη στην κατάρτιση και την αποτίμηση των προγραμμάτων σπουδών. α) Το όποιο πενταετές πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της κυβέρνησης, β) Η δυναμική της ανάπτυξης της παιδείας και της έρευνας και γ) Η περιορισμένη έστω, αλλά υπαρκτή και όχι αμελητέα έρευνα που ασχολείται με τον επαγγελματικό και τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό, γενικότερα: με το πρόβλημα του εργατικού δυναμικού.

Τα όρια αυτής της ομιλίας δεν επιτρέπουν ν' ασχοληθώ με τους δυο πρώτους συντελεστές όπου εξάλλου τα πράγματα είναι απλά, εφόσον δεχτούμε την επάρκειά τους στην κατάρτιση των Π.Σ. Το όποιο πενταετές αναπτυξιακό πρόγραμμα της κυβέρνησης από τη στιγμή που γίνεται νόμος του κράτους υποχρεω-

τικά λαμβάνεται υπόψη στην κατάρτιση των Π.Σ. Η αμφισβήτηση των επιλογών του υπάγεται κατευθείαν στον τρίτο συντελεστή, αφού προϋποθέτει ερευνητική επιστημονική τεκμηρίωση. Προχωρούμε στην κατάρτιση του προγράμματος σπουδών του ιδρύματος με μόνο στήριγμα τις κατευθύνσεις του νόμου (δηλ. του πενταετούς) και τις υποδείξεις και επιλογές της κυβέρνησης και του υπουργείου. Λειτουργεί στην περίπτωση αυτή ο παράγοντας της αυθεντίας και της μετάθεσης της ευθύνης.

Αντίθετα, στην περίπτωση του τρίτου συντελεστή, δηλαδή της έρευνας δεν λειτουργεί το στοιχείο της αυθεντίας και δεν μπορεί να μετατεθεί η ευθύνη. Οι επιλογές εδώ δεν είναι δεδομένες. Αυτοί που καταρτίζουν το πρόγραμμα οφείλουν να έχουν διαμορφωμένη δική τους γνώμη για την ορθότητα των πληροφοριών που παρέχει η έρευνα ή οφείλουν να κάνουν δική τους έρευνα, εφόσον η υπάρχουσα δεν τους καλύπτει. Τα κριτήρια στην κατάρτιση του προγράμματος είναι καθαρά επιστημονικά και αναφέρονται στην αντικειμενική (όχι απλώς τη διακηρυγμένη από την αυθεντία) ύπαρξη εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αναγκών, που το Π.Σ. καλείται να καλύψει.

Το πρόβλημα όμως για μας είναι αν ο τρίτος συντελεστής είναι υπαρκτός. Δηλαδή αν υπάρχει αρκετό έγκυρο επιστημονικό έργο στα ζητήματα του εργατικού δυναμικού, του επαγγελματικού και εκπαιδευτικού προγραμματισμού το οποίο μπορεί να ληφθεί σοβαρά υπόψη στην κατάρτιση των προγραμμάτων.

Στην κοινή γνώμη είναι διάχυτη η άποψη ότι αυτός ο συντελεστής είναι ανύπαρκτος ή ότι τα μικρά και αμφίβολα αποτελέσματά τους μας κάνουν να τον θεωρούμε ανύπαρκτο. Νομίζω ότι αυτή είναι μια υπερβολή που αρχίζει τώρα πια να λειτουργεί αρνητικά. Γνώμη μου είναι ότι παρά τις μεγάλες ελλείψεις που υπάρχουν στον τομέα αυτό θα ήταν λάθος να μηδενίζονταν η αξία του ερευνητικού έργου που έχει συντελεστεί πρώτ' απ' όλα από το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών και Προγραμματισμού (ΚΕΠΕ), όπου υπάρχει μια μόνιμη, μικρή έστω ερευνητική υποδομή για τα θέματα του εργατικού δυναμικού και του εκπαιδευτικού προγραμματισμού. Είναι ευρύτερο όμως το φάσμα των ερευνητικών προσπαθειών που αφορούν το εργατικό δυναμικό, τον επαγγελματικό και τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό, από επιστήμονες που εργάζονται σε διάφορα ιδρύματα, ερευνητικά και εκπαιδευτικά, σε διάφορα υπουργεία και οργανισμούς ή για λογαριασμό τους, καθώς επίσης και από μαζικούς φορείς και κόμματα ή από μεμονωμένους μελετητές. Π.χ. ΟΑΕΔ, ΥΠΕΠΘ, ΑΣΣΟΕ, Βιομηχανική Σχολή Πειραιά, ΕΣΥΕ, ΕΛΚΕΠΑ, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Τράπεζα της Ελλάδας, Εθνική Τράπεζα, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας κ.λπ.

Όλα αυτά βέβαια δεν συνθέτουν ακόμα μια ερευνητική υποδομή για την παιδεία, τις επαγγελματικές και εκπαιδευτικές ανάγκες, ούτε για το πρόβλημα του εργατικού δυναμικού. Πρόκειται εξάλλου συχνά για κείμενα που χρησιμοποιούν τα ίδια τεκμήρια (στοιχεία, πορίσματα, προτάσεις, επιχειρήματα) που περιέχουν οι λιγοστές αυθεντικές μελέτες.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες αποκτά ιδιαίτερη σημασία η υπόδειξη ότι η κατάρτιση των Π.Σ. πρέπει να στηρίζεται στη μελέτη όλων των στοιχείων που παρέχουν οι τρεις πηγές πληροφόρησης και προσανατολισμού που ανέφερα πιο πάνω, δηλαδή το όποιο πενταετές με τις λογικές του προεκτάσεις, η δυναμική ανάπτυξης της εκπαίδευσης και της έρευνας και οι μελέτες και έρευνες για το εργατικό δυναμικό, τον επαγγελματικό και τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό. Επίσης, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η καθιέρωση νέων μαθημάτων και η οποιαδήποτε σημαντική τροποποίηση του προγράμματος (σε ώρες, δομή και περιεχόμενο) πρέπει να θεμελιώνεται σε μια συνολική πρόταση που να τεκμηριώνει από κάθε άποψη την ενέργεια αυτή (επιστημονική, εκπαιδευτική, παιδαγωγική, οργάνωση σπουδών κ.λπ.).

Μια άλλη ουσιαστική υπόδειξη στο σημείο αυτό είναι η ανάγκη να αντικρίζεται η ανάπτυξη των Π.Σ. σε σχέση με το ερευνητικό έργο που καλούνται να επιτελέσουν τα ΤΕΙ.

Σύμφωνα με τον πρόσφατο απολογισμό της ΕΥ ΤΕΙ στο ακαδημαϊκό έτος 1986-87 παρουσιάστηκε μια «θεαματική πρόοδος» στον τομέα της έρευνας, ενώ με το «Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΥΠ.Ε.Π.Θ.», αυτή η πρόοδος στην έρευνα επιδιώκεται να γίνει καθεστώς. Δεν γνωρίζω κατά πόσον τα 52 ερευνητικά προγράμματα που έχουν υποβληθεί στο υπουργείο (από τα οποία ως τώρα έχουν εγκριθεί τα 43) καλύπτουν πραγματικές ερευνητικές ανάγκες της χώρας. Αν εντάσσονται οργανικά στο ευρύτερο ερευνητικό πλαίσιο της χώρας ή αν η υποβολή τους είναι συμπτωματική. Αυτό που ενδιαφέρει εδώ είναι το ερώτημα που αφορά στη δυνατότητα αυτή η ερευνητική δραστηριότητα να αξιοποιηθεί για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου των ΤΕΙ. Πάντως, δεν έχω υπόψη μου να υπάρχει έστω και ένα σοβαρό άρθρο για τον τρόπο (ή τους τρόπους) αξιοποίησης της ερευνητικής δραστηριότητας για το σκοπό αυτό. Αλλά και το θέμα της αξιολόγησης είναι παραμελημένο, μαζί με όλο το φάσμα των παιδαγωγικών προβλημάτων της εκπαίδευσης στα ΤΕΙ. Υπάρχει εξάλλου πλήρης άγνοια για το ερευνητικό και μελετητικό έργο στο θέμα της αξιολόγησης. Νομίζω ότι δεν πέφτω έξω αν πω ότι η σημαντικότερη ίσως συμβολή αυτού του διημέρου είναι ότι επιτρέπει και υποχρεώνει κατά κάποιον τρόπο τους εκπαιδευτικούς των ΤΕΙ να ανακαλύψουν την ύπαρξη αυτού του προβλήματος και για τα ΤΕΙ. Το επόμενο βήμα θα πρέπει να είναι η έρευνα στο θέμα της αξιολόγησης η οποία για να δώσει όσο γίνεται πιο γρήγορο αποτέλεσμα πρέπει, παράλληλα με την ξένη βιβλιογραφία, να στηριχθεί και στην ελληνική. Θα πρέπει όμως η βιβλιογραφία αυτή να συγκεντρωθεί. Θέλω να πω ότι πολύ σύντομα θα υπάρξει στο ΙΤΕ κατάλογος με την ξένη και την ελληνική βιβλιογραφία στα θέματα της αξιολόγησης. Βέβαια, αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο είναι η ελληνική έρευνα η οποία όμως περιορίζεται μέχρι σήμερα:

1. Στις έρευνες του καθηγητή Χρ. Φράγκου και των συνεργατών του στον τομέα «Ψυχοπαιδαγωγικής» του Φιλοσοφικού τμήματος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

α. «Η επίδραση της γλωσσικής μορφής του κειμένου στην ανάγνωση των μαθητών και στην κατανόηση» Ιωάννινα 1972.

β. «Η επίδραση του τρόπου εξέτασης στην επίδοση των μαθητών (έρευνα-συμβολή στη μελέτη των εξετάσεων) Ιωάννινα 1978».

2. Στην έρευνα του Παύλου Α. Κυριακίδη «Κοινωνικά και ψυχολογικά αίτια της αυστηρότητας και επιείκειας των φιλόλογων καθηγητών» (Έρευνα) Ιωάννινα.

3. Στην έρευνα του Επίκουρου Καθηγητή Γ. Μαυρογιώργου «Η εγκυρότητα περιεχομένου των γραπτών εξετάσεων στο μάθημα της Ιστορίας» Διδακτορική διατριβή Ιωάννινα 1981.

4. Στις έρευνες του καθ. Ιωάννη Μαρκαντώνη του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Αναπληρωτή καθ. Μιχ. Ι. Κασσωτάκη του Πανεπιστημίου Κρήτης που ασχολούνται με πολύ ειδικά προβλήματα της αξιολόγησης και κατά ένα μεγάλο μέρος είναι ανέκδοτες.

5. Στην έρευνα ομάδας με επικεφαλής την Γίτσα Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη με θέμα «Η αξιολόγηση των εξετάσεων για την επιλογή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» (υπό δημοσίευση).

6. Στην (ανολοκλήρωτη) έρευνα της ομάδας με επικεφαλής τους καθηγητές του Παν/μίου της Πάτρας Α.Β. Κοσμόπουλο και Α.Ν. Φιλίππου με θέμα «Ερευνητική προσέγγιση των παραγόντων που επηρεάζουν τη σχολική αξιολόγηση στη μέση εκπαίδευση». Προφανώς υπάρχουν και άλλες μελέτες, μερικής ή γενικότερης σημασίας, που δεν αναφέρονται εδώ.

6. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΕΙ*

Δρ. Γ. Ηλιόπουλος, πρόεδρος ΙΤΕ

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση του πολυσυζητημένου προγράμματος ποιοτικής αναβάθμισης στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης γενικά, και ειδικότερα στο χώρο των Τ.Ε.Ι., αποτελεί κατά τη γνώμη μου η εξακρίβωση σε πρώτη φάση αλλά και σε πρώτη τουλάχιστο προσέγγιση, του σημερινού ποιοτικού επιπέδου των εκπαιδευτικών αυτών ιδρυμάτων.

Για να προσεγγίσουμε σε ικανοποιητικό βαθμό το επίπεδο αυτό θα πρέπει πρώτα πρώτα, να προσδιορίσουμε τις παραμέτρους που διαμορφώνουν το άριστο ποιοτικό επίπεδο ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος στο χώρο της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης. Έτσι θα προκύψουν σχεδόν αυτόματα και τα κριτήρια για την εκτίμηση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών από τα Τ.Ε.Ι.

Με τη διαδικασία αυτή θα προσδιοριστούν σε ικανοποιητικό βαθμό και τα αίτια που δημιουργούν τη διάσταση ανάμεσα στο επιθυμητό και το εφικτό και θα είναι έτσι δυνατό να τεθούν σε ορθολογική βάση οι διάφορες προσπάθειες που θα περιληφθούν στο πρόγραμμα της ποιοτικής αναβάθμισης των Τ.Ε.Ι.

Ακόμα η όλη προσπάθεια για την αξιολόγηση των Τ.Ε.Ι. θα έχει σαν αποτέλεσμα την αποσαφήνιση του παιδευτικού και εκπαιδευτικού ρόλου των Τ.Ε.Ι. και θα συμβάλλει στην αποκατάσταση αρμονικής και συμπληρωματικής σχέσης ανάμεσα στα Τ.Ε.Ι. και τα Α.Ε.Ι. και τους αποφοίτους τους.

Στο Ν. 1404/83 ο νομοθέτης προσαθεί να καθορίσει τον ρόλο των Τ.Ε.Ι. και να τα διαφοροποιήσει από τα Α.Ε.Ι. Πέρα όμως από τις ρητές καταγραφές, και σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική, ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα της τρίτης βαθμίδας θα πρέπει, παράλληλα με τον καθαρά εκπαιδευτικό ρόλο, να έχει λόγο και δράση τόσο στον τομέα της έρευνας όσο και στο χώρο της πολιτισμικής ανέλιξης της κοινότητας αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού περιγύρου.

Συνεπώς σε μια προσπάθεια συνολικής εκτίμησης της ποιοτικής στάθμης ενός Τ.Ε.Ι., Σχολής ή Τμήματος Τ.Ε.Ι. θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι δραστηριότητες και τα αποτελέσματα και στους τρεις παρακάτω τομείς: τον εκπαιδευτικό, τον ερευνητικό και τον πολιτιστικό. Είναι επομένως αναγκαίο να καθιερωθούν κριτήρια που θα καλύπτουν όλους αυτούς τους τομείς.

Ακόμα δεν θα πρέπει να παραληφθούν οι συντελεστές που διαπερνούν και προσδιορίζουν όλες τις παραπάνω δραστηριότητες όπως είναι η οργάνωση και διοίκηση ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος καθώς και η φροντίδα αυτού για την υποβοήθηση του έργου όλων των παραγόντων της κοινότητας.

Συντελεστές εκπαιδευτικού έργου

Ανάμεσα στους συντελεστές του εκπαιδευτικού έργου που συντελείται σε ένα τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα προεξάρχοντα ρόλο παίζουν ασφαλώς:

α. Το έμπυχο υλικό δηλαδή οι σπουδαστές και οι εκπαιδευτικοί καθώς και το κατώτερο προσωπικό στήριξης του εκπαιδευτικού έργου.

β. Τα προγράμματα σπουδών.

Οι πηγές γνώσης και μάθησης.

δ. Οι κανόνες που διέπουν τη διαδικασία διεξαγωγής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

ε. Η υλικοτεχνική υποδομή.

Ι. Σπουδαστές

Η επίδοση και η συνολική πορεία ενός σπουδαστή στο χώρο της τριτοβάθμιας

* Εισήγηση στο Β' Συνέδριο της Ε.ΔΙ.Κ.Τ.Ι. Ναύπλιο, 5-7 Μαΐου 1988

ας εκπαίδευσης επηρεάζεται σημαντικά από ένα πλήθος παραγόντων από τους οποίους οι πιο σημαντικοί κατά τη γνώμη μου είναι:

α. Η νοητική ικανότητα,

β. το ενδιαφέρον που παρουσιάζει για το αντικείμενο της σπουδής του και,

γ. η διαφαινόμενη προοπτική για την επαγγελματική αξιοποίηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων που θα αποκτήσει κατά τη διάρκεια των σπουδών του.

Βέβαια, η επιλογή των σπουδαστών των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι ενιαία για όλα τα ιδρύματα, συνεπώς δεν είναι δυνατό να περιμένουμε διαφοροποίηση των ΤΕΙ με βάση αυτήν την παράμετρο, τη διαδικασία δηλαδή επιλογής των σπουδαστών ενός ιδρύματος.

Όπως όλοι γνωρίζουμε το σύστημα επιλογής δεν εξασφαλίζει πάντα την εισαγωγή των ικανοτέρων αλλά το σπουδαιότερο, με το σύστημα αυτό η πλειονότητα των σπουδαστών δεν ακολουθεί τον τομέα της πρώτης ή ακόμα και της δεύτερης προτίμησής τους. Η παραπάνω αλήθεια είναι δραματικά πιο έντονη στο χώρο των ΤΕΙ όπου το σύνολο σχεδόν των σπουδαστών που προέρχονται από τα γενικά λύκεια έχουν τα τμήματα των ΤΕΙ στις τελευταίες θέσεις της προτίμησής τους.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την παντελή σχεδόν έλλειψη συστηματικής ενημέρωσης σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό έχει σαν αποτέλεσμα να εγγράφονται πολλοί σπουδαστές σε ένα τμήμα Τ.Ε.Ι. έχοντας μηδενική ως ελάχιστη γνώση σχετικά με το αντικείμενο σπουδής και το αντίστοιχο επάγγελμα.

Η σημασία της διαδικασίας επιλογής της όλης πορείας ενός σπουδαστή είναι εμφανής στο χώρο των ΤΕΙ, όπου εδώ πέραν από τους αποφοίτους του γενικού λυκείου έχουμε και τους σπουδαστές που προέρχονται από τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια χωρίς εξετάσεις. Όπως δείχνει η σχετική έρευνα που διεξάγεται με πρωτοβουλία του Ι.Τ.Ε. η πορεία των τελευταίων στα Τ.Ε.Ι. φαίνεται να είναι αναλογικά πιο επιτυχής σε σύγκριση με εκείνη των αποφοίτων του γενικού λυκείου. Αυτό, κατά τη γνώμη μου, οφείλεται κυρίως στο ότι οι απόφοιτοι των Τ.Ε.Λ. έχουν συνειδητά επιλέξει την όποια κατεύθυνση ακολουθούν και συνεπώς έχουν σταθερό και ξεκάθαρο αντικειμενικό στόχο.

Με δεδομένη αυτή την κατάσταση, εναπόκειται στον εκπαιδευτικό του Τ.Ε.Ι. να μετατρέψει την ουδέτερη ή πολλές φορές αρνητική στάση των πρωτοεισερχομένων σπουδαστών σε μια θετική θέση και γιατί όχι, σε ενθουσιασμό και να βελτιστοποιηθεί έτσι η προσπάθειά του κατά την διάρκεια των σπουδών του στο Τ.Ε.Ι. Μια τέτοια μεταστροφή θα χρειαστεί πολύ προσπάθεια, ικανότητα αλλά και ταλέντο από τη μεριά των εκπαιδευτικών. Όμως αξίζει τον κόπο να καταβληθεί η προσπάθεια αφού το κέρδος είναι τόσο σημαντικό.

Να λοιπόν ένα κριτήριο αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου ενός Τ.Ε.Ι. ή Σχολής ή Τμήματος. Είναι το κριτήριο που σχετίζεται με την ικανότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού να προκαλέσει σε κάποιο ικανοποιητικό βαθμό αυτή τη μεταστροφή.

Υπάρχουν δεδομένα που αποδεικνύουν ότι τα παραπάνω δεν είναι ακατόρθωτα (Κάρμας, Δραγώνα, Κωστάκης: Προσδοκίες και θέσεις των σπουδαστών του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Αθήνας 1986).

Θα πρέπει ακόμα να πεισθούν οι σπουδαστές ότι τα Τ.Ε.Ι. δεν μπορούν ούτε πρέπει να θεωρούνται προθάλαμοι για τα Α.Ε.Ι. Μια σωστή εξέλιξη που βοηθά προς την κατεύθυνση αυτή είναι η θεσμοθέτηση προγραμμάτων υποτροφιών από το Ι.Κ.Υ. για τους αποφοίτους των Τ.Ε.Ι. Τον περσινό Μάη έγινε ο πρώτος διαγωνισμός, ενώ έχει προγραμματισθεί και ο διαγωνισμός της φετινής χρονιάς.

II. Το εκπαιδευτικό προσωπικό

Ο νόμος 1404/83 έχει θεσπίσει υψηλά προσόντα για όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού προσωπικού των Τ.Ε.Ι. Έτσι, και με δεδομένες τις αντικειμενικές διαφανείς και αξιοκρατικές διαδικασίες εξασφαλίζεται η είσοδος στο χώρο των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων πολύ αξιόλογων επιστημόνων. Είναι όμως συχνά δύσκολο να συνδυάζονται στο ίδιο πρόσωπο τα υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα με μια επιτυχή επαγγελματική εμπειρία ιδιαίτερα στο χώρο της παραγωγής. Η αδυναμία αυτή ξεπερνιέται πολλές φορές, κύρια σε επίπεδο επίκουρου καθηγητή, με τη δυνατότητα αντικατάστασης μεταπτυχιακού τίτλου με αξιόλογο επαγγελματικό έργο. Από τη μέχρι τώρα δουλειά μας στο Ι.Τ.Ε. σχετικά με τη δραστηριότητα αυτή, είμαι σε θέση να γνωρίζω ότι η διαδικασία αυτή υλοποιείται και προκρίνονται αξιόλογοι υποψήφιοι για κατάληψη μονίμων θέσεων ή και έκτακτων. Η σωστή χρησιμοποίηση του θεσμού των επισκεπτών καθηγητών θα συμβάλλει στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού των Τ.Ε.Ι.

Ακόμη, πολλοί εκπαιδευτικοί έκαναν ή κάνουν χρήση των προνομίων που παρέχει ο νόμος για τη μετεκπαίδευση προς λήψη μεταπτυχιακών τίτλων, που θα τους χρειαστούν για την εξέλιξή τους. Σημαντικές είναι επίσης οι προσδοκίες μας από την επικείμενη έναρξη προγραμμάτων μετεκπαίδευσης ή σεμιναρίων για τους εκπαιδευτικούς των Τ.Ε.Ι.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφέρω ένα πολύ σημαντικό παράγοντα στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία, που είναι η αριθμητική σχέση εκπαιδευτικών προς σπουδαστές. Έχω τη γνώμη ότι η σχέση αυτή όπως προσδιορίζεται από το σχετικό Π.Δ. είναι ικανοποιητική. Και νομίζω ότι όσον αφορά στο εργαστηριακό μέρος της διδασκαλίας, η σχέση αυτή τηρείται σε ικανοποιητικό βαθμό.

III. Τα προγράμματα σπουδών

Ο νόμος προβλέπει τη σύνταξη σε κεντρικό επίπεδο των περιγραμμάτων σπουδών ενώ αφήνει στην αρμοδιότητα των τμημάτων τη σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων. Επίσης προβλέπει την αναθεώρηση των προγραμμάτων κάθε δύο χρόνια. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στα τμήματα ανάλογα με τις ιδιαίτερες τους, να διαμορφώσουν τα δικά τους αναλυτικά προγράμματα, στο πλαίσιο πάντα των περιγραμμάτων σπουδών. Έτσι εδώ προκύπτει ένα στοιχείο συγκριτικής αξιολόγησης που κυρίως θα πρέπει να βασίζεται στο πόσο σύγχρονα είναι τα αναλυτικά αυτά προγράμματα και κατά πόσο ικανοποιούν τους γενικούς αλλά και τους ειδικούς εκπαιδευτικούς στόχους.

Το Ι.Τ.Ε. που έχει την ευθύνη της σύνταξης των περιγραμμάτων των προγραμμάτων σπουδών περιμένει τις προτάσεις των τμημάτων για την αναγκαία κατά τη γνώμη μας αναμόρφωση των περιγραμμάτων.

Η αναγκαιότητα της αναμόρφωσης των περιγραμμάτων αυτών προκύπτει από την διαπίστωση ότι θα πρέπει αυτά να διέπονται από ορισμένους γενικούς χαρακτηριστές όπως για παράδειγμα η σχέση μαθημάτων υποδομής, προς τα μαθήματα ειδικότητας, η διαδικασία διδασκαλίας της ξένης γλώσσας, οι αριθμοί των αυτοτελών μαθημάτων σε σχέση με τη διάρκεια φοίτησης, ο ανώτερος αριθμός ωρών εβδομαδιαίας διδασκαλίας, ο αριθμός των μαθημάτων επιλογής, τα ανθρωπιστικά μαθήματα κ.λπ.

IV. Οι κανόνες διεξαγωγής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Με τον ισχύοντα κανονισμό σπουδών δεν υπάρχουν περιθώρια διαφοροποίησης της διαδικασίας διεξαγωγής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, στην οποία περιλαμβάνεται ασφαλώς και η διαδικασία αξιολόγησης των σπουδών και της επίδοσης των σπουδαστών. Έτσι το μόνο στοιχείο σύγκρισης ανάμεσα στα διάφορα Τ.Ε.Ι. η τμήματα είναι πόσο σωστά εφαρμόζουν αυτά τους κανόνες που

έχουν θεσπιστεί από την πολιτεία. Έχω τη γνώμη, που είναι άλλωστε και γνώμη και των άλλων συμβούλων του Ι.Τ.Ε., ότι θα πρέπει, όπως άλλωστε και ο νόμος προβλέπει, να υπάρξει ένα πολύ γενικό πλαίσιο κανονισμού σπουδών μέσα στο οποίο θα μπορούν να αναπτύξουν τις δικές τους πρωτοβουλίες οι εκπαιδευτικοί σε επίπεδο τμήματος ή ομάδας μαθημάτων.

V. Οι πηγές γνώσης και μάθησης

Οι μοναδικές ίσως πηγές γνώσης και μάθησης για τους σπουδαστές αλλά και τους διδάσκοντες στα Τ.Ε.Ι. είναι το βιβλίο και οι βιβλιοθήκες. Εκκρεμεί η έκδοση της Υπουργικής Απόφασης για τη διαδικασία συγγραφής και έκδοσης των διδακτικών βιβλίων. Από αυτήν θα εξαρτηθεί κατά πόσο θα υπάρξει δυνατότητα για ανάπτυξη πρωτοβουλιών στον τομέα της συγγραφής των διδακτικών βιβλίων. Όσον αφορά στις βιβλιοθήκες, δεν υπάρχει νομίζω περιοριστικό νομικό πλαίσιο για τη ανάπτυξη των βιβλιοθηκών στα Τ.Ε.Ι. Υπάρχει όμως πιο ισχυρή περιοριστική αιτία και αυτή είναι το οικονομικό. Η πολιτεία έχει επισημάνει την σημασία των βιβλιοθηκών στη στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και έχει εξασφαλίσει πόρους για τον τόσο ζωτικό αυτόν παράγοντα. Εμείς στο ΙΤΕ έχουμε εκτιμήσει τη σοβαρότητα του θέματος και έχουμε προγραμματίσει την αντιμετώπισή του σε θεσμικό επίπεδο στην προσεχή συνάντηση του Ε.Σ. με τους αντιπροέδρους των Τ.Ε.Ι. που θα γίνει στις 16 του μηνός αυτού.

Με την ευκαιρία αυτή κάνω έκκληση προς όλα τα Τ.Ε.Ι. να πάρουν μέρος με τους αντιπροέδρους τους στη σημαντική αυτή συνάντηση για την όσο το δυνατό αρτιότερη και συνολικότερη αντιμετώπιση του θέματος. Γιατί βιβλιοθήκη δεν σημαίνει απλά μια αίθουσα, ράφια και βιβλία, αλλά ένα ζωντανό κύτταρο της κοινότητας, οργανικά ενταγμένο στο συνολικό πρόγραμμα των δραστηριοτήτων κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος. Και σαν τέτοιο θα πρέπει κάθε βιβλιοθήκη να διαθέτει το απαραίτητο στελεχειακό δυναμικό και να είναι εξοπλισμένη με τα σύγχρονα μέσα και με δυνατότητες διασύνδεσης με άλλα ανάλογα κέντρα πληροφόρησης.

VI. Η υλικοτεχνική υποδομή

Στην υλικοτεχνική υποδομή που έχει σχέση με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα περιλαμβάνονται οι αίθουσες διδασκαλίας, οι εργαστηριακοί χώροι και ο απαραίτητος εξοπλισμός. Η ανάπτυξη αυτή έχει βέβαια σχέση με τις πιστώσεις που κάθε φορά διατίθενται για το σκοπό αυτό. Η πείρα όμως έχει δείξει ότι δεν είναι αμελητέος παράγοντας η δραστηριότητα και αποτελεσματικότητα όσον αφορά στην απορρόφηση των διαθέσιμων πόρων για την υλοποίηση των προγραμμάτων ανάπτυξης της υλικοτεχνικής υποδομής. Θα μπορούσαμε λοιπόν να αναφέρουμε ως διαφοροποιητικό συγκριτικό αξιολογικό στοιχείο την απορροφητικότητα των διαθέσιμων πόρων που πετυχαίνει ένα Τ.Ε.Ι.

Όλα τα παραπάνω εντάσσονται στα λεγόμενα εσωτερικά κριτήρια αξιολόγησης του αποτελέσματος του εκπαιδευτικού έργου των Τ.Ε.Ι. Όμως η εκπαιδευτική διαδικασία δεν είναι αυτοσκοπός. Με αυτή τη βασική παραδοχή, θα πρέπει να αναζητήσουμε και την άποψη που έχει ο ευρύτερος κοινωνικός χώρος και η παραγωγή αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών διαδικασιών. Η διάσταση αυτή του ζητήματος έχει μείζονα σημασία για τα Τ.Ε.Ι. αφού η πολιτεία προσδοκά από αυτά να συμβάλλουν ποικιλότροπα στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας. Πέρα όμως απ' αυτό, πρωταρχικός στόχος των Τ.Ε.Ι. είναι να συμβάλλουν στη δημιουργία **υπεύθυνων πολιτών** ικανών να συνεισφέρουν ως στελέχη εφαρμογής στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού, στην **οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική** ανάπτυξη της χώρας.

Έτσι για να είναι ικανοποιητική η αποτελεσματικότητα του προγράμματος σπουδών και της εκπαιδευτικής διαδικασίας γενικότερα, θα πρέπει αυτά να παρέχουν εκείνες τις απαραίτητες γνώσεις που καθιστούν τον απόφοιτο ικανό να

ασκήσει ουσιαστικά και παραγωγικά όχι μόνο το επάγγελμά του αλλά συγχρόνως να είναι σε θέση να λειτουργήσει στην κοινωνία ως υπεύθυνος πολίτης, δηλαδή να μπορεί αλλά και να θέλει να εκπληρώσει το κοινωνικό του χρέος, συμβάλλοντας με το δικό του τρόπο στη συνολική πρόοδο της κοινωνίας.

Είναι συνεπώς αναγκαίο, σε μια προσπάθεια συνολικής αξιολόγησης των σπουδών να παρακολουθήσουμε τον απόφοιτο του Τ.Ε.Ι. κατά την ενάσκηση του επαγγέλματός του, για κάποιο χρονικό διάστημα.

Στη μελέτη με θέμα «Την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων σπουδών του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. (Τ.Ε.Ι.) Αθήνας που εκπονήθηκε από ομάδα με συντονιστή τον κ. Α. Βακαλιό λήφθηκε υπόψη και αυτή η παράμετρος. Τέθηκε σχετικό ερωτηματολόγιο σε απόφοιτους των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. και φάνηκε ότι τα εξωτερικά κριτήρια μπορούν να αξιοποιηθούν και να δώσουν σημαντικές αξιολογικές πληροφορίες.

Ερευνητικό έργο

Οι ερευνητικές δραστηριότητες ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος δεν πρέπει να θεωρούνται σαν μια «EXTRA» λειτουργία εξαρτημένη από την καλή διάθεση, «το κέφι» του εκπαιδευτικού - ερευνητή. Θα πρέπει να αποτελούν μια μόνιμη φροντίδα οργανικά ενταγμένη στο συνολικό πρόγραμμα δράσης του ιδρύματος, αφού η έρευνα αποτελεί, πέρα απ' όλα τα άλλα, και σημαντικό συντελεστή για την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Δοθέντος δε ότι δεν υπάρχουν εξισωτικές διατάξεις σε ό,τι αφορά στις ερευνητικές δραστηριότητες, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι αυτές μπορούν να αποτελούν ένα σημαντικό αξιολογικό κριτήριο της συνολικής προσπάθειας ενός ιδρύματος. Για να αξιολογηθεί όμως ορθά το κριτήριο αυτό θα πρέπει να υπάρχουν κριτήρια και διαδικασίες για την αξιολόγηση των προτεινομένων και εγκρινομένων ερευνητικών προγραμμάτων. Δεν θα πρέπει δηλαδή να προωθούνται ερευνητικά προγράμματα που απλά ικανοποιούν κάποιες προσωπικές ανησυχίες του ερευνητή. Θα πρέπει να επιλέγονται εκείνα τα προγράμματα που συμβάλουν στην επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων της παραγωγής.

Η καλύτερη, κατά τη γνώμη μου, εγγύηση προς την κατεύθυνση αυτή, είναι η εκπόνηση προγραμμάτων σε συνεργασία με παραγωγικές μονάδες. Η βασική αυτή προϋπόθεση είναι κατ'εξοχήν αναγκαία και επιβεβλημένη στο χώρο των Τ.Ε.Ι. για ευνόητους λόγους.

Κοντολογίς θα πρέπει να δεχτούμε σαν ένα σημαντικό κριτήριο του έργου ενός Τ.Ε.Ι. τον όγκο αλλά και την ποιότητα των ερευνητικών προγραμμάτων που εκπονούνται σ' αυτό. Η αξιολόγηση, βέβαια της ποιοτικής στάθμης ενός ερευνητικού προγράμματος είναι ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που δεν θα με απασχολήσει στην παρουσίαση αυτή. Μπορεί να αποτελέσει, όπως άλλωστε συμβαίνει και για τις άλλες δραστηριότητες, αντικείμενο ειδικής ανάλυσης, και υπάρχουν για το σκοπό αυτό στοιχεία από τη διεθνή βιβλιογραφία που περιγράφουν κριτήρια και διαδικασίες αξιολόγησης ερευνητικών προγραμμάτων.

Πολιτιστικές δραστηριότητες

Ένα Τριτοβάθμιο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι ολοκληρώνει την κοινωνική του αποστολή αν δεν έχει να επιδείξει δραστηριότητες που προάγουν την πολιτιστική στάθμη της κοινότητας αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού περιγύρου. Δεν υπάρχουν κι εδώ περιοριστικές διατάξεις που να προσδιορίζουν το είδος αυτό της δράσης. Η μόνη ίσως νομική επιταγή είναι η υποχρέωση των Τ.Ε.Ι. να δημιουργούν «**υπεύθυνους πολίτες**». Το πεδίο λοιπόν είναι ελεύθερο. Συνεπώς η ποιότητα, η ποικιλία και η συχνότητα τέτοιων δραστηριοτήτων θα χαρακτηρίσει ασφαλώς την δυναμική που έχει αναπτύξει κάθε ίδρυμα προς την κατεύθυνση αυτή.

Στις δραστηριότητες αυτές θα μπορούν να περιληφθούν εκδηλώσεις καλλιτεχνικές (θέατρο, μουσική, εικαστικές τέχνες), αθλητικές, διαλέξεις, ημερίδες ή συνέδρια με θέματα φιλοσοφικά, κοινωνιολογικά, περιβαλλοντολογικά, καθώς και επιστημονικά ευρύτερου ενδιαφέροντος.

Οργάνωση και Διοίκηση των Τ.Ε.Ι.

Εκκρεμεί η έκδοση των εσωτερικών κανονισμών των Τ.Ε.Ι. που προβλέπονται από το νόμο. Συνεπώς η οργάνωση και διοίκηση των Τ.Ε.Ι. είναι περίπου κοινή για όλα τα Τ.Ε.Ι. αφού προσδιορίζεται από τις διατάξεις του νόμου και του προσωρινού εσωτερικού κανονισμού. Συνεπώς δεν μπορούμε σήμερα να καθιερώσουμε κριτήρια για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των κατά περίπτωση Τ.Ε.Ι. στον διοικητικό-οργανωτικό τομέα.

Μπορούμε όμως κι εδώ να βάλουμε σαν κριτήριο το πόσο σωστά και πόσο αποτελεσματικά εφαρμόζονται οι ισχύουσες διατάξεις. Ακόμα θα μπορούσαμε να δεχτούμε σαν κριτήριο το βαθμό κατά τον οποίο έχουν χρησιμοποιηθεί από τα Τ.Ε.Ι. τα σύγχρονα δεδομένα της πληροφορικής στη διοίκηση του Τ.Ε.Ι., των σχολών και των τμημάτων.

Με την εισήγησή μου αυτή δεν μπορεί θεωρηθεί ότι εξάντλησα το θέμα της αξιολόγησης των Τ.Ε.Ι. Πρόθεσή μου ήταν να δώσω μια έστω αμυδρή εικόνα της συνθετότητας του προβλήματος. Αν αυτό το κατόρθωσα τότε μπορώ να πω ότι δεν πήγαν χαμένα η προσοχή και ο χρόνος που διαθέσατε να με ακούσετε. Πάντως με στόχο το πρόγραμμα της ποιοτικής αναβάθμισης αλλά και το σημερινό ερέθισμα προγραμματίζουμε να ασχοληθούμε συστηματικά με το πρόβλημα της αξιολόγησης στο αμέσως προσεχές μέλλον. Συγκεντρώνουμε στοιχεία, εμπειρίες και δεδομένα από τη διεθνή βιβλιογραφία, θα τα μελετήσουμε και θα αρχίσουμε να τα προσαρμόζουμε μαζί με τις δικές μας εμπειρίες και γνώσεις στην αξιολόγηση καθενός χωριστά από τους συντελεστές του εκπαιδευτικού έργου και των δραστηριοτήτων των Τ.Ε.Ι.

7. ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΤΕΙ*

του Β. Κωτσάκη

Το Ι.Τ.Ε. χαιρετίζει τη διοργάνωση της ημερίδας αυτής, γιατί το αντικείμενό της είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό θέμα τόσο σε σχέση με την προσφορά των Τ.Ε.Ι. στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας όσο και σε σχέση με τη λειτουργία και εξέλιξη των Ιδρυμάτων καθεαυτών.

Η ανάγκη για ένα ανοικτό και ειλικρινή διάλογο μεταξύ των ενδιαφερόμενων και αρμόδιων φορέων για το θέμα της υλοποίησης του θεσμού των προγραμμάτων εξειδίκευσης στα Τ.Ε.Ι. γίνεται ακόμα πιο επιτακτική, αφού ο θεσμός αυτός δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί, δεν έχει φυσιογνωμία, δεν έχει παράδοση και θα πρέπει να σχεδιαστεί και οικοδομηθεί εξ αρχής σε σωστές βάσεις.

Η προβληματική του θεσμού των προγραμμάτων εξειδίκευσης όπως, άλλωστε —σε άλλο βέβαια επίπεδο— του συστήματος της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης, έχει κάπως σχηματικά τρεις παραμέτρους: α) την κατάρτιση επιστημονικά και πρακτικά εκπαιδευμένων στελεχών που θα υπηρετήσουν τις ανάγκες της παραγωγής, με τη γενική έννοια, β) την κατάρτιση νέων ανθρώπων που δεν θα υπηρετήσουν μόνο τις άμεσες ανάγκες της παραγωγής αλλά θα αποκτή-

Κείμενο της εισήγησης που αναπτύχθηκε στην ημερίδα της 12-11-1987 στη Μονή Πετράκη

σουν την αναγκαία υποδομή ώστε να μπορούν και μελλοντικά να προσαρμόζονται (και να αποδίδουν) επαγγελματικά στις ταχύτερες αλλαγές στην επιστήμη και την τεχνολογία και ταυτόχρονα να είναι σε θέση να λειτουργούν ως πολίτες σε μια κοινωνία που γίνεται διαρκώς συνθετότερη και γ) τις επιπτώσεις και προϋποθέσεις που έχουν οι προαναφερθείσες παράμετροι για την οργάνωση και λειτουργία των Τ.Ε.Ι.

Σχετικά με την πρώτη παράμετρο του προβλήματος δηλαδή την επισήμανση των άμεσων αναγκών της παραγωγής σε εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό, το Σ.Τ.Ε. έχει τη δυνατότητα, από τη σύνθεσή του, να κάνει τις σχετικές προτάσεις -γι' αυτό άλλωστε του έχει ανατεθεί, υποθέτουμε, η αρμοδιότητα αυτή από το νόμο.

Ας σημειωθεί εδώ ότι παράλληλα το Ι.Τ.Ε., στα πλαίσια της προσπάθειάς του για την ανάπτυξη ενός τεκμηριωμένου εκπαιδευτικού σχεδιασμού, έχει ήδη αναλάβει ερευνητικά προγράμματα με αντικείμενο τη διαπίστωση των αναγκών της βιομηχανίας σε απόφοιτους Τ.Ε.Ι. για τα επόμενα έτη. Πιστεύουμε ότι οι προσπάθειες αυτές πρέπει, με την ενθάρρυνση εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ, να διευρυνθούν και συστηματοποιηθούν.

Αναφορικά με τις δύο άλλες παραμέτρους του θέματος που έχουν να κάνουν με εκπαιδευτικούς στόχους και την επιστημονική τεκμηρίωση των προγραμμάτων εξειδίκευσης, το Ι.Τ.Ε. πρέπει, σύμφωνα με τις γενικές αρμοδιότητές του, να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο, τόσο αναφορικά με την διαμόρφωση των «προδιαγραφών» των προγραμμάτων εξειδίκευσης, όσο και με την εν συνεχεία παρακολούθηση της εξέλιξής τους.

Οι θέσεις του Ι.Τ.Ε. είναι συγκεκριμένα και συνοπτικά οι ακόλουθες:

1. Τα προγράμματα εξειδίκευσης αποτελούν έναν ανεξάρτητο κύκλο σπουδών και δεν ενσωματώνονται στις βασικές (προπτυχιακές) σπουδές. Σε διαφορετική περίπτωση θα οδηγούμαστε ι) σε αύξηση των ετών φοίτησης σε όλα τα Τμήματα των Τ.Ε.Ι. και ιι) σε παραγωγή απόλυτα εξειδικευμένων πτυχιούχων, πράγμα που θα δημιουργήσει έντονα προβλήματα απασχόλησής τους. Υπενθυμίζουμε ότι οι γνωστικές περιοχές των λειτουργούντων Τμημάτων στα Τ.Ε.Ι. είναι ήδη αρκετά «στενές», ώστε περαιτέρω συρρίκνωση, θα ήταν σαφώς επικίνδυνη.

Ας σημειωθεί ότι ο θεσμός των προγραμμάτων εξειδίκευσης στα Τ.Ε.Ι., όπως έχουν νομοθετηθεί, είναι ανάλογος με το θεσμό των μεταπτυχιακών σπουδών στα Α.Ε.Ι. (στην Ελλάδα και στο εξωτερικό) που, βέβαια, είναι αδιανόητο να ενσωματωθούν στο βασικό (προπτυχιακό) κύκλο σπουδών, αφού εξυπηρετούν διαφορετική αποστολή τόσο από εκπαιδευτική - επιστημονική πλευρά, όσο και από πλευρά αξιοποίησης των μεταπτυχιακών αποφοίτων.

2. Κάθε πρόγραμμα εξειδίκευσης θα περιλαμβάνει μέρος της γενικότερης περιοχής του τμήματος (ή της κατεύθυνσης) με εμβάθυνση στο αντικείμενο της περιοχής αυτής.

Ας σημειωθεί, ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα εξειδίκευσης δεν λειτουργεί κατά πάγιο τρόπο, αλλά υλοποιείται και εξαντλείται — ανάλογα και με τις ανάγκες της παραγωγής — σε περιορισμένο χρονικό διάστημα. Μπορούν να ακολουθήσουν — ή να λειτουργήσουν παράλληλα — άλλα προγράμματα εξειδίκευσης στο ίδιο τμήμα, αλλά με διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα. Επίσης είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν προγράμματα εξειδίκευσης διεπιστημονικού περιεχομένου.

3. Δεδομένου ότι τα προγράμματα εξειδίκευσης θα αναφέρονται καταρχήν σε συγκεκριμένες ειδικές ανάγκες της παραγωγής και των υπηρεσιών και όχι στις γενικότερες ανάγκες που θα εξακολουθούν να καλύπτονται από τη μέγιστη πλειοψηφία των πτυχιούχων, ο αριθμός αυτών που θα παρακολουθούν ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα εξειδίκευσης θα είναι αναγκαστικά περιορισμένος. Η αναγκαία επιλογή των υποψηφίων θα στηρίζεται σε ορισμένα κριτήρια, όπως επί-

πεδο γνώσεων, δεξιότητες και εμπειρία, που θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις για την παρακολούθηση των προγραμμάτων αυτών, τα οποία θα είναι, προφανώς υψηλού επιπέδου.

4. Ως συνέπεια των προηγούμενων προκύπτει ότι το τακτικό ή έκτακτο Ε.Π. που θα διδάξει στα προγράμματα εξειδίκευσης θα πρέπει να είναι υψηλών απαιτήσεων. Η καταλληλότητα του Ε.Π. θα έχει σχέση τόσο με την επιστημονική του κατάρτιση και δραστηριότητα όσο και με την επαγγελματική του εξειδίκευση. Στα πλαίσια αυτά και ανάλογα με το περιεχόμενο κάθε προγράμματος, ενδείκνυται η χρησιμοποίηση επιστημόνων και από τα Α.Ε.Ι. ερευνητικά ιδρύματα και τους αντίστοιχους χώρους εργασίας.

5. Πιστεύουμε ότι η λειτουργία των προγραμμάτων εξειδίκευσης θα έχει και για τα ίδια τα Τ.Ε.Ι. ευεργετικά αποτελέσματα, όπως π.χ. α) θα βοηθήσει στην στενότερη σύνδεσή τους με την παραγωγή και επομένως στον εκσυγχρονισμό και βελτίωση και των προπτυχιακών σπουδών και β) θα δώσει την άμεση δυνατότητα ανάπτυξης της εφαρμοσμένης έρευνας στα Τ.Ε.Ι.

Τέλος κρίνουμε απαραίτητο, οι βασικές αρχές και τα κύρια χαρακτηριστικά των προγραμμάτων εξειδίκευσης που τελικά θα υιοθετηθούν, να αποτελέσουν πάγιες και δεσμευτικές προϋποθέσεις για τη διοργάνωση των προγραμμάτων αυτών, ώστε να εξασφαλιστούν το επιθυμητό επίπεδο και το ομοίομορφο της εφαρμογής των βασικών προδιαγραφών χωροχρονικά. Νομίζουμε ότι η διαδικασία αποκρυστάλλωσης των προδιαγραφών αυτών και η εποπτεία εφαρμογής τους στα συγκεκριμένα προγράμματα εξειδίκευσης μπορεί και πρέπει να ενταχθούν στις αρμοδιότητες του Ι.Τ.Ε.

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΞΑΓΟΝΤΑΙ ΣΤΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ*

Τα επιμορφωτικά σεμινάρια που διεξάγονται στα ΤΕΙ άρχισαν για πρώτη φορά από το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Θεσσαλονίκης την 1η Φεβρουαρίου 1984, δηλαδή δύο (2) μόλις μήνες μετά την ίδρυση των ΤΕΙ.

Το πρώτο σεμινάριο είχε τον τίτλο «εκπαίδευση στελεχών στην οργάνωση και διοίκηση των γεωργικών συνεταιρισμών» και ήταν ενταγμένο στο πειραματικό κοινοτικό πρόγραμμα AGRO, για το οποίο και έχω οριστεί Συντονιστής από το 1983.

Το πρόγραμμα AGRO απευθύνεται σε απόφοιτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι προέρχονται γεωγραφικά από την ευρύτερη περιοχή του ΤΕΙ και περιλαμβάνει 6μηνο επιμορφωτικό σεμινάριο, καθώς και 6μηνη πρακτική άσκηση σε γεωργικούς συνεταιρισμούς.

Μετά την πρώτη εφαρμογή του στο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, το πρόγραμμα AGRO επεκτάθηκε κατά σειρά στα ΤΕΙ Καβάλας, Λάρισας, Πάτρας και Ηρακλείου.

Σήμερα, με τη συνδρομή και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, τα Επιμορφωτικά Σεμινάρια που διεξάγονται στα ΤΕΙ έχουν αναπτυχθεί σε ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό και φέτος, το 1987, ο αριθμός τους έφθασε τελικά τα 49.

Τα σεμινάρια αυτά απευθύνονται σε αποφοίτους της δευτεροβάθμιας ή/και

* Εισήγηση του κ. Ιωάννη Καζάζη, Προϊσταμένου της ΕΥ/ΤΕΙ και Συμβούλου ΙΤΕ στη διημερίδα που διοργάνωσε το ΤΕΙ Κοζάνης σε συνεργασία με το ΙΤΕ και την ΕΥ/ΤΕΙ για την αξιολόγηση των σπουδών στα ΤΕΙ (22-23 Οκτωβρίου 1987).

τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης και οργανώνονται, όπως και τα σεμινάρια του προγράμματος AGRO, με βάση το άρθρο 51, παρ. 5 του ν. 1404/83.

Δεδομένου ότι το πρόγραμμα AGRO απετέλεσε τον οδηγό για την οργάνωση, λειτουργία και αξιολόγηση των επιμορφωτικών σεμιναρίων που διεξάγονται μέχρι σήμερα στα ΤΕΙ, στην εισήγηση αυτή τα βασικά στοιχεία της αξιολόγησης θα στηριχθούν στα σεμινάρια του προγράμματος AGRO.

Αξιολόγηση σπουδών στα Επιμορφωτικά Σεμινάρια

Για την αξιολόγηση των σπουδών είναι πρωταρχικό να καθορίσουμε τους αντικειμενικούς σκοπούς που επιδιώκουμε με την επιμόρφωση, προκειμένου στη συνέχεια να διαπιστώσουμε και να προσδιορίσουμε την επίτευξη αυτών των σκοπών.

Δεδομένου ότι η εκπαίδευση που παρέχεται στα ΤΕΙ έχει επαγγελματικό χαρακτήρα, είναι προφανές ότι και τα επιμορφωτικά σεμινάρια είναι επαγγελματικά προσανατολισμένα και μάλιστα σε άμεσα εφαρμόσιμη μορφή. Συγκεκριμένα, μόλις ολοκληρωθεί η βραχύχρονη κατάρτιση, οι επιμορφούμενοι θα πρέπει να είναι σε θέση να εφαρμόσουν άμεσα τις γνώσεις τους στον επαγγελματικό στίβο.

Ιδιαίτερα τα σεμινάρια που επιδοτούνται από κοινοτικούς πόρους, όπως όλα ανεξαιρέτως τα σεμινάρια που διεξήχθησαν μέχρι σήμερα στα ΤΕΙ, εντάσσονται μέσα στα πλαίσια της καταπολέμησης της ανεργίας των νέων και γι' αυτό απευθύνονται κατά βάση σε άνεργους νέους ηλικίας μέχρι 25 ετών.

Αυτό σημαίνει ότι οι καταρτιζόμενοι νέοι, μετά την επιμόρφωσή τους, θα είναι σε θέση να αναλάβουν εργασία σε κάποιο επαγγελματικό τομέα που υστερούσαν σε γνώσεις πριν αρχίσουν να παρακολουθούν το επιμορφωτικό σεμινάριο.

Συνεπώς, το επίπεδο των σπουδών κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης πρέπει να ανταποκρίνεται στο επίπεδο των γνώσεων των επιμορφούμενων ατόμων, ενώ τα αντικείμενα των σπουδών σε έκταση, βάθος σπουδής και χρονική διάρκεια πρέπει να καλύπτουν τις απαιτήσεις και προδιαγραφές που τίθενται για την αμέσως μετά το σεμινάριο επαγγελματική απασχόληση των επιμορφούμενων.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στην κατάρτιση του όλου προγράμματος του επιμορφωτικού σεμιναρίου, λαμβάνοντας πρόνοια παράλληλα για την ενσωμάτωση στο πρόγραμμα στοιχείων που θα βοηθήσουν στη μελλοντική αξιολόγηση του σεμιναρίου.

Για το πρόγραμμα AGRO καθορίστηκε ότι οι φορείς απασχόλησης των ατόμων που θα επιμορφωθούν θα είναι οι πρωτοβάθμιοι γεωργικοί συνεταιρισμοί της περιοχής του κάθε ΤΕΙ και μάλιστα οι μικροί συνεταιρισμοί που δεν έχουν, κατά προτίμηση, κανένα υπάλληλο, έχουν όμως δυνατότητες ανάπτυξης, οπότε η απασχόληση ενός απόφοιτου του σεμιναρίου να θεωρείται δυνατή.

Έχοντας υπόψη τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις πρόσληψης υπαλλήλων από τους πρωτοβάθμιους γεωργικούς συνεταιρισμούς της χώρας, η επιλογή των υποψηφίων έγινε μεταξύ άνεργων νέων, αποφοίτων λυκείου που πρότειναν στα ΤΕΙ οι ίδιοι οι γεωργικοί συνεταιρισμοί και μάλιστα με την προοπτική μελλοντικής πρόσληψης των προτεινόμενων. Μετά το τέλος του σεμιναρίου η 5μηνη πρακτική άσκηση των εκπαιδευομένων έγινε πάλι στους ίδιους γεωργικούς συνεταιρισμούς που πρότειναν τους σπουδαστές του προγράμματος.

Η κατάρτιση του αρχικού προγράμματος του σεμιναρίου, όπως εφαρμόστηκε στο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, έγινε μετά από συνεργασίες σε κεντρικό επίπεδο του Συντονιστή του προγράμματος με τα Υπουργεία Παιδείας και Γεωργίας, με την Αγροτική Τράπεζα και την ΠΑΣΕΓΕΣ. Σε περιφερειακό επίπεδο, το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης συνεργάστηκε με τις περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, της ΑΤΕ, της ΠΑΣΕΓΕΣ, καθώς και τοπικών ενώσεων γεωργικών συνεταιρισμών, όπως και πρωτοβάθμιων γεωργικών συνεταιρισμών.

Με τις συνεργασίες αυτές καθορίστηκαν τα γνωστικά αντικείμενα του σεμιναρίου, σύμφωνα με τις ανάγκες των συγκεκριμένων κατηγοριών γεωργικών συνεταιρισμών, καθορίστηκαν όλα τα υπόλοιπα σχετικά θέματα, όπως διάρκεια φοίτησης κάθε μαθήματος, μορφές διδασκαλίας, αριθμό εκπαιδευομένων, κατηγορίες και ειδικότητες εκπαιδευτικού προσωπικού κ.ο.κ.

Η χρονική κατανομή των δραστηριοτήτων του προγράμματος AGRO ήταν η ακόλουθη:

— Σεμιναριακά μαθήματα	:40% (4 μέρες / εβδομάδα × 20 εβδομάδες).
— Εκπαιδευτικές επισκέψεις	:10% (1 μέρα / εβδομάδα × 20 εβδομάδες).
— Πρακτική άσκηση σε Γ. συν/μούς	:50% (20 εβδομάδες)
Σύνολο	100%

Η αξιολόγηση του σεμιναρίου στο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης έγινε από την Τοπική Επιτροπή του προγράμματος του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και περιελάμβανε τις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) Απόψεις, κρίσεις και προτάσεις των καταρτιζόμενων κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου, μετά τη λήξη του σεμιναρίου και κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους εξάσκησης στους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

β) Απόψεις, κρίσεις και προτάσεις:

(1) του εκπαιδευτικού προσωπικού που δίδαξε στο σεμινάριο

(2) της τοπικής επιτροπής του προγράμματος στο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και

(3) Εκπροσώπων γεωργικών συνεταιρισμών που πρότειναν τους σπουδαστές του προγράμματος και όπου έγινε η πρακτική άσκηση των σπουδαστών του προγράμματος.

Οι παραπάνω απόψεις, κρίσεις και προτάσεις συνοψίστηκαν από την τοπική επιτροπή και διαβιβάστηκαν στην κεντρική επιτροπή του προγράμματος, από όπου και διοχετεύτηκαν στη συνέχεια στις υπόλοιπες τοπικές επιτροπές AGRO στα ΤΕΙ Καβάλας, Λάρισας, Πάτρας και Ηρακλείου προκειμένου να ληφθούν υπόψη κατά την κατάρτιση του προγράμματος του σεμιναρίου που επρόκειτο ν' αρχίσει στη συνέχεια σ' αυτά τα ιδρύματα. Συγχρόνως, κάθε Τοπική επιτροπή του προγράμματος, πριν αρχίσει το σεμινάριο σε κάθε ΤΕΙ βρισκόταν σε επικοινωνία με την τοπική επιτροπή AGRO του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης για την τελική κατάρτιση του προγράμματος του κάθε σεμιναρίου.

Κατά τη διάρκεια κάθε σεμιναρίου, οι τοπικές επιτροπές βρίσκονταν σ' επαφή με τις συνεταιριστικές οργανώσεις της περιοχής τους και σε ορισμένες περιπτώσεις έγινε αλλαγή στην ύλη του σεμιναριακού προγράμματος, ώστε ν' ανταποκρίνεται περισσότερο στις τοπικές συνθήκες.

Με τη λήξη των σεμιναρίων και της πρακτικής άσκησης οι τοπικές επιτροπές ήταν πλέον σε θέση να ολοκληρώσουν την αξιολόγηση του σεμιναριακού μέρους του προγράμματος και ιδιαίτερα στα σημεία που υπήρχε απόκλιση από τους αρχικούς αντικειμενικούς σκοπούς, που είχαν τεθεί.

Στην αξιολόγηση των σεμιναριακών μαθημάτων από τη σκοπιά της ανταπόκρισης του επιπέδου των μαθημάτων προς το επίπεδο των σπουδαστών του προγράμματος και vice versa, καθώς και από τη σκοπιά της ανταπόκρισης των σπουδαστών σε ενότητες μαθημάτων ή και στα ίδια τα μαθήματα σημαντική βοήθεια προσέφερε η αξιολόγηση της επίδοσης των σπουδαστών που θα εκτεθεί στη συνέχεια.

Πάντως, κατά τη λειτουργία ενός επιμορφωτικού σεμιναρίου, θα πρέπει να μας απασχολούν ιδιαίτερα προβλήματα που παρουσιάζονται και στις κανονικές σπου-

δές όπως, μειωμένο ενδιαφέρον παρακολούθησης από μερίδα επιμορφούμενων, χαμηλή επίδοση στα μαθήματα και εγκατάλειψη των μαθημάτων. Τα προβλήματα αυτά μπορούν ή θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με τροπολογίες στο αναλυτικό πρόγραμμα, ώστε να παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον, με ενδεχόμενη αλλαγή των μεθόδων διδασκαλίας, καθώς και με χρησιμοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού προσωπικού για τα σεμινάρια.

Βεβαίως, η αξιολόγηση των σπουδών είναι ή πρέπει να είναι μια συνεχιζόμενη διαδικασία, επαναλαμβανόμενη σε κάθε επαναλαμβανόμενη σειρά μαθημάτων, ώστε η αξιολόγηση των προγενέστερων σειρών μαθημάτων, να χρησιμεύει για τη βελτίωση κάθε νέας σειράς μαθημάτων, προκειμένου τα μαθήματα ν' ανταποκρίνονται στο σκοπό για τον οποίο ενσωματώθηκαν στο πρόγραμμα.

Για το πρόγραμμα AGRO, που είχε τον τίτλο AGRO I, η αξιολόγηση θα μπορούσε να συνεχισθεί και το πρόγραμμα θα μπορούσε να αυτοβελτιωθεί, εφόσον συνεχιζόταν με νέες σειρές σεμιναριακών μαθημάτων ως πρόγραμμα AGRO II, AGRO III κ.λπ.

Η συνέχιση όμως του προγράμματος θα έπρεπε να γίνει με εθνικούς πλέον πόρους ή να προταθεί από το Τμήμα, χωρίς τη μεσολάβηση των τοπικών επιτροπών, προς το ΕΚΤ για επιδότηση σε επόμενη χρονιά. Αυτό βεβαίως μπορεί να γίνει οποιαδήποτε χρονιά αποφασίσει το κάθε Τμήμα.

Για τα υπόλοιπα σεμιναριακά προγράμματα που έχουν διεξαχθεί στα τμήματα των ΤΕΙ, δεν έχουμε στο Υπουργείο Παιδείας στοιχεία για την αξιολόγηση των μαθημάτων.

Έχουμε τη γνώμη ότι το ΙΤΕ, σε συνεργασία με τα ΤΕΙ θα πρέπει να καθορίσει τις αρχές και τις διαδικασίες αξιολόγησης των σεμιναριακών προγραμμάτων, ώστε να επιτύχουμε τη μέγιστη κατά το δυνατό, απόδοση των σεμιναρίων, σύμφωνα με τους αντικειμενικούς σκοπούς που θα πρέπει να καθορίζονται σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα και με όσα εκτέθηκαν προηγουμένως.

Επίσης, θα πρέπει να εξεταστεί και η δυνατότητα εξωτερικής αξιολόγησης, όπως συμβαίνει στις χώρες που έχουν προηγμένα εκπαιδευτικά συστήματα και παράδοση στην εκπαίδευση.

Αξιολόγηση επίδοσης των σπουδαστών

Η αξιολόγηση της επίδοσης των σπουδαστών στα σεμιναριακά μαθήματα απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και θα πρέπει να καθοριστούν με σαφήνεια οι σκοποί της αξιολόγησης.

Παραδοσιακοί στόχοι και σκοποί αξιολόγησης της επίδοσης των σπουδαστών, όπως:

- η βαθμολογική κατάταξη
- η επιλογή για προαγωγή σε άλλο έτος ή εξάμηνο
- η επιλογή για εισαγωγή σε άλλο πρόγραμμα σπουδών προπτυχιακό ή μεταπτυχιακό.
- η παροχή διπλώματος σπουδών
- η επιλογή για παροχή υποτροφιών ή βραβείων κ.ο.κ. δεν ισχύουν στην περίπτωση ενός σεμιναριακού προγράμματος.

Όπως όμως αναφέραμε και προηγουμένως, ένα επιμορφωτικό σεμινάριο έχει σκοπό να δώσει μια ορισμένη ποσότητα και ποιότητα γνώσεων στους επιμορφούμενους που θα τους καταστήσει ικανούς σε σύντομο χρονικό διάστημα ν' απασχοληθούν με επιτυχία σ' ένα επαγγελματικό τομέα, για τον οποίο προηγουμένως δεν είχαν τις απαιτούμενες γνώσεις.

Στην περίπτωση που οι επαγγελματικές γνώσεις παρέχονταν στους επιμορφούμενους για προσωπική και μόνο χρήση, χωρίς υποχρέωση του εκπαιδευτικού

ιδρύματος να δώσει και πιστοποιητικό επιτυχούς παρακολούθησης, η αξιολόγηση της επίδοσης θα ήταν προσωπική υπόθεση του επιμορφούμενου.

Από τη στιγμή όμως που το εκπαιδευτικό ίδρυμα επιθυμεί ή υποχρεώνεται να δώσει βεβαίωση ευδόκιμης παρακολούθησης, την οποία ενδέχεται να επικαλεσθεί ο επιμορφούμενος για την επαγγελματική του απασχόληση, η αξιολόγηση της επίδοσης γίνεται αναπόφευκτη.

Η περίπτωση αυτή είναι η συνήθης και συνεπώς το εκπαιδευτικό ίδρυμα έχει την υποχρέωση όχι μόνο να δώσει την απαιτούμενη εκπαίδευση, αλλά και να αξιολογήσει και να πιστοποιήσει το βαθμό απόκτησής της.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη ότι, σε αντίθεση με τις κανονικές σπουδές που οδηγούν στην απόκτηση ενός γνωστού πτυχίου, στην περίπτωση ενός επιμορφωτικού σεμιναρίου το πιστοποιητικό της επιτυχούς παρακολούθησης θα αντανakλά και την αξιοπιστία του εκπαιδευτικού ιδρύματος που το χορηγεί.

Συνεπώς, τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, ως νεοϊδρυθέντα ιδρύματα και άγνωστα ακόμα στον τομέα της κατάρτισης, θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερη ευαισθησία στην πραγματική και ουσιαστική αξία των παρεχόμενων πιστοποιητικών.

Για να γίνει αξιολόγηση της επίδοσης των σπουδαστών στα σεμιναριακά προγράμματα θα πρέπει να διευκρινιστεί προηγουμένως το επίπεδο της επίδοσης.

Συγκεκριμένα, θα πρέπει να διευκρινιστεί αν πρόκειται να γίνει σύγκριση των επιδόσεων κάθε καταρτιζόμενου με μια προκαθορισμένη νόρμα, όπως π.χ. ο μέσος όρος της ομάδας των καταρτιζόμενων ή το κανονικό επίπεδο άλλων ομάδων καταρτιζόμενων με επιμορφωτικά σεμινάρια ή το επίπεδο των κανονικών σπουδών των προπτυχιακών σπουδαστών.

Στα επιμορφωτικά σεμινάρια που διεξάγονται σήμερα στα ΤΕΙ χορηγείται στους καταρτιζόμενους μία βεβαίωση ευδόκιμης παρακολούθησης του σεμιναρίου.

Το πιστοποιητικό αυτό στηρίζεται σε γραπτές και προφορικές εξετάσεις, σε ενδιάμεσες αξιολογήσεις, σε εργασίες, σε εργαστηριακές ασκήσεις κ.ο.κ.

Η αξιολόγηση μπορεί να στηρίζεται σε μια ή και σε περισσότερες από τις μορφές αυτές και μάλιστα σε συνδυασμούς και διάφορες αναλογίες.

Η αξιολόγηση που εφαρμόστηκε στην επίδοση των σπουδαστών του προγράμματος AGRO περιελάμβανε τα ακόλουθα:

1. Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου έγινε από κάθε σπουδαστή μία εργασία κατά μάθημα που υποβλήθηκε κατά τη διάρκεια της παρακολούθησής, καθώς και γραπτές εξετάσεις που έγιναν κατά μάθημα στο τέλος του σεμιναρίου. Η συμμετοχή των παραπάνω στη διαμόρφωση του γενικού βαθμού επιδόσεως στο σεμινάριο ήταν 50% η εργασία και 50% η γραπτή εξέταση.

Η αξιολόγηση των σπουδαστών κατά το στάδιο της πρακτικής άσκησης έγινε με βάση: α) το ημερολόγιο εργασιών που τηρούσαν οι σπουδαστές, β) με μια εργασία που αναφερόταν κατάσταση και δυνατότητες ανάπτυξης του Συνεταιρισμού που πρότεινε κάθε σπουδαστής και γ) την προσωπική εκτίμηση της τοπικής επιτροπής. Ο τελικός βαθμός της πρακτικής άσκησης ήταν ο μέσος όρος των τριών βαθμών.

2. Η τελική αξιολόγηση έγινε παίρνοντας το μέσο όρο του βαθμού που πέτυχε ο σπουδαστής πρώτον κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου και δεύτερον κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης.

Για να δώσουμε κάποια στοιχεία για τις επιδόσεις των σπουδαστών αναφέρουμε ενδεικτικά τα στοιχεία που υποβλήθηκαν από την τοπική AGRO του ΤΕΙ Λάρισας.

Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου 5 σπουδαστές (13,1%) πήραν βαθμό από

8,5-9,0,28 σπουδαστές (73,8%), από 6,5 έως 8,5 και 5 σπουδαστές (13,1%) από 5,6-6,5, (σύνολο 38 σπουδαστές).

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης οι 21 σπουδαστές (56,8%) πήραν βαθμό από 8,5-10, 11 σπουδαστές (29,7%) από 6,5-8,5 και 5 σπουδαστές (13,5%) από 5-6,5 (Σύνολο 37 σπουδαστές που περάτωσαν την πρακτική άσκηση).

Κατά την τελική αξιολόγηση 14 σπουδαστές (37,8%) πήραν βαθμό από 8,5 έως 9,5, 18 σπουδαστές (48,7%) πήραν βαθμό από 8,5 έως 9,5, 18 σπουδαστές (48,7%) πήραν βαθμό από 6,5 έως 8,5 και 5 σπουδαστές (13,5%) πήραν βαθμό από 5 έως 6,5.

Το σύστημα της αξιολόγησης της επίδοσης των σπουδαστών στο σεμινάριο του προγράμματος AGRO, εφαρμόζεται σε γενικές γραμμές κατά τον ίδιο τρόπο και στα υπόλοιπα επιμορφωτικά σεμινάρια που διεξάγονται σήμερα στα ΤΕΙ.

Έτσι, στο σεμινάριο π.χ. Περιβαλλοντολογίας που διοργάνωσε το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης γίνονται κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου δύο γραπτές εξετάσεις σε κάθε μάθημα. Στο τέλος του σεμιναρίου κάθε σπουδαστής υποχρεούται να παραδώσει ολοκληρωμένη εργασία που βασίζεται στις πειραματικές μετρήσεις και στην επεξεργασία των αποτελεσμάτων ενός ειδικού θέματος που του έχει δοθεί. Οι βαθμοί των γραπτών εξετάσεων της θεωρίας, του εργαστηρίου και της τελικής εργασίας συμμετέχουν ισότιμα στη διαμόρφωση του τελικού βαθμού, που είναι προαγωγίμος ή μη.

Σε ένα από τα σεμινάρια που διεξάγονται στο ΤΕΙ Κοζάνης (υπεύθυνος Δ. Ζησόπουλος) η αξιολόγηση της επίδοσης στηρίζεται (1) 20% στις παρουσίες, (2) 20% στα τεστ (ενδιάμεση αξιολόγηση), (3) 40% στο τελικό διαγώνισμα και (4) 20% στην πτυχιακή εργασία. Σε άλλο όμως σεμινάριο του ίδιου ΤΕΙ (υπεύθυνος Γ. Δουγαλής) η αξιολόγηση στηρίζεται (1) στα ενδιάμεσα τεστ 40%, (2) στις τελικές εξετάσεις 40% και (3) σε πρωτότυπη εργασία 20%.

Όπως διαπιστώνεται από όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, για την αξιολόγηση της ευδόκιμης παρακολούθησης ενός επιμορφωτικού σεμιναρίου χρησιμοποιείται το τρίπτυχο: τεστ - τελικό διαγώνισμα - εκπόνηση εργασίας.

Οι τεχνικές αυτές της αξιολόγησης εντάσσονται στα πλαίσια της παραδοσιακής εξέτασης, καθώς και των εναλλακτικών μεθόδων εξέτασης που μπορούν να εφαρμοστούν στα διάφορα σεμιναριακά προγράμματα, όπως και στις κανονικές προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές σπουδές με τη μέθοδο της διδασκαλίας.

Οι τεχνικές αυτής της εξέτασης είναι οπωσδήποτε απαραίτητες στα κανονικά προγράμματα σπουδών, αλλά συγχρόνως καθορίζουν και το γενικό επίπεδο των γνώσεων στους κατάρτιζόμενους με τα επιμορφωτικά σεμιναριακά προγράμματα.

Θα πρέπει όμως να τονιστεί ότι ο παραδοσιακός τύπος εξέτασης, όπως εφαρμόζεται με τις τελικές γραπτές εξετάσεις εφόλης της ύλης, παρά τα εμφανή πλεονεκτήματα που παρουσιάζει για τον εξεταστή, στην περίπτωση των σεμιναρίων θα πρέπει να γίνεται ιδιαίτερη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της μεθόδου.

Η περιορισμένη χρονική διάρκεια ενός σεμιναρίου, η συμπυκνωμένη μορφή γνώσεων που προσφέρει, η περισσότερη σφαιρική θεώρηση κάθε γνωστικού αντικείμενου και η προκαθορισμένη χρησιμοποίηση των γνώσεων που θα αποκτηθούν **απαιτούν** καθολική γνώση των διδασκομένων γνωστικών αντικειμένων, ανατροφοδότηση, πλήρη κατανόηση και όχι αποστήθιση, ιδίως με το άγχος του εξεταζόμενου, δημιουργική φαντασία, επινοητικότητα και ερευνητικό πνεύμα.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά δεν προσφέρει πάντοτε, ιδίως σ' ένα σεμινάριο, η παραδοσιακή εξέταση και συνεπώς οι εναλλακτικές μέθοδοι εξέτασης θα πρέπει να διευρευνώνται για να διαπιστώνεται κατά περίπτωση η καταλληλότητα και αποτελεσματικότητα της κάθε μορφής εξέτασης.

Συνεπώς, θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα σύστημα που θα χρησιμοποιεί περισσότερο **κριτήρια επίδοσης**, με στόχο να γίνει πιο αντικειμενική η αξιολόγηση των γνώσεων και των ατομικών ικανοτήτων των κατάρτιζομένων.

Ιδιαίτερα πρέπει να αξιολογηθεί η επίδοση των κατάρτιζομένων σε σχέση με τους αντικειμενικούς σκοπούς του σεμιναρίου. Εξαιτίας της τεχνολογικής εξέλιξης ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται σήμερα από τους εργοδότες σε ατομικές και κοινωνικές ικανότητες, σε συνάρτηση με τα μαθήματα του επιμορφωτικού σεμιναρίου, όπως η προσαρμοστικότητα, η δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων, η αντιμετώπιση απροσδόκητων καταστάσεων, η ικανότητα συνεργασίας και η ευρηματικότητα.

Τα παραπάνω ποιοτικά χαρακτηριστικά μπορούν να βοηθήσουν τους κατάρτιζόμενους να ξεπεράσουν τις δυσκολίες της αγοράς εργασίας.

Έτσι σ' ένα επιμορφωτικό σεμινάριο με επαγγελματικό προσανατολισμό θα πρέπει να αξιολογείται σήμερα ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων.

Για το σκοπό αυτό, ο συνδυασμός των μεθόδων εξέτασης, όπως τα κριτήρια τεστς, τα σεμινάρια, οι εργαστηριακές και φροντιστηριακές ασκήσεις, η παρουσίαση εργασιών, οι κανονικές 3 ώρες εξέτασης, οι περιοδικές εξετάσεις, οι εξετάσεις σε προκαθορισμένα θέματα, οι εξετάσεις με ανοιχτά βιβλία, η προφορική συμμετοχή με σχόλια και ερωτήσεις στα σεμινάρια και στην παρουσίαση εργασιών, η αυτοαξιολόγηση κ.λπ., θα πρέπει, κατά περίπτωση, ανάλογα με το κάθε μάθημα να συμμετέχουν στη διαμόρφωση της άποψης των υπευθύνων του σεμιναρίου για την επίδοση των κατάρτιζομένων.

Από τα στοιχεία αυτά μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στην περίπτωση των σεμιναριακών προγραμμάτων δεν μπορούν να υπάρξουν γενικοί και απარέκκλιτοι κανόνες για τον τύπο της αξιολόγησης.

Θα πρέπει όμως, τόσο κατά τη διοργάνωση, όσο και κατά την εκτέλεση ενός σεμιναριακού προγράμματος να έχουμε υπόψη ότι η αξία του πιστοποιητικού ευδόκιμης παρακολούθησης που θα χορηγήσει ένα τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα έγκειται στη δύναμη που έχει να ανοίξει το δρόμο προς την αγορά εργασίας.

Από το ΤΕΙ της Κοζάνης (υπεύθυνος Ανδρέας Πετράκης) μας ήλθε στο Υπουργείο Παιδείας η πρόταση:

«Το Υπουργείο να καθιερώσει ορισμένα STANDARDS για τα επιμορφωτικά σεμινάρια, ώστε οι βεβαιώσεις που χορηγούνται να έχουν αναγνώριση στην αγορά εργασίας».

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι βεβαιώσεις των ΤΕΙ θα έχουν αξία εφόσον θα βοηθούν τους κατόχους τους στα παραπέρα στάδια της ζωής τους, όχι βέβαια διότι απόκτησαν κάποιο χαρτί, αλλά διότι απόκτησαν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που ζητάει η αγορά εργασίας.

Συνεπώς, κάθε Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα θα πρέπει το ίδιο ν' αγωνιστεί για τη διασφάλιση της αναγνώρισης των πιστοποιητικών του από την αγορά εργασίας.

Η ύπαρξη πιστοποιητικών αποτελεί για τον εργοδότη ένα πρόσφορο κριτήριο πρώτης διαλογής από ένα πλήθος υποψηφίων. Δεν προσφέρεται όμως από άποψη πληροφόρησης για κανένα άλλο σκοπό.

Από έρευνες που έχουν γίνει στα πλαίσια των πρότυπων πειραματικών κοινωτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων διαπιστώθηκε ότι αυτό που βαρύνει περισσότερο είναι η γνώση και η άποψη του κάθε εργοδότη για τις δυνατές και αδύνατες πλευρές ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Έτσι, το επιχείρημα που διατυπώνεται από εκείνους που ασχολούνται με τη διαμόρφωση νέων πιστοποιητικών σπουδών στο εκπαιδευτικό πειραματικό πρόγραμμα της Κοινότητας για τη μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στον

κόσμο της εργασίας είναι ότι τα πιστοποιητικά που εκδίδονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα μπορούσαν να αποτελούν ένα μέσο πολύ μεγαλύτερης πληροφόρησης, εφόσον έχει δοθεί προσοχή στην προετοιμασία και τη δομή τους.

Στα νέα πιστοποιητικά που περιλαμβάνουν νέες μορφές καταγραφής των επιδόσεων υπάγονται:

- 1) τα προσχεδιασμένα έντυπα αξιολόγησης (profile assessment)
- 2) τα δελτία δραστηριοτήτων (activity record sheets)
- 3) τα δελτία ατομικών επιδόσεων (personal records of achievement)
- 4) οι συστατικές επιστολές (letters of credit).

Οι παραπάνω μορφές καταγραφής επιδόσεων παρέχουν πληροφορίες στους εργοδότες όχι μόνο για τα ακαδημαϊκά προσόντα και τις ακαδημαϊκές επιδόσεις, αλλά συγχρόνως παρέχουν μια σειρά μεθόδων αξιολόγησης, επισήμανσης και καταχώρησης των επιτευγμάτων στο πρακτικό και προσωπικό πεδίο. Συνήθως διαμορφώνονται με συνεργασία του εκπαιδευτικού προσωπικού και των εκπαιδευόμενων και συνεπάγονται μια συνεχή προσπάθεια από τους εκπαιδευόμενους να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους.

Οι μορφές αυτές της αξιολόγησης είναι συμπληρωματικές προς τις παραδοσιακές μορφές και βρίσκονται ακόμα στο πειραματικό στάδιο σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Από τα στοιχεία που υπάρχουν από πειραματικά προγράμματα διαπιστώνεται μια πολύ θετική ανταπόκριση από μέρους των εργοδοτών προς τέτοιου είδους υλικό. Ιδιαίτερα το υλικό αυτό παρέχει ένα καλό διάγραμμα για τη συνέντευξη που συνήθως παίρνουν οι εργοδότες από τους υποψήφιους για πρόσληψη.

Στο πρόγραμμα AGRO, πέρα από την παραδοσιακή αξιολόγηση και χορήγηση της βεβαίωσης ευδόκιμης παρακολούθησης, οι συμπληρωματικές μορφές αξιολόγησης αναπτύχθηκαν στο μέγιστο δυνατό βαθμό με τις συνεχείς επαφές τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού, όσο και των μελών των τοπικών επιτροπών του προγράμματος με τους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

Στην περίπτωση του AGRO η κατάσταση ήταν πιο ξεκαθαρισμένη σε σχέση με άλλα σεμιναριακά προγράμματα ως προς τα σημεία ότι ήταν γνωστός εκ των προτέρων ο εργοδότης και ήταν γνωστός εκ των προτέρων στον εργοδότη ο υποψήφιος για πρόσληψη εκπαιδευόμενος του σεμιναριακού προγράμματος.

Συνεπώς, η συνεργασία του εκπαιδευτικού ιδρύματος με τους εργοδότες (δηλαδή τους συνεταιρισμούς), περιελάμβανε την καταγραφή και περιγραφή των στοιχείων αξιολόγησης που σχετίζονται με την ανάπτυξη και βελτίωση των πρακτικών και προσωπικών επιδόσεων των σπουδαστών του προγράμματος.

Με την ανάπτυξη των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και την απόκτηση εμπειρίας από τη διοργάνωση και λειτουργία των σεμιναρίων, καθώς και από την απόκτηση εμπειρίας για την επαγγελματική αποκατάσταση των κατάρτιζομένων, θα πρέπει να αναζητήσουμε στο άμεσο μέλλον τρόπους βελτίωσης της διαδικασίας αξιολόγησης των σεμιναριακών προγραμμάτων στο σύνολό τους, ώστε να εκπληρώνεται ο σκοπός τους, μέσα στα πλαίσια της αποστολής των ΤΕΙ, όπως έχει προδιαγραφεί από τον ιδρυτικό νόμο - πλαίσιο των ιδρυμάτων.

9. Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ:

Ο ρόλος της στην κατάρτιση του προσωπικού και στην ανάπτυξη των Επιχειρήσεων*

του Θ. Παπαθεοδοσίου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

A. Τα δεδομένα του προβλήματος

1. Γενικά

Στα μέσα περίπου του 1984 η ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγήθηκε στο Συμβούλιο των Υπουργών νέα μέτρα σε κοινοτικό επίπεδο, προκειμένου να βελτιωθεί και να επεκταθεί η εκπαίδευση και η επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού υψηλού επιπέδου, μπροστά στην τεχνολογική εξέλιξη και ιδιαίτερα στους νέους τομείς της πληροφορικής και των επικοινωνιών. Τόσο το Συμβούλιο των Υπουργών όσο και οι πρωθυπουργοί των χωρών - μελών στο Φοντεναιμπλώ, αφού εξέτασαν την εισήγηση αυτή, ζήτησαν από την Επιτροπή να προχωρήσει στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων.

Με τη συνδιάσκεψη υψηλού επιπέδου, που προγραμματίστηκε και έγινε στο Galway της Ιρλανδίας στις 10 και 11 Δεκεμβρίου 1984, η Επιτροπή επεδίωκε να εμβαθύνει στο σχετικό προβληματισμό και ταυτόχρονα να υπογραμμίσει τη σημασία μιας συνεργασίας ανάμεσα στην ανώτατη εκπαίδευση (σημ. εννοείται ολόκληρη η τριτοβάθμια) από τη μια και στην οικονομία από την άλλη, όσον αφορά την εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες. Εδώ αξίζει να σημειωθεί, ότι έχουν ήδη ξεκινήσει και βρίσκονται σε εξέλιξη ορισμένα κοινοτικά προγράμματα στους τομείς της βιομηχανίας, της έρευνας / ανάπτυξης και των καινοτομιών, όπως π.χ.

- Το πρόγραμμα για τις τεχνολογίες πληροφορικής (ESPRIT).
- Το πολυετές πρόγραμμα για την ανάπτυξη της βιοτεχνολογίας (1985-89).
- Το πολυετές πρόγραμμα στον τομέα της βασικής τεχνολογικής έρευνας (BRITE) κ.λπ.

2. Οι λόγοι που υπαγορεύουν μια κοινοτική προσπάθεια

Οι λόγοι που υπαγορεύουν την άσκηση μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής και δράσης σ' αυτόν τον τομέα συνοψίζονται στα ακόλουθα τρία σημεία, που είναι:

1. Οι ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό υψηλής κατάρτισης, εξαιτίας της εμφάνισης και εξέλιξης νέων τεχνολογιών.
2. Η συμβολή της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στη διαδικασία των βιομηχανικών καινοτομιών.

* Έκθεση από τη συνδιάσκεψη στο GALWAY της Ιρλανδίας στις 10-11.12.1984. Δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό δελτίο της Ένωσης Διδασκόντων Καθηγητών Τεχνολογικών Ιδρυμάτων (Ε.ΔΙ.Κ.Τ.Ι.), Τεύχος 1/85. Περίληψη της έκθεσης αυτής διαβάστηκε, ως εισήγηση, στο διεθνές FORUM τεχνολογίας της Θεσσαλονίκης, που οργανώθηκε από τη ΣΕΣΤΕΘ στις 12-15.12.1985. Η εργασία εκπονήθηκε σε συνεργασία με τον τότε Λέκτορα (σήμερα Επίκουρο Καθηγητή) του Α.Π. Θεσσαλονίκης Δρ. Σ. Σταύρου.

Η συνδιάσκεψη στο GALWAY αποτελεί, ουσιαστικά, την αρχή (σε επίπεδο Κοινότητας) της διατύπωσης του προγράμματος COMETT.

3. Η ταχεία παλαιώση των γνώσεων, που στους περισσότερους τομείς απαιτεί μια διαρκή επαγγελματική επιμόρφωση.

Ως προς το (1): Από ορισμένα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή, προκύπτει ότι η αγορά εργασίας θα μπορούσε να απορροφήσει στους τομείς των τεχνολογιών αιχμής πολύ περισσότερους μηχανικούς και τεχνικούς απ' όσους είναι διαθέσιμοι. Η έλλειψη αυτή αφορά τόσο τους (σχετικά) νέους μηχανικούς και τεχνικούς με επαγγελματική πείρα ορισμένων ετών, όσο και εκείνους που αποφοιτούν τώρα από τις τριτοβάθμιες σχολές. Έτσι, μπροστά στην ταχεία εξαπλώση των νέων τεχνολογιών στους τομείς της βιομηχανίας αλλά και των υπηρεσιών, θα χρειαστούν πολύ περισσότεροι απόφοιτοι τριτοβάθμιων σχολών απ' όσους τα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα είναι σε θέση σήμερα να εκπαιδεύσουν.

Θα πρέπει εδώ να διευκρινιστεί, ότι η έλλειψη αυτή δεν είναι μόνο ποσοτική αλλά και ποιοτική. Εμφανίζεται δηλ. στην αγορά εργασίας μια ζήτηση που προβλέπεται ότι θα γίνει μελλοντικά εντονότερη σε μηχανικούς και τεχνικούς, με συγκεκριμένες γνώσεις και προσόντα στους τομείς της ηλεκτρονικής, της πληροφορικής στη βιομηχανία, της βιοτεχνολογίας, της φωτο-ηλεκτρονικής, της νέας τεχνικής γραφείου κ.ο.κ. Αντίστοιχα παρατηρείται, όμως, ότι η εκπαίδευση που παρέχουν οι τριτοβάθμιες σχολές είναι υπερβολικά ακαδημαϊκή κι ότι οι απόφοιτοί τους δεν διαθέτουν παρά μόνο ελάχιστες εμπειρίες γύρω από τη πραγματικότητα, που επικρατεί στο χώρο της βιομηχανίας όσο και της οικονομίας γενικότερα. Ακόμη, επισημαίνεται η ύπαρξη στεγανών ανάμεσα στα διάφορα τμήματα και τους τομείς των τριτοβάθμιων σχολών, όπως και ανάμεσα στα τμήματα των επιχειρήσεων, π.χ. της έρευνας / ανάπτυξης, της παραγωγής, της διοίκησης κ.λπ.

Γίνεται φανερό λοιπόν, ότι για να μπορέσουν οι διάφορες επιχειρήσεις, και ειδικά οι μικρομεσαίες (ΜΜΕ), να διατηρήσουν και να αναπτύξουν την ανταγωνιστικότητά τους, θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους μηχανικούς και τεχνικούς με σωστή εκπαίδευση πάνω στις νέες τεχνολογίες, ώστε να μπορούν να παρακολουθούν τις ταχύτατες εξελίξεις που χαρακτηρίζουν τις τελευταίες.

Ως προς το (2): Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, πως οι τριτοβάθμιες σχολές αποτελούν έναν καθοριστικό παράγοντα δημιουργίας καινοτομιών, όπως επίσης και η οικονομία. Μπροστά στην πρόκληση της τρίτης βιομηχανικής επανάστασης — με την πληροφορική, τη βιοτεχνολογία και τις τεχνικές επικοινωνίες — και την ανάγκη προώθησης ανάλογων καινοτομιών, μια στενή συνεργασία ανάμεσα στους δυο παράγοντες που προαναφέρθηκαν κρίνεται αναγκαία αν όχι απαραίτητη. Η συνεργασία αυτών των δύο φορέων έχει, μεταξύ των άλλων, ιδιαίτερη σημασία για την περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και για το βαθμό συμμετοχής των ΜΜΕ στις τεχνολογίες αιχμής. Η τεχνική εξέλιξη δεν είναι γενικά γραμμική, αλλά εξαρτάται σημαντικά κι από ειδικές τοπικές συνθήκες. Απ' αυτή την άποψη ορισμένες, κυρίως νεότευκτες τριτοβάθμιες σχολές με επιστημονικό-τεχνικό προσανατολισμό εφαρμογής, θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής τους.

Ως προς το (3): Είναι κοινό μυστικό, ότι οι μηχανικοί και τεχνικοί (κι όχι μόνο αυτοί) οφείλουν σ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας τους να επιμορφώνονται και να ανανεώνουν διαρκώς τις γνώσεις τους. Σημαντικό ρόλο καλούνται να παίξουν εδώ οι ανώτατες σχολές καθώς και οι επαγγελματικές ενώσεις. Όσον αφορά στις πρώτες, μια συνεχής επιμόρφωση και ανανέωση γνώσεων δε συμβάλλει μόνο, στην ποιοτική βελτίωση της βασικής (αρχικής) εκπαίδευσης, αλλά τους δίνει και την ευκαιρία να εκτιμήσουν καλύτερα την κοινωνικο-οικονομική τους δραστηριότητα και συμβολή μέσα σε μια ανοιχτή «αγορά», όπου αξιολογούνται οι γνώσεις και υπηρεσίες που αυτές προσφέρουν, αλλά και ο βαθμός ανταπόκρισής τους στις ανάγκες του περιβάλλοντος.

3. Διάφορα μέτρα των χωρών - μελών

Στα πλαίσια της έκτακτης ανάπτυξης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις δεκαετίες του 60 και του 70 δημιουργήθηκαν τόσο στις χώρες της Κοινότητας όσο και αλλού ορισμένες νέες τριτοβάθμιες σχολές (Polytechnics, Universites Technologiques, Fachhochschulen κ.λπ.) με στόχο την καλύτερη διασύνδεσή τους προς την οικονομία. Σε αρκετές χώρες - μέλη δημιουργήθηκαν επίσης ή ανεπίσημα «δίκτυα» αποσκοπώντας στη χρησιμοποίηση και αξιοποίηση των εμπειριών από τον τομέα της παραγωγής, ύστερα από κοινές έρευνες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων. Η μορφή αυτών των «δικτύων» και η συμβολή των τριτοβάθμιων σχολών στις βιομηχανικές καινοτομίες εξαρτάται από διάφορες συνθήκες όπως:

1. Ο τύπος των συμμετεχόντων επιχειρήσεων (μεγάλες, ΜΜΕ, πολυεθνικές, εθνικές κ.λπ.).

2. Οι συγκεκριμένες δυνατότητες συνεργασίας (θεσμοί, καθεστώς των διδασκόντων, ανταλλαγές προσωπικού κ.λπ.).

3. Οι μηχανισμοί χρηματοδότησης.

4. Οι προδιαγραφές νομικής κατοχύρωσης και προστασίας των αποτελεσμάτων. Σύμφωνα με μια ταξινόμηση του ΟΟΣΑ, οι κρατικές και μη μορφές συνεργασίας μεταξύ τριτοβάθμιων σχολών και οικονομίας διακρίνονται σε τρεις ομάδες:

α. Δημιουργία μακροπρόθεσμων σχέσεων (π.χ. Science parks, Spinfirmes, "Partnerships").

β. Η προώθηση ορισμένων, ειδικών τομέων (πρόγραμμα - πλαίσιο του SERC στη Μ. Βρετανία, πρόγραμμα για τη βιοτεχνολογία στην Ολλανδία, κοινά προγράμματα μεταξύ Massachusetts General Hospital και Hoechst ή Harvard University και Du Pont (ΗΠΑ) κ.ο.κ.).

γ. Ανάπτυξη κόμβων διασύνδεσης (π.χ. Transfer-points στο Τουέντε της Ολλανδίας "Regional Brokers" στη Μ. Βρετανία, Industrial Research Education Programme στη Δανία κ.ο.κ.).

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι αυτές οι πρωτοβουλίες δεν αποσκοπούν μόνο στη βελτίωση της αρχικής (βασικής) εκπαίδευσης, αλλά και στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των διαφόρων ερευνών, όπως π.χ. το "Impulse Programme" στην Ελβετία, το δίκτυο ARIST στη Γαλλία κ.λπ. Βέβαια, οι ενέργειες αυτές αφορούν κατά κύριο λόγο την εφαρμοσμένη έρευνα, ενώ μόνο έμμεσα μπορούν να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις τους στην εκπαίδευση και την επιμόρφωση. Ορισμένες χώρες - μέλη προχώρησαν ήδη στη λήψη μέτρων όχι μόνο για την αύξηση του αριθμού των αποφοίτων στους «ευαίσθητους» τομείς της νέας τεχνολογίας αλλά και στην προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών προς τις ανάγκες της οικονομίας. Ωστόσο, οφείλει και η οικονομία να αξιοποιήσει με τη σειρά της καλύτερα την υπάρχουσα προσφορά του εκπαιδευτικού συστήματος, για να αποφευχθούν τυχόν στρεβλώσεις που προκύπτουν από μια κοντόφθαλμη και στενά «εμπορική» αντιμετώπιση της σχέσης εκπαίδευσης και οικονομίας.

Β. Τα επίκεντρα μιας κοινοτικής δραστηριοποίησης

Οι μέχρι τώρα ενέργειες, σε κοινοτικό επίπεδο, στον τομέα της έρευνας της ανάπτυξης και των καινοτομιών είχαν και έχουν ως στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Οικονομίας και συνιστούν απαραίτητο συμπλήρωμα των επιμέρους εθνικών πολιτικών.

Ειδικότερα αποσκοπούν:

— στην αποφυγή δαπανηρών αλληλοεπικαλύψεων ή παράλληλων δραστηριο-

τήτων,

— στη δημιουργία κοινών επιχειρήσεων (Joint Ventures) μεταξύ χωρών - μελών,

— στην ενθάρρυνση των οικονομικών κύκλων να εξαντλήσουν όλα τα περιθώρια της μεγάλης κοινοτικής αγοράς,

— στον παραμερισμό των εμποδίων που παρεμβάλλονται στην ανάπτυξη και διάδοση των νέων τεχνολογιών.

Οι βασικές κοινοτικές αρχές μιας πολιτικής για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης υψηλού επιπέδου στον τομέα των νέων τεχνολογιών, μέσα από μια στενότερη συνεργασία τριτοβάθμιων σχολών και οικονομίας, θάπρεπε να είναι για το μέλλον οι εξής:

1. Επέκταση της εκπαιδευτικής προσφοράς στους τομείς-κλειδιά που αφορούν τις νέες τεχνολογίες.

2. Ελαστικότητα στη δομή και τον «ειρμό» της εκπαίδευσης, ώστε οι απόφοιτοί της να διαθέτουν πολλαπλά και μεταξύ τους συνδυάσιμα προσόντα.

3. Διάδοση μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα μιας θετικής αντίληψης για τη βιομηχανία, την τεχνική και τις σχετικές καινοτομίες, με ενθάρρυνση των γυναικών για αυξημένη συμμετοχή τους στις σχετικές διαδικασίες.

4. Εκπαιδευτικά προγράμματα συνεργασίας μεταξύ σχολών και βιομηχανίας.

5. Ενίσχυση της διεθνούς διάστασης της σχετικής εκπαίδευσης, με τη συλλογή εμπειριών και σε άλλες χώρες.

6. Δημιουργία δομών συμβούλευσης και έρευνας αγοράς για την υποστήριξη του διαλόγου μεταξύ των τριτοβάθμιων σχολών και της οικονομίας.

7. Αυξημένη συμμετοχή των επαγγελματικών ενώσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο στον προγραμματισμό και τη διοίκηση των κομβικών σημείων ανάμεσα στους δυο φορείς που προαναφέρθηκαν.

8. Η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής ως διδακτικών / εποπτικών μέσων και η δημιουργία ανάλογων εκπαιδευτικών δικτύων.

9. Η αξιολόγηση τόσο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων όσο και των πολιτικών μέτρων σ' αυτόν τον τομέα.

Οι μελλοντικές κοινοτικές ενέργειες, που θα προστεθούν σε παρόμοιες που υποστηρίζονται σήμερα από το Ε.Κ.Τ., στοχεύουν σε δύο πράγματα:

α. Να υποστηρίξουν ήδη υπάρχοντα μέτρα για τη βελτίωση της επικοινωνίας καθώς και τον προσανατολισμό της πρώτης προς τη διαδικασία της βιομηχανικής - τεχνολογικής καινοτομίας.

β. Να εξακριβώσουν και να αξιολογήσουν αναλυτικά και προοπτικά την εξέλιξη των επαγγελματικών προσόντων και των θέσεων εργασίας υψηλού επιπέδου, με αντιστοιχία στους τομείς της εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και διαρκούς ενημέρωσης.

Ως προς το (α): Σχετικά αναφέρονται τα εξής παραδείγματα:

α1. Διεξαγωγή κοινών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ανάμεσα σε διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα των χωρών - μελών. (Μέχρι τώρα: περίπου 400 προγράμματα με συμμετοχή 500 περίπου σχολών).

α2. Ανάπτυξη των διδακτικών και εποπτικών μέσων και εμπλουτισμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στοιχεία CAD/CAM, ηλεκτρονικής, πληροφορικής κ.λπ.

α3. Διεξαγωγή καλοκαιρινών φροντιστηρίων και σεμιναρίων υψηλού επιπέδου, για τη διάδοση ερευνητικών αποτελεσμάτων σε ευρύτερο κύκλο ενδιαφερομένων και την υποκίνηση νέων επαφών μεταξύ εκπαίδευσης και οικονομίας.

α4. Ανταλλαγή διδασκόντων, δηλ. ηγετικά στελέχη επιχειρήσεων μεταδίδουν τις γνώσεις τους στις σχολές, ενώ οι διδάσκοντες εκεί αποκτούν πρακτική πείρα στις επιχειρήσεις.

α5. Επενδυτική βοήθεια και φορολογικές ελαφρύνσεις για την εγκατάσταση και διάδοση σύγχρονων Η/Υ στις τριτοβάθμιες σχολές.

Τα μέτρα που προτάθηκαν παραπάνω θα έπρεπε να υλοποιηθούν μέσα στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού «δικτύου», που θα θεσμοθετηθεί από κοινού από τις χώρες - μέλη, την οικονομία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Ως προς το (β): Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής θέματα:

β1. Ισορροπία ανάμεσα στη βασική και την ειδική εκπαίδευση με διαρκή αξιολόγηση της δομής, διάρκειας και του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων κάτω από το πρίσμα των επιπτώσεων των νέων τεχνολογιών.

β2. Ο ρόλος των νέων τεχνολογιών και ιδιαίτερα της πληροφορικής, στη συνένωση μέχρι τώρα διαχωρισμένων στοιχείων διδασκαλίας για τις βασικές σπουδές.

β3. Προσαρμογή και αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών, λαμβάνοντας ενδεχομένως υπόψη και τις εμπειρίες από τις τρέχουσες εξελίξεις στην οικονομία.

β4. Διατύπωση εθνικών ή ευρωπαϊκών πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης και της βιομηχανικής έρευνας που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες.

β5. Δραστηριοποίηση των επαγγελματικών ενώσεων στην απορρόφηση και διάδοση των νέων τεχνολογιών καθώς και στη σχετική διαρκή επιμόρφωση των μηχανικών/τεχνικών.

β6. Δημιουργία και διατήρηση εκπαιδευτικού προσωπικού υψηλής στάθμης, με ενδεχόμενη αναθεώρηση της υπηρεσιακής του κατάστασης στο μεταίχμιο μεταξύ εκπαίδευσης και οικονομίας.

β7. Δημιουργία δομών για την τόνωση της συνεργασίας μεταξύ εκπαίδευσης και οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη και τις ήδη υπάρχουσες εμπειρίες των τελευταίων χρόνων στην Κοινότητα.

β8. Υποστήριξη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στη βελτίωση των γνώσεών τους στο μάρκετινγκ, δηλ. στα ζητούμενα από την οικονομία, με παράλληλη ενημέρωση της τελευταίας για τις δυνατότητες εκπαίδευσης από πλευράς των ιδρυμάτων.

β9. Εντατικοποίηση της ανταλλαγής πληροφοριών ανάμεσα στους υπεύθυνους για τη συνεργασία μεταξύ εκπαίδευσης και οικονομίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Ορισμένες βασικές διαπιστώσεις από τη διάσκεψη στο Galway της Ιρλανδίας στις 10/11.12.1984.

1. Γενικά

Έχει διαπιστωθεί πως η ανεπαρκής ποιοτική και ποσοτική ανάπτυξη σε ορισμένους κλάδους τόσο της γενικής, όσο και της επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στη διάδοση νέων τεχνολογιών. Έχει ακόμη παρατηρηθεί πως οι νέοι εισέρχονται με ολοένα μεγαλύτερη καθυστέρηση στην αγορά εργασίας, δηλ. σε μεγαλύτερη ηλικία, κινδυνεύοντας έτσι να ξεχάσουν όσα έμαθαν στην αρχική τους εκπαίδευση. Αυτός είναι, παράλληλα προς τη ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, ένας πρόσθετος λόγος, για τον οποίο θα πρέπει να ληφθούν μέτρα διαρκούς ανανέωσης των βασικών γνώσεων.

Οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν και θα αλλάξουν ακόμη ριζικότερα τη δομή της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι, προβλέπεται ότι στο τέλος του αιώνα μας το 70% περίπου των εργαζομένων στις αναπτυσσόμενες χώρες, θα απασχολείται στον τομέα των υπηρεσιών. Το μοναδικό «όπλο» της Ευρώπης να επιβιώσει μελλοντικά στο διεθνή ανταγωνισμό είναι το ανθρώπινο δυναμικό, μια και

τα αποθέματά της σε πρώτες ύλες είναι από μικρά μέχρι ασήμαντα. Οι δημογραφικές, όμως, τάσεις δείχνουν σ' όλα τα κράτη - μέλη (με εξαίρεση την Ιρλανδία) διαρκώς μειούμενους αριθμούς γεννήσεων. Εδώ ελλοχεύει ο κίνδυνος, ο συνακόλουθα μικρότερος αριθμός σπουδαστών να επηρεάσει αρνητικά και την ποιότητα της εκπαίδευσης. Ακόμη, ένα ενδεχόμενο σταμάτημα της ροής νέων επιστημόνων προς τις τριτοβάθμιες σχολές θα οδηγούσε πιθανότατα σε μια γήρανση ή «αρτηριοσκλήρωση» του διδακτικού προσωπικού τους. Πάντως πολλά πράγματα θα εξαρτηθούν από την ποιότητα της εκπαίδευσης στα πρώτα στάδια των σπουδών.

2. Μερικά προβλήματα

Όσον αφορά τώρα τη συνεργασία τριτοβάθμιων σχολών και οικονομίας διαπιστώνεται κατ' αρχήν, ότι τουλάχιστον τα πανεπιστήμια είχαν επιλέξει μέχρι τώρα το δρόμο της εκούσιας απομόνωσής τους. Ειδικά στην Ευρώπη παρατηρείται κατά κανόνα ένα χάσμα ανάμεσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τη βιομηχανία και τα ερευνητικά ινστιτούτα, όπου οι διοικήσεις των πρώτων παρουσιάζουν σοβαρές δυσκολίες προσαρμογής στις νέες τεχνολογίες και στην ανάλογη συνεργασία με τους άλλους δύο φορείς. Ένας σημαντικός λόγος που δυσκολεύει μια τέτοια συνεργασία είναι ότι το μάντατζμεντ της βιομηχανίας διαφέρει ριζικά (δε «μιλάει την ίδια γλώσσα») από εκείνο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Εδώ θα πρέπει κανείς ακόμη ν' αναρωτηθεί, γιατί τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια γενικότερη σχετική μείωση των κονδυλίων για τις τριτοβάθμιες σχολές; μήπως αυτό οφείλεται κατά σημαντικό ποσοστό και σε μια απώλεια εμπιστοσύνης προς την κοινωνικοοικονομική προσφορά τους; Δεν είναι ίσως άσχετο με αυτό και το γεγονός ότι η βιομηχανία χρειάζεται μηχανικούς και οικονομολόγους ενώ δυσπιστεί απέναντι σε κλάδους των κοινωνικών και άλλων συναφών επιστημών.

Ξαναγυρίζοντας τώρα στη συνεργασία που προαναφέρθηκε, αξίζει να σημειωθεί ότι στη Μ. Βρεταννία, για παράδειγμα δεν υπήρχε μέχρι πρότινος ούτε ένα πανεπιστήμιο που να διαθέτει ένα κάποιο σταθερό πλαίσιο συνεργασίας του με τη βιομηχανία. Αδιευκρίνιστο και συγκεχυμένο παραμένει έτσι μεταξύ των άλλων το καθεστώς απασχόλησης εκείνων των ατόμων που υλοποιούν την αμοιβαία συνεργασία μεταξύ τριτοβάθμιων σχολών και βιομηχανίας. Προβλήματα ανακύπτουν επίσης και σχετικά με τη νομική κατοχύρωση (πατέντες κ.λπ.) των αποτελεσμάτων κοινών ερευνητικών προσπαθειών μεταξύ των δύο παραπάνω φορέων.

Κοινή εντύπωση όλων σχεδόν των συνέδρων είναι ότι αν δεν καθιερωθεί σύντομα μια γόνιμη συνεργασία μεταξύ τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και βιομηχανίας, τότε η Ευρώπη κινδυνεύει να καταντήσει στην επόμενη δεκαετία υπανάπτυκτη περιοχή.

3. Παραδείγματα συνεργασίας

Ο κίνδυνος αυτός έχει πάντως συνειδητοποιηθεί από αρκετούς αρμόδιους φορείς σε ορισμένα κράτη - μέλη, στα τελευταία χρόνια, όπου έχουν ξεκινήσει ήδη ορισμένες προσπάθειες συνεργασίας. Τα παραδείγματα που ακολουθούν έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα, μπορούν όμως να συμβάλουν σε μια διακρατική ανταλλαγή εμπειριών, καθώς και στη χάραξη ενός πλαισίου ή έστω του βασικού προσανατολισμού που μελλοντικά κρίνεται σκόπιμο να ακολουθηθούν κάποιες συντονισμένες προσπάθειες σε κοινοτικό επίπεδο.

Στη βιομηχανία παρατηρείται συχνά το φαινόμενο να παραμένουν πολλές θέσεις κενές επειδή δεν υπάρχει κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό. Παράλληλα επισημαίνεται μια «γήρανση» τόσο των γνώσεων όσο και των δομών. Σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο παρατηρείται, όμως, μερικές φορές ένας αξιόλο-

γος δυναμισμός στη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, βιομηχανίας και τοπικών αρχών, για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια ουσιαστική μορφή αποκέντρωσης. Ανάλογα είναι σχεδόν όλα τα παραδείγματα που παρουσιάζονται παρακάτω:

α) Το Πανεπιστήμιο του ABERDEEN, διαθέτει τμήματα γεωπονίας, ιατρικής και βιοτεχνολογίας. Όταν πριν μερικά χρόνια ανακαλύφθηκαν τα πετρέλαια έξω από τις ακτές της Σκωτίας, το ιατρικό τμήμα εξειδικεύτηκε σε θέματα υγιεινής των εργαζομένων στις πλατφόρμες άντλησης. Το 1980 είχαν γίνει ήδη δύο κοινές επιχειρήσεις (Joint Ventures) με τη βιομηχανία πετρελαίου. Στη συνέχεια το Πανεπιστήμιο δημιούργησε μια ομάδα συμβούλων (41 άτομα) για τη βιομηχανία και κατόπιν προχώρησε στην ίδρυση και άλλων Joint Ventures, όπως π.χ. η εταιρεία Aurora που κατασκευάζει ιατρικά μηχανήματα.

β) Η Teaching Company στη Μ. Βρεταννία είναι ένα παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και τριτοβάθμιων σχολών, όπου ορισμένοι διδάσκοντες αποσπώνται για 2 χρόνια να εργαστούν στις επιχειρήσεις, με στόχο i) Συλλογή εμπειριών από τον τομέα της παραγωγής, ii) Μετάδοση ακαδημαϊκών γνώσεων στις επιχειρήσεις και iii) Βελτίωση της λειτουργίας των επιχειρήσεων με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών.

Τα Πανεπιστήμια εκπαιδεύουν τους απόφοιτους τους ειδικά για τη βιομηχανία, επειδή πολλοί απ' αυτούς αποφεύγουν να πιάσουν δουλειά ειδικά στον τομέα της παραγωγής. Αυτή τη στιγμή τα σχετικά προγράμματα, που συμβάλλουν σε μια καλύτερη κατανόηση μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, περιλαμβάνουν περίπου 200 άτομα.

γ) Στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο του Δ. Βερολίνου, υπάρχει εδώ και 10 χρόνια μια υπηρεσία διακίνησης (to T.U. - Transfer) που το συνδέει με την τοπική βιομηχανία. Κι αυτό επειδή είχε διαπιστωθεί ότι ενώ τα όρια μεταξύ βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας γίνονταν ολοένα και πιο ρευστά, η πρακτική μετουσίωση των αποτελεσμάτων τους παρουσιάζε και παρουσιάζει ακόμα σημαντικά προβλήματα. Στόχος του ιδρύματος είναι η δημιουργία ενός δικτύου επικοινωνίας μεταξύ αυτού και του κοινωνικού - οικονομικού περιβάλλοντός του, ώστε να επιτυγχάνεται:

1. Αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών (π.χ. βιβλιογραφικές έρευνες μέσω συστήματος on - line, ταξινόμηση πληροφοριών με κριτήριο την πρακτική ευχρηστία τους).

2. Αμφίδρομη μετάδοση τεχνολογίας (π.χ. με προγράμματα συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίου και βιομηχανίας).

3. Μετάγχιση προσωπικού από το πανεπιστήμιο στη βιομηχανία και συγκεκριμένα π.χ. προχωρημένων φοιτητών (innovationsstudenten) με συμβάσεις έργου ορισμένου χρόνου. Ήδη οι προσπάθειες αυτές που ξεκίνησαν μόλις το 1982, έδωσαν τη δυνατότητα μόνιμης πλέον απασχόλησης στη βιομηχανία 120 αποφοίτων του πανεπιστημίου.

4. Υποστήριξη στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν προηγμένη τεχνολογία.

5. Επιμόρφωση.

6. Αξιολόγηση του συνολικού προγράμματος συνεργασίας.

Οι προσπάθειες αυτές κρίνονται ως ιδιαίτερα σημαντικές, επειδή το 94% των επιχειρήσεων της πόλης απασχολεί λιγότερο από 200 άτομα η καθεμιά και παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα στη διάδοση βιομηχανικής καινοτομίας.

δ) στην Compiègne της Γαλλίας το ομώνυμο πειραματικό πανεπιστήμιο, απ' όπου προέρχεται περίπου το 10% όλων των νέων γάλλων μηχανικών, διατηρεί δεσμούς με 1.000 περίπου επιχειρήσεις κι έχει καθιερώσει 6μηνη πρακτική εξάσκηση για τους φοιτητές. Από 10.000 περίπου υποψήφιους γίνονται μόνο 300

δεκτοί κάθε χρόνο, για τους οποίους όμως το γεγονός ισοδυναμεί σχεδόν και με μια μετέπειτα πρόσληψή τους στη βιομηχανία, επειδή κυρίως αυτοί και πολύ λιγότερο οι καθηγητές τους αποτελούν το φορέα αμοιβαίας μεταβίβασης τεχνολογίας μεταξύ πανεπιστημίου και βιομηχανίας. Η τελευταία πληρώνει ένα είδος φόρου στο πανεπιστήμιο για την παροχή τεχνογνωσίας. Πάντως στο σύνολο της Γαλλίας υπάρχουν ακόμα δυσκολίες επαφής μεταξύ βιομηχανίας και πανεπιστημίων, ενώ λείπει αυτό που θα ονόμαζε κανείς μανάτζμεντ της τεχνολογίας.

ε) Στη Δυτική Ιρλανδία τέλος υπάρχει ένα πάρκο τεχνολογίας, όπου συμμετέχουν 30 οργανώσεις. Εκεί επικρατεί ατμόσφαιρα ενθουσιασμού απέναντι σε νέες ιδέες, υποστηρίζονται ενεργά βιώσιμες επιχειρήσεις και προωθούνται εναλλακτικά αναπτυξιακά περιφερειακά προγράμματα.

Όλα τα παραδείγματα που προαναφέρθηκαν δείχνουν πως η παραδοσιακή αποξένωση μεταξύ τριτοβάθμιων σχολών και βιομηχανίας αρχίζει σιγά - σιγά να υποχωρεί και να παραχωρεί τη θέση της σε μια έστω διστακτική κι αποσπασματική συνεργασία μεταξύ των δύο φορέων.

4. Ορισμένες προτάσεις

Αποτελεί πλέον κοινή ευρωπαϊκή συνείδηση ότι η βιομηχανία από τη μια πλευρά και οι τριτοβάθμιες σχολές από την άλλη έχουν ακόμη ν' αντιμετωπίσουν και να λύσουν πολυσύνθετα προβλήματα για ν' ανταπεξέλθουν στον έντονο διεθνή ανταγωνισμό αναφορικά με τις νέες τεχνολογίες. Θα πρέπει εδώ να επικρατήσει πνεύμα διακρατικής αλλά και διεπιστημονικής συνεργασίας, ώστε να ξεπεραστούν τα κάθε μορφής στεγανά. Η Ευρώπη θα πρέπει να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον και τις προσπάθειές της σε ορισμένες βιομηχανίες κλειδιά.

Τα Πανεπιστήμια και γενικά οι τριτοβάθμιες σχολές οφείλουν να έχουν ως πρωταρχικό τους στόχο τη διανοητική εξάσκηση, αποφεύγοντας παράλληλα την υπερβολική εξειδίκευση. Οι φοιτητές/σπουδαστές συνιστάται να έρχονται σε επαφή με τη βιομηχανία ήδη κατά τη διάρκεια της βασικής σπουδής τους. Τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να δώσουν μεγάλο βάρος στην επιμόρφωση και τη διαρκή ανανέωση των γνώσεων διαμέσου ερευνητικών προγραμμάτων, για ν' αποκτήσει το επιστημονικό δυναμικό ευελιξία και κινητικότητα.

Θα πρέπει αναμφίβολα να επιδιωχθεί μια συγκρότηση πόρων και προσπάθειών αλλά ταυτόχρονα ν' αποφευχθεί κι ένας υπερβολικός συγκεντρωτισμός (ως σχετικά καλό παράδειγμα αναφέρονται οι ΗΠΑ, όπου 320 από συνολικά 3.000 τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα συγκεντρώνουν περίπου το 78% του απασχολούμενου ερευνητικού προσωπικού).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την πλευρά της, σύμφωνα με δηλώσεις του επιτρόπου Davignon προς τους συνέδρους, ενδιαφέρεται έντονα για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου από εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα οποία επιδιώκουν και προωθούν προγράμματα συνεργασίας με τη βιομηχανία. Σ' αυτά τα πλαίσια θα ήταν σημαντική η σχεδίαση προγραμμάτων σπουδών σε περισσότερες χώρες (Rotation - Studies) ώστε οι νέοι, γνωρίζοντας καινούργιες καταστάσεις, και συνθήκες, να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν ανάλογα τις γνώσεις τους.

Η Επιτροπή προτίθεται να υποστηρίξει προγράμματα του τύπου ESPRIT, ώστε να εντοπισθούν τυχόν ενδοευρωπαϊκές ανισορροπίες και εκπαιδευτικά κενά, που στη συνέχεια θα ξεπεραστούν μέσα από μια συνεργασία πανεπιστημιακών και εξωπανεπιστημιακών σχολών και βιομηχανίας. Θα υποστηρίξει επίσης τη δημιουργία και λειτουργία Τραπεζών Πληροφοριών, γιατί αν δεν χρησιμοποιηθεί αποδοτικά ο ήδη υπάρχων όγκος γνώσεων υπάρχει ο κίνδυνος της απογοήτευσης και της αποθάρρυνσης προσπαθειών πάνω στις νέες τεχνολογίες αιχμής. Η οικονομική υποστήριξη από πλευράς Ευρωπαϊκής Κοινότητας δεν σημαίνει όμως ότι

η τελευταία μπορεί να υποκαταστήσει στο ρόλο αυτό τους άμεσα ενδιαφερόμενους δηλ. τις τριτοβάθμιες σχολές και τη βιομηχανία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εισηγήσεις και έντυπα της συνδιάσκεψης: Higher Education/Industry Co-operation and Technological Change: Its role in Training and Enterprise Development. Galway, 10-11th Decemper 1984.

National Board for Science and Technology - Department of Education -Department of Industry, Trade, Commerce and Tourism, Ireland and Com-mision of the European Communities.

10. Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ Τ.Ε.Ι. ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΓΥΡΟ*

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Τεχνολογική Επανάσταση στην οποία ζει η ανθρωπότητα σήμερα, στις παραμονές της 3ης χιλιετηρίδας, έχει δημιουργήσει μια διεθνή αβεβαιότητα για το μέλλον, που εκδηλώνεται με ανατροπή όλων των μέχρι τούδε δεδομένων στη βιομηχανική παραγωγή.

Συγχρόνως η λήξη της εποχής του διπόλου των υπερδυνάμεων και η ανάδυση του πολυκεντρικού πλουραλιστικού κόσμου με την εμφάνιση χωρών του Ειρηνικού και του Τρίτου Κόσμου που καλπάζουν ανενόχλητες στην υψηλή τεχνολογία και στην κατάκτηση της παγκόσμιας αγοράς, δημιούργησαν νέες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης με ανεπάντεχες κοινωνικές επιπτώσεις στην απασχόληση.

Η πληροφορική και η βιοτεχνολογία, η ηλεκτρονική και η γενετική μηχανική, ο αυτοματισμός και η περιβαλλοντική τεχνολογία, η τηλεματική και η τεχνολογία των μεταφορών είναι μερικοί από τους αναδυόμενους κλάδους που οδηγούν στην κατάργηση των παραδοσιακών θέσεων εργασίας στις επιχειρήσεις με συνεπακόλουθο την ανεργία και την υποαπασχόληση.

Συγχρόνως όμως οδηγούν στην αποκέντρωση της παραγωγής και των υπηρεσιών και στην ανάπτυξη νέων αυτοματοποιημένων επιχειρήσεων κεφαλαιουχικής έντασης με δημιουργία εξειδικευμένων κυρίως θέσεων εργασίας.

Οι πρωτόγνωρες αυτές συνθήκες απαιτούν ταχεία προσαρμογή στη νέα οικονομικοκοινωνική πραγματικότητα, με αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας κάθε χώρας.

Είναι προφανές, ότι προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των συνθηκών αυτών και πρωταρχικά για την αντιμετώπιση της ανεργίας και ιδίως της ανεργίας των

* Εισήγηση του Ιωάννη Καζάζη Προϊσταμένου Ε.Υ./Τ.Ε.Ι. και Συμβούλου Ι.Τ.Ε. στο Β' Συνέδριο της Ένωσης Διδασκόντων Καθηγητών Τεχνολογικών Ιδρυμάτων «Η συνεργασία των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων και των χώρων παραγωγής και υπηρεσιών». Ναύπλιο, 5-7 Μαΐου 1988.

νέων είναι η βελτίωση της ποιότητας της Εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού σ' όλα τα επίπεδα.

Β. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Στον τομέα της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης η βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ανάπτυξη καθολικής συνεργασίας των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων με τον οικονομικό και κοινωνικό τους περίγυρο. Όπως είναι γνωστό, μία από τις καινοτομίες του νόμου - πλαισίου των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων είναι και η καθιέρωση της εξαμήνης αμειβόμενης πρακτικής άσκησης ως μέρους του διδακτικού έργου.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι από την πλευρά της πολιτείας έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες γι' αυτό προϋποθέσεις, όπως το νομοθετικό πλαίσιο και η έκδοση των απαραίτητων κανονιστικών αποφάσεων και πράξεων, η δημιουργία θέσεων στο δημόσιο τομέα για ρυθμιστική και μόνο παρέμβαση, η εξασφάλιση οικονομικής ενίσχυσης του ιδιωτικού τομέα και η ανάπτυξη συνεργασίας με τους παραγωγικούς φορείς.

Συγκεκριμένα, από την πλευρά της πολιτείας έχουν συνολικά ληφθεί τα ακόλουθα μέτρα:

α) Νομοθεσία και κανονιστικές αποφάσεις και πράξεις

(1) Νόμος 1351/83 - ειδικότερα το άρθρο 12 (ΦΕΚ 56/τ.Α' /28.4.83) «Εισαγωγή σπουδαστών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις».

Για πρώτη φορά εισάγεται η αποζημίωση και ασφαλιστική κάλυψη των ασκούμενων σπουδαστών.

(2) Νόμος 1404/83 για τη «Δομή και λειτουργία των Τ.Ε.Ι.» (ΦΕΚ 173/τ.Α' /24.11.83) - άρθρο 24.

— Η πρακτική άσκηση περιλαμβάνεται στο διδακτικό έργο, (παράγραφος 1).

— Εξουσιοδοτική διάταξη για την έκδοση Π.Δ. εξειδικευμένου στην πρακτική άσκηση των σπουδαστών των ΤΕΙ (παράγραφος 2).

(3) Π.Δ. 174/85 (ΦΕΚ 59/τ.Α' /29.3.85). «Άσκηση στο επάγγελμα των σπουδαστών των ΤΕΙ».

Λεπτομερειακή αναφορά σε θέματα οργάνωσης, προγραμματισμού, αξιολόγησης και εποπτείας της πρακτικής άσκησης.

(4) Π.Δ. 483/84 (ΦΕΚ 173/τ.Α' /13.11.84) «Διευκόλυνση των σπουδών των εργαζομένων σπουδαστών των Τ.Ε.Ι.» - άρθρο 2.

Στην παράγραφο 7 του πιο πάνω άρθρου, περιλαμβάνεται διάταξη για τη διευκόλυνση της πρακτικής άσκησης των εργαζομένων σπουδαστών των Τ.Ε.Ι.

(5) Π.Δ. 185/84 (ΦΕΚ 61/τ.Α' /8.5.84). «Ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη σπουδαστών των Τ.Ε.Ι.» - άρθρο 5.

Στην παράγραφο 2 του πιο πάνω άρθρου, περιλαμβάνεται διάταξη που αναφέρεται στην ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη των ασκούμενων σπουδαστών των Τ.Ε.Ι.

(6) Υ.Α. Ε5/1258/25.2.86 «Ορισμός αποζημίωσης ασκούμενων σπουδαστών Τ.Ε.Ι. στο Δημόσιο Τομέα» - Διϋπουργική απόφαση (ΦΕΚ. 133/τ. Β' /27.3.86 και ΦΕΚ 456/τ. Β' /17.7.86).

(7) Υ.Α. Ε5/1303/3.3.86 «Ασφάλιση σπουδαστών ΤΕΙ κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης». - Κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΦΕΚ 168/τ.Β' /10.4.86).

Η πιο πάνω απόφαση, καλύπτει τους ασκούμενους σπουδαστές, κατά τη

διάρκεια της άσκησής τους, έναντι επαγγελματικού κινδύνου, τόσο στο Δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

(8) Σε εφαρμογή της πιο πάνω απόφασης (Ε5/1303/86) εκδόθηκε, από τη Δ/νση Ασφάλισης του ΙΚΑ, η εγκύκλιος 100/29.5.86, με σχετικές οδηγίες εφαρμογής, της εν λόγω απόφασης, προς όλα τα Υποκαταστήματα του ΙΚΑ. Τίτλος της εγκυκλίου: «Ασφάλιση στο ΙΚΑ, κατά του κινδύνου ατυχήματος, των σπουδαστών των Τ.Ε.Ι., κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης».

(9) Ε5/332/22.1.86 - Εγκύκλιος του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, προς όλα τα ΤΕΙ και Παραρτήματα ΤΕΙ, με οδηγίες για την πρώτη, συστηματική, εφαρμογή του θεσμού της εξαμήνης πρακτικής άσκησης των σπουδαστών τους.

(10) Υ.Α. Ε5/1797/20.3.86 (ΦΕΚ 183/τ. Β' /14.4.86) «Ρύθμιση θεμάτων αποζημίωσης και συνθηκών απασχόλησης ασκούμενων σπουδαστών ΤΕΙ στον ιδιωτικό τομέα». - Κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας.

Η πιο πάνω κοινή απόφαση τροποποιήθηκε με την Υ.Α. Ε5/4825/16.6.86, που έχει τον ίδιο τίτλο (ΦΕΚ 453/τ. Β' /16.7.86) των ίδιων υπουργών.

(11) Σε εφαρμογή της πιο πάνω απόφασης (Ε5/1797/86), εκδόθηκε, από τη Διοίκηση του ΟΑΕΔ, η εγκύκλιος 94200/5.8.86, με σχετικές οδηγίες, για την επιχορήγηση των επιχειρήσεων που απασχολούν σπουδαστές ΤΕΙ, στα πλαίσια της πρακτικής τους άσκησης, προς όλες τις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ. Τίτλος της εγκυκλίου: «Επιχορήγηση επιχειρήσεων για πρακτική άσκηση σπουδαστών ΤΕΙ και ΣΕΛΕΤΕ».

Ας σημειωθεί ότι, τόσο η προαναφερθείσα κοινή απόφαση, όσο και η εν λόγω εγκύκλιος, επεκτείνονται και στους σπουδαστές της ΑΣΕΤΕΜ/ΣΕΛΕΤΕ, επιλύοντας έτσι ένα σημαντικό τους πρόβλημα.

(12) Επίσης, σε εφαρμογή πάλι της απόφασης Ε5/1797/86, συντάχθηκε έντυπο «Ειδικής Σύμβασης Εργασίας», το οποίο συμπληρώνεται και υπογράφεται, μεταξύ της επιχείρησης άσκησης του σπουδαστή και του Τμήματος προέλευσής του.

Σχετικές οδηγίες δόθηκαν στα Ιδρύματα με τα έγγραφα Ε5/4032/9.5.86 και Ε5/1753/10.3.88 της ΕΥ/ΤΕΙ.

(13) Τόσο η κοινή υπουργική απόφαση (Ε5/1797/86, όσο και η εγκύκλιος 94200/86 του ΟΑΕΔ, εκδόθηκαν, σε εφαρμογή της απόφασης 30317/14.2.86 (ΦΕΚ 116/τ. Β' /19.3.86) του Υπουργού Εργασίας, που κυρώθηκε με το άρθρο 24 του Ν. 1641/86 (ΦΕΚ 122/τ.Α' /17.8.86) για τα «Μικτά δανειοδοτικά στεγαστικά προγράμματα του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας και άλλες διατάξεις».

(14) Έγγραφο Ε5/4986/21.6.86 του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, για τη σύσταση Συντονιστικού Οργάνου, σε επίπεδο ΤΕΙ, για τα θέματα πρακτικής άσκησης των σπουδαστών.

(15) Ε5/3196/14.5.87. - Εγκύκλιος του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, προς όλα τα ΤΕΙ και Παραρτήματα ΤΕΙ, με πρόσθετες οδηγίες και διευκρινίσεις σε ότι αφορά στα θέματα της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών τους, μετά από την εμπειρία της εφαρμογής δύο διαδοχικών προγραμμάτων εξαμήνης άσκησης.

(16) Σειρά τριάντα επτά (37) Υ.Α. του ΥΠΕΠΘ αναφορικά με τα περιγράμματα πρακτικής άσκησης ισάριθμων ειδικοτήτων ΤΕΙ.

β) Δημιουργία θέσεων στο δημόσιο τομέα

Η εξαμήνη πρακτική άσκηση (Π.Α.) άρχισε να εφαρμόζεται από το ακαδημαϊκό έτος 1985/86, οπότε και δημιουργήθηκε από την ΕΥ/ΤΕΙ ο βασικός κορμός των εξαμηνιαίων αμειβόμενων θέσεων πρακτικής άσκησης. Σήμερα βρισκόμαστε στην ευχάριστη θέση να έχουμε δημιουργήσει 19.000 εξαμηνιαίες αμειβόμενες

θέσεις, που υπερκαλύπτουν τις ανάγκες μας, με συνολικό κόστος 19.000 × 121.200 δρχ. / Εξαμ. θέση = 2,3 δισ. δρχ.

Η βασική μας πολιτική στην ΕΥ/ΤΕΙ είναι η δημιουργία θέσεων σε επιλεγμένους κλάδους του δημόσιου τομέα, με την προϋπόθεση όμως ότι, σε κάθε περίπτωση, η καταβολή της αποζημίωσης θα γίνεται από το φορέα απασχόλησης των σπουδαστών. Παράλληλα αυξήθηκαν εντυπωσιακά και οι πιστώσεις που διατίθενται από την ΕΥ/ΤΕΙ για την Π.Α. (από 150 εκ. δρχ. το 1986 σε 500 εκ. δρχ. το 1988), προκειμένου να δημιουργηθούν θέσεις Π.Α. στο ΥΠΕΠΘ και τα εποπτευόμενα από το ΥΠΕΠΘ ΝΠΔΔ, όπως τα ΤΕΙ, τα ΑΕΙ, οι δημόσιες βιβλιοθήκες κ.λπ. Ειδικά για τα ΤΕΙ δημιουργήθηκαν θέσεις στα ερευνητικά προγράμματα που ανέλαβαν μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού των ΤΕΙ, στις υπηρεσίες διοικητικής μέριμνας των ιδρυμάτων, στα εργαστήρια των Τμημάτων και τέλος θέσεις Π.Α. δημιουργήθηκαν σε Τμήματα των ΤΕΙ και σε συνεργαζόμενους με τα Τμήματα φορείς για απασχόληση σπουδαστών σε προγράμματα σύνδεσης των ΤΕΙ με επιχειρήσεις και υπηρεσίες μέσα στα πλαίσια των πτυχιακών τους εργασιών.

γ) Οικονομική ενίσχυση ιδιωτικού τομέα για δημιουργία θέσεων Π.Α.

Όπως αναφέραμε και προηγούμενα, η δημιουργία των θέσεων στο Δημόσιο Τομέα, παρόλο που αυτές υπερκαλύπτουν τις ανάγκες μας, έγινε για να διασφαλιστεί μια ρυθμιστική του παρέμβαση, δεδομένου ότι βασικός στόχος του ΥΠΕΠΘ είναι να γίνεται η Π.Α. στον ιδιωτικό κυρίως τομέα.

Η θέση αυτή πηγάζει κατά κύριο λόγο από το γεγονός ότι ο ιδιωτικός τομέας αποτελεί το φυσικό χώρο επαγγελματικής σταδιοδρόμησης για την συντριπτική πλειοψηφία των αποφοίτων ΤΕΙ στις περισσότερες ειδικότητες. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, πέρα από το νομοθετικό πλαίσιο που προαναφέρθηκε εξασφαλίσαμε διαμέσου του ΟΑΕΔ οικονομικούς πόρους για επιδότηση της αποζημίωσης κατά 50%. Ας σημειωθεί ότι η αποζημίωση των σπουδαστών μας στον ιδιωτικό τομέα ανέρχεται σήμερα στις 42.000 δρχ. / μήνα, έναντι 20.000 δρχ. / μήνα στο δημόσιο τομέα. Για την επιδότηση αυτή εξασφαλίστηκαν πιστώσεις από τον ΟΑΕΔ 100 εκ. δρχ. το 1986, 300 εκ. δρχ. το 1987 και 400 εκ. δρχ. το 1988. Με τις πιστώσεις αυτές επιδοτούνται 3.200 εξαμηνιαίες θέσεις, πέρα από τις 19.000 θέσεις του δημόσιου τομέα.

δ) Ανάπτυξη συνεργασίας με τους παραγωγικούς φορείς

Για τη σύνδεση των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με την παραγωγή στον τομέα της πρακτικής άσκησης, η ΕΥ/ΤΕΙ ανέπτυξε πρωτοβουλίες για συνεργασία με τους εκπροσώπους των κυριότερων φορέων της παραγωγής, όπως με το Σύνδεσμο των Ελληνικών Βιομηχανιών και τα Επιμελητήρια. Οι συνεργασίες αυτές κατέληξαν στην καθιέρωση πλαισίων αρχών κοινής αποδοχής, νομοθετικών ρυθμίσεων και κανονιστικών αποφάσεων που αφορούν την πρακτική άσκηση των σπουδαστών ΤΕΙ στον Ιδιωτικό Τομέα. Τα αποτελέσματα αυτών των ενεργειών κοινοποιήθηκαν από την ΕΥ/ΤΕΙ στα ιδρύματα και από τους φορείς της παραγωγής προς τις μονάδες παραγωγής. Στα πλαίσια των συνεργασιών αυτών εντάσσεται και η σύσταση Συντονιστικού Οργάνου σε επίπεδο ΤΕΙ για τα θέματα της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών.

Γ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Οι παραπάνω ενέργειες στο νομοθετικό, οργανωτικό και συντονιστικό τομέα ήταν ασφαλώς απαραίτητες σε πρώτο στάδιο από πλευράς πολιτείας, για τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα επέτρεπαν στα ιδρύματα να αναπτύξουν στη συνέχεια τις δημιουργικές τους πρωτοβουλίες χωρίς εμπόδια που θα προέκυπταν ενδεχομένως από νομικούς ή οικονομικούς περιορισμούς.

Ετσι, οι προσδοκίες μας σήμερα συγκεντρώνονται και επικεντρώνονται στις αναμενόμενες δραστηριότητες των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, τα οποία ως αυτοδιοικούμενα ιδρύματα και μπορούν και πρέπει να αναλάβουν τις πρωτοβουλίες εκείνες που θα τα οδηγήσουν, σε κάθε περίπτωση, στην ουσιαστική τους σύνδεση με τον οικονομικό και κοινωνικό τους περίγυρο.

Για τη σύνδεση αυτή καθοριστική σημασία θα έχει η **ποιοτική στάθμη της πρακτικής άσκησης**. Η επιζητούμενη ποιοτική στάθμη προδιαγράφεται με σαφήνεια στο Π.Δ. 174/85, όπου και προσδιορίζεται ο σκοπός της, η οργάνωση, ο προγραμματισμός, η αξιολόγηση και η άσκηση της εποπτείας. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδουμε στην ορθολογική τήρηση του περιγράμματος του προγράμματος της πρακτικής άσκησης, στην ενεργοποίηση της Επιτροπής Π.Α. του τμήματος, στην ουσιαστική εποπτεία από το Εκπαιδευτικό Προσωπικό, στη στενή συνεργασία του Τμήματος με τον Υπεύθυνο Επίβλεψης στην επιχείρηση και τέλος στη δραστηριοποίηση του Προϊσταμένου του Τμήματος, ο οποίος και έχει την ευθύνη για τη συγκρότηση Γραφείου Παροχής Συμβουλών στους σπουδαστές σχετικά με την πρακτική τους άσκηση. Συγχρόνως, ο Προϊστάμενος του Τμήματος έχει και την ευθύνη για τη γενική εποπτεία της διεξαγόμενης πρακτικής άσκησης των σπουδαστών του Τμήματος.

Για τη σύνδεση των ΤΕΙ με την παραγωγή βασικό ρόλο θα πρέπει να παίζει και το **πρόγραμμα σπουδών**. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, το πρόγραμμα σπουδών κάθε τμήματος καταρτίζει η Γενική Συνέλευση του Τμήματος και αναθεωρείται το **αργότερο** κάθε δυο χρόνια. Εξυπακούεται ότι το πρόγραμμα σπουδών διαφέρει από ΤΕΙ σε ΤΕΙ ανάλογα με τις υφιστάμενες συνθήκες σε κάθε ίδρυμα και στον περίγυρό του. Συνεπώς, κάθε τμήμα θα πρέπει να βρίσκεται σε διαρκή επαφή με τις επιχειρήσεις και τις υπηρεσίες της περιοχής του, λαμβάνοντας υπόψη τις διαμορφούμενες συνθήκες στον τομέα της πρακτικής άσκησης για την ανάλογη προσαρμογή και του προγράμματος σπουδών.

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό τους νόμο - πλαίσιο, τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα στα πλαίσια της αποστολής τους θα πρέπει να συμβάλουν και στον **Επαγγελματικό Προσανατολισμό των σπουδαστών τους**. Στο θέμα αυτό η πρακτική άσκηση και ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα μπορεί να παίξει ουσιαστικό ρόλο, προκειμένου ο ορθολογικός επαγγελματικός προσανατολισμός των σπουδαστών ΤΕΙ να καθιερωθεί ως βασικός παράγοντας για μια επιτυχημένη σταδιοδρομία, σύμφωνα με τις εξειδικευμένες κλίσεις του κάθε σπουδαστή.

Τέλος, ένας τομέας στον οποίο αποδίδουμε ιδιαίτερη σημασία είναι η πρακτική άσκηση των σπουδαστών στα πλαίσια των **ερευνητικών προγραμμάτων** των ΤΕΙ, στα πλαίσια των **μελετών** που μπορούν να αναλάβουν τα μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού, καθώς και στα πλαίσια των **πτυχιακών εργασιών** των σπουδαστών, αρκεί βεβαίως οι δραστηριότητες αυτές να συνδέουν τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα με τις επιχειρήσεις και τις υπηρεσίες της περιοχής τους.

Το σύνολο των δραστηριοτήτων αυτών, μέσα στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης στον περίγυρο των ιδρυμάτων, θα πρέπει να **αξιολογείται σε επίπεδο Τμήματος και Ιδρύματος**, προκειμένου να γίνεται η κατάλληλη αξιοποίηση με επισήμανση των αδυναμιών και ενδεχομένου αναπροσανατολισμού στόχων και επιδιώξεων που θα οδηγήει τελικά σε αυτοαναθεώρηση, σε αυτοδιόρθωση και σε αυτοβελτίωση του εκπαιδευτικού και οργανωτικού έργου.

11. Ο ΡΟΛΟΣ Α.Ε.Ι. -Τ.Ε.Ι. ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ*

Του Βασ. Κωτσάκη

1. Εισαγωγή

Προσεγγίζοντας τη γενική θεματική ενότητα αυτού του συνεδρίου «Τεχνολογική εκπαίδευση και παραγωγή», δε θα ήταν δυνατόν να αποφύγει κανείς να συμπεριλάβει στο σχετικό προβληματισμό και τα Α.Ε.Ι.. Οι λόγοι είναι αρκετά προφανείς:

Πρώτον, στην εποχή μας, εποχή που χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα άμεσης παραγωγικής μετατροπής και αξιοποίησης της επιστημονικής - τεχνολογικής γνώσης, τα όρια μεταξύ έρευνας και εφαρμογής, μεταξύ βασικής έρευνας και εφαρμοσμένης έρευνας ή ανάπτυξης καινοτομιών, είναι όπως έχει επανειλημμένως και στο συνέδριο αυτό επισημανθεί, δυσδιάκριτα. Δεύτερον η περαιτέρω εξέλιξη του εκπαιδευτικού μας συστήματος —ιδιαίτερα στο χώρο της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης— με στόχο να ανταποκριθεί αυτό ουσιαστικότερα στην επείγουσα πλέον ανάγκη σοβαρής αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, απαιτεί την από κοινού αντιμετώπιση Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., δηλ. τη μελέτη της ενιαίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τρίτον, στη χώρας εξακολουθεί δυστυχώς, να υπάρχει σε ορισμένες περιπτώσεις μια ειδική φόρτιση στις σχέσεις μεταξύ Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., φόρτιση πού, κατά τη γνώμη μου, σχετίζεται περισσότερο με υποκειμενικούς λόγους παρά με τις πραγματικές ανάγκες της χώρας και της εποχής μας.

Στην εισήγηση αυτή, εξετάζουμε το θέμα «Ρόλος Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. σε σχέση με την παραγωγή» σε δύο επίπεδα και συγκεκριμένα:

- α) Την «τεκμηρίωση» των δύο κατευθύνσεων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλ. της πανεπιστημιακής και της τεχνολογικής εκπαίδευσης και
- β) το ρόλο στην παραγωγή των αποφοίτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.

2. Η αναγκαιότητα προώθησης της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής (μη πανεπιστημιακής) εκπαίδευσης.

α) Αναπτυξιακοί λόγοι

Είναι γνωστό ότι ο κεντρικός στρατηγικός στόχος για την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας μας αποτελεί η δημιουργία μιας σύγχρονης αυτοδύναμης ολοκληρωμένης εθνικής οικονομίας που θα στηρίζεται βασικά σε ενδογενείς συντελεστές ανάπτυξης, αλλά θα αξιοποιεί ταυτόχρονα στον ανώτερο βαθμό τα πλεονεκτήματα του διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Η απόκτηση των νέων επιτευγμάτων της Επιστήμης και της Τεχνολογίας και η δημιουργία Εθνικής Τεχνολογίας και Τεχνολογίας είναι, για μικρές και μεσαίες χώρες όπως η Ελλάδα, δυνατή εαν συνδυαστεί η Εθνική Έρευνα και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της Τεχνολογίας του εξωτερικού (μεταφορά Τεχνολογίας). Εδώ πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εξής δύο σημαντικοί παράγοντες:

- ι) Η Επιστημονικοτεχνική Επανάσταση (ΕΤΕ) που εισβάλλει με άλματα της χώρας μας, χαρακτηρίζεται κυρίως από τη δυνατότητα μετατροπής της επιστήμης σε άμεση παραγωγική δύναμη. Το γεγονός αυτό οδηγεί στην ανάγκη ριζικής τροποποίησης της διάρθρωσης και του μορφωτικού επιπέδου του εργατικού δυναμικού. Έτσι, στην εποχή της ΕΤΕ γενικεύεται η δευτεροβάθμια και «μαζικοποιείται» η τριτοβάθμια εκπαίδευση.

* Κείμενο εισήγησης στο Β' συνέδριο της ΕΔΙΚΤΙ με θέμα «Η συνεργασία των ΤΕΙ και του χώρου παραγωγής και υπηρεσιών». Ναύπλιο 5-7 Μαΐου 1988

ιι) Η Ελλάδα έχει να αντιμετωπίσει στην αναπτυξιακή της προσπάθεια, παράλληλα με την μετάβαση στην ΕΤΕ, ορισμένα σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα, όπως η ανάγκη ολοκλήρωσης σε ορισμένους τομείς των διαδικασιών της Βιομηχανικής Επανάστασης (π.χ. μετάβαση από τη χειρωνακική στη μηχανική Τεχνολογία) και η ύπαρξη μεγάλη αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων που στερούνται ειδικευμένων στελεχών και της απαραίτητης τεχνολογικής υποδομής.

Στα αναπτυξιακά αυτά πλαίσια, ο ρόλος των Τ.Ε.Ι. καθορίζεται από την αποστολή τους για την παραγωγή επιστημονικά και πρακτικά καταρτισμένων στελεχών εφαρμογής που θα αποτελέσουν συνδετικό κρίκο μεταξύ θεωρίας και πράξης και έτσι

ι) θα συμβάλλουν στην αξιολόγηση και αφομοίωση της εισαγόμενης τεχνολογίας καθώς και στη δημιουργική προσαρμογή τους στις ανάγκες της Ελλάδας,

ιι) θα στελεχώσουν παραδοσιακούς κλάδους της παραγωγής και των υπηρεσιών (π.χ. Κλωστοϋφαντουργία, Τουριστικές επιχειρήσεις) που εξακολουθούν να έχουν υψηλές ανάγκες σε ειδικευμένο προσωπικό και που χρειάζεται να αναπροσανατολίσουν την παραγωγή τους σε προϊόντα περισσότερο προηγμένης τεχνολογίας, ειδικευμένης εργασίας και υψηλής ποιότητας.

β) Εκπαιδευτικοί - κοινωνικοί λόγοι

Η «μαζικοποίηση» της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην οποία έγινε αναφορά προηγουμένως, δεν είναι αποτέλεσμα (ή προϋπόθεση) μόνον της επιστημονικοποίησης της παραγωγής. Αποτελεί επίσης αποτέλεσμα της διαρκώς αυξανόμενης κοινωνικής ζήτησης για ανώτερες σπουδές. Η κοινωνική αυτή ζήτηση θα ασκούσε αφόρητη πίεση στα Α.Ε.Ι., εάν δεν υπήρχε η δυνατότητα επιλογής σπουδών στην τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Είναι δε προφανές, ότι τα ελληνικά Α.Ε.Ι., που πάσχουν ήδη στη λειτουργία τους και στην ποιότητα των σπουδών τους κάτω από το βάρος του μεγάλου αριθμού των φοιτητών τους, θα κατέρρεαν εάν δεν υπήρχαν τα Τ.Ε.Ι. - εκτός αν θα έπρεπε να παραδεχθούμε ως λύση τη μαζική φυγή χιλιάδων νέων μας για πανεπιστημιακές σπουδές στο εξωτερικό, με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις σ' αυτούς και στην οικονομία μας.

Εδώ όμως είναι απαραίτητο να τονισθεί, ότι η διέξοδος σπουδών στα Τ.Ε.Ι. σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται να καταλήξει σε «απάτη» σε βάρος της νεολαίας μας. Αντίθετα, θα πρέπει τα Τ.Ε.Ι. να αποτελούν μια εκπαιδευτικά αξιόπιστη και κοινωνικά - επαγγελματικά ελκυστική λύση για όσους νέους μας δεν θέλουν ή δεν μπορούν —λόγω των διαδικασιών επιλογής— να σπουδάσουν σε Α.Ε.Ι. Ταυτόχρονα τα Τ.Ε.Ι. με τις βραχύτερες και ευέλικτες σπουδές τους καθώς και με τις προσφερόμενες σύγχρονες και περισσότερο δεμένες με την παραγωγή ειδικότητες, συμβάλλουν αποφασιστικά τόσο στην ορθολογικοποίηση της παραγωγής και των υπηρεσιών όσο και στην αποφυγή περιττής οικονομικής και ανθρώπινης δαπάνης για σπουδές σε Α.Ε.Ι. Παράλληλα, βέβαια δίνεται στα Α.Ε.Ι., με την αποσυμφόρμή τους, η δυνατότητα για ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών τους και για την παραγωγή υψηλού επιπέδου επιστημονικών και τεχνικών στελεχών που τόσο μεγάλη ανάγκη έχει η χώρα μας, ειδικά την εποχή της ΕΤΕ.

γ) Διεθνής εμπειρία και πρακτική

Οι λόγοι που επιβάλλουν την ανάπτυξη της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχουν ήδη από καιρό επισημανθεί από διεθνείς οργανισμούς (Ο.Ο.Σ.Α., UNESCO) και τις περισσότερες (δυτικές - ανατολικές) χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής και έχουν ήδη οδηγήσει στη θεσμοθέτηση και προώθηση του τύπου αυτής της εκπαίδευσης, με σημαντική εκπαιδευτική και οικονομική επιτυχία. Πέρα από το γεγονός ότι αυτή η διεθνώς παρατηρούμενη εξέλιξη επιβεβαιώνει την ορθότητα της αντίστοιχης ελληνικής επιλογής, προκύ-

πτε η αναγκαιότητα εμμοής στην περαιτέρω ανάπτυξη της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και για το λόγο προσαρμογής του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος —τουλάχιστον σε τριτοβάθμιο επίπεδο— στη διεθνή πρακτική. Αξίζει να σημειωθεί εδώ με ιδιαίτερη έμφαση, ότι τυχόν καθυστέρηση στη σύγκλιση του εκπαιδευτικού μας συστήματος στα αντίστοιχα των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, θα επιφέρει σε χιλιάδες νέους μας αλλά και στην Ελληνική οικονομία μεγάλη ζημιά, όταν —με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς το 1992— θα είναι δυνατή η ελεύθερη εγκατάσταση και άσκηση επαγγέλματος των ευρωπαίων πολιτών σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα της επιλογής τους.

3. Σχέσεις Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.

α) Θεσμικές διατάξεις

Ο ιδρυτικός νόμος των Τ.Ε.Ι. (ν. 1404/83), ενώ τα τοποθετεί στην ίδια (τρίτη) βαθμίδα εκπαίδευσης με τα Α.Ε.Ι. —πράγμα που εξηγεί και τη σε μεγάλο βαθμό εναρμόνιση των εσωτερικών δομών και λειτουργιών των δύο τύπων τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων— παράλληλα ορίζει ρητά, ότι «τα Τ.Ε.Ι. διακρίνονται σαφώς ως προς το ρόλο και την κατεύθυνση των ίδιων και των αποφοίτων τους... από τα Α.Ε.Ι.».

Η τελευταία αυτή διάταξη, που ίσως είναι περιττή, δίνει απλώς έμφαση στην ηθελημένη και νομοθετημένη διαφοροποίηση μεταξύ Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. Συγκεκριμένα ο ν. 1268/82 ορίζει ως κύρια αποστολή των Α.Ε.Ι. τη διδασκαλία και την έρευνα, ενώ ο ν. 1404/83 αναθέτει στα Τ.Ε.Ι. κατά κύριο λόγο, την (μέσα από θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση) κατάρτιση στελεχών εφαρμογής «επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα».

Γενικά βέβαια, και τα Α.Ε.Ι. οφείλουν να παρέχουν γνώσεις ικανές για την άσκηση ενός επαγγέλματος, όπως άλλωστε και τα Τ.Ε.Ι. και τα μέλη τους μπορούν να μετέχουν σε προγράμματα εφαρμοσμένης έρευνας. Όμως η διαφοροποίηση των ρόλων των Α.Ε.Ι. και των Τ.Ε.Ι. είναι σαφής και τεκμηριώνεται από σειρά άλλων ρυθμίσεων και πρακτικών.

Ειδικότερα, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στα Α.Ε.Ι.:

α) Η οργάνωση των σπουδών στα Τ.Ε.Ι. είναι σαφώς προσανατολισμένη στην εφαρμογή. Έτσι, η πρακτική άσκηση στο επάγγελμα διάρκειας 6-8 μηνών, είναι βασικό συστατικό των σπουδών στα Τ.Ε.Ι., ενώ τα θέματα των πτυχιακών εργασιών έχουν άμεση σχέση με τα πραγματικά προβλήματα της παραγωγής και των υπηρεσιών.

β) Βασικό προσόν του Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. όλων των βαθμίδων είναι η επαγγελματική πείρα.

γ) Εκτός από την τελευταία (εργαστηριακή) βαθμίδα το Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. δεν «παράγεται» στα Τ.Ε.Ι. αλλά στα Α.Ε.Ι.

δ) Τα Τ.Ε.Ι. διατηρούν αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και τους οργανωμένους κλάδους της περιφέρειάς τους, πράγμα που υλοποιείται και με τη θέσπιση του Π.Σ.Τ.Ε. (Περιφερειακό Συμβούλιο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης).

ε) Οι γνωστικές περιοχές των Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. είναι σε μεγάλο βαθμό εξειδικευμένες και αναφέρονται σε παραγωγικούς τομείς άμεσης προτεραιότητας.

β) Δυνατότητες συνεργασίας Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι.

Πρέπει να προωθηθούν τρόποι συνεργασίας μεταξύ Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., πράγμα που θα συμβάλλει στην άρση περιττών καχυποπιών και άλλων τριβών αλλά, ταυτόχρονα, θα αποβεί σε όφελος και των δύο τύπων τριτοβάθμιων ιδρυμάτων. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής πεδία συνεργασίας:

α) Πρόσκληση μελών Δ.Ε.Π. και Ε.Π. για διδασκαλία σε Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι. αντίστοιχα,

β) Αξιοποίηση του εργαστηριακού εξοπλισμού των Τ.Ε.Ι. από τα μέλη των Δ.Ε.Π. και αντίστροφα,

γ) Κοινά ερευνητικά προγράμματα σε θέματα εφαρμογών,

δ) Μετεκπαίδευση μελών Ε.Π. σε Α.Ε.Ι. και,

ε) Μεταπτυχιακές σπουδές πτυχιούχων Τ.Ε.Ι. σε Α.Ε.Ι.

4. Σχέση των αποφοίτων Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. στην παραγωγή

α) Η ποικιλία ειδικοτήτων στα Τ.Ε.Ι. δεν επιτρέπει το γενικό και μονολεκτικό καθορισμό των σχέσεων των αποφοίτων Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. στην παραγωγή και γενικότερα, στο επάγγελμα. Σε ειδικότητες Τ.Ε.Ι. που δεν αντιστοιχούν σε ειδικότητες Α.Ε.Ι. (π.χ. Φυσικοθεραπεία, Τεχνολογία Γραφικών Τεχνών κ.λπ.) δεν προκύπτουν θέματα τριβής. Σε ειδικότητες Τ.Ε.Ι. που έχουν κάποια συνάφεια με ειδικότητες Α.Ε.Ι. (π.χ. Τεχνολόγοι Τροφίμων με Χημικούς - Γεωπόνους, Λογιστές με απόφοιτους ΑΣΟΕΕ - Παντείου - Αν. Βιομηχανικής κ.λπ.), η καταλληλότητα για άσκηση συγκεκριμένου επαγγελματικού έργου κρίνεται με την ποσοτική και ποιοτική αντιστοιχία μεταξύ του επαγγελματικού έργου και των σπουδών του αποφοίτου. Σε περιπτώσεις πλήρους ή σχεδόν πλήρους επικάλυψης των γνωστικών αντικειμένων των ειδικοτήτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. (π.χ. Μηχανολόγοι), θα πρέπει να υπάρξει ποιοτική διαφοροποίηση του επαγγελματικού έργου που εκτελεί κάθε απόφοιτος. Επειδή στην τελευταία αυτή περίπτωση εμφανίζονται συνήθως τριβές, από πλευράς Τ.Ε.Ι. γίνεται συνεχής προσπάθεια μετασχηματισμού τέτοιων ειδικοτήτων σε άλλες, περισσότερο εξειδικευμένου γνωστικού αντικειμένου ειδικοτήτες (π.χ. ενεργειακή τεχνική, αυτοματισμός κ.λπ.) που καλύπτουν άμεσες και σημαντικές παραγωγικές ανάγκες. Με την έννοια αυτή είναι τουλάχιστον παράδοξο να επιχειρείται η ίδρυση στα Α.Ε.Ι. Τμημάτων με ταυτόσημο γνωστικό αντικείμενο με Τμήματα Τ.Ε.Ι. (π.χ. Τουριστικές Επιχειρήσεις, Νοσηλευτική, Βιβλιοθηκονομία, Κοινωνική Εργασία κ.λπ.).

β) Από τη φύση των σπουδών τους, οι απόφοιτοι Α.Ε.Ι. έχουν υψηλή θεωρητική και σφαιρική κατάρτιση σε ευρύτερες γνωστικές περιοχές και έτσι είναι κατάλληλοι για την έρευνα, το σχεδιασμό, την επίλυση σύνθετων και ιδιόμορφων προβλημάτων, την εκπαίδευση, την κατάληψη υψηλών διευθυντικών θέσεων κ.λπ. Αντίθετα, οι απόφοιτοι Τ.Ε.Ι. έχουν ως κύριο προσανατολισμό την αφομοίωση και μεταφορά των δεδομένων της επιστήμης στην εφαρμογή. Τα γενικά αυτά χαρακτηριστικά θα πρέπει να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τα συγκεκριμένα πεδία επαγγελματικής δραστηριότητας των αποφοίτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. Είναι σαφές —και αυτό αποδεικνύει και η διεθνής εμπειρία— ότι οι απόφοιτοι Α.Ε.Ι., πέρα από τυπικές κατοχυρώσεις, έχουν περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής και κοινωνικής εξέλιξης. Οποιαδήποτε όμως, ιεραρχία προκύψει που στηρίζεται στην ανώτερη επιστημονική γνώση, δεν μπορεί να οδηγήσει στο σχήμα επιστήμονα - υποεπιστήμονα και τελικά στο σχήμα Αφεντικού - Βοηθού. Αντίθετα, για την αντιμετώπιση των σύγχρονων σύνθετων και πολύπλοκων προβλημάτων είναι απαραίτητη η συνεργασία των διαφόρων στελεχών και, βέβαια, ο καταμερισμός ευθύνης και εργασίας με βάση τη γνώση στο αντικείμενο.

5. Θέματα απασχόλησης αποφοίτων

Σε ορισμένους τομείς (π.χ. Μηχανικοί) παρατηρούνται ή επιτείνονται τα φαινόμενα τριβής μεταξύ αποφοίτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. λόγω της ανεργίας ή υποαπασχόλησης που παρουσιάζεται.

Ο παράγων της ανεργίας είναι καθαρά ποσοτικός και δεν πρέπει, κατά τη

γνώμη μας, να επιχειρηθούν μόνιμες ποιοτικές ρυθμίσεις για το λόγο αυτό και μόνον. Συγκεκριμένα:

α) Το φαινόμενο της ανεργίας, ιδιαίτερα των νέων, είναι δυστυχώς παγκόσμιο και όχι μόνο ελληνικό φαινόμενο και δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί αποσπασματικά υπέρ μιας μερίδας και σε βάρος άλλης. Η ελπίδα είναι ότι η προσδοκώμενη οικονομική ανάπτυξη της χώρας και, ειδικότερα, η κατασκευή προγραμματισθέντων μεγάλων τεχνικών έργων (φράγμα Αχελώου, μετρό, εργοστάσιο αλουμίνας κ.λπ.) θα απορροφήσει ένα μεγάλο, σχολάζον μέρος Τεχνικών.

β) Εάν, παρόλα αυτά, η ανεργία σε ορισμένους κλάδους θεωρηθεί ενδημικό φαινόμενο, το πρόβλημα είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί ικανοποιητικά με κατάλληλες ρυθμίσεις στους αριθμούς εισακτέων στα αντίστοιχα τμήματα και με πρόβλεψη για σωστό αριθμητικό συσχετισμό μεταξύ αποφοίτων Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. (π.χ. 1:3).

γ) Είναι λάθος, κατά τη γνώμη μου, να προσδοκάται ότι η απασχόληση αποφοίτων Α.Ε.Ι. σε δραστηριότητες υποβαθμισμένες, σχετικά με το στόχο και το επίπεδο της εκπαίδευσής τους, θα οδηγήσει σε ποιοτικά ανώτερο αποτέλεσμα. Η πείρα της ελληνικής πραγματικότητας δεν έχει επιβεβαιώσει την προσδοκία αυτή. Αντίθετα, η ποιοτική υποαπασχόληση ή ετεροαπασχόληση (π.χ. πτυχιούχοι Παντείου ως Λογιστές) δημιουργεί μεγαλύτερο κόστος στο προϊόν και, συνήθως, λιγότερη απόδοση.

12. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ*

—Η πρόκληση του 1992 και ο ορίζοντας του 2000—

του Θ. Παπαθεοδοσίου

1. Περίληψη

Η Τριτοβάθμια Τεχνολογική Εκπαίδευση, όπως αυτή λειτουργεί σήμερα αλλά και η πορεία της στο μέλλον, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα πρωταρχικής σημασίας για τη διαμόρφωση της εικόνας της Ελλάδας του 2000 μ.Χ.

Ποιο θα είναι το μέλλον της χώρας μας;

— Θα μεταβληθεί σε μια αγροτουριστική χώρα στην περιφέρεια της Ευρώπης με μειωμένο ρόλο στον καθορισμό του Ευρωπαϊκού μέλλοντος ή

— Θα αποτελέσει μια δυναμικά αναπτυσσόμενη χώρα με εξειδίκευση σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας και με ουσιαστική συμμετοχή στην διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού μέλλοντος;

Η απάντηση μένει ανοιχτή. Θα είναι συνάρτηση των επιλογών, των πράξεων ή παραλήψεων του σήμερα, στο μέτρο που αυτές θα εξυπηρετούν ή όχι την ανάπτυξη, σε επιλεγμένους τομείς, εγχώριας Τεχνολογίας και βέβαια την ανάπτυξη

* Εισήγηση στο ανοικτό διήμερο «Η ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Προοπτική» στο ΤΕΙ - Θεσσαλονίκης στις 8-9.3.1988. Η εισήγηση δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, στις 27 Μαΐου 1988.

των Σχολών που θα «παράγουν» τα αναγκαία εξειδικευμένα στελέχη και θα λειτουργούν σε μια αμφίδρομη σχέση με την παραγωγή. Μια σχέση που με τις συνεχείς αναδράσεις θα προωθεί τις καινοτομίες στην παραγωγή και την ποιότητα στην εκπαίδευση.

2. Η κατάσταση στο μέλλον

Είναι γεγονός ότι οι κοινωνικοδιαρθρωτικές αλλαγές κινούνται σε παγκόσμιο επίπεδο, στον ανεπτυγμένο πρώτο κόσμο, προς την κατεύθυνση ενός μεταβιομηχανικού συστήματος που θα έχει ένα σχετικά μικρό, από πλευράς απασχόλησης, βιομηχανικό τομέα, ως φορέα της παραγωγής, και γύρω απ' αυτόν ένα μεγάλο πλέγμα βιομηχανικών υπηρεσιών.

Από πλευράς εκπαίδευσης οι διασυνδέσεις στο πλέγμα των βιομηχανικών υπηρεσιών, τόσο μεταξύ τους όσο και με τον πυρήνα της βιομηχανικής παραγωγής, θα αποτελέσουν κύριο επίπεδο καθορισμού της διδακτέας ύλης στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, χωρίς βέβαια να παραβλέπονται και οι ανάγκες της ίδιας της παραγωγής, που θα πραγματοποιείται σε αυτοματοποιημένα εργοστάσια με ελάχιστο προσωπικό.

Θα προβάλλονται, δηλαδή, οι οργανωτικές ικανότητες (ιδιαίτερα εκείνες που δεν περιορίζονται σ' ένα μόνο τομέα) τόσο σε επίπεδο εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όσο και σε επίπεδο πτυχιούχων (που θα έχουν σύγχρονες μετατρέψιμες γνώσεις).

Οι παραπάνω θέσεις βασίζονται στα πρώτα αποτελέσματα ενός υποπρογράμματος του Κοινοτικού προγράμματος FAST: «Οι σχέσεις ανάμεσα στην τεχνολογία, την εργασία και την απασχόληση».

Πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί, ότι το πρόγραμμα FAST θα αποτελέσει τελικά τη βάση για την ανάπτυξη εναλλακτικών εικόνων μέλλοντος (σεναρίων), που θα αφορούν στις μελλοντικές προοπτικές της εργασίας αλλά και της απασχόλησης - εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης σε διάφορα επιλεγμένα πεδία παραγωγής και κύρια παροχής υπηρεσιών.

Από τις διάφορες μελέτες που εκπονούνται στα πλαίσια του προγράμματος FAST προκύπτει, ότι και στις επόμενες δεκαετίες ο πλουτοπαραγωγικός τομέας, στις ανεπτυγμένες κοινωνίες της Δύσης, θα βρίσκεται στη βασική βιομηχανία, που θα έχει, όμως, διαφορετική διάρθρωση και θα λειτουργεί σε άμεση σχέση και διασύνδεση με τις βιομηχανικές υπηρεσίες.

— Ποιες αλλαγές, όμως, θα καθορίσουν τη νέα διάρθρωση της βιομηχανικής παραγωγής;

Εμπειρικά έχει παρατηρηθεί ο τρόπος με τον οποίο μειώνεται η απασχόληση στον καθαρά βιομηχανικό τομέα και αυξάνεται η απασχόληση στις λεγόμενες βιομηχανικές υπηρεσίες.

Ενώ η παραγωγή αυτοματοποιείται και έτσι μειώνεται ο αριθμός απασχολούμενων σ' αυτή, αναπτύσσονται ασχολίες που αφορούν στην έρευνα και στην ανάπτυξη λογικού για Η/Υ, τα λογιστικά, τη διαχείριση των πληροφοριών, την παροχή συμβουλών σε πελάτες κ.λπ.

Έτσι, κύριο λόγο στην ανάπτυξη θα παίζουν, όλο και περισσότερο, οι αναλυτές συστημάτων, οι μηχανικοί πωλήσεων, οι δημιουργοί και διαχειριστές βάσεων δεδομένων, οι συντάκτες ειδικών τεχνικών εκθέσεων κ.λπ.

— Ποια θα είναι λοιπόν τα νέα γνωρίσματα της παραγωγής σε σχέση με τη σημερινή;

Θα παραθέσουμε παρακάτω, βλέπε πίνακα 1, τα χαρακτηριστικά της σημερινής (μαζικής) παραγωγής σε σύγκριση με τα αντίστοιχα της νέας, όλο και περισσό-

τερο υπαρκτής, μελλοντικής παραγωγής.

Η παραπάνω αντιπαράθεση των ουσιαστικών γνωρισμάτων των δύο τρόπων παραγωγής δεν πρέπει να οδηγήσει στο συμπέρασμα, ότι στο μέλλον δεν θα υπάρχει παραγωγή μεγάλης κλίμακας ή ότι η ευέλικτη εξειδίκευση αποτελεί ένα ιδιαίτερο είδος βιοτεχνικής παραγωγής.

Θα πρέπει να τονιστεί, ότι η νέα παραγωγική διαδικασία, που θα χαρακτηρίζεται από ευέλικτη εξειδίκευση, θα είναι μαζική παραγωγή αλλά μαζική παραγωγή με διαφοροποιημένα προϊόντα ποιότητας. Παράδειγμα από τη σημερινή παραγωγική διαδικασία, αποτελεί η παραγωγή αυτοκινήτων, όπου στην ίδια γραμμή παραγωγής συναρμολογούνται διάφοροι τύποι οχημάτων χωρίς να διακοπεί η μαζική, στο σύνολο, παραγωγή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Φορντιστική (μαζική) παραγωγή	Νέα (ευέλικτη) παραγωγή
— παραγωγή μεγάλης κλίμακας, μεγάλες σειρές προϊόντων	— προϊόντα ποιότητας με υψηλή λεπτομερειακή επεξεργασία
— λίγες, σχετικά, ποικιλίες στην παραγωγή	— μεγάλη ποικιλία τύπων
— τεχνολογία για ένα σκοπό	— προγραμματιζόμενη τεχνολογία πολλαπλής χρήσης
— πολλοί ανειδίκευτοι εργάτες	— εξειδικευμένοι εργάτες
— απλοί όροι εργασίας	— μικρός καταμερισμός εργασίας
— μεγάλη σύνολα ενός προϊόντος	— μικρά σύνολα ενός προϊόντος
— γραφειοκρατική, ιεραρχική οργάνωση	— ευφυής οργάνωση
— σχετικά λίγες ερευνητικές - αναπτυξιακές δραστηριότητες	— εντατικές εργασίες ανάπτυξης προϊόντων
— μέτριοι μισθοί	— υψηλοί μισθοί
— ποσοτικός ανταγωνισμός	— ποιοτικός ανταγωνισμός

3. Απαιτούμενες γνώσεις και ικανότητες

Η προχωρημένη τεχνολογική γνώση θα αφορά άμεσα πολύ λίγες επαγγελματικές δραστηριότητες και συγκεκριμένα όσους σχεδιάζουν προϊόντα και παραγωγικά συστήματα και βέβαια όσους, ειδικούς, απασχολούνται με τη συναρμολόγηση εξειδικευμένων γραμμών παραγωγής και τη συντήρησή τους.

Για τους άλλους, τους πολλούς, οι νέες τεχνολογίες παραγωγής εμφανίζονται με τη μορφή προβλήματος ελέγχου των διαφόρων παραγωγικών συστημάτων και των σχετικών τεχνικών, οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεών τους.

Οι ανεξάρτητες τεχνολογικές γνώσεις, που αποτελούν τις βάσεις της εξειδίκευσης, δεν θα έχουν για τους πολλούς κανένα νόημα. Οι τεχνολογικές γνώσεις γι' αυτούς θα πρέπει να συνδυάζονται με τα προβλήματα για να τα κάνουν κατανοητά, ώστε να συμβάλουν στην αντιμετώπισή τους.

Έτσι, μπροστά στην τεχνολογική εξέλιξη αλλά και στις νέες μορφές οργάνωσης της παραγωγής και ακόμα της διαχείρισής της, θα ζητούνται με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό, στελέχη, που θα έχουν τις θεωρητικές και εμπειρικές γνώσεις, που με τη σειρά τους θα τους επιτρέπουν την κατανόηση της λειτουργίας των παραγωγικών εξοπλισμών και τη διατύπωση προτάσεων αύξησης της παραγωγικότητάς τους.

Ακόμα, θα ζητούνται απ' όσους παρεμβαίνουν στην παραγωγική διαδικασία να μεταθέσουν τις συνηθισμένες δραστηριότητές τους προς τη διαχείριση της

εξαιρέσεως, δηλαδή να μεταθέσουν τις κατώτερες γνωστικές διαδικασίες προς ανώτερες, που θα έχουν κύριο χαρακτηριστικό το σύνθετο χαρακτήρα, το πολυδιάστατο και την ελάχιστη τυποποίηση των χρησιμοποιούμενων πληροφοριών.

Μια τέτοια μετάθεση των γνωστικών διαδικασιών προϋποθέτει όμως γενικές και τεχνολογικές γνώσεις.

Οι τεχνολογικές γνώσεις είναι απαραίτητες για να υπάρξει μια προχωρημένη επαγγελματική επίδοση.

Οι γενικές γνώσεις είναι απαραίτητες για να υπάρξει επεξεργασία αφηρημένων εννοιών.

Η μεικτή παρουσία προχωρημένων γενικών και τεχνολογικών γνώσεων θα χαρακτηρίζει λοιπόν τους τεχνολόγους του όχι μακριού μέλλοντος και αυτή είναι, ακριβώς, η πρόκληση της νέας τεχνολογίας, που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ελλάδα στα λίγα χρόνια που έχουν μείνει μέχρι το 2000 μ.Χ.

4. Η κατάσταση στην Ελλάδα

Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των εισακτέων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, (βλέπε πίνακα 2 και 3), που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας και που συνδυάστηκε με μείωση των Ελλήνων φοιτητών / σπουδαστών στο εξωτερικό, (βλέπε πίνακα 4) δεν μετέβαλλε, αλλά απλά υπογράμμισε το νέο (για τα ελληνικά δεδομένα) ρόλο των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. που είχε δρομολογηθεί όμως πριν από δύο (2) τουλάχιστο δεκαετίες.

Ο επιμερισμός των ρόλων μεταξύ Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., δηλαδή τα πρώτα προάγουν την επιστήμη και «παράγουν» στελέχη για την έρευνα, τον προγραμματισμό, τις διευθυντικές θέσεις κ.λπ. και τα δεύτερα προάγουν την εφαρμογή της επιστήμης και «παράγουν» στελέχη παραγωγής φαίνεται, εκ των πραγμάτων, ως μια καθαρά εγκεφαλική θεώρηση χωρίς ανταπόκριση.

Η μαζικοποίηση των Ιδρυμάτων, τόσο των ΑΕΙ όσο και των ΤΕΙ, έφερε σε πρώτη προτεραιότητα μια άλλη αποστολή της εκπαίδευσης: την κοινωνικοποίηση των νέων.

Η ισοπέδωση των αμοιβών τόσο στον Ιδιωτικό, όσο και στον Δημόσιο τομέα μεταξύ ανειδίκευτων και ειδικευμένων ή μεταξύ αποφοίτων δημοτικού σχολείου και αποφοίτων (Διπλωματούχων-Πτυχιούχων) Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., όπως εμφανίζεται στους ακόλουθους πίνακες 5 και 6, δεν απέτρεψε την τάση για σπουδές σε Τριτοβάθμιο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Βασικά Α.Ε.Ι.).

Η τάση αυτή μαζικοποίησε τα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα καταστρέφοντας κάθε δυνατότητα ουσιαστικής σύνδεσής τους με την παραγωγή αλλά και υποβάθμισε τις σπουδές σε ανεπίτρεπτα επίπεδα. Τις μετέβαλλε (τις προπτυχιακές ειδικότερα) δηλαδή σε σπουδές χωρίς αντικείμενο μια και ούτε οι αναγκαίες θεωρητικές, ούτε οι αναγκαίες τεχνολογικές γνώσεις είναι δυνατόν να μεταδοθούν, κάτω από τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, από τους διδάσκοντες στους διδασκόμενους, για να μην αναφερθούμε εδώ στην αναγκαιότητα της συμμετοχής και των δύο στη διαδικασία απόκτησης νέας γνώσης.

Η μαζικοποίηση όμως των σπουδών στον Τριτοβάθμιο χώρο εξυπηρετεί, όπως αναφέρθηκε, μια άλλη, παλαιότερα σε δεύτερη προτεραιότητα, σήμερα σε πρώτη προτεραιότητα, αποστολή των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων: την Κοινωνικοποίηση των νέων.

Την κοινωνικοποίηση των νέων, δηλαδή την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο με το μικρότερο δυνατό κόστος, για τους ίδιους και για το σύνολο.

Έτσι, τα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. εξυπηρετούν τουλάχιστον ένα σκοπό και δίνουν τη δυνατότητα, σε όσους θέλουν (σκεπτόμενοι ίσως στα ξεπερασμένα πλαίσια του χθες, ότι μια σπουδή θα τους επιτρέψει μια καριέρα πάνω από το μέτριο) να σπουδάσουν, και στο κοινωνικό σύστημα να αφομοιώνει χωρίς προβλήματα τους νέους (προσφέροντάς τους μια, κατά κανόνα, μέτρια καριέρα στο Δημόσιο τομέα, δηλαδή εξομοιώνοντάς τους, στην ουσία, όσον αφορά στις αμοιβές, με τους αποφοίτους του Δημοτικού παλαιότερα και σήμερα, βέβαια, του τριτοβάθμιου Γυμνασίου...).

5. Η πρόκληση του 1992 και ο ορίζοντας του 2000

Η Ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Αγοράς και οι δυνατότητες ελεύθερης διακίνησης των κεφαλαίων, των εργαζομένων και των αγαθών, μετά το 1992, αλλά και η ανάγκη εκσυγχρονισμού της χώρας, ώστε να συμμετάσχει ουσιαστικά στη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού μέλλοντος, πέρα από τον ορίζοντα του 2000 μ.Χ., επιβάλλουν την «παραγωγή» στελεχών όπως τα περιγράψαμε στην αρχή της εισήγησής μας, από τα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας.

Είναι όμως δυνατή μια τέτοια «παραγωγή» στελεχών, που θα χαρακτηρίζονται από προχωρημένες θεωρητικές και τεχνολογικές γνώσεις, κάτω από τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας των ΑΕΙ και ΤΕΙ;

Φαίνεται, ότι μια απομαζיקοποίηση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σε μια ανοιχτή χώρα όπως η Ελλάδα, δεν είναι δυνατή. Κάθε περιορισμός των εισακτέων θα έχει αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

— Αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις, μια και θα αυξήσει πάλι τον αριθμό των φοιτούντων στο εξωτερικό.

— Αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις, μια και θα πληγούν τα ασθενέστερα (οικονομικά) στρώματα του πληθυσμού, που δεν θα είναι σε θέση να προπαρασκευάσουν ικανοποιητικά τα παιδιά τους για να εισαχθούν στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αλλά, και βέβαια, πολύ περισσότερο δεν θα είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν μια σπουδή στο εξωτερικό.

Έτσι, δεν απομένει παρά να μεταρρυθμιστεί το όλο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε να επιτρέπει και σε μεγάλες ομάδες των νέων να σπουδάσουν σε Τριτοβάθμιο Ίδρυμα, εφόσον πολλοί θα θεωρούν ως προϋπόθεση κοινωνικής καταξίωσης ή καριέρας την κατοχή ενός Διπλώματος ή Πτυχίου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, και παράλληλα να «παράγει» τα στελέχη που θα είναι αναγκαία για να αντιμετωπιστεί η Τεχνολογική Πρόκληση.

Πρώτο βήμα μιας τέτοιας μεταρρύθμισης είναι η ισοτίμηση των περιόδων σπουδών μεταξύ ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Συγκεκριμένα, η τριετής σπουδή στα ΤΕΙ θα πρέπει να αντιστοιχεί σε τρία χρόνια σπουδών σε ΑΕΙ.

Δεύτερο βήμα μιας τέτοιας μεταρρύθμισης είναι η μεταβολή του προγράμματος σπουδών των ΑΕΙ, ώστε να υπάρξουν δύο (2) κύκλοι σπουδών, με πτυχίο στα τρία (3) χρόνια και δίπλωμα στα πέντε (5) χρόνια.

Η φοίτηση στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα θα είναι, όσον αφορά στον πρώτο κύκλο, που θα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ, ανοιχτή και βέβαια μαζικοποιημένη.

Η φοίτηση, όσον αφορά στον δεύτερο κύκλο θα είναι ελεγχόμενη και θα ρυθμίζεται από τις ανάγκες της οικονομίας σε εξειδικευμένα στελέχη.

Θα προβλέπονται ακόμα μεταπτυχιακές σπουδές για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος σε τομείς που θα απαιτούν / επιβάλλουν υψηλή εξειδίκευση.

Η φοίτηση σε τριετή κύκλο σπουδών σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ θα οδηγεί σε κοινά επαγγελματικά δικαιώματα και έτσι θα εκτονώσει την σημερινή διαμάχη που υπάρχει

τόσο μεταξύ των ίδιων των ιδρυμάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ, όσο και μεταξύ των αποφοίτων τους.

6. Η Ευρωπαϊκή διάσταση

Η προβλεπόμενη, από την υπό επεξεργασία βρισκόμενη Οδηγία (Ντιρεκτίβα) της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ταύτιση των αποφοίτων 5 ετούς και 3ετούς κύκλου σπουδών, όσον αφορά στην ελεύθερη εγκατάσταση και άσκηση επαγγέλματος στις χώρες - μέλη (κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις) διευκολύνει τη μεταρρύθμιση του συστήματος, μια και δημιουργεί, στην ουσία, μια ενιαία Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο.

Παρ' όλες δε τις παραλήψεις που έχουν σημειωθεί από ελληνικής πλευράς και που αφορούν στην ένταξη των Τ.Ε.Ι. και ειδικότερα των αποφοίτων τους, τουλάχιστον αυτών των Σχολών Τεχνολογικών Εφαρμογών, στη νέα Οδηγία, ίσως υπερσχύσει τελικά η λογική και τα Τ.Ε.Ι. ενταχθούν σ' αυτή.

Σε ενάντια περίπτωση, δηλαδή στην περίπτωση μη ένταξης, ένα μεγάλο και ουσιαστικά απαραίτητο για την αντιμετώπιση της πρόκλησης της νέας τεχνολογίας, δυναμικό της χώρας μας, θα μείνει, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αδιαβάθμητο και η Ελλάδα θα έχει κάνει ένα ακόμα βήμα που θα τη φέρει κοντά στην εικόνα του μέλλοντος που προβλέπει γι' αυτή ένα ρόλο στο περιθώριο. Ένα ρόλο που προβλέπει μια Ελλάδα αγροτουριστική, χωρίς ελπίδα να κερδίσει τον αγώνα δρόμου για την ισότιμη συμμετοχή της στη διαμόρφωση του μέλλοντος της Ευρώπης και, πολύ περισσότερο, χωρίς ελπίδα για μια κοινωνική απελευθέρωση, προϋπόθεση της οποίας είναι η οικονομική ανάπτυξη.

Η υλοποίηση της μιας ή της άλλης εικόνας μέλλοντος, όπως αυτές αναφέρθηκαν στην αρχή της εισήγησης, είναι το ίδιο πιθανή και θα εξαρτηθεί και από εμάς τους ίδιους ποια τελικά θα πραγματοποιηθεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πεσματζόγλου Σ.: Εκπαίδευση και ανάπτυξη στην Ελλάδα - το ασύμπτωτο μιας σχέσης, Θεμέλιο, Αθήνα 1987.
2. Κουλάφας Κ.: Τα αναπτύγματα μισθών στην Ελλάδα. IOBE, Αθήνα 1987.
3. ΥΠ.Ε.Π.Θ./Τ.Ε.Ι. Αθήνας: Μελέτη Εκπαιδευτικού σχεδιασμού και προγραμματισμού Δυτ. Αττικής. Φάσεις Α', Β', Γ₁ και Γ₂ (υπό εκτύπωση) Αθήνα 1985, 1986 και 1988.
4. ΥΠ.Ε.Π.Θ./Ε.Υ.-Τ.Ε.Ι.: Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα - ένας χρόνος μετά..., Αθήνα 1984.
5. CEDEFOP: Επαγγελματική κατάρτιση, τεύχη 3/1986 και 1/1987, Βερολίνο.
6. Επιστημονικό Δελτίο ΕΔΙΚΤΙ: Επιστήμη και Τεχνολογία, τεύχη 5 & 6/1987, Αφιέρωμα στο Συνέδριο της Ρόδου.
7. Σταύρου Σ.: Η επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, CEDEFOP, Βερολίνο 1985.
8. Σηφάκης Γ.: Άρθρα για την ανώτατη παιδεία, Οικονομικός Ταχυδρόμος της 12.11, 19.11 και 26.11.1987/EUROSTAT/ Εφημερίδα ΠΡΩΤΗ της 1.12.1987.
9. Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ της 16.10.1987 και ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ της 7.2.1988 (στοιχεία Τράπεζας της Ελλάδας και ΥΠ.Ε.Θ.Ο.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Έτος	Υποψήφιοι για τις Τριτοβάθμιες Σχολές	Επιτυχόντες στις Τριτοβάθμιες Σχολές	Σχέση μεταξύ επιτυχόντων & υποψηφίων (%)
1981	74.922.-	27.529.-	36,7
1982	84.370.-	34.179.-	40,5
1983	110.781.-	40.061.-	36,2
1984	130.873.-	50.513.-	38,6
1985	149.269.-	52.267.-	35,0
1986	156.289.-	46.988.-	30,1
1987	147.451.-	44.290.-	30,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Έτος	Εγγεγραμμένοι φοιτητές στα ΑΕΙ και σπουδαστές στα ΤΕΙ και τις Ακαδημίες
1976/77	110.425
1984/85	167.957

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Έτος	Αριθμός Ελλήνων φοιτητών στο εξωτερικό
1976	30.436.-
1982	44.465.-
1986	27.085.-

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Σχέση μεταξύ των μηνιαίων ονομαστικών αποδοχών ενός εργαζομένου, με κριτήριο διαφοροποίησης το βαθμό εκπαίδευσης - Άνδρας, έγγαμος με δύο παιδιά, ειδικευμένος, με υπηρεσία 20-30 έτη. Οι αριθμοί δίνουν τη σχέση αμοιβής μεταξύ ενός αποφοίτου πανεπιστημιακής βαθμίδας (1) και ενός αποφοίτου υποχρεωτικής εκπ/σης (Δημοτικού)

Φορέας	1975	1981	1982	1985
ΔΕΗ	0,81	0,84	0,88	0,87
ΟΤΕ	0,46	0,50	0,60	0,80
ΟΛΥΜΠ. ΑΕΡ.	0,32	0,38	0,57	0,57
ΗΛΠΑΠ	0,73	0,75	0,80	0,79
ΤΡΑΠΕΖΑ	0,40	0,46	0,71	0,77
ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ				
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	0,65	0,59	0,71	0,76
ΔΗΜΟΣΙΟ	0,47	0,60	0,60	0,70
ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ				
ΤΟΜΕΑ	0,63	0,59	0,69	0,75
ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ				
(ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ)	0,44	0,44	0,52	0,59

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Σχέση μεταξύ των μηνιαίων ονομαστικών αποδοχών ενός εργαζομένου, με κριτήριο διαφοροποίησης την εξειδίκευση.

— Άνδρας, έγγαμος με δύο παιδιά, ειδικευμένος, εκπαίδευσης τριτοβάθμιας

— Οι αριθμοί δίνουν τη σχέση αμοιβής του ειδικευμένου (1) και ενός ανειδίκευτου (21 και πάνω έτη υπηρεσίας)

Φορέας	1975	1981	1982	1985
ΔΕΗ	0,58	0,65	0,77	0,85
ΟΤΕ	0,73	0,62	0,71	0,88
ΟΛΥΜΠ. ΑΕΡ.	0,84	0,91	0,99	0,84
ΗΛΠΑΠ	0,88	0,94	0,92	0,88
ΤΡΑΠΕΖΑ	0,73	0,81	0,85	0,88
ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ				
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	0,76	0,79	0,85	0,87
ΔΗΜΟΣΙΟ	0,63	0,66	0,66	0,68
ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ				
ΤΟΜΕΑ	0,74	0,76	0,82	0,83
ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ				
(ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ)	0,58	0,61	0,66	0,68

13. Θ. Βακαλιός: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ «Η εκπαίδευση στο 2000»*

Σκοπός της ομιλίας είναι να τεθεί με σαφήνεια ένας κρίσιμος προβληματισμός για τη χώρα μας που αναφέρεται στη σχέση ανάπτυξης και παιδείας εν όψει των σύγχρονων εξελίξεων που διαγράφονται για το εγγύς μέλλον και οι οποίες μας αφορούν πιο άμεσα. Στην ομιλία μου ξεκινώ από τις εξής βασικές διαπιστώσεις:

Στην εποχή μας η ανάπτυξη είναι όρος ύπαρξης και τρόπος ζωής της κοινωνίας.

Η εκπαίδευση είναι ένας από τους σημαντικότερους συντελεστές της ανάπτυξης.

Ανάπτυξη και εκπαίδευση στην εποχή μας πάνε μαζί. Είναι δύο αλληλένδετες και αλληλοεπηρεαζόμενες διαδικασίες.

Η εκπαίδευση λειτουργεί σωστά εφόσον μαζί με τις ανάγκες της ανάπτυξης μπορεί να καλύψει και τις λειτουργικές ανάγκες της κοινωνίας και των κοινωνικών ατόμων.

Για τις χώρες που η οικονομική ανάπτυξη στηρίζεται σε διαμορφωμένες αναπτυξιακές δομές, μέσα από τις οποίες λειτουργεί και αναπαράγεται η κοινωνία, η προσαρμογή της εκπαίδευσης στις νέες αναπτυξιακές ανάγκες είναι σχετικά εύκολη. Υπάρχουν στις χώρες αυτές διαμορφωμένοι μηχανισμοί προσαρμογής στις αναπτυξιακές ανάγκες, γενικότερα: στις νέες απαιτήσεις της ζωής. Στη

* Ομιλία στο εκπαιδευτικό συνέδριο με θέμα «Η εκπαίδευση το 2000», Πάτρα, 1987.

χώρα μας δεν υπάρχουν τέτοιοι μηχανισμοί, που να υποχρεώνουν και να παροτρύνουν σε ανάπτυξη: αναπτυγμένο βιομηχανικό και παραγωγικό σύστημα, σύστημα οικονομικών κινήτρων για τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους, αναπτυγμένη κουτλούρα εργασίας, σύστημα κινήτρων για τις καινοτομίες και τις εφευρέσεις κ.λπ. Οι μηχανισμοί που διαμορφώθηκαν μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο στήριξαν ένα μοντέλο ανάπτυξης το οποίο έχει εξαντλήσει τα όριά του, μαζί και η εκπαίδευση που το είχε εξυπηρετήσει.

Γι' αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία ο ρόλος του συνειδησιακού στοιχείου στην ανάπτυξη και πρώτ' απ' όλα το ερώτημα τι είδους ανάπτυξη χρειάζεται η χώρα για να μπορέσει: α) να ανταποκριθεί στην πρόκληση της σύγχρονης τεχνολογικής επανάστασης και στις άλλες προκλήσεις που δημιουργήσε η εποχή μας, β) να σταθεί ως ανεξάρτητο έθνος μέσα ένα κόσμο (την Ευρώπη) που από το 1992 θα επηρεάζεται αμεσότερα σε όλα τα επίπεδα, με τάση ενσωμάτωσής της σ' αυτόν, γ) να προχωρήσει μπροστά σε ριζοσπαστικές λύσεις για τα κοινωνικά της προβλήματα στην κατεύθυνση της προόδου.

Η απάντηση στο ερώτημα για το μοντέλο ανάπτυξης που χρειάζεται η χώρα μας θα επηρεάσει αποφασιστικά την απάντηση στο άλλο κρίσιμο ερώτημα που μας ενδιαφέρει: Τι είδους εκπαίδευση χρειάζεται η ελληνική κοινωνία στη νέα φάση ζωής που εισέρχεται;

Είναι πολλαπλά τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η προσπάθεια να αρθρωθεί και να δρομολογηθεί ένα τέτοιο αναπτυξιακό μοντέλο. Αυτό το γνωρίζουν καλά, τώρα πιά, όσοι πίστεψαν σ' αυτό. Οι εμπειρίες σχετικά με το πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης 1983-1987 είναι καταλυτικές.

Έχοντας υπόψη αυτές τις εμπειρίες —τις οποίες δεν έχω το χρόνο να σχολιάσω, έστω— προχωρώ σε μερικές επισημάνσεις που αφορούν τις αντικειμενικές δυσκολίες άρθρωσης μιας λειτουργικής συνολικής πρότασης για το πρόβλημα της ανάπτυξης και της παιδείας. Δυσκολίες οι οποίες έχουν βαθύτερες αιτίες, με επιπτώσεις στις σημερινές εξελίξεις.

Μια πρόσφατη μελέτη που αναφέρεται στην ελληνική εμπειρία και στις διεθνείς προοπτικές, σχετικά με τον τεχνολογικό μετασχηματισμό και την οικονομική ανάπτυξη, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μοντέλο ανάπτυξης που είχε διαμορφωθεί μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, στη δεκαετία του 1970 είχε εξαντλήσει τα περιθώριά του, μαζί και τα περιθώρια της εκπαίδευσης που το εξυπηρετούσε.

Σε μια περίοδο τριάντα περίπου ετών (1945-1975) η οικονομία εξυπηρετήθηκε από μια συγκεκριμένη μορφή κατάρτισης και εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού της. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και με την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ η ελληνική οικονομία μπήκε σε μια νέα φάση. Τα νέα δεδομένα και η διαρθρωτική κρίση της οικονομίας «επαναθέτουν στο επίκεντρο του αναπτυξιακού προβληματισμού το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας και την εξειδίκευση του εργατικού της δυναμικού. Τα θέματα αυτά αποκτούν κυρίαρχη σημασία, αν πάρει κανείς υπόψη του τις σχετικά μακροχρόνιες απαιτήσεις της εκπαιδευτικής κατάρτισης και του παραγωγικού μετασχηματισμού που αντιμετωπίζει η χώρα στις επόμενες δεκαετίες». Οι αναλύσεις για τα νέα οικονομικά δεδομένα, τη διαρθρωτική κρίση και τις νέες προκλήσεις που εμφανίζονται σήμερα στον ορίζοντα της ελληνικής οικονομίας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι «η ποιοτική σύνθεση και η γνωσιολογική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, καθώς και η παραγωγική του εξειδίκευση αποτελούν στρατηγικούς χώρους για μια οικονομία σαν την ελληνική» (Κ. Βαϊτσός - Τ. Γιαννίτσας: Τεχνολογικός μετασχηματισμός και οικονομική ανάπτυξη. Ελληνική εμπειρία και διεθνείς προοπτικές. Εκδόσεις Γκούτεμπεργκ, 1987, σελ. 81 και 80).

Υπάρχει λοιπόν μια εκκρεμότητα η οποία ακόμα δεν έχει αρθεί. Η κατασκευή

ενός αναπτυξιακού μοντέλου και η δρομολόγηση μιας αναπτυξιακής διαδικασίας στην οποία η εκπαίδευση θα παίζει πρωτεύοντα ρόλο. Μια εκπαίδευση διαφορετική από τη σημερινή, ικανή να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες που δημιουργήσε η σύνδεσή μας με την ΕΟΚ και η πρόκληση της σύγχρονης τεχνολογικής επανάστασης.

Θα έλεγε κανείς ότι όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της πρότασης υπάρχει μια σαφήνεια. Η σύνδεσή μας με την τεχνολογική επανάσταση αποτελεί βασική επιλογή της κυβέρνησης. Αυτή η επιλογή επιτρέπει να μιλήσουμε με σύγχρονους όρους για την ανάπτυξη της παιδείας στη χώρα μας και για τον πρωτοποριακό ρόλο της στην οικονομική και την ευρύτερη ανάπτυξη.

Όμως το ερώτημα που τίθεται από πολλές πλευρές είναι: Μπορεί να ανταποκριθεί η χώρα μας στην πρόκληση της σύγχρονης τεχνολογικής επανάστασης; Από την απάντηση που θα δοθεί σε αυτό το ερώτημα θα εξαρτηθεί η πορεία της έρευνας που αφορά στο σχεδιασμό και την προσαρμογή του εκπαιδευτικού μας συστήματος στις απαιτήσεις της τεχνολογικής επανάστασης, που συντελείται έξω από μας.

Τα ερωτήματα, πιο εξειδικευμένα, που τίθενται είναι τα εξής:

1. Σε ποίο βαθμό είναι δυνατή η συμμετοχή μας στην τεχνολογική επανάσταση; Είναι δυνατή η ανάπτυξη σύγχρονης εγχώριας τεχνολογίας; Σε ποιά έκταση με ποίο σκοπό και με ποιά βιομηχανική και ερευνητική υποδομή;

2. Υπάρχει δυνατότητα να εφαρμοστεί ένα μοντέλο αυτοδύναμης συνολικής ανάπτυξης, σε ποίο βαθμό και πως εντάσσεται σε μια τέτοια προοπτική η ανάπτυξη εγχώριας σύγχρονης τεχνολογίας; Σε ποίο βαθμό μπορεί να υπηρετήσει η ανάπτυξη εγχώριας σύγχρονης τεχνολογίας τη διαδικασία τεχνολογικού εκσυγχρονισμού της παραγωγής, της διοίκησης και των υπηρεσιών;

3. Η περίπτωση άλλων χωρών (βλέπε π.χ. Ν. Κορέα, Ταιβάν) δείχνει ότι ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός είναι δυνατός με την αποφασιστική συμμετοχή των πολυεθνικών. Είναι αποδεκτή μια τέτοια επιλογή; Ποιός θα είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης στην περίπτωση μιας τέτοιας επιλογής, η οποία προφανώς θα επηρεάσει αποφασιστικά στην αναπτυξιακή στρατηγική;

Εξάλλου, δεν υπάρχει από καμιά πολιτική δύναμη απόλυτη απόρριψη της δυνατότητας να παίξει το ξένο κεφάλαιο κάποιο ρόλο στη βιομηχανική ανάπτυξη και στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της χώρας. Ωστόσο, η αναφορά στο ρόλο του ξένου κεφαλαίου στην ανάπτυξη της χώρας (το μέγεθος, η έκταση και οι όροι συμμετοχής του στην αναπτυξιακή διαδικασία) είναι το σημαντικότερο διαφοροποιητικό σημείο των προτεινόμενων από τα κόμματα αναπτυξιακών στρατηγικών, μαζί με το ερώτημα για το ρόλο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και τους κράτους στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Πάντως, τα τελευταία τρία χρόνια ολοένα και περισσότερο κατακτά έδαφος η σκέψη (η εκτίμηση) ότι χωρίς την αποφασιστική συμμετοχή του ξένου κεφαλαίου δεν είναι δυνατή η βιομηχανική ανάπτυξη και ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός της χώρας, που αποτελούν πρωταρχικό όρο για την εφαρμογή οποιασδήποτε αναπτυξιακής πολιτικής. Από αυτή την άποψη είναι ενδεικτική η γνωστή τοποθέτηση του πρωθυπουργού της χώρας ότι «... εάν η Ελλάδα δεν μπορεί να προσελκύσει τις ξένες επενδύσεις για να χρηματοδοτήσει τη συμμετοχή στην τεχνολογική επανάσταση, τότε είμαστε καταδικασμένοι να παραμείνουμε μια τουριστική χώρα. Οι νέοι θα μεταναστεύουν και θα έχουμε ένα πληθυσμό γερόντων που θα φροντίζει τα ξενοδοχεία» (Δες αναδημοσίευση στο «Βήμα» (25.10.1987) άρθρο του Α. Παπανδρέου από το αμερικανικό περιοδικό «NEW PERSPECTIVES QUARTERLY»).

Παράλληλα με αυτή την άποψη, που τείνει να γίνει επιλογή, η ενσωμάτωσή μας ως κράτους στην ευρωπαϊκή κοινότητα θέτει με μεγαλύτερη έμφαση το

θέμα του ξένου επιχειρησιακού παράγοντα στην ανάπτυξη της χώρας.

Υπάρχουν διάφορες απόψεις (προγραμματικές και μη) για το πρόβλημα της ανάπτυξης και για το ρόλο του ξένου επιχειρηματικού παράγοντα στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και τη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας. Είναι ανάγκη να εξεταστούν αυτές οι απόψεις για να δούμε ποιός θα είναι ο ρόλος της τεχνολογικής και επαγγελματικής εν γένει εκπαίδευσης (του εκπαιδευτικού μας συστήματος γενικότερα) στην περίπτωση της μίας ή της άλλης επιλογής.

Δεν αρκεί η προσέγγιση του προβλήματος σε σχέση μόνο με τις δύο κυρίαρχες οικονομικές σχολές: του νεοφιλελευθερισμού και του «κρατισμού».

Υπάρχει βέβαια και η αναπτυξιακή άποψη που στηρίζεται στο μοντέλο της μικτής οικονομίας, το οποίο ενώ εμφανίζεται ως το περισσότερο ρεαλιστικό για τη φάση που διανύουμε, ωστόσο θεωρητικά είναι ακαταστάλακτο και γι' αυτό είναι εκτεθειμένο στους καθοριστικούς επηρεασμούς, στην πράξη, του νεοφιλελευθερισμού. Εξάλλου, το μοντέλο της μικτής οικονομίας είναι —ως προς το χαρακτήρα του— καπιταλιστικό ή σοσιαλιστικό. Δηλαδή βαρύνουν σ' αυτό καθοριστικά τα καπιταλιστικά ή τα σοσιαλιστικά στοιχεία, η καπιταλιστική ή σοσιαλιστική τάση. Από την άποψη του χαρακτήρα του και της τελικής του εξέλιξης δεν υπάρχει μέση οδός.

Η εκτίμηση - αξιολόγηση των (κυριότερων) αναπτυξιακών απόψεων («φιλοσοφιών» όπως συνηθίζεται συχνά να λέγονται) που υπάρχουν στη χώρα μας θα επέτρεπε να εκτιμηθούν σε σχέση με το αναπτυξιακό πρόβλημα της χώρας, και οι σημαντικότερες απόψεις (προτάσεις) για το εκπαιδευτικό μας πρόβλημα. Το ξεκαθάρισμα αυτό θα επέτρεπε να εξεταστεί —σε σχέση με το πρόβλημα ανάπτυξης του εκπαιδευτικού μας συστήματος— η στάση μας απέναντι σε προγράμματα της ΕΟΚ που αφορούν το τρίπτυχο: εκπαίδευση - έρευνα - παραγωγή. Πρόκειται πρώτ' απ' όλα για τα προγράμματα ERASMUS, ESPRIT (αφορά την έρευνα στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών, της μικροηλεκτρονικής τεχνολογίας), COMETT, καθώς επίσης και άλλα ερευνητικά προγράμματα, π.χ. το Εύρηκα κ.λπ.

Όλα αυτά τα προβλήματα οφείλουμε να τα δούμε μέσα από το πρίσμα της αδυσώπητης αλήθειας ότι στην εποχή μας η αλλαγή και η ανάπτυξη αποτελεί αναγκαιότητα που συνεπάγεται τη διεύρυνση των πλαισίων μέσα στα οποία λειτουργεί μια κοινωνία, μια χώρα, ένα έθνος, ένα κράτος. Αυτά τα δύο κρίσιμα στοιχεία στη ζωή των εθνών — η αναγκαιότητα της ανάπτυξης και η διεύρυνση των πλαισίων λειτουργίας τους — τα υποχρεώνουν να εγκαταλείψουν την παρδοσιακή ιδέα της κλειστότητας, της αυτάρκειας και της εσωστρέφειας. Τα υποχρεώνουν να αντιμετωπίσουν τον εαυτό τους ως ανοιχτά συστήματα, ως ανοιχτές κοινωνίες. Ως κοινωνικές και ανθρώπινες οντότητες που δέχονται επιδράσεις από ένα ευρύτερο κόσμο τον οποίο δεν ελέγχουν. Έναν κόσμο ο οποίος όχι μόνο σπάει την κλειστότητα που τα χαρακτήριζε (ιδιαίτερα τα μικρά έθνη), αλλά έναν κόσμο ο οποίος μπορεί να απειλήσει την εσωτερική τους συνοχή και να αλλοιώσει ή και να καταστρέψει την εθνική τους ταυτότητα. Ταυτόχρονα τα δύο αυτά στοιχεία επιβάλλουν στο έθνος να αναζητήσει τρόπους ενεργού ουσιαστικής συμμετοχής στο ευρύτερο ανθρώπινο και κοινωνικό πλαίσιο, στον ευρύτερο κόσμο. Αυτά τα δύο στοιχεία που έχουν εισέλθει ακατάσχετα στη ζωή των εθνών σημαίνουν και κάτι άλλο. Ότι οι σημερινές κοινωνίες, τα σημερινά έθνη δεν μπορούν να αντικρύσουν τον εαυτό τους κατά τρόπο τελειωμένο και οριστικό. Παρά μόνο ως μια πραγματικότητα που μεταβάλλεται. Το ερώτημα είναι κάτω από ποιούς όρους γίνεται η μεταβολή. Αν γίνεται αυθόρμητα, κάτω από δυνάμεις των νόμων της αλλαγής, αν σ' αυτή τη μεταβολή καθοριστικό ρόλο παίζουν οι εσωτερικές δυνάμεις της κοινωνικής προόδου ή οι δυνάμεις της κοινωνικο-ιστορικής συντήρησης που, ιδιαίτερα για τις χώρες όπως η Ελλάδα, συναρτώνται με την υποταγή των εξελίξεων στο εθνικο-κοινωνικό σώμα στις βλέψεις και τα συμφέ-

ροντα υπερεθνικών δυνάμεων με ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα (π.χ. των μονοπωλιακών πολυεθνικών επιχειρήσεων). Η συνειδητοποίηση αυτής της αλήθειας από τους νέους είναι όρος για τη σωστή σχέση τους με ότι συμβαίνει γύρω τους και για τη σωστή στάση τους απέναντι στο αδήριτο αίτημα της κοινωνικής εξέλιξης, της ριζικής αναβάθμισης και της διεθνοποίησης της εθνικής ζωής.

Όλα αυτά σημαίνουν ότι οι δυνάμεις της κοινωνικής προόδου δεν μπορούν να εκπληρώσουν τους στόχους τους, παρά μόνο δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για συμφέρουσα και αποδοτική συνεργασία με τον έξω κόσμο, που όλο και λιγότερο θα μπορεί στο μέλλον να χαρακτηρίζεται έτσι. Το έτος 1992 θα είναι ορόσημο σχετικά με το θέμα αυτό. Η ΕΟΚ και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα πάψει να χαρακτηρίζεται ως έξω κόσμος. Θα αρχίσει να χτίζεται η συνειδηση του ευρωπαίου στον Έλληνα. Πρόκειται εξάλλου για μια διαδικασία που έχει ήδη αρχίσει (από την 1η Ιανουαρίου 1988 κάθε Έλληνας μπορεί να πιάσει δουλειά σ' οποιαδήποτε χώρα της ΕΟΚ) η οποία όμως τελείται κατά έναν αυθόρμητο τρόπο, χωρίς την ουσιαστική παρέμβαση του σχολείου. Με μόνη ουσιαστική (και σχεδιασμένη μάλλον) παρέμβαση την παρέμβαση των κέντρων καταναλωτικής και ιδεολογικής χειραγώγησης του πληθυσμού. Το σχολείο παρεμβαίνει αποσπασματικά και ευκαιριακά κατά τρόπο διακηρυκτικό και συνθηματολογικό χρησιμοποιώντας κυρίως τα στοιχεία της ρητορικής και όχι τη δύναμη της παιδείας. Έτσι, τα κέντρα χειραγώγησης του πληθυσμού δρουν ουσιαστικά ανενόχλητα.

Αυτές οι νέες καταστάσεις και προκλήσεις καθιστούν πιο άμεση την ανάγκη προώθησης της αντίληψης που αντιμετωπίζει το πρόβλημα της εκπαίδευσης μέσα από το πρίσμα της συνολικής ανάπτυξης.

Μιας ανάπτυξης ταυτόχρονα οικονομικής, τεχνολογικής, κοινωνικής, εκπαιδευτικής, πολιτιστικής, οικολογικής, προσανατολισμένης στον άνθρωπο και στην πολύπλευρη αυτοπραγμάτωσή του, μέσα από μια διαδικασία αλλαγής των κυρίαρχων παραγωγικών σχέσεων και ποιοτικής αναβάθμισης της κοινωνικής ζωής. Η υλοποίηση ενός τέτοιου αναπτυξιακού μοντέλου προϋποθέτει «συνολικούς» ανθρώπους με ανάλογη εκπαίδευση και αγωγή.

Πρόκειται για μια επιλογή με ουσιαστικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση, η οποία και σήμερα γενικά εξακολουθεί να είναι έξω από το πνεύμα της ανάπτυξης. Πολύ περισσότερο είναι έξω από το πνεύμα της συνολικής ανάπτυξης. Σ' αυτή την αντίληψη της συνολικής ανάπτυξης κινείται αυτή τη στιγμή το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο. Αλλά αυτό καλύπτει μόνο ένα μικρό κλάσμα της μέσης εκπαίδευσης, χωρίς την ορατή προοπτική γενίκευσής του.

Τα παραπάνω επιτρέπουν να κατανοηθεί η σημασία και μιας άλλης παραδοχής, που αναφέρεται στην ανάγκη συνολικής αντιμετώπισης του προβλήματος εκσυγχρονισμού, αναβάθμισης και ανάπτυξης του εκπαιδευτικού μας συστήματος, σε σταθερή βάση.

Η αποσπασματική και ευκαιριακή αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρουσιάζουν τα διάφορα επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος είναι αδιέξοδη για το πρόβλημα της ελληνικής εκπαίδευσης γενικά και για κάθε επίπεδο ξεχωριστά. Θα έλεγα ότι είναι αρνητικός συντελεστής στην προσπάθεια κατανόησης και επίλυσης του εκπαιδευτικού μας προβλήματος.

Εξάλλου, δεν είναι δυνατό να εκσυγχρονιστεί, αναβαθμιστεί και αναπτυχθεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα χωρίς τη δημιουργία μιας ελάχιστης έστω πολιτιστικής υποδομής μέσα, γύρω και έξω από την εκπαίδευση που να στηρίζει ένα τέτοιο εγχείρημα.

— Έρευνα στην εκπαίδευση και για την εκπαίδευση, προβολή των ποιοτικών παραμέτρων έναντι των ποσοτικών στο εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό έργο, λειτουργική δημοκρατία που αναβαθμίζει και καθιστά αποδοτικό το συνολικό έργο

του σχολείου, ουσιαστική σχέση με το περιβάλλον και τον κόσμο, .

— Χρησιμοποίηση των ΜΜ Επικοινωνίας σε ευρεία έκταση και σε βάθος: συνεργασία σχολείου με προγράμματα (επιστημονικά - εκπαιδευτικά - παιδείας) της TV, του ραδιού, και των ΜΜ Ενημέρωσης γενικότερα.

— Περιοδικά για όλες τις ηλικίες, τα επαγγέλματα, τις μορφωτικές ανάγκες και κυρίως επιστημονικά περιοδικά για τη δημιουργία δικής μας επιστημονικής κοινής γνώμης σε πολλά επίπεδα όχι μόνο στο επίπεδο των ειδικών που και αυτό δεν υπάρχει.

— Πολιτική βιβλίου και βιβλιοθήκης και πολιτική καλλιτεχνικής ψυχαγωγίας που να στηρίζει και να υποβοηθά το έργο του σχολείου: θέατρα, σχολές μουσικής, χορού, κινηματογράφος κ.λπ.

— Αξιοποίηση των πνευματικών κέντρων (π.χ. των Πανεπιστημίων) για την αναβάθμιση της πνευματικής και της πολιτιστικής στάθμης της υπαίθρου και των σχολείων της υπαίθρου, κ.λπ.

Για να κατανοηθεί η σημασία της δημιουργίας μιας τέτοιας πνευματικής -πολιτιστικής υποδομής θα πρέπει να γίνει κατανοητός ο **ρόλος του συνειδησιακού στοιχείου στην εποχή μας**. Να γίνει κατανοητό ότι, χωρίς τη σταθερή και σωστά αρθρωμένη παρέμβαση του συνειδησιακού παράγοντα δεν μπορεί να γίνει λόγος στην εποχή μας για ανάπτυξη με την έννοια της κοινωνικής προόδου, δηλαδή για μετάβαση σε ριζικά καλύτερες συνθήκες ζωής για τους λαούς και τους ανθρώπους. Ο ρόλος του συνειδησιακού παράγοντα είναι περισσότερο αυξημένος στις χώρες που η βιομηχανική τους υποδομή και το σύστημα των οικονομικο-κοινωνικών σχέσεων, η τεχνική κουλτούρα, η κουλτούρα της εργασίας και ο τρόπος ζωής των ανθρώπων δεν περικλείουν κατ' ανάγκη τα κίνητρα της ανάπτυξης. Αυτό αφορά τη χώρα μας, σε μεγάλο βαθμό.

Η συνειδητή παρέμβαση της οργανωμένης κοινωνίας στην πορεία των γεγονότων και στη συμπεριφορά των ανθρώπων προϋποθέτει τη γνώση της κοινωνικής πραγματικότητας στο σύνολό της στη δομή της και σε όλες τις πτυχές της που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ατόμων και των ομάδων ατόμων. Τίθεται όμως το ερώτημα. Γνωρίζουμε αρκετά την ελληνική πραγματικότητα που θέλουμε να αλλάξουμε;

Υπάρχει διάχυτη η άποψη στους κύκλους των επιστημόνων που διερευνούν την ελληνική πραγματικότητα ότι οι γνώσεις μας για αυτή παρουσιάζουν μεγάλες ελλείψεις και χάσματα. Αυτό αφορά περισσότερο τα φαινόμενα και τις συσχετίσεις με τις οποίες ασχολείται η κοινωνιολογική και η ψυχολογική έρευνα, που στη χώρα μας είναι από ασήμαντη έως ανύπαρκτη. Το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει, λοιπόν είναι, θα μπορούσαμε να πει κανείς, να διερευνηθεί ο ελληνικός χώρος, να διαλύσουμε τα πέπλα της άγνοιας, σύμφωνα με μια διατύπωση, που καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των πτυχών της ελληνικής πραγματικότητας.

Αν αυτό δεν έχει γίνει ως τώρα κι αν δεν γίνεται ούτε σήμερα (παρά μόνο αποσπασματικά από ευκαιριακές ομάδες εργασίας ή από μεμονωμένους ερευνητές σε κάποια ερευνητικά κέντρα ή ανεξάρτητα από αυτά, σε τελείως ατομική βάση) οφείλεται:

1) στο γεγονός ότι δεν υπάρχει σαφής αντίληψη για τη σημασία που έχει η διερεύνηση και γνώση του ελληνικού χώρου, της ελληνικής πραγματικότητας σε σχέση με τη σύγχρονη οργάνωση της ελληνικής κοινωνίας και με το πρόβλημα της ανάπτυξης που είναι το σημαντικότερο για την ύπαρξή μας ως ζωντανού κυττάρου στον σύγχρονο κόσμο.

2) Δεν υπάρχει πολιτική βούληση σχετικά με την πιο πάνω πρόταση. Οι δαπάνες για την έρευνα εξακολουθούν να βρίσκονται σε απαράδεκτα χαμηλά επίπεδα καθώς επίσης και οι δαπάνες για την παιδεία — όπου εξαιτίας της αποσπασματικής και ευκαιριακής αντιμετώπισης των προβλημάτων που προβάλλει η πολιτική

συγκυρία και η συγκυρία των εκπαιδευτικών διεκδικήσεων και αγώνων, γίνεται μεγάλη σπατάλη χρήματος.

3) Εξάλλου, μένουν, στο μεγαλύτερό τους βαθμό, ανεκμετάλλευτες, αναξιοποίητες οι έρευνες και μελέτες που έχουν γίνει και οι οποίες αναφέρονται στην ελληνική κοινωνία και στην παιδεία.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να τονίσω την έλλειψη ενδιαφέροντος στη χώρα μας για θεωρητική σκέψη, θεωρητικό στοχασμό και θεωρητική έρευνα γενικότερα — ακόμα και για εκείνη που βασίζεται στην ανάλυση πραγματικών δεδομένων.

Πεποίθησή μου είναι ότι η χώρα μας και ειδικά η εκπαίδευσή μας δεν θα μπορέσει να βρει τη θέση της, να σταθεί και να προκόψει στο σύγχρονο κόσμο αν δεν προχωρήσει σε μια ριζική αναβάθμιση της πνευματικής ζωής σ' αυτό το επίπεδο.

Πεποίθησή μου είναι ότι η αποσπασματικότητα που χαρακτηρίζει τις προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών μας προβλημάτων και η ρηχότητα μαζί, έχει σχέση με αυτούς τους δυο συντελεστές: α) τη μη κατανόηση της αλήθειας ότι η ανάπτυξη της εκπαίδευσης είναι συνάρτηση του αναπτυξιακού προβλήματος της χώρας μας — στην οποία κατά τη γνώμη μου, ταιριάζει (είναι αναγκαίο) ένα μοντέλο συνολικής ανάπτυξης και β) η έλλειψη θεωρητικής κουλτούρας, η υποτίμηση της θεωρητικής σκέψης, έρευνας και ανάλυσης, ο πρακτικισμός και ο πραγματισμός και η ρητορική προσέγγιση των προβλημάτων.

Εκδοτική μέριμνα: Θ. Βακαλιός

ΕΚΔΟΣΗ Α' 1989 – ΑΝΤΙΤΥΠΑ: 1000

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Α. ΓΚΟΝΗΣ – ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Σ. ΓΙΑΤΡΑΣ & ΣΙΑ Ο.Ε

